חסידות · ר' צדוק הכוהן

ספר ליקוטי מאמרים

רבי צדוק הכהן רבינוביץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספר ליקוטי מאמרים

רבי צדוק הכהן רבינוביץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספר-ליקוטי-מאמרים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

ספר יהושע 4
חודשים ומועדים 36
פרק א 36
פרק ב 37
פרק ג 37
פרק ד 38
פרק ה 40
פרק ו 44
פרק ז 45
פרק ח 47
פרק ט 57
פרק י 62
פרק יא 76
פרק יב 94
פרק יג 98
פרק יד 104
פרק טו 109
פרק טז 114
עניין שמשון 176
לסיום הש"ס 222

ספר יהושע

בס"ד ספר יהושע

בנדרים [כ"ב ב'] אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד מפני שערכה של ארץ ישראל הוא שנאמר כי ברוב חכמה רוב כעס וגו', ועיין שם בהרי"ף בעין יעקב הניח בקושיא אמאי לא ספר תילים ושיר השירים, והיל"ל גם כן ספר משלי, ויותר יש להקשות מספר שמואל ומלכים שהוא ספור מה שקרה אצל המלכים והנביאים וגם לו יהיה שלו חטאו והיה הספורים בענין אחר מכל מקום למה לא יתנו לישראל וכמו שנאמר ספורי דוד המלך ע"ה שהיה צדיק, אבל כבר אמרו בזוהר בהעלותך [קמ"ט ב' קנ"ב א'] כי אין ספורי התורה כשאר ספורי מעשיות יעיין שם באורך רק הכל הם תורה ללמד לאדם דעת מזה, והנה לעתיד נאמר ולא ילמדו עוד וגו' שכאשר יתפשט אורו יתברך על כל בשר לא יצטרכו לתורה ולימוד מזולת ולכך צחות לשון חז"ל בכמה מקומות על מאמר תוריי קראו מפי הגבורה (יבמות ע"ב: וש"ד) וכן הוא בזוהר קדושים [פרשת סע"ב], ועדת הגבורה אצל השם יתברך ידוע ליודעים שהוא הצמצום והעדר האור וזעמו יתברך על יושבי תבל, ומצד הזה היא התורה המגדרת את האדם וכן כל תוספת תורה ולימודים והגדרות לאדם הוא מצד הזה וכמו שכתוב בתענית (ד'.) צורבא מרבנן דרתח אורייתא דמרתחא לי', וכן הנדרים באים מפני הכעס כמה שכתוב בנדרים [ט' ב'] עיין שם ברש"י שמתוך כך אינו מסתפק ודיו במה שאסרה תורה רק מוסיף לו גדרים, ולכך בא המאמר הזה של אלמלא חטאו במס' נדרים ונסמך אל מאמר המתחיל שם ע"א שהנודר נקרא רשע ויליף חדלה חדלה משם רשעים חדלו רוגז לומר שהחודל לנדור חודל מרוגז וכעס שהנדר נמשך מחמתו מצד מדת הגבורה והכעס שהוא על ידי זה העלם אורו יתברך כטעם ד' צילך שפירשו כת הקודמין ז"ל והוא גם כן במדרש (הובא בשל"ה פרשת משפטים) ולכך אין די לו בתורה לבד וצריך להוסיף ואחר כך מדבר מכעס ואחר כך אמר אלמלא וכו', שגם רבוי התורה של הנביאים ובעלי רוח הקודש הוא מצד רוב כעס והעלם האור אין די בתורה, כי לולי כן היה די בתורה שהוא מה שהוא הכרח מצד הבריאה שהיא ע"כ העלם וצריך לתורה מן השמים מה שהשם יתברך האיר בעולם, ובזה די להאיר עיני האדם ולא ילמד איש את רעהו רק כל אחד יוכל לומר מעצמו תהלות דוד המלך ע"ה ושירי שלמה וחכמותיו וכדומה.

ואמרו ספר יהושע, כי אמרו [בבמ"ר פי"ב] נוצר תאנה יאכל פריה מדבר ביהושע וכו' [וע' ספרי פנחס פסקא ק"מ ט"ס שם עליך וצריך לומר עליו] נמשלה תורה כתאינה וכו' יאכל פריה פרי של תורה מלכות ושרות וכו' ע"ש, ומשה רבינו ע"ה זכה לתאינה שהוא מקור

לחכמה וכמה שכתוב (מגילה י"ג.) אב בתורה אב בחכמה אבל לא זכה לפרי כי נוצר תאינה היה יהושע, כי הר ע הוא עצם התאינה כמו שזכה ונקרא התורה על שמו תורת משה (כמה שכתוב שמ"ר פי"ב) וכנודע מטעם האריז"ל בביאור לשון חז"ל (שבת ק"א:) משה שפיר קאמרת כי כח התורה והחכמה שבכל הנפשות מישראל הוא נשמת משה רבינו ע, ויהושע היה נוצר התאינה כדרך שאמרו שם במדרש אחר כך על ושומר אדוניו זה יהושע ששימש למשה, והוא זכה לאכילת הפרי והוא כבישת הארץ שהוא פרי התורה כמו שנאמר למען ירבו וגו' על האדמה ועוד כמה פסוקים, וזהו המלכות ושרות שזכר במדרש כי המלוכה היא ביחס אל הארץ ולזה היה יהושע כלי מוכן ביחוד דוגמת משה רבינו ע"ה לתורה, וכמה שכתוב בספרי [ואתחנן פסקא כ"ט] אם אתה עובר לפניהם עוברין ואם לא אין עוברין אם מנחילם נוחלין ואם לאו אין נוחלין, ולזה אמרו [בבא בתרא ע"ה א'] פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה שהחמה הוא עצם האור והלבנה הוא פרי אורה, וסיים אוי לאותה בושה וכו' והוא דוגמת הנאמר שם לפני זה גם כן אותו לשון [וכן אמרו שם על זה כיוצא בו וכו'] על אש בחופה, ומה שפירוש רש שרק בשל גדול ממנו נכוה צריך עיון שהרי אמר כל אחד ואחד, [ומיהו בבמ"ר ובתנחומא פרשת פנחס איתא כפירוש רש] רק שכל אחד יש לו מדריגה מיוחדת שאין חבירו משתתף בה, וכל נפש פרטי מישראל יש לו כח מיוחד שהוא מתיחד בו ומתעלה בו על הכל עד שהכל נכוים ממנו באותו כח ומעלה, וזהו אוי לאותה בושה שאפילו הגדול שבגדולים נכוה מחופת הפחות שבישראל, וכן במשה ויהושע שכמו שיהושע לא זכה למעלת משה בגוף התאינה כך משה לא זכה למעלת יהושע באכילת הפרי עם שנשתוקק לה הרבה, כי גבולות נתן השם יתברך לחמה ולבנה וכמו שאין הלבנה משגת גבול החמה כך אי אפשר לחמה להשיג גבול הלבנה, ובהיות משה רבינו ע"המקור התורה והחכמה כמו שאמרנו ונשתוקק לארץ ישראל שהיא פרי התורה למדנו שהחכמה והתורה כוספת ומתאוה לפרי' והוא ערכה של ארץ ישראל, וזהו שאמרו שאלמלא חטאו היה נותן להם רק התורה והוא התאינה ופריה והוא ספר יהושע, שכל אחד חבר ספרו גילה בו מצפוני לבו ואורו שהשפיע לו השם יתברך, ומשה רבינו ע"ה כתב התורה מה שהאיר לו השם יתברך להאיר לכל באי העולם ונשתוקק להשלמתו, והוא ספר יהושע שהוא אור פרי התורה רצה לומר ערכה וסדורה של ארץ ישראל וסדר כבישותה שזהו אורו של יהושע שחלק לו השם יתברך להשפיע לבאי העולם ולהנחילם הארץ, שדבר זה כתבו וגנז אורו בספרו שיש לזה שייכות עם התורה שהרי משה רבינו ע"ה נשתוקק לזה שזה פרי התורה, ואין שייך על זה שייך מה שנדרה תורה כי זה צורך לתורה ונמשך ממנה כמו

הפירי מן התאנה והלבנה מן החמה, ועוד מבואר דבר זה אצלינו במקום אחר בביאור ענין יחס ישראל והתורה והארץ ואין כאן מקומו.

ועוד דברים בגו כי מאמר הנזכר הוא ממש מאמרם פרק קמא דע"ז [ה' א'] אלמלא אבותינו חטאו אנו כמי שלא באנו לעולם, ונבאר גם כן ענין קריאת משה לו יהושע בעת מרגלים לומר י' יושיעדו כו' כדרשת חז"ל (סוטה לא דמי:) ולא בקט על כולם גם כן, אבל דע ענין חטא מרגלים שדברו לשון הרע על הארץ נלמד מתוך תנא דמתניתין (ריש) פרק חלק שמנה ז' אנשים פרטים שאין להם חלק לעולם הבא וגם כן ז' כניסיות פרטיות שהיו בעולם וגם כן ז' עניינים ועבירות שבעבורם אין להם חלק לעולם הבא, ודבר מבואר כי לא היו דבריהם על צד ההזדמן, אבל כולם מקבילים בעניינים זה מול זה ומכוונים גם כן נגד ז' מדות דקדושה ששמשו בז' ימי הבנין שזכו ז' הרועים ונטלו, והם בנין כל העולם ואלו הם בהיפך אבדן מן העולם ובהם נכללו רשעי כל הדורות כל אחד במידה שפגם בה, וזה דבר ברור מאוד ומתבאר אצלינו ביאור כולם באורך במקומו וכאן יהיה הדבור מענין עדת מרגלים שהם הרביעים בסדר הכנסיות, וכנגדם בלעם בהדיוטות והוקרא בספרים חיצונים ע"ש, והם נגד מדת משה רבינו ע"ה בקדושה שהוא הרביעי בקודש כנודע, וכידוע דברי חז"ל (במדבר רבה פי"ד) בישראל לא קם אבל באו"ה קם ומנו בלעם, שהשיג ממש דוגמת חכמת משה רבינו ע"הרק שחכמתו של משה הוא ספר התורה, וחכמת בלעם נקרא ספרים חיצונים, כי יש בכל דבר פנימי וחיצון פירי וקליפה תוך ולבוש, והנה הפנימות הכל הוא השם יתברך ומי שמבקש החכמה כי אורייתא וקובית הלל חד כנודע (זוה"ק ח"ב צ':) והרי הוא דבק בפנימיותה של חכמה, אבל מי שרוצה בחכמה בזולת רש"י זה נקרא ספרים חיצונים והוא חכמת כל בני קדם, ועל זה אמרו בנדרים [פ"א א'] על שלא ברכו בתורה תחלה, רצה לומר הברכה בכל מקום הוא הכרת הנותן אותו דבר ואינו נוטלה מעצמו, והם למדו תורה בדרך חכמה בלא ידיעת נותן התורה יתברך שמו זה גורם גלות הארץ שהוא עצמו העדר עולם הבא, כדיליף תנא במתניתין דכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא מקרא דלעולם ירשו ארץ שזהו ענין העולם הבא נהנין מזיו השכינה כמה שכתוב [ברכות י"ז א'], והוא עצמו ירושת הארץ כמה שכתוב במקום אחר בטעם בכורים שכל עיקר קדושת הארץ הוא הכרת הנותן אשר נתת לי ה' שמדבק טובות הארץ ופריה בנותנם, וכמה שכתוב שילהי [כתובות קי"א ב'] הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלו"ק, אבל כאשר מפריד הארץ מנותן הארץ אז עושה מארץ חוץ לארץ ומגיע גלות הארץ והעדר העולם הבא שהם ג' מתנות טובות שנתן הקבית הלל לישראל כמה שכתוב [ברכות ה' א'] תורה וארץ ישראל ועולם הבא, שהתורה עיקרה

ללמד לאדם דבר זה שעל יי החכמה הוא מכיר הנותן וזה תכלית כל התורה והחכמה והיא האמצעי, ומזה זוכה לארץ ישראל שכוללת כל חמדות ותענוגי העולם שכולם נטע הקבית הלל בארץ ישראל כמו שאמרו ז"ל (עיין תענית י') רק שההבדל שקדושת ארץ ישראל היינו שלוקח כל העולם הזה עם הנותן רצה לומר שלוקח עמהם קדושה וחיים שהיא הפרוזדור ועל ידי זה זוכה ליכנס לטרקלין שהוא העולם הבא כמו שאמרו ז"ל (אבות פ"ד), וכל אלו מתנות לישראל לבד ולא עשה כן לכל גוי רק לנפשות בני ישראל שבהם יש הכרה זו, מה חכמת האומות שהיא חיצונית החכמה שאינו מוסיף הכרה בלב האדם לדעת כי הכל מהשם יתברך רק מפרידים הבריאה כולה וחושבים שהוא דבר שחוץ השם יתברך זה נקרא חיצון, וזה היה גם כן אחר שקרא בספרים חיצונים כדאיתא בחגיגה [ט"ו ב'] [ושם זמר יוני לא פסיק מפומי', היפך דוד המלך ע"ה נעים זמירות ישראל והוא מלך הארץ] לכך קיצץ בנטיעות ואיתא בתיקונים [תיקון ס"ט] דמאן דנטל מלכות בלא ט' ספיקן איהו מקצץ בנטיען ע"ש, וידוע דמלכות נקרא ארץ רצה לומר הכח של השם יתברך שרצה שיהיה בריאה שלימה שיהיה אפשר להפרידה ולחשוב שהיא חוץ ממנו ואפשר לדבקה בו הוא המכונה כח מלכותו יתברך שרצה שיקרא מלך ואין מלך בלא עם (פר"א פי"א) וכנודע זה, וט' ספירן הוא כחו יתברך השופע בארץ זו שאינה נפרדת ממנו רק מדובקת בו בגוף המלך מה המפריד מקצץ המלכות מן המלך ונוטלה הימנו וזה דבר מבואר בחכמה.

והנה אמרו שם בגמרא [סנהדרין ק"ד ב'] בקשו למנות שלמה המלך ע"ה עמהם, ובודאי לא היו ח' מדרגות כמו שנתבאר שאין כאן רק ז' מדרגות, אבל ברוב שרצו למנותו במקום בלעם כי עם שלמה המלך ע אמרו בראש השנה [כל אחד ב'] בנביאים לא קם אבל במלכים קם ומנו שלמה,ובאמת אין ראוי לבעם שיבוא במספר הזה שהיה גוי אחר מתן תורה וזכי' גדולה היא לו שיהיה בכלל ההדיוטות דשם [כי באמת אמרו בגיטין [נ"ז א'] תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם, וההוא גברא הוא מכלל המדריגה הז' שאין להם חלק לעולם הבא שדימוהו חז"ל בחלק [ק"ז ב'] וסוטה [מ"ז א'] לגיחזי ע"ש, שהם נגד אנשי עיר הנדחת בעבירות פרטיות שרצה לומר שנדחו מכלל ישראל וכן י' שבטים רצה לומר שנטמעו בין העמים וכמה שכתוב בספרק קמא דיבמות [י"ז א'] גוי שקידש בזמן הזה חוששין שמא מי' שבטים הוא. והם נגד יהודא ובנימין שכוללם דוד המלך ע שאמרו ז"ל [מגילה י"ג א'] כל הכופר בעל זה נקרא יהודי ועל זה הוא פלוגתת רבי עקיבא ורבנן (ריש חלק) אם הכופר יש לו תיקון ותקוה לחלק לעולם הבא, והוא המדריגה האחרונה שכבר יצא משם ישראל ואפילו הכי הוא טוב מבלעם]

אבל שלמה המלך ע זכה לרחמי שמים שיקויים בו ואתן אדם תחתיך וגו' וניתן בלעם תמורתו, כי בשלמה המלך ע נאמר ותרב וגו' מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים וע' בזוהר [ויחי רכ"ג ב'] יעוין שם באורך לשונו, וביאור זה כי פירוש ספרים חיצונים היינו חוץ לספר התורה [ועל דרך שקראו התוספות בברכות (י"ח.) ושבת ומגילה למסכת סופרים ופסיקתא ספרים חיצונים נגד התלמוד], ואם כן יש לקרות גם כל ספרי חכמי ישראל שאחר משה רבינו עליו השלום ספרים חיצונים חס וחלילה, אבל אמרו בזוהר [ויקהל ר' א'] אית ספר לעילא ואית ספר לתתא וכו' ספר עילאה ספר תתאה כולה איקרי תורה מה בין האי להאי אלא ספר עילאה איהו תורה שבכתב וכו' ספר תתאה דא תורה דאיקרי תורה שבעל פה וכו' עיין שם לשונו, וביאור זה דע כי ספר נקרא חקיקת דברי חכמה ואין חילוק אם חקיקה על הנייר והדפתרא או על דבר אחר וכמו שהיה התורה קודם שנברא העולם עי' במדרש כונן [פרשה א'], אבל גם החכמה כשהיא חקוקה במוח הרי מוחו ספר החכמה, והנה כמו האדם שמחבר ספר רצה לומר גילוי דברי חכמתו לכל ובו גנוז חכמתו כך מצינו חכמת השם יתברך נגלית בעולם שברא העולם בחכמה כמה שכתוב בחכמה יסד הארץ וכמה שכתוב בראש השנה [ל"א א'] ברא הכל בחכמתו ובתרגום יונתן בראשית בחכמתא, והבריאה היא המגלה חכמתו יתברך הרי היא כספר שחקוק עליה כל חכמתו יתברך, והוא הנקראת ספר של השם יתברך וכדתנן בריש הספר יצירה דחקק עולמו בג' ספרים, והוא ספר הנזכר במשנה דאבות [ריש פ"ב] וכל מעשיך בספר נכתבים [ועיין בראש חודש פ"ה משער התשובה בשם הר"י יעבץ], ועיין על זה [ה' א'] וכי ספר היה לו לאדם הראשון מלמד שהראה וכו' ובב"מ [פ"ה א'] נזכר ספרא דאדם הראשון שהיה כולל כל הנפשות זה נקרא ספרא דאדם הראשון, [וע' עבודת ישראל פרשת נצבים פירוש הכתיבה לחיים בספר, ועיין בפירוש הראבן דוד לספר יצירה רפ"ג פירוש ג' ספרים נפתחים, וע' שערי היחודים ש"ג ס"פ ל"ח בביאור ספרא דאדם הראשון וספרא דחנוך] וכן התורה גם היא מתפ הבריאה כולה כמו שהמשילוה בבראשית רבה רפ"א לכך גם הוא נקרא ספר חכמתו יתברך, והנה אמרו בתיקונים אביך דא תורה שבכתב ואמך דא תורה שבעל פה, והוא עצמו מה שכתוב בזוהר כמה פעמים (זוה"ק שמות צ:) ואיתי' גם כן בגמרא [ברכות ל"ה ב'] אביך זה הקב"ה ואמך זה כנסת ישראל, אשר ביאורו מבואר כי כנסת ישראל רצה לומר קצוץ כללות נפשות מישראל בהוצאתם לפועל וזה נקרא אמך של כל נפש בפרט, כמו האם המולדת לולד והיא הרה אותו ומגדלתו בבטנה בט' ירחי לידה מתכלית הקוטן כמו שציירוהו ז"ל בפרק המפלת [ל"ח א'] עד הגודל הראוי להולדה ולצאת לאויר העולם, אבל אין האם ממצאת הולד

מאין ממש רק מיש שהוא זרע האב שהוא המקור של הולד יש מאין והאם רק מוציאה יש מיש וכידוע, וכך דוגמת זה ממש בהולדת נפש חדשה מישראל שהוא בבטן כנסת ישראל רצה לומר אותו כח של כלל הקיבוץ והכנסת ישראל, ועל ידי הזרעת הקדוש ברוך הוא בכנסת ישראל רצה לומר שהשם יתברך נותן לתוכה טיפה זו של חיים רצה לומר נותן בכנסת ישראל אותו התחדשות מטיפה חיים והכנסת ישראל מוציאים זה לאור בלידת אותה נפש בפועל ומעשה שנכנסת לגוף ישראל י הנולד ומדה זו של כנסת ישראל ידועה בש"ס בכמה מקומות ובמדרשות ואין צריך לומר לרואה בספר הזוהר, כי קיבוץ כללות אומה ישראל ית היא מידה שלימות ממדות עליונות שהאצל השם יתברך ואין כאן מקום ביאורו אבל הוא מובן למתחילים.

והנה נפש האדם הוא רק כפי המחשבה והחכמה שבאדם כי בזה הוא יתרון האדם מן הבהמה, כי בלאו הכי כל כחות החיונים הם נמצאים גם בבעלי חיים והיה די לאדם גם כן בנפש הבהמות, רק נשתוף בו נפש האדם שהיא הנותנת בו חכמה ובינה ודעת ולפיכך אין לנו לקרות לנפש אלא איזה כח מחכמה ומחשבה [וכך הוא לשון חז"ל (בראשית רבה ותק"ז ל"ט) ישראל עלו במחשבה ובמנחות [כ"ט:] כך עלה במחשבה כי נפשות ישראל הם כחות עצולות ממחשבתו יתברך, וכך ידוע גם כן באדם טיפת הזרע נמשכת מן המוח ומשם נמשך כח חיים מחיות האב לטיפה זו] מאחר שהיא רוחניות ואינה נתפסת בציור ודמות גשמיי, והנה אמרו ז בברכות [נ"ח א'] ברוך חכם הרזים שאין דעתן של בני אדם דומה זה לזה וכן אמרו בסנהדרין (ל"ח.), מתבאר כי אין ב' נפשות דומות זה לזה מאחר שאין הדעת שהוא עצם כח הנפש שבאדם דומה, וזה גם כן מבואר מעצמו מאחר שהנפשות מסודרות בסדר מאת השם יתברך מששת ימי בראשית כמה שכתוב [יבמות ס"ב א'] אם כן בדבר המסודר אין שייך שיהיה יתר או חסר ומאחר שיהיה ב' שוות ממש הרי האחת יתר, ועוד כי ברוחניי אי אפשר להבדיל ולומר זה א' וזה ב' אלא כשנבדלים בכחותיהם, אבל אם אין הבדל ביניהם הרי הכל אחד ואי אפשר לומר כלל שהם ב' רק בגשמיי שגשם זה נבדל מגשם אחר אף שוה לו ולא במה שאינו גשם וגוף וכל זה מבואר, ואם כן ע"כ שהחכמה שלמעלה יש בה כך מיני התחלקות של פרטי דברי חכמה כפי מספר התחלקות של מספר הנפשות מישראל המסודרות בסדר של החכמה העליונה, ובזה תבין מה שאמרו הקדמונים כי כל נפש מישראל יש לו אחיזה באות מדברי תורה ואמרו אורייתא וישראל חד ואמרו דישראל ר"ת יש ששים רבוא אותיות וכו' כנודע, והיינו כי חכמת השם יתברך הוא ודאי אין סוף כמו שהוא כביכול אין סוף, רק מה שמתגלה ממנו בעולם הזה כפי מה שאפשר לעולם הזה שהוא

בעל גבול להתגלות בו כפי גבולו והוא עצם בריאת העולם הזה כמה שכתוב, וכך כפי שיעור זה נתגלית התורה שהיא חכמתו יתברך, ולכן אמרו בבראשית רבה פרשה (י"ז) נובלות מחכמה שלמעלה תורה שהיא רק נובלות מחכמה העליונה כפי מה שנגלה ממנה בעולם הזה כך וכפי שיעור הזה היא התורה ולא יותר וכן לא פחות, והנה כן הנפשות מישראל שהם גם כן כל מיני חלוקות חכמה שאפשר לימצא מסתמא הם כל החלוקות ופרטים האפשרים להימצא ולהיגלות בעולם הזה והנה הם גם כן כשיעור כל התורה כולה, ולכן אמרו בבראשית רבה [פרשה א'] בראשית בשביל התורה וכו' בשביל ישראל וכו' כי באמת שניהם גם כן ממש ענין העולם כולו רק שבעולם הוא בהעלם ולא נגלה ענין הבורא עליו ושהיא חכמתו, והתורה וישראל מגלים שהכל הוא נברא ממחשבתו של הקב"ה וחכמתו ורצונו, והכל אחד שהחכמות הגנוזות באותיות התורה הם עצמם החכמות שונות של התחלקות הנפשות מישראל מכל הדורות כפי מה שהם במחשבתו של השם יתברך.

ואמנם עדיין לא יצאו לפועל כולם בעת מתן תורה וכמו שאמרו ז"ל ביבמות [ס"ב א'] שמהשך יציאת כולם לפועל בעולם הוא עד ביאת בן דוד, והיינו כי אף על פי שכבר ניתנה תורה ונתגלית כולם בעולם מכל מקום אותם חכמות גנוזות בהעלם בדברי תורה, כי תורה סתומה ניתנה רק שהיא כוללת כולם דוגמת האב שיש במוחו כל אותם טיפין שעתיד להוציא ולהזריע מהם נפשות רבות אבל מכל מקום לא הזריע עדיין אלא שהוא כוללם בהעלם, וכך התורה שבכתב היא כוללת בהעלם כל מיני חכמה שיש בחכמה של השם יתברך שרצה שתתגלה לברואים, וכמו שאמרו ז"ל בתענית (ט'.) ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא ואמרו בבת קול צ"ב מנא הא מילתא דאמרי אינשי וכו', שכל מין חכמה דאמרי אינשי רק שהוא חכמה אמיתית ושפת אמת היא רמוזה בתורה הכל אבל הכל ברמז והעלם, רק אחר כך בהמשך הדורות היא יוצאה לאור על ידי חכמי דור ודור ודורשיו ועל ידי כל הנפשות פרטיות אשר כל אחד מחדש דבר חכמה אשר אליה הוכן בפרט, וזהו הנקרא תורה שבעל פה שהוא מה שחדשו סופרים ונובעים מלבות בני ישראל ומה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ואמרו ז בפרק קמא דברכות (ה'.) ובמגילה [י"ט ב'] ובירושלמי [פ"ב דפיאה] שנגלה הכל למשה רבינו ע, והיינו כמו שנגלו כל הנפשות לאדם הראשון ועניינם לפי שהוא היה כוללם שהרי היה אביהם וע"כ היו כלולות בטיפי מוחו כולם וכנ"ל דזהו ספרא דאדם הראשון, כך משה רבינו עליו השלום שאליו נגלו כל תעלומות התורה שבכתב ונקראת על שמו תורת משה ע"כ שנפשו היתה כוללת כל חכמת התורה שבכתב וממילא היה כולל גם כן לכל חכמת תורה שבעל פה שהרי הכל

נובע ממנו ורמוזה בו וכנ"ל, ולכך אל יקשה מזה על משאמרו ז"ל [בבמ"ר פרשת חוקת] על פסוק וכל יקר ראתה עינו דברים שלא נתגלו למשה רבינו עליו השלום נתגלו לרבי עקיבא ואמרו במנחות [ל"א א'] שלא נתקררה דעתו עד שהגיעו להלכה אחת וכו' עיין שם כי רבי עקיבא הוא יסוד התורה שבעל פה כמה שכתוב בסנהדרין [פ"ו א'] סתם ספרי וכו' ספרא וכו' וכולהו אליבא דרבי עקיבא, וכמה שכתוב ביבמות [ס"ב ב'] שהיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא וכו' וכן תמצא לשון זה של עד שבא רבי עקיבא ולימד בכמה מקומות בתלמוד ע' בשבת פרק במה אשה (ס"ד:) ובנדרים (ס"ו.) ובב"מ (ס"ב.) ושאר דוכתי', ולא על אחר לפי שהוא היה עיקר ויסוד לימוד התורה שבעל פה [ולכך היה שמו הולך מסוף עולם ועד סופו כמה שכתוב פרק קמא דיבמות (י"ז.) ואין כאן מקום להאריך] שכללותם הם ספרי וספרא ומשניות ובריייתות שבהם רמוזים כל דברי התלמיד שבו רמוז כל דברי הפוסקים ראשונים ואחרונים כנודע, רק ששם בהעלם ואחר כך חוזר ומתפשט לגלוי וגילוי אחר גילוי כנודע ואין כאן מקום להאריך בזה.

וכלל התורה שבעל פה הוא נפש רבי עקיבא ועמדתי עליו מעצמי ואחר כך ראיתי כן בשם האריז"ל, ולכך הוא היה יודע החידושין של תלמיד ותיק יותר ממשה רבינו עליו השלום לפי שאצלו כבר היו במדריגת היציאה לפועל ואצל משה רבינו עליו השלום רק הידיעה ממה שבכח, ונתקררה דעתו שנודע לו שרבי עקיבא ידע הכל רק ממה שבכח של משה רבינו ע"ה(ועיין מנחות שם) שהוא ממש דוגמת האשה המקבלת הזרע מן האיש ומגדלתו עד שיהיה ראוי לצאת לפועל, וכך התורה שבכתב הוא הזרעת האב אותו דבר חכמה שהוא בהעלם גדול ואחר כך בתורה שבעל פה הוא מתבאר יותר עד שיצא לפועל, והיציאה לפועל ממש הוא התחדשות אותו פרט חכמה בפרטות גמור עד שעליו אין להוסיף וכו', ומכל מקום התורה שבעל פסוק גם כן לא היה באפשר לחדש דבר זה אלא אחר שניתנה תורה כמו שאי אפשר לאשה להוליד בלא הזרעת האיש וכל דברים אלו מבוארים, ולכך תורה שבכתב נקרא אביך ותורה שבעל פה אמך (תיקונים שם) של כל נפש פרטי מישראל שרצה לומר התחדשות חכמה פרטית מחכמת השם יתברך, שכל חלק פרטי מה שתלמיד ותיק מחדש הוא נפרד מהכללי המכונה תורה שבעל פה שרצה לומר התורה הנובעת מנפשות ישראל, והיא עצמה המכונה כנסת ישראל רצה לומר קובץ כל הנפשות שרצה לומר קובץ כל פרטי החכמות כפי מה שהם בהתגלות זה נקרא תורה שבעל פהף ומכללות התורה שבעל פה נולדו פרטי התחדשות של כל אחד, והתחלת התורה שבעל פה שרצה לומר התחדשות של חכמי ישראל התחילה אחר פטירת משה רבינו ע"השבו נשלמה התורה שבגתב באותם ח' פסוקים של פטירתו

שהם גם כן מכלל תורה שבכתב (כמה שכתוב בבא בתרא ט"ו.) שגם בהם גנוז בהעלם תילי תילין של הלכות וחכמות של השם יתברך על כל קוץ וקוץ, ותיכף באותו רגע נשלם ענין התורה שבכתב, ומן הוא והלאה כל החכמות שמתחדשים על ידי חכמי ישראל הם מכלל תורה שבעל פסוק עד ביאת המשיח שאז ישלם זה כמו שנאמר ולא ילמדו אוד איש רעהו וגו' ואז יושלמו כל הנפשות מישראל שסידר השם יתברך כנ"ל.

ונמצא שכל הדברים המחודשים מחכמי ישראל בתורה שבעל פה הם גם כן מעצם חכמת השם יתברך בתורה שבכתב רק שהם בגלוי יותר רק באמת רמיזא באורייתא (כמה שכתוב תענית ט'.) ולכך נקרא גם כן ספר רצה לומר חקיקת דברי חכמה של השם יתברך רק שנקרא ספר תתאה (בזוה"ק שם) רצה לומר שהוא למטה במדריגה, כמו שהאשה במדריגה למטה מן האיש כמו שהיה עזרת ישראל למעלה מעזרת נשים ט"ו מעלות שרומז על הבדל המעלות שביניהם, וכך מעלות תורה שבכתב על תורה שבעל פה שזה נקרא עילאה וזה תתאה שהם ממש דוגמת איש ואשה אביך ואמך כנ"ל, וכך המשיל שלמה המלך ע"ה בכל ספר משלי התורה והחכמה לאשת חיל וחכמת העובדי עבודה זרה לאשה זונה, והיינו כי חכמת שלמה היה מה שהיה נובע מלבו ושכלו כמו תורה שבעל פה שנובע מלב חכמי ישראל, ולכך חכמת שלמה נקרא חכמה תתאה בזוהר רצה לומר נגד חכמה של התורה שבכתב ונאמר בו ויחכם מכל האדם שהיה מופלג בחכמה עד שאלו זכה היה משיח ובמה"ק שבנה היה קיים לעולמי עד כידוע מדחז"ל בכמה מקומות, והיינו שהיה משלים הוצאת לפועל כל החכמה של התורה שבעל פה שהוא עצמו הוצאת כל הנפשות מישראל המסודרות בסדר הבריאה כנ"ל, שדבר זה כאשר יוגמר יהיה עת ביאת בן דוד (יבמות ס"ב) ושלמה המלך ע"ה הוא היה בן דוד הראשון ולכך השיג מדריגה זה והיה ראוי לכך לולי החטא, ולכך קרא חכמתו אשה שחכמה הנובעת מלב בני אדם היא דוגמת האשה כנ"ל שמקבלת מן האיש, רק שכאשר החכמה נובעת מן חכמת השם יתברך ורמיזא באורייתא שבכתב כנ"ל שהוא בידיעת הנותן שהשם יתברך משפיע חכמה זו בלבו אז היא נקרא אשה טובה השומרת מינה, אבל חכמת מצרים ובני קדם הוא שהם היו מתהללים בחכמתם שהם המציאו זה, ודבר זה כאשר הוא נבדל מן הנותן כדעתם אז באמת אין השם יתברך נותן חכמה להם וכמו שנאמר יהיב חכמתא לחכימין דוקא ואינה חכמה באמת כלל, רק מצד דמיון העולם הזה שנקרא עלמא דשקרא שניתן מקום לשקר להתדמות גם כן לאמת, אבל התורה שנקרא אמת כמו שאמרו ז"ל ברכות [ה' ב'] על פסוק אמת קנה אין רמוז בה כלל מה שהוא שקר, ונמצא אלו החקיקות דברי חכמה שמהם מתפשט כל נפשות האומות שגם נפשותיהם

מובדלות זו מזו ואין דעתן שוות, כי גם בחכמה חיצונית יש הרבה דברי חכמה וגם כן מסודרות בסדר כי כך יסד השם יתברך שיהיה זה לעומת זה ממשכדי שיהיה מקום להיות שקר ואמת טוב ורע והבחירה בטוב, ואלו החקיקות גם כן נקרא ספר וכוללם נקרא ספרים חיצונים ר"ל שחוץ מן התורה שבכתב כמו שנתבאר, והיינו דלא רמיזא בה כלל ובלעם היה כוללם כמו שמשה רבינו ע"הכולל כל חכמת חכמי ישראל וכמו שנתבאר למעלה ולכך המשיל חכמות אלו לאשה זונה המקבלת שפעה מאיש שאינה אישה, וכך אלו החכמות שאין מקבלים שפעם מן התורה והם גם כן נקרא אשה שהרי גם התורה שבעל פה נובעת מלב בני אדם דוגמת אלו, רק שההבדל שאלו יודעים שהשם יתברך הוא המשפיע להם כי הם מכלל הכנסת ישראל המקבלת מהשם יתברך כמה שכתוב בכל שה"ש וכך חכמה הנובעת מלבם היא נובעת מחכמת השם יתברך, ולכך חכמתם רמיזא בתורה שבכתב שהיא חכמת השם יתברך לפי שהוא השפיע להם חכמה זו אם כן ע"כ שהיא כלולה בחכמתו רק ששם הוא בהעלם וכאשר באה לנפש אדם לעולם הזה היא בגלוי, ואלו אין יודעים ומכירים שכל חיותם ושפעם מהשם יתברך ממילא גם כן מדה כנגד מדה אין השם יתברך משפיע להם, וכל חיותם וכחותם וחכמתם נקרא שהוא חיצוני ומחיצונות ולא מתוך הפנימית שהוא רצון השם יתברך, והוא בדוגמת אשה זונה, ולכך היה חטא שלמה המלך ע"ה בנשים נכריות שהם נקרא אשה זונה כי הוא נתעסק גם כן בחכמת כל בני קדם ומצרים ולכך נכשל מדה כנגד מדה גם כן, ואמרו ז"ל (רש"י מלכים א י':ד' ועיין בשל"ה בעשרה מאמרות) כי הוליד ממלכת שבא את נבוכדנצר שהחריב בית המקדש, והיינו כי מלכת שבא שבאה לנסות את שלמה המלך מסתמא היתה מופלגת בחכמה בין האומות והיינו באותם חכמות חיצונות, ולכך ממנה דוקא הוליד נבוכדנצר כי מזה הצד לא זכה שיהיה בן דוד המקווה ושיהיה בניינו קיים לעלמי עד, כי החזיר לערבב חכמת חיצונות שהם כללות נפשות האומות המתדמה כקוף בפני אדם לנפשות ישראל, והוא ערבבם עם חכמת ישראל שהרי נאמר עליו ויחכם מכל וגו' מסתמא יש לו שייכות עמהם שעם דבר שאין לו שייכות כלל לא יצדק לומר זה גדול מזה, ועל ידי זה השייכות לא נשלם ענין המכווחת של משיח בשלימות שהוא התכלית המקווה שיתברר בשלימות שליטת השם יתברך בעולם, שדבר זה הוא כלל חכמת השם יתברך וחכמת ישראל הנמשכת ממנו ונפשותם כנ"ל, מה חכמת חיצונית הוא היפך זה ממש רק חכמת הבריאה בטבע כאלו הוא מוטבע כך בלי השגחת משגיח עליון, ומהם נפשות אומות העולם שזה מקור כל ענין טוב ורע הנברא בעולם וערבובם הוא ערבוב הטוב ברע שזה היה חטא אדם הראשון, ותכלית העבודה בעולם הזה מתורה ומצות

לברר הטוב מן הרע כנודע, ולכך בקשו למנות שלמה המלך ע"ה עמהם (סנהדרין ק"ד:) רק שיצתה בת קול המעמך ישלמנה וגו' שהמכוון בו שאין אתם מבינים כלל ענין שלמה המלך ע"ה ואני מבין יותר מכם.

ודבר זה רמוז בצחות לשון הגמרא [יבמות ע"וב'] אנן משלמה ניקו וניתיב שלמה לא נסיב מידי ע"ש, שלא אמרו בפשיטות שלמה לא נסיב רק לשון אנן וכו', רצה לומר שאין לנו להתדמות לו וכלשון שאמרו ביומא [כ"ח ב'] אנן מאברהם ניקו ונגמור, והיינו שדבר זה הוא למעלה מהשגתינו שכפי הנגלה מהכתוב ודאי שלמה נסיב וכן למד חכמת חיצונית ולכך היה המשפט שיחרב במה"ק שבנה כי כך היה הנגלה ממנו בעולם הזה כפי מה שהוא הנגלה מן הכתוב, אבל באמת כפי מה שהשם יתברך יודע עומקו אינו כן כי באמת מקור נפשות ישראל וכן שלמה המלך ע שהיה מלך מכלל כל הכנסת ישראל אי אפשר כלל שיינק ממקור אחר ואין כאן מקום לבאר עוד בזה, אבל מכל מקום מן הצד הזה בקשו למנותו ונמנעו אחר כך, ולפי שמכל מקום שלמה המלך ע נסתכל גם כן בחכמה חיצונות היה קצת עלי' לחכמה חיצונת בענין זה שזכה בלעם להיות נמנה תמורתו בין אותם שאין להם חלק לעולם הבא שזה זכיה גדולה לו כנ"ל והוא מקור ספרים חיצונים, אבל נפש מישראל החוטא בזה אינו אלא בשם הקורא בספרים חיצונים כי מקורו באמת הוא בתורת אמת שהיא מקור לכל נפשות ישראל כנ"ל, ואין הטעות אצלו רק במקרה במדריגת הקורא וכו' ונדבק בו קצת, וכן טעות מרגלים לא היה חס ושלום בעצם כי באמת משה רבינו ע"השלחם לדעתו כמו שאמרו ז"ל (סוטה לא דמי:) שידע שהם אנשים גדולים מעין מדרגותו שהוא השורש תורת אמת שבכתב ושלחם לרגל הארץ שהוא פרי התורה שבכתב כמו שנתבאר למעלה מדברי חז"ל על פסוק נוצר וגו', והיינו שבמדבר היו אוכלי מן שזה לחם השם יתברך ממש כמה שכתוב בפרק יוהוא הדין (ע:) לחם שמלאכי שרת אוכלים, פירוש שאינו מענין עולם הזה כלל כי דבר ידוע שפרנס הדור נפשו כוללת כל נפשות הדור כמו שאמרו ז"ל בערכין (י"ז ע"א) פרנס לפי הודר וכן דור לפי הפרנס, והיינו שכל דור הוא סדר מיוחד מנפשות מאותו הדור שרצה לומר חלקי חכמות של השם יתברך כנזכר, וקבוץ כל החכמות כולם ביחד קבוצם הוא גם כן נפש א' כמו שהוא בענייני הנפשות שמתחלקים לפרטים ופרטי פרטות עד כפי סדר החלוקה שסידר השם יתברך, וכללותם הוא גם כן נפש פרטית בפני עצמה משונה מהפרטים לבדם וכמו שכל נפש האב כלול בו נפשות כל בניו, וכן באדם הראשון כלול נפשות כל הדורות וכללותם הוא נפש פרטית של אדם הראשון, וכן בכל הדור נפש פרנס ומנהיג הדור היא נפש הכוללת כל נפשות הדור כמו שהמלך הוא כלל כל האומה ולכך יוכל

להנהיגם כולם כי חכמתו כוללת חכמת כולם וכן דעתו וכל כחותיו הנפשיים, ולכך נאמר בי מלכים ימלוכו שכל מלך ע"כ הוא הת"ח הגדול שבדור שהרי כולל חכמות כל חכמי הדור, ולכך אמרו ז (ילקוט חבקוק ג') איזה דור חביב מכל הדורות זה דור המדבר, והיינו לפי שפרנסם היה משה רבינו ע"השהיה חביב מכל הפרנסים כמו שנאמר ולא קם וגו' כך דורו שהם עצמות נפשו רק שחלוקה לפרטים חביב מכל הדורות, ואם כן כמו שמשה רבינו ע"הנפשו כולל כל התורה שבכתב כך פרטי נפשות דורו והם דור מתי מדבר היו פרטי כל התורה שבכתב כולה, ולכך אחזו שער חז"ל בכל מקום למספר ס' רבוא מספר כללי לדור מישראל כמו מה שאמרו בברכות (נ"ח.) אין אוכלוסא פחות מס' רבוא וכן בשאר מקומות, והיינו כי מספר זה של דור המדבר הוא מספר כללי של ישראל מצד כח ההעלם שלהם של כל הדור וכמה שכתוב למעלה מענין התורה שבכתב שכוללת כל התורה שבעל פה ונפשות כל הדורות רק בהעלם גדול, והנה סדורם לנפשות פרטיות הוא ס' רבוא ומספר זה כולל כל כחות נפשות אומה ישראל ית מצד ההעלם והצד הזה רצה לומר צד דבוקם בהשם יתברך, וכמו הזרע הנזרע מן האיש שהיא דבוקה לו וניכרת שממנו הוא אוין לו עדיין יחס אל דבר נפרד הימנו שנוכל לומר שאינו בא ממנו שדבר זה הוא רק כשהוא בבטן האשה שאז אמרינן אמו ודאית ואביו אינו ודאי (ת"כ ריש אמור) שאינו ניכר מי אביו, וכך החכמה שמחדש האדם אינו ניכר על החכמה אם היא מהשם יתברך שהרי יש חכמה חיצונית גם כן המתדמית לה כקוף בפני אדם רק דבר זה הוא ניכר לאדם המחדש, וכן בדרך חזקה לאומה הישראל ית שחכמתם הוא רק מהשם יתברך שנקראים בניו יתברך אבל מכל מקום נוכל לומר שנפרד גם כן שהרי נראה לנפרד, אבל טרם שנכנס ברחם האשה היה עדיין דבוק בהאב, ולכך דור המדבר היו רק מונהגים בהנהגה שכל רואיהם יכירום כי הוא הנהגת השם יתברך וכל חיותם נמשך ממנו שכל החיות הוא על ידי המאכל לכך היה מאכלם מן השמים כי לא היו כלל נפרדים ממנו יתברך.

אבל הכניסה לארץ הוא הנהגה טבעיית שיקבלו חייהם על פסוק טבע ומנהג דרך ארץ בחרישה וזריעה וקצירה שדבר זה נראה כנפרד מההכרה שהכל מהשם יתברך, רק על זה היה הענין מתן הארץ שאוירא דארץ ישראל מחכימם (כמה שכתוב בבא בתרא קנ"ח.) בזה בחכמת האמת (עיין בראשית רבה פט"ז) להכיר שגם מה שהם מסוגלים בהשתדלותם מרכוש ומזון הכל הוא מהשם יתברך, וכמו שנתבאר למעלה שזה ענין ארץ ישראל שהארץ מיוחסת לישראל שכמו שנפשות ישראל חצובים ממקור כזה להכיר שהכל מהשם יתברך כך ענין קדושת הארץ, ולכך אמרו (עיין תוספות בבא בתרא מ"ד:) שאין לך

אדם מישראל שאין לו ד' אמות בארץ ישראל, שד' אמות הוא שיעור מקום השייך לאדם כמה שכתוב [ב"מ יו"ד א'] ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום שהם שלו, וכל נפש פרטית מישראל יש לו מקום פרטי בארץ ישראל השייך לו שהארץ היא מקום לישוב בני אדם ומאחר שהשם יתברך קבע ארץ זו לצורך ישיבת בני ישראל ע"כ יש בה חלק לכל אחד מישראל, וכללות הארץ נקרא ארץ ישראל כמו כללות הכנסימן כנסת ישראל ששייכה לכל הכנסימן ואומה הישראל ית שהם בהשתדלותם ועסקם הטבעים ימצאו די מחייתם שם ולא בלחם מן השמים, והיא בענין חיות הנפש ממש דוגמת תורה שבעל פה שהיא חכמות שבני אדם מולידים מעצמם משכלם רק שיודעים שהוא מהשם יתברך ואז נקרא תורה שבעל פה, אבל כשאינו יודע שהוא מהשם יתברך אז נקרא חכמה חיצונות והיא ארץ העמים, כי חיי הגוף וחיי הנפש ענין אחד שהרי מלובשים זה בזה רק שכל אחד יש (לו) לבוש וגוון אחר, שחיי הגוף הוא מאכילה ושתיה ועניני עולם הזה שממנו נברא וחיי הנפש הוא מחכמה ותורה שמשם נבראת כמו שנתבאר, וכמו שאמרו ז"ל בשיר השירים רבה פרשת א' כל אכילה ושתי' שבמגילה זו בדברי תורה הכתוב מדבר שהיא מאכל הנפש, וכך היו ישראל במדבר מאכל הנפש מתורה מן השמים שהיא תורה שבכתב וכן לגוף מאכלו לחם מן השמים, והכניסה לארץ הוא שיהיה מאכל לגוף לחם מן הארץ והשתדלות בני אדם וכך מאכל הנפש וחיותה תורה שבעל פסוק וחכמת בני אדם והוא פרי התורה שבכתב, ורצה משה רבינו ע"הלהשיג גם כן השורש של תורה שבעל פה שהוא שורש נפש של רבי עקיבא גם כן, והיינו שהוא ינחילם גם כן הארץ ושיהיה הדור ההוא אוכלים גם כן פרי התורה, וכן הוא שהוא נפש הכוללם הוא יכלול כל פרי התורה גם כן, ולכן שלח מרגלים ואמרו ז (סוטה שם) לך לדעתך אני איני מצוך, כי באמת שליחות מרגלים הוא הנהגה בדרך הטבע כמלכים הנלחמים זה עם זה, מה שאין כן דור המדבר שהיה כל הנהגתם חוץ לדרך מטבע ממש ורק על פי השם יתברך מה ענין למרגלים, רק לפי שרצה משה רבינו ע"הלנחול ארץ ישראל שהוא הנהגה הטבעיית בהשתדלות האדם לכך רצה להתחיל בעניינה [וכמו שראינו שגם יהושע עשה כן] גם כן בדרך השתדלות בני אדם, וגם ענין השליחות הוא חכמה שחידש מלבו ולא מה שהשם יתברך ציוהו הנה זה חשב שיהיה לשורש והתחלה לחכמות תורה שבעל פסוק, אבל באמת לפי ששורש נפשו היה שורש כל התורה שבכתב גם דבר זה נכתב בתורה שבכתב ונאמר עליו מאמר ד' שלח לך וגו', רק חז"ל גילו עומקו שבאמת הוא חשב והשתוקק שמאותו עת יתחיל תורה שבעל פה וכך נתרצה לו השם יתברך שיהיה לדעתו אבל הוא

אינו מצוה, וזאת באמת לא הצליח כי באמת כל שורשו הוא תורה שבכתב דהיינו מה שהשם יתברך מצוה.

והנה המרגלים שהיו גם כן מכלל דור המדבר ונשיאי עם מסתמא היו נפשות גדולות כוללות חלק גדול מחכמת השם יתברך בתורה שבכתב וזכו גם כן לטעום מפרי הארץ שהוא תורה שבעל פה, ובזה טעו בחכמה שהולידו מלבם, והיינו כי לא דבר ריק דברו במה שאמרו ארץ אוכלת יושביה שראו החורבנות והגליות שדבר זה היה קבוע ומסודר משמת ימי בראשית כמו שאמרו ז"ל בבראשית רבה [פרשת בראשית], וכן נגלה הגליות לאברהם ולשאר כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פמ"ד) וגם הם ראו זה וכן נקבע יום בכייתם בכיה לדורות, (תענית כ"ט.) ובאמת אמרו במדרש הנעלם [פרשת וישלח] על פסוק ע"כ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה את לאסגאה ט' באב, הרי היה אותו יום מוכן עוד קודם להם ונמצא הם לא לריק בכו שהרגישו באותו יום שהדבר אמת, רק מכל מקום אין זה אמת לאמיתו כי אמת לאמיתו הוא מה שקיים לעד כמו שנאמר שפת וגו', ומה שהוא רק עד ארגיעה ואחר כך משתנה הוא לשון שקר ואינו אמת כלל אף בשעת מעשה, וכמו שנאמר בשוב ד' וגו' היינו כחולמים שנראה שכל מה שעבר עלינו היה חלום ודמיון ולא היה באמת כלל שהרי לא נתקיים לעד רק שמצד הדמיון היה נראה לאמת, אבל מי שדבוק באמת על זה נאמר גם כי אלך וגו' לא אירא רע כי אתה עמדי, והיינו שגם שיעבור עליו כל מה שיעבור לא אירא כלל כי אני יודע שהכל אינו באמת מאחר שאתה עמדי כענין מאמרו ז על פסוק בכל צרתם וגו' (שמו"ר פ"ב) ואני יודע שאתה הוא המנהיג אותי ומשגיח בכל פרטי פרטים וממך הכל אם כן אי אפשר לירא משום דבר רע, ודבר זה הוא עצם ענין קדושת הארץ לידע כי אתה עמדי וכמה שכתוב למעלה על מז"ל דומה כמי שיש לו אלוה, ואז יודע שאינה אוכלת יושביה באמת.

ולכך בלעם אף על פי שהשיג מעלת ישראל שהיא עד אין חקר, עם כל זה ביקש רק ותהי אחריתי כמוהו ולא ביקש להיות בהוה כן כמוהם ולהתחבר להם, כי ידע שהעולם הזה ותענוגי לפי שעה מנועים מהם והוא היה בעצם היפך האמת ואם כן היה כל הרעות שלפי שעה רע גמור אצלו, אף על פי שהשיג שהסוף טוב מכל מקום על זה אמר טבא בוצינא מקרא (סוכה נ"ו:) ובחר בטוב שלפי שעה, לפי שלהשיג דבר זה שגם לפי שעה הוא טוב כך דבר זה אי אפשר רק למי שבשם ישראל יכונה ומכלל כנסת ישראל שנאמר בהם חלק ד' עמו, ומשיגים דבר זה של כי אתה עמדי שהוא דביקות והתקשרות השם יתברך עמו, אבל לא עשה כן לכל גוי שאין להם כלל שייכות, ולכך בלעם התיר גדרן של עריות (במדבר רבה פ"כ) והיה פרוץ בזימה שזה נקרא שקר כמו שנאמר ערב לאיש

לחם שקר וגו', והיינו שהוא תאוה ותענוג של לפי שעה ועד ארגיעה, והשם יתברך שחותמו אמת נקרא בכל מקום שונא זימה וכן משה רבינו ע"השהיה כוללת התורה שבכתב שנקרא אמת כמה שכתוב למעלה היה גם כן ממש ההיפוך מתאוה זו וכמה שכתוב במקום אחר על פסוק מול בית פעור, ולכך נאמר נקום נקמת מדין ואחר תאסף אל עמך שדבר זה עדיין משורש נפש משה לנקום מהגורמים זימה בישראל, ופטירת הצדיק נקרא אצל חז"ל דנח נפשי' שהוא בנייחא והמבקש נקימה אינו בנייחא כי לא ישקוט ולא ינוח עד יקום דברו, וכך היה ענין נקימת מדין לפטירת משה רבינו ע, ומכל מקום אירע דבר זה סמוך לפטירת משה שרק אז היה באפשר דבר זה להתגבר בישראל כאשר היה סמוך לפטירתו שהוא גניזת שורש האמת, שמסתמא בגניזת נפשו שהוא כוללת נפשות ישראל נגנז גם כן אצל כל הנפשות, כי באמת כל הדור ההוא שהם נוחלי הארץ כבר לא היו כל כך מעצם שורש נפש משה וכמו שנתבאר למעלה כי משה מת במדבר ושורשו הוא התורה שבכתב ולא פרי', ואלו הנפשות זכו לפרי התורה שהוא התורה שבעל פה וארץ ישראל להתחכם מעצמם וכן להתגבר מעצמם ולהעשיר מעצמם רק אל יתהלל וגו' שידעו שהחכמה והגבורה והעושר מהשם יתברך.

ומן הצד הזה הוא הנתינת מקום לשקר המתדמה לאמת שהרי אין ניכר זה מתחכם מעצמו וזה מתחכם מעצמו וכן שאר טובות העולם, רק מצד משה רבינו ע"השלא היה שום דבר מעצמו רק מה שנתן השם יתברך בפירוש מתוך ידו התורה שנתן ד' וכן המאכל לחם מן השמים וכן כל הצטרכותם אין מקום לשקר כלל, אבל מצד פרי' כנ"ל יש מקום לשקר, ומצד נתינת המקום לשקר יש התאחזות לשקר שמאחר שהוא נותן מקום לשקר להתדמות לו הרי מן הצד הזה יש לו שייכות עמו ומצד השייכות שיש לו אי אפשר שלא יכשל בו מאחר שיש לו שייכות בו, והבן זה כי מן הצד הזה שירצה האדם בהשתדלותו שהוא ישתדל וימצא ולא מה שיתן לו השם יתברך בלא השתדלותו, מצד הזה נמשך מכשול שהרי עכמה פעמים כפי פום ריהטא נראה שהשתדלות הוא בזולת השם יתברך ואם כן הוא שקר, אעל פסוק שכאשר נעמיק נראה שזה מכיר הנותן ויודע שאף על פי שהוא משתדל מכל מקום השתדלותו אינו שלו ומעלה ומוריד כלל רק השם יתברך נותן לו, אבל מכל מקום הרי משתדל ואינו מאוכלי מן אם כן הרי הנגלה מפעלו לכאורה יש לומר עליו שהוא פעלו והשתדלותו לבד בלי הכרת הנותן שאל"כ למה משתדל כלל, ולכן אמרו בחגיגה (י"ד.) והמכשלה הזאת וגו' שאין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן, ועומד על דברי תורה היינו בהשתדלות והוא התורה שבעל פה וחכמת לבו שמשיג בדברי תורה דבר זה אי אפשר בלא מכשול מקודם. שהרי המושכל ראשון

של ההשתדלות הוא שהוא בזולת הידיעה שהשם יתברך הנותן ולכן במושכל ראשון מושך המכשול, רק אחר כך על ידי זה דייקא עומד על דברי תורה שבאמת, כך יסד השם יתברך שעל ידי השתדלות ופעולת אדם יגיע לכל המעלות, ולכך אף על פי שבהתחלה דבר זה מושך מכשול מכל מקום על ידי מכשול זה מגיע להעמדה על דברי תורה, וכך הם ענין הגליות שכל גלות הוא הכנה לגאולה וכן גלות מצרים, וגם גלות המדבר מ' שנה היה הכנה לירושת הארץ ראשונה וגלות בבל לירושה שניה וגלותינו הכבד לירושה שלישית הקיימת לעולמי עד שהוא ממש דוגמת אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל, וכמובן ממה שנתבאר בזה בענין קדושת הארץ וירושתה מה הוא.

וכן טעות המרגלים היה כענין אין אדם עומד על דברי תורהאלא אם כן נכשל, שעל ידי זה זכו אחר כך ישראל בדור (השני) לעמוד על דברי תורה, והם טעמו מפריה ונכשלו בה ובודאי היה להם שייכות וחלק בה שהרי זכו לטעום מפריה, ולכך בחר בהם משה כי הוא ידע והבין בנפשות שיש להם שייכות יותר לדבר רק שהם טעו כנ"ל בענין המכשולים וגליות שיארעו, שזה טעות מספרים חיצונים של בלעם ימח שמו וכמה שכתוב למעלה, ולפי שהם שטעמו מפירות הארץ מסתמא היה להם גם כן התחלת טעימה מתורה שבעל פה כנ"ל שהכל אחד, והתחלת הטעימה והמושכל ראשון הוא המכשול שהוא ההתדמות לחכמה חיצונית בזולת הכרת הנותן כנ"ל ולכך נמשך להם המכשול של הקורא בספרים חיצונים, ולפי שהם היו במדריגתן המכשול שאדם נכשל קודם שעמד על דברי תורה לכך לא עמדו על דבר האמת לאמיתו ודברו לשון הרע על ארץ ישראל, כי לשון מדברת הוא רק מצד התורה כמה שכתוב בדב"ר [ריש פרשת א'] עיין שם באורך, והיינו כי הדבור הוא מצד החכמה שהרי הבהמה אינה יכולה לדבר לפי שאין לה החכמה של אדם, ומצד ספרים חיצונים וחכמה חיצונית המוכרתת ומובדלת מן נותן החכמה יתברך שמו הוא לשון מדברת גדולות להרע אשר שנא ולשון שקר, ולכך לפי שהם לא עמדו על דברי תורהמפרי הארץ וטובה אבל במכשול הקודם לגוף הדברי תורה לכך דברו לשון הרע על הארץ כי מצידה נמשך זה להם, וגם לשון הרע שלהם היה מצידם אמת ובמדריגתם שהיו בתחלתה ובמושכל ראשון כנ"ל, וזה שאמרו ז"ל (סוטה ל"ה.) כל לשון הרע שאינו אומר אמת בתחלתו וכו', ובאמת אצלם היה כל הלשון הרע אמת שהרי היתה אוכלת יושביה שכילתה אותם, שהרי עד שלא טעמו מפריה לא טעו בה רק על ידי הטעימה מהוצאת חכמה מלב לבד אז נכשלו בדבר זה להחכים שלא טובה הארץ [והוא על דרך שנאמר שילהי נסהדרין (קי"ג:) אבא אלי' קפדן וכו' הא קמן דקא קפיד מר], רק מכל מקום דבר זה אינו באמת לאמיתה כנ"ל רק טעות נמשך מספרי

חיצונים שהם רק בעולם הזה ומצד העלמא דשיקרא ובשוב וגו' היינו כחולמים [ואין מכשול כלל ואז יתגלה שגם המרגלים לא נכשלו כלל ואין כאן מקום להאריך].

ולכך יהושע שהוא היה כלי מוכן להנחיל הארץ ולהיות פרנס דור נוחלי הארץ, מסתמא נפשו הכוללת כל הנפשות הדור כמו שנתבאר למעלה היא כוללת כל קדושת הארץ, [ולכך המשילוהו חז"ל לפני לבנה (בבא בתרא ע"ה.) שהוא דוגמת תורה שבעל פה המקבלת מתורה שבכתב שהיא דוגמת החמה כנודע] ולכך נתיירא משה רבינו ע"העליו ביותר מאחר שאין אדם עומד על דברי תורה שלא יהיה נכשל מאחר שראוהו עומד על דברי תורה בתכלית ובשלימות, וכפי גודל ההעמדה על דברי תורה שאחר כך גודל המכשול שקודם וכמה שכתוב למעלה מענין הגליות ולכך ביקש עליו ביחוד רחמים, [וגם בהיותו מזרעא דיוסף וכמה שכתוב במקום אחר בענין תרין משיחין שבן יוסף בא לתקן בחיצונות ובן דוד בפנימות ומצינו חטא יוסף בלשון הרע אבל דוד המלך ע נקרא נעים זמירות ישראל ואמרו ז (שוחר טוב א') כולכם נאים אלא וכו' שקולו נעים, רק שדוד המלך ע"ה תיקן רק הקול אבל בעלי דלטוריא היו בדורו כמה שכתוב בירושלמי דפאה (ה"א) והם שונאי נפשו שהוא הפכם ומשיח בן דוד יתקן גם הדבור ואין כאן מקום להאריך בזה, ולכך כלב שהיה משבט יהודא ניצול מעצמו ולא הוצרך לתפילת משה, ולא ניצולו ממכשול זה אלא ב' שבטים אלו יוסף ויהודה יוסף הוא ההמשכה מתורה שבכתב לתורה שבעל פה וכן יהושע מנחיל הארץ, ויהודא עצם התורה שבעל פה כמו דוד המלך ע מלך הארץ ולכך בו לא היה חשש מכשול רק בהמשכה שהוא ההתחלה ובהתחלה שם חשש למכשול כנ"ל ואין כאן מקום להאריך בזה] ולכך הוסיף לו י' שהוא על שם המחשבה והחכמה של השם יתברך רצה לומר שיהיה לו חכמה מצד השם יתברך וזהו י' יושיעך וגו', ובשם זה אמרו ז"ל במנחות (כ"ט:) דנברא העולם הזה והעולם הבא ואם כן המכוון בשם זה הוא חבור ב' העולמות, ורצה לומר הכרת העולם הבא בעולם הזה שזה ענין נחלת הארץ ותורה שבעל פה לדעת גם בכל ענייני עולם הזה הנפרדים מהשם יתברך שבאמת אין נפרדים והכל ממנו, ואמרו ז (במ"ר פט"ז) שהוסיף לו י' שנטל שכר י' מרגלים, והיינו כי בהיות אין אדם עומד וכו' (חגיגה י"ד.) ומרגלים נכשלו בדברי תורה והוא היה העומד על דברי תורה נמצא נטל שכר שמגיע להם להיות עומד על דברי תורהאחר המכשול, ונתקיים חשק משה גם כן שרצה הוא במדריגתו של תורה שבכתב יזכה לתורה שבעל פה גם כן, ונתקיימה ביהושע [כידוע כן בכל חשקי ותאות אבות העולם גדולי ישראל אף על פי שלא זכו לכך בעצמם זכו לבניהם ותלמידיהם] שהוא היה גם כן מדור המדבר והיה גם כן נפשו כלולה בנפש

משה הכללית וחלק מתורה שבכתב, ואחר כך זכה לפרי' גם כן לכך הוא היה מנחיל הארץ ר"ל משפיע שפע החכמה שבעל פה וההשתדלות של בני אדם לבני הדור, ולכך נפשו שהיה בתחילה משיג התורה שבכתב ואחר כך תורה שבעל פסוק נפשו הוא כח ההמשכה של תורה שבכתב לתורה שבעל פה, רצה לומר הכח הזה של רמיזות כל תורה שבעל פה בתורה שבכתב, והוא הכח המנחיל את הארץ והוא כמו כח ממוצע בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, שהוא תיכף לסיום תורה שבכתב והתחלה לתורה שבעל פה והוא כמו אמצעי ביניהם רצה לומר כח תורה שבעל פה מצד שתורה שבכתב שופע בה וכך כל נפשות דורו.

ולכך ספר יהושע ערכה של ארץ ישראל (נדרים כ"ב:) ספר הוא חקיקות דברי חכמתו כמה שכתוב למעלה ורצה לומר חקיקות כח נפשו וכח נפשו היא ערכה וסדורה של ארץ ישראל לא גוף הארץ עצמה רק ערכה והנחלתה וסידורה לשבטי ישראל, ודבר זה הוא פרי התורה שבכתב עד שלא הגיע לכלל לידה שהוא גמר פירי שהיה בימי דוד המלך ע"ה [ותהיה בשלימות אי"ה בימי בן דוד המקווה] רק התחלת הוצאת פירי, ואלמלא זכו ישראל להיות קולטים אז כל קדושת הארץ ולכבשה כולה וכל הגוים דהיינו על ידי כח ההכרה הברורה של השראת שכינתו בכל מקום מדרך כף רגליהם שבאור פני מלך חיים ויבולע המות לנצח והאלילים כליל יחלוף, והכרה הזו הוא על ידי השלמת כל כח החכמה שנתן השם יתברך ללבות בני אדם שזו לבדו ענין החכמה שמסר השם יתברך לבני אדם כדי שיכירו כבוד שמו, והשלמת כל סדר החכמה ההוא שסידר השם יתברך הוא השלמת תכלית ההכרה הברורה אשר יעברו אז גילולים לגמרי מן הארץ, ואלו זכו אז בעת כבישה שהוא התחלת הכניסה בהכרה הזו לגמרה כולה אז ממילא היו הם מוציאים לאור כל הנפשות מישראל וכמו שנתבאר למעלה, [כי כל התחדשות לידת נפש מישראל הוא על ידי התחדשות תורה שבעל פה באותו דור, מהתחדשות נשמע נולד נפש ת"ח ומנעשה נפש ע, ואין כאן מקומו] ואנו כמי שלא באנו לעולם (כמה שכתוב על זה ה'.) שאין עוד שום התחדשות שהכל גלוי וידוע. וכן לא היו צריכים לשום ספר מתורה שבעל פה רק לתורה שבכתב שהיא אביך ושורשך וספר יהושע שהוא חקיקה זו של המשכת דברי חכמתם הכל מתוך התורה שבכתב והרמיזות באורייתא, ולא כספרים חיצונים חס ושלום דלא רמיזא באורייתא חקיקה זו, ולכך נקרא ספר יהושע שזה היה ענין נפש יהושע שלכן זכה הוא לחבר הספר הראשון אחר תורת משה שנראה כחוץ לתורה ועם כל זה אינו מספרים חיצונים רק מפנימות התורה הוא נמשך, ונמצא הוא היה המחדש דבר זה והראשון שעשה כן לחבר ספר חוץ לתורה ועם כל זה יהיה מתוך

התורה, וחידוש דבר זה הוא עצם כחו כי כל אחד מחדש דבר כפי כחו והתחדשות החכמה שבנפשו ואם כן כח נפשו היה דבר זה, וכך ענין ספרו כי בכל ספרי הראשונים כל אחד גנז כל חכמת נפשו בספרו כי ספרו הוא חקיקת חכמת נפשו, ולכך נקראים ספריהם על שמם שהוא בעצם שמם וכח נפשם, ולכך ספר יהושע הוא חקיקת דבר זה של המשכת חכמה חוץ לתורה ויוצאת מתוך התורה, וזהו ערכה של ארץ ישראל שהוא מהשתדלות אדם בדרך הטבע ואעפ"כ יודע שאינו מהשתדלותו רק הכל מהשם יתברך, ובספר זה לבד עם התורה היה די אלמלא לא חטאו שהיה כל התורה שבעל פה שהיא כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש גלוי להם, רק שב' דברים אלו היה צריכים מזולתם התורה וספר יהושע וכמו שנתבאר.

א . [א]. **ויהי אחרי מות משה וגו'**, כל מחבר פתיחת ספרו הוא ביאור כלל ענין הספר, וכן פתיחת התורה בראשית ברא אלקים שהתורה דפוס כל מעשה בראשית, ותכלית עניינו לברר דבר זה לכל הברואים שידעו ויכירו כח מלכותו יתברך שיש יוצר וברוא, ופתיחת ספר יהושע הוא על דרך תכלית הידיעה שלא נדע שזה המכוון באחרי מות משה רצה לומר והנה נגנז ארון החכמה ואין אתנו יודע עד מה, זהו תכלית חכמתו של יהושע כמה שכתוב בבבא בתרא (ע.) פני יהושע כפני לבנה. ואמרו בשילהי שבת מאן דבלבנה אכיל דלאו דילי' ושתי דלאו דילי' ורזוהי כסיין והיפוכו בחמה ע"ש, ולכאורה הנה אדרבא יהושע הנחיל הארץ לאכול ולשתות משלהם מה במדבר אכלו דלאו דידהו וכן חכמת משה רבינו ע"הלכאורה נעלמת יותר מחכמת יהושע, אבל באמת כבר אמרו בריש פרק כיצד מברכין (ל"ה:) כתיב לד' הארץ ומלואה וכתיב וגו' כאן קודם ברכה וכו', פירוש שהברכה הוא הכרת האדם שהכל משל השם יתברך וכאשר האדם מכיר שאין לו משלו כלום רק הכל מהשם יתברך אז והארץ נתן וגו', והיינו כי פסוק לד' הארץ וגו' נאמר מצד בני אדם שהם מכירים שהכל להשם יתברך ושאין להם כלום וכמו שנאמר כי ממך הכל ומידך נתנו לך, ופסוק והארץ נתן וגו' דקאי על השם יתברך מצידו הוא אומר שהכל של בני אדם אחר ברכה שהם מכירים שהכל בידי שמים אז השם יתברך אומר שנתנה להם והכל שלהם, ולכך במדבר שהיה ניכר לכל שהשם יתברך הנותן ושהוא הכל רק מצד השם יתברך ולא משלהם מאומה אז היה מתקיים מקרא והארץ נתן לבני אדם, כי מצד השם יתברך הרי הכל שלהם והיו נקראים דאכלו מדילהו ושתו מדילהו, אבל בארץ ישראל שהיה נראה שהוא עושרם והשתדלותם הועיל והוא מצידם והרי מצידם אין להם כלום כי לד' הארץ ומלואה ולכך שם באמת אכלי דלאו דילהו כי הכל מהשם יתברך.

וזהו תכלית חכמתם בארץ ישראל לדעת שאינו שלהם מאומה ואף על פי שמשתדלים ופועלים, ולכך ישראל מונין ללבנה ואו"ה לחמה (סוכה כ"ט.) דאו"ה סבורים דאכלי מדידהו ושתי מדידהו והכל שלהם ושהם בתכלית הגודל והחשיבות והבהירות ואין חסרים כלום, וכן אמרו ז בירושלמי דפאה (פ"ב ה"ד) וחגיגה (פ"א ה"ח) ובתנחומא (תשא) לפי שראה הקב"ה שעתידים או"ה לומר אנו ישראל לפיכך נתן המשנה בעל פה לומר מי שיש לו מסטורין שלי בידו וכו' ע"ש, פירוש כי התורה שבכתב רזוהי גליין וכמו שאיתא באר היטב בע' לשון (סוטה ל"ב.) גלוי לכל באי העולם שהכתב הוא הגלוי לכל, וכן אמרו בקדושין (ס"ו.) תורה מונחת בקרן זוית רק דהול"ל תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה וכו' ע"ש, והיינו שאף על פי שבאמת התורה נעלמת מאוד דבר זה של העלם שבתורה הוא הנקרא תורה שבעל פה, שהתורה שבעל פה הוא הבנת הנעלם והסודות הגנוזות בתורה שכל זה הוא כלל התורה שבעל פה, אבל התורה שבכתב נקרא רק מה שבכתב מפורש לכל וזה נקרא רזוהי גליין, ולכך מצד התורה שבכתב שהוא הגלוי שבתורה לכל היו או"ה אומרים אנו וכו', שגם מלעה זו מאחר שגם זה מעלה והרחבת הדעת בעולם הזה גם כן לחשוב שיהיה לו כל טוב לעולמי עד לכך גם זה יחשובו ויתפארו או"ה בעצמם לאמר אנו ישראל ר"ל שיש להם מדריגת הנצחיות וקיום לעד, אבל באמת הם יחשובו כל זה מצד שמחשיבים עצמם שהם מעולים וחשובים מאוד, ודבר זה הוא מצד השם יתברך שהוא אומר כן אבל מצד האדם ראוי להיות אדרבא שפל ואפל בדעתו וידע שהוא בריה קלה שפילה אפילה בדעת מעוטה כו' ואין לו אלא מה שהשם יתברך נותן לה וזולת זה הוא דל מצד עצמו דלית לי' מגרמי' כלום, וזהו מנין ישראל ללבנה ואז החמה שהוא השם יתברך שנאמר בו שמש ומגן ד' מזריח להם ומקבלים אורו, אבל או"ה מונין לחמה רצה לומר עצמן במדריגת החמה דאכלי מדילהו ואין מכירים הנותן שהם מקבלים הכל מהשם יתברך רק משוים כבודה לכבוד המקום, ועל ידיזה אדרבא כבודם מתמעט וכבוד שמים במקומו עומד ואין יורד ממקומו להשפיע להם ואז ממילא אין יודעין מסטורין של הקב"ה מאחר שאינו מגלה להם, כי המסטורין והסודות של הקב"ה נקרא מה שאינו מגולה לכל כי מה שמגולה לכל אינו סוד, רק מכל מקום השם יתברך מצידו הוא מגלה סודותיו לכל ואומר הרי נתתי לכם כל סודותיי כי מטבע הטוב להטיב ולא להעלים טובו, רק שמכל מקום מצד המקבלים הוא נעלם עדיין ואינו מגולה, וכמו שהתורה שבכתב אצל השם יתברך הרי היא מפורשת בה כל הסודות והחכמות כולם רק מצד המקבלים הוא נעלם והם צריכים ליגיעה והשתדלות למצוא הסודות הללו בה, ומציאות זה הוא רק על ידי הידיעה שאינו יודע כלום ושכל התורה נעלמת ממנו שזהו

ענין הברכה תחילה שהשם יתברך הוא נותן התורה ומלמד תורה לעמו ישראל, אבל מצד עצמו וחכמתו אינו יודע כלום אז אחר הברכה השם יתברך אומר מדה כנגד מדה שהכל שלך לבדך ואין לזרים אתך ומגלה לו כל סודות התורה הנעלמים מצד המקבלים, ודבר זה של גלוי הסודות הנעלמות מצד המקבלים זהו הנקרא תורה שבעל פה, וזהו רזוהי כסיין שאינו מגולה לכל רק למי שהשם יתברך מגלה כי הלא דבר זה אי אפשר כלל לדעת מעצמו או גם מלימוד זולתו רק מצד שידע שאי אפשר בלא השם יתברך, ואלו היה אפשר ללמוד מזולתו או ממה שכתוב בספרים הרי נקרא גם כן כתיבא ומנחא וכאלו אין צריך להשם יתברך, אבל באמת אינו כן רק לדעת עומק החכמה שזהו הסוד הגנוז בתורה שרצה לומר העומק שבה הנעלם מבני אדם שזהו הנקרא תורה שבעל פה דבר זה אי אפשר כלל לאדם לדעת אם לא כאשר ידע שהשם יתברך מלמדו, אז השם יתברך מגלה לו סודו ופותח שערי לבו, וכמה שכתוב בשוחר טוב בתמניא אפי לא תאמר הרי הספר בו ולמוד וכו' ואז הוא יודע, ואם כן אי אפשר כלל לגלות דבר זה וללמד לאחר שאינו מכיר ויודע זה ואין השם יתברך מלמדו, כי עדבר זה לדעת צפונות התורה שהוא התורה שבעל פה הגנוזה בתורה שבכתב בזה אין שום מלמד רק השם יתברך נקרא מלמד תורה לעמו ישראל, וכמש"נ כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ומפיו הוא מדריגת התורה שבעל פה שזהו מפיו ולא מפי כתבו.

ואמרו ז"ל בשמות רבה (פמ"א) מתוך הפוצטלין שבתוך פיו, רצה לומר שמטעימם מן הטעמים שבתורה שהוא כביכול טועם, וזהו נקרא סוד ד' שהטעם הוא סוד שאי אפשר לאדם אחד לגלות לחבירו ולהסביר לו טעם איזה מאכל או איזה עונג אחר איך הוא טועם, ועל זה אמרו באדר"נ (פל"ז) ששנים אוכלים מקערה אחת וכל אחד טועם לפי מעשיו כי אין הרגשת הטעם שוה מאדם לחבירו כלל כנודע, ואפ"ע שהשם יתברך גילה תורתו לכל מכל מקום מטעימה שבתוך פיו דבר זה אינו מגלה אלא לישראל, וכמה שכתוב בפרק קמא דע"ז (ג:) שהקב"ה יושב בכל יום ומלמד תורה לתינוקות של בית רבן, ותינוקות של בית רבן הם נקראים המכירים ויודעים שאין להם מעצמן רק מה שמקבלים מרבן ולאלו השם יתברך מלמד, ולכך תכלית כל התורה שבעל פה שכתבו לנו חכמינו ז"ל הוא רק חכמות ולימודים איך להגיע לדבר זה לדעת שאין לנו מעצמינו כלום רק מה שהשם יתברך נותן, ואז ממילא השם יתברך שופע חכמה בכל אחד ואחד המייחל לחסדו וכל תלמיד ותיק משיג החידושין השייכים לו, כי אין שזום נפש פרטית שאין לה חידוש פרטי מחכמת השם יתברך וכמו שכבר קדם בדברינו, ובאמת החידושים עצמן וכל סודות של תורה שבעל פה כולה הם רק דבר זה של הידיעה שהכל מהשם יתברך

שהרי זהו כל המכוון מתורה שבכתב ותורה שבעל פה שישיג האדם שכל חיותו וקיומו וחיות העולם כולו ומלואו מהשם יתברך ושהוא אדונו ומלכו, וזהו כל החכמות והסודות הגנוזות של התורה שבכתב רק מכל מקום אי אפשר לבוא לזה רק מי שיודע זה שאין לו כלום ושהכל מהשם יתברך, והוא כענין יהיב חכמה לחכימין שאין השם יתברך משפיע חכמה זו שרצה לומר ההכרה שהכל מ השם יתברך רק למי שהוא חכם מקודם ויודע שהכל מהשם יתברך, והוא כענין פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם (שי"ר פ"ה) שהם יפתחו בידיעת דבר זה ואז השם יתברך פותח חדרי לבם לדעת ולהשכיל בעומק ובוריין של דברים איך הכל מהשם יתברך, ובני ישראל טוענים השיבנו אליך ונשובה שמבקשים שגם פתיחת חכמה זו יהיה מהשם יתברך, שבאמת שורש נפשות כל בית ישראל הוא מאותיות התורה וממקור האמת וההכרה הברורה שהכל מהשם יתברך, רק מפני ההעלם שבהאי עלמא דשקרא וזדון המלגלגים והאומות הנמצא בעולם מגיע האופל והחסרון גם להם, וכענין חשכות הלבנה, ולקותה שהוא על ידי שהארץ עומדת ומפסקת בינה ובין החמה כך העולם הזה היא מחיצה של ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים שלא יוכלו לקבל אורו, ואנו צועקים מאחר שבאמיתות נקודות הללו שבכל איש ישראל הוא בלתי לד' לבדו וכמה שכתוב כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כמש"נ ועמך כולם וגו' אם כן מאחר שאתה אבינו באמת ששורש נפשותינו ממך אב הרחמן וגו' ותן אתה בליבנו בינה וגו', וזה הוא מה שנצטוו בבואם לארץ להקים להם מלך ונאמר אחר כך בשמואל שחרה לו על בקשתם המלך ואמר הקב"ה כי אותי מאסו וגו' עיין שם כל הפרשה, והרי זה סותר לכאורה מה שמפורש בתורה שיקימו להם מלך, אמנם באמת הקמת המלך הוא כעין פשר בין כנסת ישראל להקב"ה ואמצעות שיסד השם יתברך כי מאן מלכי רבנן כמה שכתוב חז"ל (גיטין ס"ב וש"ד) וכמש"נ בי מלכים ימלוכו, ולעולם נפש המלך ופרנס הדור היא נפש היותר גדולה בדור בחכמה ובכל מעלות וכחות הנפש, וחכמי כל דור ודור שכבר השיגו אור אמיתות סודו של השם יתברך שהוא ההכרה הברורה שאין עוד מלבדו ואז השם יתברך גילה להם מן הפוצטלין שבתוך פיו והם כשלוחי דרחמנא לפתוח הפתח כחודה של מחט בלבות בני הדור, נמצא מתקיימים דברי שניהם כי השם יתברך הפותח וגן כנסת ישראל כי באמת ראשי הדור הם עצמם נפשות הדור וכמה שכתוב בימי החורבן גם נביאיה לא מצאו חזון וגו', כי לעולם ראשי הדור הם כפי כנין הדור וכמה שכתוב (ערכין י"ז.) פרנס לפי דור ומכללות נפשות בני דור שלח השם יתברך נפש א' הכוללם כדי שיהא נקל לו לעמוד על חכמת השם יתברך וגלוי אורו וממנו יתפשט לכל הדור.

וזה הוא כל ענין לימוד חכמינו אותנו בספריהם לעורר אותנו על אותה פתיחה כחודה של מחט, וכל החכמים ופרנסי הדורות שעברו הם כולם גם פרנסי הדור הזה ומלמדים ומעוררים גם אותנו, שהרי כל דור הקודם היה כולל בתוכו גם דור הבא שהרי מהם הוא בא ונפש הבן כלולה בנפש האב כנודע ודור שלעכשיו הרי היה כלול בתוך כל הדורות שממשה רבינו ע"ה עד עכשיו, ולכך כתבו חכמתם על ספר להועיל לבאים אחריהם שכולם מכלל בני דורם ומכלל נפשם, והם ג' מדרגות חכם ונביא ומלך אלו ג' מדרגות הם עצמם ג' המדרגות שזכרו בבראשית רבה [פרשה מ"ט] בחחלה סוד ד' ליריאיו ואחר כך ולישרים סודו ואחר כך כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים, שהשם יתברך מגלה מסטורין שלהם לו, יריאיו הוא המלך כמה שכתוב בברכות (לא דמי.) המלך כיון שכורע שוב אינו זוקף והכריעה הוא מצד היראה שמעלת המלך הוא רק מצד היראה שהיא בלב כמה שכתוב ביומא (ע"ב:) על פסוק ולב אין וכן הלב מלך באיברים כמה שכתוב בספר יצירה, כי הנביא והחכם מעלתם נגלית לכל זה בנבואה וזה בחכמה אבל המלך הוא הצלחה לבד שנבחר ועלה עליו הגורל אבל אינו נגלה לבני אדם מעלה שלו, רק מסתמא אין השם יתברך בוחר במי שאינו כלום ואמרו ז פרק חלק (קל וחומר:) רחמנא לבא בעי וכמש"נ האדם וגו' וד' יראה ללבב שמה שבלב הוא הנעלם מן האדם ונגלה רק להשם יתברך, וכך מעלת המלך הוא רק בלב והוא היראה שהיא רק בלב ואין גלוי לשום אדם רק להשם יתברך ולכך היראה הוא רק בלב המלך שהוא היותר בשלוה מכל הברואים, וכענין שאמרו (ברכות ל:) במקום גילה שם תהא רעדה דייקא במקום הזה שם השם יתברך תוקף היראה והוא כולל כל היראות שבכל הנפשות שבדור, ואחר כך לישרים והם הת"ח כענין הלא היא כתובה על ספר הישר שנקרא התורה ס' הישר, (ע"ז כ"ה.) וכמה שכתוב בשבת (פ"ח:) אנן דסגינן בתמימותא כתיב בן תומת ישרים וגו' על קבלת התורה ע"ש, כי התורה היא המדרכת לאדם בדרך הישר ומגדרתו שלא יצא חוץ לשיטה וקו היושר, ואמר בתחלה למלך כמו שאמרו ז"ל שחולקין כבוד למלכות (שמו"ר פ"ה) ומלך נוטל חלק בראש, וחכם עדיף מנביא (בבא בתרא י"ב.) לכך אחר כך לחכם ואחר כך לנביא [אבל כהן גדול אעל פסוק שקודם לנביא (הוריות י"ג.) דבר זה אינו מכלל המעלות המסורות לכל ישראל כי כתר כהונה כבר זכה אהרן ונטלו ואינו כולל נפשות כל הדורוכמו שיתבאר זה במקום אחר], ואלו הב' הם מצד עצמם כנ"ל לכך נאמר נביא וגו' יקים לך ד' וכן בכל השופטים אשר יהיה בימים ונאמר שופטים וגו' תתן, ולא תקים שהם כבר ישנם בעולם מצד עצמם שהשם יתברך שלח אותם נפשות בעולם רק אתה תתנם בכל שעריך, אבל גבי מלך נאמר תקים לך שאתה המקימו ובלתיך לא היה קם

כלל בקומה זקופה כי עד שלא נעשה מלך היה כאחד העם רק שבני ישראל הם מקימים אותו, והיינו כמה שכתוב (ברכות ל"ג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שדבר זה הוא בידי אדם ולכך במעלה זו הם העושים אותה ולא השם יתברך מעצמו מקים נפש המלך, ולכך נקרא הקמת המלך ככל הגוים אשר סביבותינו רצה לומר שנראה כאלו השתדלותינו פועל ואין הכל בידי שמים שהרי דבר זה הוא מסור בידינו וזהו ככל הגוים, וכן ענין המלך הוא השתדלות טבעי כמו האו"ה שמתנהגים על פי חכמת והשתדלות בני אדם, אבל באמת נאמר פלגימים לב מלך ביד ד' וגו' שבאמת לב המלך הוא היותר מסור ביד השם יתברך ושאין לו שום כח והשתדלות מעצמו, כי מלך ישראל הוא היותר כולל כל הכנסימן מצד הלב שהוא עיקר גוף ומקור כחותיו וכלל הכנסימן הוא זה ההכרה שאין להם משלהם כלום וביותר המלך, וכמה שכתוב בראש השנה (כ"ה.) ושלח סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים שהוא נמשל ללבנה, [ולכך ישראל דמקדשי לזמנים ולחדשים שזהו כענין תקים מצידכם ואין כאן מקום להאריך עוד] וכל ספר תילים מלא מזה שקרא לעצמו עני ודל והכיר שאין לו מצד עצמו כלום שזה בעצם ענין היראה שמכיר אדנות האדון, כמש"נ אם אדונים אני איתא מוראי ועבד אין לו מצד עצמו כלום שכל מה שקנה עבד קנה רבו, (פסחים פ"ח:) ואפילו כל מה שרבו נותן לו אין לו יד לקחת לעצמו כלום רק הכל שייך לרבו גם מה שתוך ידו ובפיו וכל מעשה ידיו הכל שייך לרבו אלא שרבו מספיק לו מן הפוצטלין שבתוך פיו, וכך הוא המידה כמו שנתבאר למעלה כי כאשר האדם מכיר שהכל מהשם יתברך ושאין לו מעצמו כלום ויראת שמים בכל לבו נעשה מלך שהוא תכלית תוקף היכולת שביד האדם, כמה שכתוב (בבא בתרא ג':) אי אמרי מלכותא עקר טורי עקרה שהשם יתברך אומר שכל היכולת בידו.

ושלשה אמצעים אלו שבין ישראל לאביהם שבשמים הם עצמם ג' מדרגות אלו ישראל ואביהם שבשמים והאמצעי ביניהם, [רצה לומר שהאמצע עצמו גם כן חלוק לג' שאין לך דבר בעולם שאין חלוק לג' אלו ב' קצוות ואמצעי, והקצה הא' הוא הסמוך למעלה והוא בכלל המעלה והקצה האחרון סמוך למטה ובכללו, וקובץ שלשתם הוא אמצעי בין המעלה והמטה הגמורים] שהנביא הוא מדבר דבר ד' עצמה בכה אמר ד' (ספרי מטות) והוא מה שהקב"ה בעצמו מעוררם, וכמה שכתוב בנביאים השכם ושלוח וכן כמה פעמים בנביאים שהקב"ה מעצמו עוררם על ידי הנביא שהוא אמצעי עכמה פעמים, כי עכמה פעמים אינו הקב"ה בעצמו שאז היה באמת תיכף משתנה לבם ומתעורר, רק הוא על ידי האמצעי אלא שמכל מקום הוא על ידי השם יתברך בעצמו ולכך נאמר בנביא יקים לך ד' בלי השתדלותך, והחכם הוא אמצעי שמחכים מעצמו אבל מכל מקום הוא

בדבר ד' גם כן שהשם יתברך מאיר לו ולולי כן לא החכים כלל אבל מכל מקום יש בו גם כן התעוררות עצמו ולכך נאמר בשופטים תתן לך שיש להם גם כן שייכות בו, והמלך הוא מן האדם לבדו כמה שכתוב חוץ מיראת שמים ולכך נאמר בו תקים שהכל מצד האדם, ולכך השם יתברך ציוה בהקמת המלך שהוא הפתיחה כחודה של מחט שיהיה מצידם, אבל מכל מקום מצד כנסת ישראל הוא לצעוק השיבינו וכו', שדבר זה הוא מצד הכרת שפלותם ושאין להם מעצמם כלום יש להם לצעוק להשם יתברך השיבינו וכו' שאין לנו מעצמנו כלום שאין אנו יכולים אף בפתיחה זו ככל הגוים שחשובים שהכל בידם, ואז השם יתברך אחר ברכה ואמר שהכל בידינו ושהאמת השתדלותינו פעל ואנחנו מקימים המלך ופתיחה כחודו של מחט הוא משלנו, אבל הם שבקשו מלך ולא נתרצו בנביא המדבר בשם ד' כי חפצו במשתדלותם ולא טענו השיבינו וגו' לכך נאמר לא אותך [הנביא] מאסו כי אם אותי ממש שלא בקשו השיבינו אתה רק החשיבו גם עצמם, ובאמת לעתיד נאמר ובקשו את ד' אלקיהם ואת דוד מלכם כי באמת שאלה זו הגונה הוא תדע שהרי הקים להם מלך אמיתי הראוי למלוך וברצון השם יתברך מלך, רק לפי שאכלוה פגה לכך לא נתקיים המלכות אז כי היה להם לבקש תחלה את ד' אלקיהם השיבנו וגו' ואחר כך את דוד מלכם, והיינו שהשם יתברך יענם ויאיר להם אותו חודה של מחט לפתוח ואז באמת יפתחו בעצמם ויבקשו מלך, והם דמו שכבר צעקו השיבנו וגו' בכל לבם ובאמת היה כן והראיה שהיה שפת אמת שהרי תכון לעד ודוד מלך ישראל חי וקיים לעולמי עד, אבל מכל מקום זהו מצד השם יתברך שלפניו היה גלוי ולא לפניהם ולכך היה המשפט במלכות שאול מקודם שלא היה קיימת לעולמי עד וכן אירע ההפסק בינתים גם למלכות בית דוד, ובאמת גם זה הכל היה במשפט ובסדר שיהיה כך שהרי מקרא דרשו ומלכים מחלציך יצאו על שאול ואיש בושת, וכן מגלות הוא מסודר ששת ימי בראשית כמו שאמרו ז"ל (ב"ר פ"ב) על פסוק וחושך על פני תהום רק שהוא כמו אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם (גיטין מ"ג.) והנה המכשול עצמו גם הוא דברי תורה שהרי כל ההוה אמינא נכתבו גם כן בגמרא וכן הטעיות שטעה אמורא א' תחלה ואחר כך הדר בי' הטעיות שמקודם גם כן נכתב בגמרא שגם הוא דברי תורה ומכלל התורה שבעל פה שכך הוא סדר חכמתו יתברך שיהיה מכשול מקודם והעלם ואחר כך הגעה לאמת, כי כך רצה השם יתברך בעולם הזה שהוא עלמא דשיקרא והעלם האמת והוא הפרוזדור לעולם הבא שהוא הגעת האמת ומי שלא היה בפרוזדור אי אפשר לבוא לטרקלין כלל, ומאחר שגם זה הוא סדר מחכמתו יתברך אם כן ע"כ שיש נפשות היוצאות מן הסדר חכמה זה של השם יתברך שהוא הימצא המכשול וההעלם, והנפשות

היוצאות מן הסדר הזה הם בעלי המכשולות שהיו בעולם מן מתן תורה עד היום והם דוקא הכנה לעמוד על ידם על דברי תורה ובלתי זה אי אפשר שכך סידר השם יתברך ונמצא גם אלו אין יוצאים מן הסדר שסידר השם יתברך ואין כאן מקום להאריך עוד.

וזהו ענין התשובה שהזדונות נעשו כזכיות (יומא פ"ו:), שגם המכשולות הם מסדרו של השם יתברך והכנה לדברי תורה, אבל מי שלא זכה לעשות תשובה בחייו אז אחר עומד על דברי תורה שהכין הוא במכשולו, וזהו לא זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם (חגיגה ט"ו.) רצה לומר במכשולות הראוי לחבירו וחבירו הזוכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן וכמה שכתוב למעלה מענין יהושע ומרגלים, וזהו טענת השם יתברך שובו וגו' ההעמדה על דברי תורה שאחר המכשול שהוא ההעלם שהשם יתברך נוחכ עיניו ומנהיגו, וכשעומד אחר כך והקדוש ברוך הוא שב אליו ואומר שבאמת הכל בידו והשתדלותו אם כן אין כאן מכשול כלל שהרי לא היה מכשול שהרי באמת כך הוא שהכל בידו של אדם, וזהו שנקרא השם יתברך המרבה לסלוח שמצידו הוא הסליחה אבל מצד בני אדם הוא הכרת החטא והחסרון וכמש"נ וחטאתי נגדי תמיד ואף על פי שהתודה ביום הכיפורים זה חוזר ומתודה וכו', (יומא פ"ו:) כי אם האדם יכיר בעצמו שלא היה מכשול רק שהכל משלו וככל האומות אשר סביבותיו הרי הוא באמת מכשול, שמצד האדם צריך להכיר שבאמת אין שום כח לאדם מעצמו ונמצא הימים שהלך בחושך והיה נעלם ממנו שהשם יתברך הוא הנותן לו כח לעשות חיל היה חטא ומכשול ואז השם יתברך יאמר שלא היה מכשול וכנ"ל, ולכן אמרו בזוהר שהעוסק בתורה בלילה אורייתא מודעת לי' חטאו כמה שכתוב בתרגום שה"ש ובמדרש (שמו"ר פמ"ז) כי תורה שבכתב הוא מדת יום ותורה שבעל פה הוא מדת לילה, רצה לומר שהוא בהעלם וחשכות ואינו יודע כלום ורזוהי כסיין ואז אורייתא זו מודעת לי כל חסרונותיו להיות חטאתו נגדו תמיד ויכיר וידע איך הוא חסר מאוד ואין לו מעצמו כלום, ואז זוכה למשאמרו ז"ל (חגיגה י"ב:) העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום שנאמר יומם וגו', דדייקא חסדו של השם יתברך מצידו ולא מצד האדם וכנ"ל, וחוט של חסד נקרא כדרך שאיתא באסתר חוט של חסד משוך עליה בפרק קמא דמגילה (י"ג.) היינו שלוקח אשה מן השוק ולעשותה למלכה ומושלת הוא חטו של חסד, וכן השם יתברך מושך חוט של חסד על האדם שעושהו מלך ושליט לומר שהכל שלו כנ"ל [והוא נגד החוט של בוכיא דיצר הרע בשילהי סוכה (נ"ב:) ואין כאן מקומו], ויהושע שהיה פני לבנה (בבא בתרא ע"ה.) הוא היה התחלת מדריגה זו של העוסק בתורה בלילה, שמתחלה היה רק תורה שבכתב ומדריגת יום המאיר מאור פני משה שהוא כפני חמה (שם) וכן נקרא התורה על שמו תורת משה, (במדבר רבה פי"ב)

ואחר כך התחיל פני יהושע וכל תכלית אורייתי' וחכמתו להיות מודעת לי' חטאוי וחסרונו שהוא חסר אור החמה של משה ומצפה לאור שאיננו ואז יזכה ליום ולחוט של חסד כנ"ל, ולכך פתיחת ספרו ויהי אחרי מות משה.

ואמרו ז"ל בבראשית רבה [פרשה ס"ב] כל מקום שנאמר ויהי אחרי חזר העולם לאחוריו כו' ויהי אחרי מות משה מיד פסק הבאר וענני כבוד והמן וכו' אר"י אלמלא שהעמיד הקדוש ברוך הוא אחרים תחתיהם כבר חזר העולם לאחוריו וכו' ויהי אחרי מות משה ויאמר ד' אל יהושע וכו' ע"ש, וביאור זה כי משה רבינו ע"ההיה גם כן אמצעי בין כלל ישראל [של כל הדורות שהיו כולם בשעת מתן תורה כמו שאמרו ז"ל בשבת (קמ"ו.)] לאביהם שבשמים כמה שכתוב דבר אתה עמנו ונשמעה וגו', וכידוע ממה שכתוב בתיקונים מענין ג' נקודות הסגול שהם קובית הלל ואורייתא וישראל, ואורייתא היא הנקודה אמצעית וכמה שכתוב ביאור זה במקום אחר בביאור מאמרו ז בפרשת רבי עקיבא (פ"ח.) אוריין תליתאי כו' ואין כאן מקום להאריך, והנה תורה שבכתב היא כוללת כל התורה שבעל פה מכל הנפשות, ולכך משה רבינו ע"ההוא היה כולל כל הג' מעלות ומדרגות של פרנסי הדור הנזכרים למלעה בתכלית הבהירות כענין אור היום והחמה נגד אור הלבנה, מדריגת הנבואה נאמר ולא קם נביא וגו' ובחכמה ידוע שהוא הכולל מכל נפשות הת"ח שבכל הדורות וכלשון חז"ל (שבת ק"א:) משה שפיר קאמרת ובמלוכה נאמר ויהי בישורון מלך בהתאסף וגו' שיתאספו כולם מכל מקום יהיה עליו תואר מלך, רק מכל מקום אמרו ז (יומא ע"ב:) שכתר מלכות זכה דוד ונטלו שבענין המלוכה שהוא הפתיחה כחודה של מחט וההשתדלות של בני אדם שזהו מענין התורה שבעל פה ולא מענין התורה שבכתב בזה זכה דוד המלך ע בשלימות המלוכה, אבל מכל מקום גם משה רבינו ע"הנקרא מלך (זבחים ק"ב.) שהרי התורה נקראת על שמו תורת משה שזכה לכך שהשם יתברך אמר לו שהכל משלו, וגם התורה שבכתב שהוא חכמת השם יתברך הוא גם כן כענין לא זז מחבבה עד שקראה אמי (שי"ר פ"ג) שגם חכמת השם יתברך שהשפיע בעולם הוא גם כן משלו, ולכך לא נקרא מלך אלא בסוף, התורה כמו שאמרו ז"ל בפרק קמא דע"ז (י"ט) בתחלה נקרא תורת ד' ולבסוף נקרא תורתו, ולכן אמרו ז"ל (שמו"ר ב') שאמר הנני לכהונה הנני למלכות ולא ניתן לו, והיינו שבאמת היה ההתחלה שהוא התורה שבכתב שנקראת תורת ד' והסוף הוא תושבעל פה שנקראת תורתו ודברי סופרים שהוא דבריהם ומשלהם ובסוף הוא דוד המלך ע ומשיח שהוא יהיה הסוף וסיום של התורה שאז יוכלו כל הנפשות שבגוף שזהו סיום כל התורה שהיא כוללת כל אותם הנפשות וכמו שנתבאר לעיל, ואז יזכה לכך להיות נקרא תורתו רצה לומר

שהשם יתברך יאמר שהכל השתדלותו וזהו מדריגת המלכות והממשלה, אבל מכל מקום זכה משה רבינו ע"הלזה מצד התורה שבכתב כי דוד המלך ע"ה ושלמה המלך ע וכן משיח נקראים מלך במקום מלכות שהוא בארץ ישראל ובירושלים ששם הוא מקום המיוחד לבני אדם להשתדלותם,אבל משה רבינו ע"ההיה מלך במדבר ולא בארץ רק בהתאסף ראשי עם והתאספם למקום אחד ולא בפיזור בארץ קחבת ידים זהו הנקרא תורה שבכתב, כמו על דרך משל שנפשות הבנים כשהם במוח האב הם מאוספים כולם מקובצים ומכווצים במקום אחד, אבל כשיוצאים לפועל בפרטות אז מתפזרים זה בכה וזה בכה, וכך מצד התורה שבעל פה הוא הנחלת הארץ שהוא התפשטות נחלה בלי מצרים אבל במדבר היה התאספות ראשי עם, וכל הנפשות מישראל במקום אחד והוא מדריגת התכללותם בתורה שבכתב ומצד הזה הוא משה רבינו ע"המלך שזכה בסוף שנקראת תורה שבכתב תורתו.

ונגד ג' אלו הם ג' מתנות הנזכרים, ובתמורה [ט"ז א'] בשעה שמת משה נשתכחו ג' מאות וכו' ע"ש, פירוש כידוע משה נקרא חכמתו וכנ"ל מאמרו ז משה שפיר קאמרת ומות משה היינו אבידת חכמתו, והם ג' מאות הלכות וז' מאות ספיקות היינו כנודע שכחות החכמה והידיעה הם ג' [כח"ב מצד חיצוניותם שהם חבן דוד מצד פנימיותם כנודע] וכחות המעשה והפעולם הם ז', ועל ידי שכחת ג' כחות החכמה נולדו ספיקות בז' כחות המעשה והם ז' מאות, ותפס לו מספר מאות כמה שכתוב במקום אחר שמספרים עשירות מאות אלפים הם נגד האבות, כי מצינו מספר אלף באברהם לגוזמא נתתי אלף כסף לאחיך, ואצל יצחק וימצא בשנה ההיא מאה שערים, ואצל יעקב עשר אעשרנו, וגם בכלל אצל יעקב שהוא כלל ישראל מדריגת העשרה מצידו כי כל י' קומה שלימה בשלימות, ומצד התכללותו ביצחק אביו ונכלל בו כח יצחק גם כן יש גם כן קומה שלימה הרי כל אחד מי' שלו כלול בי' של אביו הרי ק', ומצד התכללותו גם כן במדת אברהם שכלול בו הרי כל אחד מהק' כלול מי' דאברהם נעשה מספר אלף, ועיין מאמר צבאות ד' להרעל מנת ואין כאן מקומו, וידוע בזוהר כמה פעמים (ח"ב פ"א.) דאורייתא מסטרא דגבורה נפקא דרגא דיצחק, לכך תפס לו בענין שכחת התורה מספר ק', ולפני זה שם נזכר ג' אלפים עיין שם ושם לא נזכר הספיקות והיינו כי ממה שאמר עבד ד' משמע שמצד זה נולד האבידה, והיינו כי תואר עבד הוא מדריגת חכמת משה רבינו ע"השהיה מכיר הנותן כמה שכתוב למעלה מענין מה שקנה עבד קנה רבו ואין לו שום קנין מצד עצמו, ויהושע נתפלל עליו משה שיגיע למדריגה זו דהיינו הצלה מעצת מרגלים כנ"ל, ולכן נקרא פני לבנה מקבל מחמה היינו שרק על ידי תפלתו של משה הגיע לזה, ולכך

נקרא פרשת האזינו הושע ואמרו ז"ל (סוטה י"ג:) שבת של דיוזגי והיינו שהחשיב עצמו יהושע כמשה ומצד עצמו אין נקרא יהושע כנ"ל ולכך כשאמר לו שאל ספיקות שמצד משה אי אפשר בלא ספיקות והשם יתברך אחר כך מאיר עיניו עד שאין שום ספק ואז גידל השם יתברך את יהושע שעל זה אמרו ז (דב"ר פ"ט) ק' מיתות ולא קנאה אחת דנסתלק מלהיות מקבל ממשה, ועל ידי זה השיב לא כך וכו' שהחשיב עצמו כמשה ועל ידי זה חשב שאין ספיקות עוד כמדריגתו, ועל ידי זה עצמו נתרומם מעלת משה ולא היה מקבל ממנו שנשכחו הלכות ונולדו ספיקות מפני שחשב שאין ספיקות, שכך מדת השם יתברך מדה כנגד מדה וכדרך שאמרו ז"ל (סנהדרין ח.) במשה רבינו ע"העל מה שאמר תקריבון אלי, ומי שהוא במדריגת עבד שאין לו מצד עצמו ואין בוטח בעצמו וירא ומפחד בכל דבר השם יתברך מאיר לו בכל דבר ואין ספיקות אצלו, וכאמרם ז"ל (שם מ"ד.) תחנונים ידבר רש זה משה רבינו עועשיר וגו' זה יהושע וכפשטי' נקרא עשיר מפני כבישת הארץ מה משה רבינו ע במדבר נקרא רש מכל, וגם על דרך האמת כדרשת חז"ל בתמורה שם על רש ועשיר בדעת, משה רבינו ע"ההיה רש בדעת שאין לו כלום רק מה שהשם יתברך נותן השם יתברך קרא הכל על שם תורת משה ויהושע עשיר בדעתו. **ושכחת** ההלכות הם הסתלקות ג' מתנות הנזכר לעיל וכבר חזר העולם וכו', כי אלו ג' כללות צרכי האדם ביותר ואי אפשר לו בלא הם רק (בלתי ניכר איזה תיבה) יהושע היינו דמצד מדריגת יהושע אפשר בלא אותם מתנות כי בארץ אין צריכים לג' מתנות אלו, והיינו כנודע דיש נפש רוח נשמה באדם הנפש הוא הדם ומתפשט בכחות הפעולה שבאדם והרוח בלב והנשמה במוח, ויש עוד נשמה לנשמה שהוא מקיף את האדם, ובכחות הפעולה נולדו ספיקות ולא שכחה גמורה רק שלא ידעו מה לעשות, והרוח ונשמה שהם אורות פנימים בגוף וכן נשמה לנשמה המקיף נסתלקו לגמרי שנגדם באר ומן הוא אור פנימי וענני כבוד מקיף, והוא נגד אהרן כמו שאמרו ז"ל (תענית ט'.) והיינו כי הכהן מעלותו והתנשאותו הוא בבגדי כהונה כמש"נ שהם לכבוד ותפארת שהוא מלובש באור השם יתברך, וכן ענני כבוד נקראים כבוד שהם לכבוד כי הכבוד הוא מצד המקיף לאדם דבפנימיותו לא שייך כבוד כי אין כבוד אלא מאחרים, והוא נגד מעלת הנבואה שהנביא דבר השם יתברך הוא אור מקיף לו וכאלו עומד חוץ ממנו ואומר זה או כה אמר ד', אבל החכמה וכן היראה שבלב הוא בפנימיות האדם והחכמה מעלת משה רבינו ע"הוהוראת שם משה ביחוד כנ"ל לכך בזכותו המן שהוא לחם שמלאכי השרת אוכלין (יומא ע"ה:) דתורה נקראת לחם והוא מזון גם למלאכי השרת ולכל העולמות כנודע, ובאר בזכות מרים נוק' כטעם אשה יראת ד' דיראה נקרא נוק' וגם דוד המלך ע אתי ממרים

כמו שאמרו ז"ל (שמו"ר פ"א) מלכים ממרים והוא נגד תואר מלך, כי ענין חפירת בארות דאבות היה כטעם יגעתי ומצאתי (מגילה ו:) ושמעתי דאחר היגיעה הוא מוצא מציאה דבר שהוא שלא ביגיעתו דמציאה הוא בהיסח הדעת ולא ביגיעה רק מכל מקום לולי יגיעה זו לא היה מוצא זה, וכן באר מרים הרי המים שם מצויים רק על ידי היגיעה דחפירה הוא מוצא אותן, כך כל יגיעת האדם למצוא אותו מעין נובע שבלב ממקור החיים יתברך שמו, ולכך פלשתים סתמום כי ענין פלשתים פלשת ים פירוש שנקראים כן על שם עסקם לפלש ולבקש בעמקים כענין נחותי ימא להעלות מטמונות שבים שזה גם כן יגיעה למצוא דבר שכבר הוא מצוי שם רק שהוא בעסקי עולם הזה, והאבות עשו כמעשיהם בעניני עולם הבא וצרכי הנפש לא בצרכי הגוף, והם במה שהשתמשו באותם כחות לענייני עולם הזה, הוא סתימת הבארות דאבות, וזה ענין מלחמה עם פלשתים שהתחיל מימות שמשון עד דוד המלך ע שהוא הגומר, כי לעולם יהודה ודן מחוברים כמו במלאכת משכן וכדאיתא בזוהר פרשת ויחי גם אלעתיד ואמרו ז (בראשית רבה פצ"ח) על פסוק לישועתך וגו' דיעקב א ע חשב על שמשון שהוא משיח, היינו כי הוא מחובר לדוד המלך ע שהוא באמת משיח כדחז"ל, (זוה"ק חלק א' פ"ב:) ועסקם מלחמת פלשתים היינו ניצוח אותו כח דיגעתי ומצאתי בענייני עולם הזה רק להכניסו לקדושה, כנודע בזוהר כמה פעמים דבאר רומזת למדת דוד המלך ע"ה, כנ"ל דמדת המלך כך הוא יגיעה והשתדלות אדם עד שמוצא דבר זה דהכל בידי שמים ושזהו השתדלות אדם, ולכך אמרו בזוהר (חלק א' קנ"א:) דדוד המלך ע לא נזדמן לבאר ויעקב ומשה נזדמן להם באר, והאבות חפרו דענין היגיעה חידש אברהם א ע ואחריו יצחק שהוא עמוד העבודה והם ב' הקצוות דאהבה ויראה בהשתדלות אדם, ויעקב א ע מלבר דהוא משה רבינו עליו השלום מלגאו שהוא בעלא דמטרוניתא ונזדמן לו הבאר בעת הזיווג כי הוא נזדווג למדה זו של באר דר"ל מעיין נובע אחר היגיעה והשתדלות, והם לא חפרו דשורש יעקב א ע שם הוי' דר"ל שהכל בידי שמים ומציאת באר בא להם בהזדמנות, ודוד המלך ע הוא עצם הבאר כטעם צור לבבי וגו' כי לבבו הוא הצור אגם מים למעינו מים כי זהו שלימת מדת דוד המלך ע, וכן האבות אברהם א ע נגד ענני כבוד כי הוא כהן וגו' עליון כטעם ואתה כהן לעולם כמו שאמרו ז"ל (נדרים ל"ב.) ונתפרש בזוהר, ויצחק נגד המן שהוא נגד התורה דמסטרא דיצחק כנ"ל ולכך יצחק הוצרך לאכילה שתשרה עליו שכינה למען תברכך וגו' כי המן לחם שמלאכי השרת אוכלים (יומא ע"ה:) הוא מכחו, [וגם כי הוא נבחר לקרבן למאכל להשם יתברך כי הקרבן נקרא לחם אלקיך לכך זכה גם הוא ללחמו של השם יתברך],

ובאר נגד יעקב שנזדמן לו בלא חפירה ויגיעה כי היא מסיטרי' מוכנת לו מששת ימי בראשית, דבאר רומזת למדת רחל ולאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל כנודע.

ושלש מאות הוא מצד החכמה ואז נמשכים גם כן ז' מאות ספיקות בהתפשטות לקומה שלימה, ושלשה אלפים הוא מצד המקיף מדת אברהם א ע שעולה לאלפים שם במקיף אין מקום להתפשטות בכחות הפעולה כלל שזהו בפנימיות הגוף ולא במקיף ולכך לא נזכר הספיקות כלל, ומספר הג' דהיינו ג' ראשונות כח"ב הוא כלל ג' הנזכרים כנודע דכתר הוא בסוד מקיף וחכמה במוח ובינה בלב, והוא נגד ג' מדרגות דנביא חכם ומלך וכנ"ל, ונביא הוא מלך הדעת שהוא בפנימיות ממלא מקום הכתר כמה שכתוב במקום אחר מזה דלכן לא קם נביא כמשה כי הוא שורש הדעת ושלימותו כנודע, ושלשתם נסתלקו ונשתכחו במות משה רבינו עליו השלום וחזר העולם על ידי יהושע, כי היה לו ג' מדרגות אלו מלך ונביא ות"ח כי ספר יהושע הוא דברי תורה רק שאינו מעין משה רבינו עליו השלום כלל, כי לא חזרו המתנות על ידו כמו שחזרו כולם על ידי משה רבינו עליו השלום במות מרים ואהרן (תענית ט'.) כי הוא היה כולל מעלתם כנ"ל, [וגם בכהונה גדולה שימש משה רבינו ע"הז' ימי המילואים כמו שאמרו ז"ל (תענית י"א:)] מה על ידי יהושע הישועה היה שנכנסו לארץ וכבשוה ולא היו צריכים לג' דברים אלו כלל שלא הוצרכו להם אלא במדבר, וזהו שאמרו ז"ל (תמורה שם) לאומרם לך אי אפשר אלא לך וטורדם במלחמה, פירוש כי עם ידי מלחמת ל"א מלכים וכבישתן שוב לא יצטרכו לג' דברים אלו כלל, ועתניאל בן קנז החזירן מתוך פלפולו כמה שכתוב בנדרים (ל"ח.) דפלפולא ניתן למשה רבינו ע"הוהוא נהג טובת עין ונתנו לישראל, פירוש פלפול הוא חדוש דבר חכמה משכל וזהו זרגא דמשה רבינו ע"הביחוד שע"כ נקרא כל ת"ח משה כנ"ל, היינו כל ת"ח שיכול לחדש דבר בפלפולא ומאלו החדושין דאורייתא יוכל להשיג למדריגת משה רבינו ע"הכמה שכתוב פרק קמא דבבא בתרא (י"ב:) דאמר גברא רבה מילתא ואתאמרא הלכה למשה מסיני כותי', ומגיע למדריגת המלכות כמה שכתוב (גיטין ס"ב.) מאן מלכי רבנן, ולנבואה כמה שכתוב חכם עדיף מנביא ואעל פסוק שניטלה נבואה וכו' יעוין שם בבבא בתרא, (שם) ונבואת החכמים בזה הדבר היינו דבר ברור במראה ולא בחדות כי הרי יש לו הוכחות מפלפולו שהוא כך וטעמא יהיב כדאיתא התם, ואם כן הוא דבר מבורר וניכר לעין שהוא כדבריו ודוגמת נבואה משה רבינו עליו השלום, ויכולין לחדש דבר דוגמת משה רבינו ע"הכמו כל תורה שבעל פה לפי שהוא מפלפולא ומכח התורה שבכתב, מה הנביאים דלא בשמים (היא) כמו שאמר יהושע להם, וגם המלכות זוכה למלוכה אמיתית דבאר ומעין נובע מקור חכמה וכמה שכתוב בי מלכים

ימלוכו דהמלכות מצד התורה וכאשר הוא מעין נובע אז אינו פוסק כלל ומלכותו קיימת דוגמת דוד המלך ע שהוא גוף הבאר ומשה רבינו עליו השלום נזדמן לו באר גם כן מעין נובע, מה שאין כן יהושע דאינו גוף הבאר ולא נזדמן לו באר ומלכותו בארץ ישראל לשעה לבד וכמו שאמרו ז"ל (מגילה י"ד:) דלא היו ליה בני והרי שלא היה באר ומעין נובע רק פוסק, ולכך ביקש עתניאל ברך תברכני בפרי' ורבי' והרבות גבולי בבנים ובנות וחד אמר בתורה ובתלמידים, (תמורה שם) והכל אחד דעל ידי ברכה בדברי תורה הוא גם כן הברכה בפריה ורביה, ופריה ורביה היינו מיד כשנולדו והרביית הגבול בבנים ובנות היינו כשמתגדלים הוא גם כן הרביית הגבול בתלמידים, ומשה רבינו ע"השהוא רבן של כל ישראל זכה גם כן להרביית הגבול בבנים ובנות כמו שאמרו ז"ל (ברכות ז'.) דרבו למעלה מששים רבוא.

ודבר זה הוא רק על ידי הרישות והכרת החסרון דתחנונים ידבר רק ומצד התפלה דרגא דדהמלך ע זוכה לכך, אבל מצד מצד העשירות דיהושע מזרעא דיוסף הוא המשביר שהוא מדת הכל שיש לו הכל ויענה עזות שבא בכח מעשיו וצדקתו כטעם הן ניזונין בזרוע דסוף פ"ב דברכות, וזה נקרא יענה עזות כל מקום עני' בקול רם כמו שאמרו ז"ל (עיין סוטה ל"ב ב' רש"י ד"ה בקול) ותפלה הוא רק בלחש כעני בפתח, ועזות היינוחוצפא מלכותא בלא תגא הגם דמהניא גם כלפי שמיא, (סנהדרין ק"ה.) פירוש כלפי הוא נגד בלשון הקודש רצה לומר התנגדות והמנגד לרצון השם יתברך פועל גם כן, ולגך זכה יוסף גם כן למלכות מצד תוקף חשקו לזה כמו שאמרו לו אחיו המלוך וגו' וכן חלומותיו מהרהורא דיומא, (ברכות נ"ה:) שזכה לזה בזרוע מכח צדקתו והוא מלכותא בלא תגא, פירוש כתר הוא ההתחלה ושורש הנעלם של כל קומה שלימה מי' ספירות כנודע, ורצה לומר שהיא התפשטות מלכות אך שאין לו שורש כלל בשרשה העליון שמכחו הוא הקיום לעד רק הוא בהתפשטות הט' מדות דהתגלות בעולם הזה מפאת כח הזרוע של צדקותיו ומעשיו מטובים ותוקף חשקו לזה, וזהו דרגא דיהושע שזכה מצד מעשיו כנ"ל מדברי חז"ל על פסוק נוצר תאינה וכו' דנראה דאם לא דנוצר תאינה והשתדלותו לא היה מוכן לזה, מה משה רבינו עליו השלום (נמחק תיבה א') וכן דוד המלך ע"ה למלך הארץ הוכן מששת ימי בראשית לכך בשרשו ולכך זכה לכתר שהולמתו, וכן מלכות משה רבינו עליו השלום במדבר הוא מצד כתר תורה שזכה ונטלה עם הכתר דהיינו השורש, מה מלכות יהושע שלא היה במדבר היינו מצד התורה רק בארץ ישראל מצד כיבושה, ולא כמו דוד המלך ע"ה שהוא מלך הארץ באמת מצד עצמו שהוא מדת הבאר שאחר היגיעה זוכה למציאה היינו דשרשו הנעלם במקור תלדתו הוא כך בלא היגיעה,

מה יהושע לא מצא הבאר דהיינו שיבוא אחר היגיעה למציאה דשרשו כך להיות מלך הארץ שהרי אין שורשו כך באמת רק מצד היגיעה לבד זכה לכך, וזהו פרי התורה שהוא ההתפשטות בלא תגא, אבל עתניאל זכה לעצם התורה שהוא פלפולא שורש משה רבינו עליו השלום שנתן בטובת עין חלקו ושורשו נתן במתנה לישראל להיות נקבע בהם כחו שהוא עצם כח התורה ולא פרי', ולכך החזיר הוא אותם ג' שרשים שנשתכחו במאות ובאלפים היינו מצד הפנימים המולידים הספיקות ומצד המקיפים כנ"ל, וזכה לחיים שלא בצער ושלא ביצר רע כמו שאמרו ז"ל בתדבא"ר והוא נלמד מקרא דלבלתי עצבי כפשטי' שלא בצער וכמדרשו בתמורה שלא ישגבני וכו' היינו שלא ביצה"ר, ויצר רע הוא אל זר שבגופו של אדם זכה מצד אור הפנימי שהשיג בפלפולו ושלא בצער כל מיני הנזק וצער הוא מצד החוץ שבא לאדם, וכאמרם ז"ל (ברכות ו'.) על כללות המזיקין וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא דהיינו מקיפים, ומצד שלימותו באור המקיף דמשה רבינו עליו השלום שהחזיר מפלפולו ניצול גם מזה, ועל זה אמרו ז (שמו"ר פל"ח) שעד עתניאל לא נאמר כבוד שנאמר בו ויהי יעבץ נכבד וגו' כי הכבוד מצד שלימות המקיף כנז"ל, והנבואה הוא שלימות המקיף ולא קם נביא כמשה הוא שלימות המקיף, רק מכל מקום נשיאותו מצד הנבואה והרי חכם עדיף מנביא אם כן נבואת החכמים גדולה וכאמרם ז"ל (במדבר רבה פי"ט) דברים שלא נתגלו למשה נתגלו לרבי עקיבא וחביריו, ואמרו במנחות (כ"ט:) דלא היה מבין דברי רבי עקיבא, ולחכמה כזו זכה גם כן עתניאל בתפלתו כי ברכת ד' היא תעשיר ומאחר שפעל בתפלתו ברך תברכני בתורה והובא אשר שאל ודאי זכה לשפע דברי תורה עד תכלית כח גבול אנושי לקבל, ולכך נאמר בו כבוד כי עד ימיו לא היה נכבד כמוהו מצד מעלתו וכנ"ל, וזכה לגולות עילית וגולות תחתית הם בארות מים מיין דוכרין ומיין נוקבין הם מים עליונים ומים תחתונים באתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא למלוי חשקו כמה שכתוב במקום אחר, והיינו כמש"נ בו מיד ויבא את אשר שאל זהו גולות עילית וגולות תחתית על ידי הבאר ומעין נובע שהשיג כנ"ל בחשק לדברי תורה ומלוי החשק.

חודשים ומועדים

פרק א

ענין יציאת מצרים על ידי שאלה דוקא, כמו שאמרו ז"ל (פסחים קט"ז.) ואפילו חכם שואל לעצמו ואפילו שאינו יודע לשאול את פתח לו פתיחה היינו כדי שהוא יגמור וישאל הוא לפי שכל דבר על ידי יגיעה והשתדלות ואם לא יגעת ומצאת אל תאמן (מגילה ו':),

ויציאת מצרים באור הגדול שהיה אז לכאורה היה בלא שום יגיעה כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פכ"ג) הללו עובדי על זה וכו' רק ברצון פשוט כדרך שנאמר ואוהב את יעקב וגו' דאין טעם לאהבה, והנה בספור יציאת מצרים מתעורר אותו אור ממש כטעם כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב (מנחות ק"י.) וכן בכל מקום הדבור כמעשה כדיליף בפרק כל כתבי (קי"ט:) מקרא דבדבר וגו', ולכך צריך דוקא על ידי שאלה להורות שאין בא מעצמו גם אור זה רק שדי בהשתדלות מועט ומיד השם יתברך מאיר לו, ועל ידי שאלה לבד די להיות נקרא השתדלות ושאינו יודע לשאול את פתח לו פיו שישאל ודיו.

פרק ב

שני חדשים תמוז ואב נקראים עיניץ דמטרנותא. [וכנגדן שני חדשים טבת ושבט עיינין דמלכא, והם ממש דוגמתן זה נגד זה. וט"ו בשבט דוגמת ט"ו באב, וגם בשאר דברים ובענין צירופי הויות כידוע מטעם האריז"ל ואין כאן מקומו.] היינו כענין שאומרים על דבר רחוק כמעט שיוכל לראות בעינין, כי הראיה הוא ההשגה היותר רחוקה. ויש ראיה שכפגיעה במהלך ריס אז נקרא כי תפגע (בבא מציעא לג, א), אבל ראיה לבד הוא עוד יותר במרחק. ושני חדשים אלו הם ימי הקטנות והריחוק, והוא כטעם מרחוק ה' נראה לי, ולכך הם העיינין לראות ממרחק, וכטעם עיני ולבי שם כל הימים - גם בימי הריחוק (ברכות סב, ב), תגיעה אסור וראיה מותר. וכלה שעיניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה ושעיניה טרוטות כל גופה צריך בדיקה (תענית כד, א), לכך בשני חדשים אלו שלא לבדוק ח"ו כל הגוף נעשו עיניה יפות, ואז אין כל הגוף צריך בדיקה. ולכך מראות יחזקאל היה בתמוז, כי אז העיינין מתגברין, וכח הראיה דקדושה [רק שהוא בראיה ולא בקנין עדיין] גם על נהר כבר בחוץ לארץ שהוא מרחוק.

פרק ג

עניץ מצות חלה אחר התרומה, כי התרומה הוא מן התבואה שהוא מעשה שמים כי השם יתברך מצמיח, וכמה שכתוב בפסיקתא דהעומר ובמדרש (ויקרא רבה פכ"ח) דלכן מטענה זו נצטוו בעומר ע"ש, וכן תרומה הוא הכרה בכל נבראים ופעולות הנעשים בעולם בידי שמים שהכל מהשם יתברך, אבל חלה הוא מן העיסה שהוא פעולת אדם, וכמו שאמרו ז"ל בב"ר דהראה לו חטה וגלוסקא דמעשה אדם משובח יותר, והוא כמ"ש בפרק קמא דכתובות (ה'.) גדולים מעשה צדיקים וכו' פירוש דדבר נקל להכיר במעשה שמים להכיר שהוא מן השמים והכל יודעים שאין בכח אדם עצמו להצמיח התבואה, אבל במעשה אדם לטחון החיטה ולעשות עיסה ולאפות בזה רבותא כשמכיר שגם בזה הוא הנותן לכך כח וגו' וזהו החלה, והני כהני שלוחי דרחמנא ומשולחן גבוה קא זכו

ושלוחו של אדם כמותו וכאלו כביכול השם יתברך האוכל, ולכך נהגו לאכול חלה רק בליל פסח כמה שכתוב קדמונים ע' בשו"ע לפי שאז הוא בלי שום השתדלות, והיינו על ידי הכרה דכל השתדלות ומעשה בני אדם גם כן מהשם יתברך ואם כן מאי נפקא מינא בהשתדלות:

פרק ד

סוד הפורים שכתב בפרי עץ חיים דהוא הארץ יסוד דאבא וכו' ע"ש. פירוש דנודע אבא חכמה ויסוד הוא כח ההוצאה לפועל ולידי גלוי שהוא כח המשפיע במקבלים ומוציא תעלומות לבו לגילוי, [כמו ששמעתי דהבנים הוא התגלות תעלומות לב האב] ולכך התורה שהוא חכמתו של השם יתברך שנתגלית עולם בפועל כתוב בספר נקרא יסוד אבא שהוא ספרו של השם יתברך שהספר מלגה חכמת המחברו, ומגלה נקרא גם כן ספר דהשם יתברך כמו שאמרו ז"ל (מגילה ז'.) מקרא דזכרון בספר וכן אז קיימו מה שקבלו כבר (שבת פ"ח.) ובודאי היה אז הארה בלב כל איש מישראל קבלת כלל התורה כמו ההארה שהיה במעמד הר סיני, וזה שאמרו ז"ל (סנהדרין כל אחד:) ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו ונתנה על ידי הכתב, היינו איכות הגלוי כי הגלוי על ידי הכתב, וכן ראויים לעשות להם נס בימי עזרא וכו' (ברכות ד'.) כי אז היה גם כן ממש אותה הארה דמעמד הר סיני דהיינו הארת של גילוי חכמתו יתברך בעולם הזה שזהו יסוד אבא, רק שגרם החטא ולא היה אלא מצד התלבשותו בנוקבא וכו' כמבואר בספר פע"ח היינו דלא היה בפועל נסים מפורסמים וקולות וברקים והתגלות אלקות בפועל כבמעמד הר סיני, רק שהיה מצד התלבשות בכנסת ישראל בלבות בני ישראל עצמן והם מעצמן קיימו הכל בלבבן, וכן נס דאחשורש ובנין בית שני הכל בהתלבשות בדרך הטבע, וכסבורין אנו שזה חטא וחסרון ובאמת אינו אלא יתרון כטעם יקר וגו' סכלות מעט, כי ודאי גדול קבלת דברי תורה מעצמן דלולי כן הוה מודעא רבא לאורייתא כמו שאמרו ז"ל (שבת שם) ואינו דומה כשמקבלין מצד הנסים הנגלים וכשגם בלעדי התגלות בזה הם מעצמן מקבלים, וזה טעם מגלה נקראת דמשמע מעצמה ולא קורין את המגילה דמשמעו במשתדלות אדם, רק באמת כל ענין פורים הוא לבסומי עד דלא ידע וכו' (מגילה ז'.) שהוא העדר הדעת מכל מקום הוא דבוק בהשם יתברך מעצמו בלא שום השתדלות שמצד החכמה והידיעה הוא מתבונן ומכיר אמיתות השם יתברך, וכמו בשעת מתן תורה מצד הנסים נגלים דיציאת מצרים ומתן תורה והתגלות חכמתו יתברך במוח ולב עד שראו שכל חיותם מהשם יתברך ושבלא התורה אין להם חיות, וזה ענין כפיית הר כגיגית היינו שהבינם זה מצד תוקף התגלות אור אלקי שהיה עליהם אז כי באם לא יקבלו התורה

שם וכו', כי אין להם חיות כלל כי ראו בחוש לעיל שכל חיות הנבראים הוא מן התוה ומצד זה קבלו, ומכאן מודעא רבא לאורייתא דיכולים לומר בשעת העלם (דאם) שלא נגלה בהירות כזה לא היו מקבלים, לכך הדר קבלוה בימי אחשורש בהעלם האור בלבבם אמיתות כל דברי התורה וחכמתו של השם יתברך מצד ההעלם וההתלבשות שאין כאן השתדלות בדעת והכרה ברורה, רק דהתלבשות זו הוא בתוך לבבות בני ישראל המכונה כנסת ישראל והם מצד עצמם ושורש מעמקי לבבם עומדים על הארה זו מעצמם מבלי שיתבוננו וישתדלו בדעתם וחכמתם לעמוד על דבר זה מצד התבוננות בחכמה, ונמצא החטא שהוא ההעלמה גרם דבר גדול יותר שגם בהעלם דבוק בהשם יתברך והשם יתברך מתלבש בהם.

וזהו ליהודים היתה אורה זו הארת יסוד אבא שנקרא תורה, ושמחה יום טוב הוא קדושת הזמנים דישראל מקדשי ומצד הפורים דהוא התלבשות חכמתו יתברך בתורה שבכתב תוך כנסת ישראל נעשה מיום טוב דישראל מקדשי קדושה כמו שבת דקביעא וקיימא שהשם יתברך מקדשו כי הכל אחד, ומצד קדושת הפורים הוא הוספת שמחה בכל היום טוב, וששון זו מילה (מגילה ט"ז:) הוא קדושת היסוד בשמירת הברית, כמו ששעמתי על י"א סממני הקטורת דהם נגד י' ספירות וד' שנתפרשו בתורה צרי וצפורן וחלבנה ולבונה הם קו האמצעי דהיינו כתו"מ וחלבה הוא היסוד והמתקתו הוא על ידי קנמון שהוא נגד חכמה וזה טעם קנמון תשעה דיסוד הט' מתתא לעילא וחכמה הט' מעילא לתתא ולכך הם י"א דקנמון הוא להמתקת היסור כאשר הוא נמשך מחכמה, כך שמעתי על פי דרכו דיסוד ר"ל עקשות והיא חלבנה רק העקשות שנמשך מחכמה הוא טוב, וגם על פי דרך הפשוט דיסוד הוא שמירת אות ברית קודש יציבא מילתא דכנגדו חלבנה כי עם זה נאמר בעוון מלא אפילו חסיד שבחסידים (ויקרא רבה פי"ד) וכו', והמתקתו בחכמה כמה שכתוב במקום אחר מה שכתוב בזוהר (חלק א' ס"ב.) על הוצאת ז"ל דאין מועיל תשובה היינו מצד הבינה דמשם התשובה רק תקנתו מצד החכמה שבמוח על ידי דברי תורה, כי באמת אין הערלה נקראת אלא על שם או"ה וכל ישראל נקראים מולים כמה שכתוב בנדרים (ל"א:) והיינו דעמך כולם צדיקים שומרי הברית ולכך מצד התגלות הארת יסוד אבא הוא תיקון הברית וקיום המילה שהוא אות ברית קודש בכל בני ישראל, ויקר אלו תפילין (מגילה שם) דהוא דביקות וקשור ישראל לאביהם שבשמים שזה פירוש התפילין ועניינם, דתפילין דישראל כתוב בהם ד' אחד ובדמרי עלמא דישראל גוי אחד, (כמה שכתוב ברכות ו'.) ויש יחוד מצד תפלה והוא יחוד קובית הלל ושכינתי' דהיינו שמתיחד עם השפעת השם יתברך וזהו תפילין של יד שכנגד הלב דתפלה הוא עבודה שבלב,

(תענית ב'.) ויש יחוד מצד התורה דהיינו שמתיחד עם חכמת השם יתברך והוא היחוד דקריאת שמע שמקבל עול תורה ועול מצות והוא תפילין שבראש נגד המוח, וזה מתגלה על ידי הארת הפורים שמתלבשת יסוד חכמה העליונה בלבבות כנסת ישראל ומתגלית הארתה במוחם ולבם, ואז בזמן מרדכי שהוא ההתחלה היה בגילוי מפורסם עד שרבים מעמי הארץ מתיהדים וגו', כי כל דבר בראשיתו הוא בתוקף עצום עד שנפל פחד מרדכי כי מצד תפילין של ראש ראו כל ע וגו' ויראו ממך שהוא המקבל תוקף הארה זו על כל האומות, וכן תהיה לנו הארה זו בימי הפורים בכל דור ודור במוח ולב שמתלבשת בו הארת חכמתו יתברך מעצמה בלי שום בתבוננות בדעתו כלל.

פרק ה

התחלת התורה אנכי ד' אלקיך, פירוש מנהיגך שידע שהשם יתברך הוא המנהיגו בכל דבר ואין שום מקרה בעולם רצה לומר הזדמנות דבר מעצמו שלא בהשגחת השם יתברך וסידרו שסידר, ודבר זה הוא שורש כל התורה כולה וכשמגיע לאמונה זו הברורה שוב אין צריך יותר, וכמה שכתוב בפרק רבי עקיבא (פ"ט:) אם יהיו חטאים כשנים שסדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו ואין כאן חטא כלל, וכל החטאים נאמר אם תלכו עמי קרי שתחשובו שהכל מקרה על ידי זה הוא שורש החטאים, כי מדה כנגד מדה אף אני אלך בחמת קרי ואחשוב גם כן הכל למקרה שאינו מסודר ובא מששת ימי בראשית וממילא הוא חטא, ועמלק נקרא ראשית גוים זה שורשו כפירת ההשגחה ולחשוב הכל מקרה כמה שכתוב המן אלקיהם ישן כפי גירסת המדרש אסתר (פ"ז), וכן אמר בספורו לזרש אשתו אשר קרהו ולכך אמר מרדכי גם כן אשר קרהו וכן בתורה אשר קרך כי כמו שהוא חושב הכל מקרה כך מדה כנגד מדה הקב"ה מחשיבו באמת מקרה, וכל האומות הוא מסודר מששת ימי בראשית אפילו ד' מלכיות כמה שכתוב בב"ר (פ"ב) על פסוק תוהו ובוהו כי בכל אחת יש שורש טוב לעולם הבא גם כן, והם חסידי או"ה שיהיו עבדים לישראל כמו שאמרו ז"ל וכמש"נ אז אהפוך אל עמים שפה ברורה, מה בעמלק שנאמר תמחה שאין ממנו זכר קיים לעלמי עד כי הוא מקרה לפי שעה לבד, דלכך כל התעוררות עמלק בעת הדורמיטא כמה שכתוב בפע"ח על ענין המן, ובודאי כן גם דעמלק היה הדורמיטא שקודם השגת פנים בפנים דמתן תורה, ובעת שינה נקרא מקרה לילה כי בשינה אין לו דעת הוסדר הוא מצד הדעת מה בשינה הוא מקרה, וענין הדורמיטא שיש שם סתירה בפרי עץ חיים דאחר כך כתב שכל שבעים שני גלות היה שינה והמגיה שם כתב דאינו עיקר ע"ש, ובספר מ"ח כתב כנוסחא זו ובאמת מקרא מלא עורה למה תישן על זמן הגלות, ובליקוטי תורה תילים פירש זה על הדורמיטא ומביא

גם כן פסוק ויקץ כישן, ובאמת נאמר כישן ולא ישן ממש דודאי כל השפע בגלות נראה כישן שהרי כל השפע הולך לאומות ובני ישראל קולטין התמצית מהם, רק דורמיטא הוא תרדימה דאדם הראשון זהו קדרותא דצפרא התוקף החשכות שקודם גלוי האור שזהו לצורך בנין כנסת ישראל, דתכלית שלימות בינה יתירה שניתן בה היינו שמבינים גם בעת תורף ההעלם הגמור שנראה שהכל לאו"ה ושהם עיקר בעולם מכל מקום בני שיראל מאמינין בני מאמינין שבאמת הכל שלהם וכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל ישראל (יל"ש בראשית) והם העיקר לא אומות העולם, וזו בינה יתירה להבין זה בעת הדורמיטא ותוקף ההעלם, ודבר זה באמת אי אפשר כלל רק כאשר אור חכמתו ובינתו יתברך שמו הבלתי גבול ותכלית המכונה אבא ואימאיכנס תוך לבבות בני ישראל, ולא דרך זעיר אנפין שרצה לומר כח ההשפעה דהשם יתברך שהחכמה והבינה הוא מלובשת בההשפעה שהשם יתברך משפיע לכנסת ישראל כל מיני כחות שונות ובאותם כחות מלובש החיות אלקות, אבל עת הדורמיטא הוא שההשפעה נעלמת לגמרי ואז החכמה ובינה דהשם יתברך מתפשטת בעצמה תוך לבבות בני ישראל ומאיר להם, ועל ידי זה נבנים בבינה יתירה עד שיהיו ראויים לקבל שפע יתברך פנים בפנים.

וזה ענין תרדימת אדם הראשון שאמרו בב"ר (פי"ח) על פסוק זאת הפעם שהיתה מפעמתו כל הלילה ובאתה לו בחלום ע"ש, כי ודאי אדם הראשון כשהעבירו לפניו כל בעלי חיים ונתאוה לדבר זה ולא נתקררה וכו' (כמה שכתוב יבמות ס"ג.) ומתוך תאוה זו שלא מצא מילוי' נתייגע וישן, ובודאי כל שינתו היה בחלומות אלו ודמיונות ולהיותה דו פרצופין שמקבלין חיות אחד וכאשר הוא ישן ונסתלק החכמה שבמוח ניתוסף בה, ואותם דמיונות הוסיפו בה בנין יתר בתכלית שלימות כי הולידו בה גם כן אותם דמיונות וחשקות ובחכמה ובינה יתירה שבה אז נבנית כראוי, וכן למעלה מעלה כאשר עולה ברצונו יתברך לבקש את כנסת ישראל להשפיע להם ואינו מוצא מהחטאים וכובד הגלות, אז נופל תרדימה שנסתלקו החכמה ובינה ונכנס לכנסת ישראל וכח ההשפעה הוא כמו בדמיון כביכול מחשב רק על כנסת ישראל, ואז הוא התעוררות דעמלק והמן שהם כח המקרים שגוברים בעת השינה שהוא העדר הדעת, ובגמרא (מגילה ט"ו) איתא דישראל ישינים מן המצות והכל אחד מצד הדורמיטא ישינים מן המצות שהוא כחות הפעולה רק החכמה ובינה מתגבר ומכירים שאין מקרה בעולם, ועל ידי זה הוא ניצוח עמלק כי באמת גם בשינה ובלא דעת אין מקרה, וזה טעם לבסומי עד דלא ידע, וזה טעם ונהפוך הוא וגו' שההשפעה היורדת לבני ישראל אז כדוגמת חלום שצריך לפתרון ואינו כמשמעו, ולהיות היהודים עתידים הכוונה באמת עתידים לנקום מאויביהם כי

באמת אז הוא תוקף החשק דהשם יתברך לכנסת ישראל רק שהוא מצד כח המדמה דרך משל, רצה לומר שאינו בפועל ממש באמת רק כמו כח הדמיון אצל האדם, כי אצל השם יתברך מה שהוא רוצה הרי נעשה תיכף ומה שהוא בדמיון אין נעשה תיכף ובודאי אין דמיון לפני השם יתברך והוא גם כן נעשה, רק שהגוון נראה כמו דמיון ולכך בגוון נראה להיפך וזה הגוון ההפכי שאינו אמת כלל זהו שורש עמלק ובאותו עת הוא צומח, וכאשר נדדה שנת המלך הוא מוצא ממש ההיפוך דדמיונו פעל להיות באמת פנים בפנים על ידי כן ושלא היה דמיון כוזב, והתחלתו מהמשתה דאז התחלת הדורמיטא כמו שאמרו ז"ל (אסת"ר פ"ב) דא"ל אחשורש אם יהיה לו כזאת לעולם הבא, דבודאי משתה שהאריך הכתוב בספורה אינו דבר בטלה רק מפני הדורמיטא הוא קיבל כל השפע והיה מעין עולם הבא כדרך שאיתא בדור המבול חלק דהיינו כל מיני הנאות רוחניות לנפש גם כן, וזה ענין לבישתו בגדי כהונה, ואז הוא התחלת חטאים דנהנו מסעודתו של אותו רשע, והתחלת בנין הנוק' הוא בכניסתו לאסתר כי בנין בית שני על ידי מלכי פרס כי אז זיווג דפנים בפנים היה גם כן בלא נס מפורסם שלא כדרך הטבע, רק דרך סדין ובהתלבשות דמלכי פרס ואסתר היא מדת המלכות כנסת ישראל, ואמרו ז (אסת"ר פ"ג) בכל מקום המלך סתם במלך מלכי המלכים הקבית הלל מדבר, היינו מצד התלבשותו באחשורש להשפיע וזה טעם כונת מרדכי להצילו מבגתן ותרש, כי הוא הבין גם בעת תוקף החושך דדורמיטא דא את כל אשר נעשה המכוון מכל זה, ויודע הדבר ברוח הקודש היינו שהשיג שורש ענין אסתר הוא שורש כנסת ישראל ואינו מקרה שנתפשה ביד אחשורש, דמהראוי היה אדרבא להצילה ולבקש מיתת אחשורש והוא לא עשה כן דהבין שהכל באמת בהשגחת השם יתברך, ועל ידי זה היא בנין בית ב' על ידי דריוש בן אסתר שעבורו היה אחר ההקצה מן הדורמיטא ובדאי אחר מעשה דהמן דאז בלילה ההוא נדדה, והיה קריאה ראשונה מעשה בגתן ותרש איך מרדכי הכיר גם בעת תוקף החושך שאין חושך ומקרה כלל, וזהו הרפואה לכמה ונקדמה להגדלת המן שהוא כח המקרה שלימות מרדכי שהוא ממש הפכו בידיעת ההיפך.

ואמרה אסתר זה ל' יום לא נקראתי וגו' ואותו יום י"ג ניסן ול' יום קודם הוא י"ג אדר, ומצד הדמיון הרי ביאת אחשורש אלי' היה שליטת מלכי או"ה בכנסת ישראל ולכך יעד המן אותו יום ובאמת נהפוך הוא כי הוא התלבשות שפע השם יתברך כנ"ל [ואולי אז נתעברה מדריוש הבונה הבית], ואותן ל' יום הוא תכלית קדרותא דצפרא ובכל יום יותר בסופן היה התגברות המן לחשוב שהוא חושך גמור ואז בא הנדידה והאור הגמור, וכל המגילה הוא ספור הדורמיטא דמלך מלכי המלכים הקב"ה מתחלת ועד סוף למבין,

והתחלתה מסעודה דשושן דמשם מתחיל המלך סתם ולא המלך אחשורש דרצה לומר מלך מלכי המלכים שנתלבש ואותה סעודה הוא שסיפרה באורך וק"פ יום הקודמים היה הכנה לקלוט ההתלבשות דמלך מלכי המלכים, וזה טעם משאמרו ז"ל (מגילה ט"ו:) שמא ירגיש המקום ויעשה נס, דתמוה מאוד לשון זה על השם יתברך רק מצד הדורמיטא שהוא כאלו כח ההשפעה נעדר ההרגשה ניחא, וכן היה דעל ידי זה היה נדידת השינה ויקיצת הדורמיטא על ידי הזמנת המן שהוא סוד שעיר לעזאזל כמה שכתוב בזוהר [תצוה קפ"ה א'], והוא מובן למשכיל על פי דברי האריז"ל בפע"ח בטעם עד דלא ידע שישקה גם לאותו ניצוץ קדוש שבהמן ולא לקליפה המקפת, דבזה יבואר גם כן ענין לקיחת אסתר לאחשורש שתמוה מאוד על מה עשה יתברך ככה לפגום צדיקת כזו וגם שתוליד בן ממנו דהוא פגם עצום והרבה ריוח והצלה לפניו יתברך, רק דבאמת זהו סוד הפורים שנתחדש אז היכולת להאיר לני"ק גם בעודו מלובש תוך הקליפה והיינו השגת האור של כל הניצוצות קדושות האסורין עדיין בקליפה כמו שהיה באחשורש, דלא אמרו על אסתר דלא מתהניא מעבירה כמו שאמרו ז"ל ביעל (נזיר כ"ג:) דהיתה מתהניא גם כן מן הני"ק המלובש וכח הרע לא פגע ולא נגע בה כלל ולידתה לדריוש היא הולידה רק אותו ניצוץ קדוש שבו שבנה בית המקדש והרע המלבישו אין לו שום שייכות לה וממשות כלל, ודבר זה הוא סוד כח הפורים להשיג קדושת ני"ק בלא העלאה דהיינו גאולה דניסן דהוא על ידי העלאה דהללו עבדי ד' ולא עבדי פרעה, מה גאולה דאדר אכתי עבדי אחשורש אנן (כמה שכתוב מגילה י"ד.) כי הארץ ני"ק בעודו במאסר כנ"ל, ודבר זה אי אפשר בדעת אדם להבין כלל איך מאיר לני"ק שמאוסר בתוך הקליפה ואינו מוציאו ומעלהו כלל ועל ידי זה הוא נפילה לקליפה שמלבישו, וכן ד"מ אסתר באחשורש לומר שקלטה רק מהני"ק שבו ולא ממנו וכן ילדה רק כח הני"ק ולא גוף הטמא דבר זה הוא רק עד דלא ידעי בהעדר הדעת אז איש הישראל י בלא דעת מכוין לקדושה כזו וקולט אור זה, אבל בדעת ושכל אי אפשר להבינו ולהגיעו כלל, וזה ענין משתה המן להאיר הני"ק ולא לו, ועל ידי זה היה ההרגשה ויקיצת הדורמיטא שלצורך בנין בית שני על ידי מלכי פרס שהיו בהלבשה כזו, ואדר הוא הכנה לניסן על ידי הארת פורים שהוא בלא ידע זוכין לקדושת הפסח שהוא אור בהיר בלא שום הלבשה ובגילוי הדעת, כי יציאת מצרים היתה הכנה לגאולתו וגלות מצרים הוא הכניסה לשערי טומאה שלהם כנודע וכמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פכ"ג) על פסוק גוי מקרב גוי הללו עובדי על זה וכו', רק מכל מקום הם לא עשו אלא לפנים (מגילה י"ב.) ורק מצד הלבוש היו עובדי על זה ולא בפנימיות, וקדושה זו דלא ידע הוא הכנה לקדושת הפסח, וזה טעם מה שכתוב (מכילתא

בשלח) לא נגאלו אלא בזכות האמונה כי במה דלא ידע ואינו מצד השכל הוא רק מכח האמונה שלימה בהשם יתברך ושאין מקרה בעולם רק הכל מהשגחתו, על ידי זה נמחה זכר עמלק באדר ומתקדש בלא ידע דאמונה הוא בלא ידיעה וזוכה לידיעה בניסן.

פרק ו

ענין השבת שהוא אות ביני וביניכם לדעת כי אני וגו' ואחר כך אמר ביני ובין בני ישראל אות וגו' כי ששת ימים וגו', ענין אות דשבת כאות דתפילין כידוע דלכן אין מניחין תפילין בשבת (כמה שכתוב מנחות ל"ו:) דפירוש אות סימן המברר ומאמת הדבר הנרצה לברר כמו ונתן אליך אות וגו'. וביני וביניכם היינו ההתקשרות שבין ישראל לאביהם שהם קשר אמיץ ויעקב חבל נחלתו וחלק ד' עמו, וזהו תפילין דישראל כתיב שמע וגו' אחד דהכל אחד מהשם יתברך ותפילין דמארי אלמא כתיב מי כעמך וגו' אחד, (ברכות ו'.) וכך שבת דקובית הלל ששבת ממלאכתו בששת ימי בראשית היינו שהארץ נתן לבני אדם מעתה שהוא לא יפעול עוד רק הנבראים הם הפועלים, שכל ההתחדשות בעולם הוא על ידי הנבראים יש מיש, ושבת דבני ישראל היא להיפך דבששת ימי המעשה האדם פועל ובשבת נח ומכיר דלד' הארץ ומלואה וגם פעולת האדם הכל מהשם יתברך כמש"נ כי גם כל מעשינו פעלת לנו, וזהו לדעת כי אני מקדישכם שקדושת מעשים שיש בכם [כדרך שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פכ"ד) על מקודש יסעדך מקידוש מעשים] תדע כי אני וגו' הוא משלי מה שאני מקדש אתכם ולא מהשתדלותכם, זהו אות ובירור ההתקשרות שבינינו שכל פעולתכם אני הוא הפועל ומקדשם ונותן בכם קדושה, וזהו בלשון נוכח דרצה לומר שבת דבני ישראל ואחר כך שאמר בלשון נסתר ושמרו וגו' ביני ובין בני ישראל מדבר בשבת דהקדוש ברוך הוא, וזהו כי ששת וגו' זהו אות דהשם יתברך רצה לומר שהוא אומר ומי כעמך וגו' דהכל שלהם ומוסר הפעולה בידם, וכמו ששמעתי על מאמר ז"ל ר"פ כיצד מברכין (ל"ה.) כתיב לד' הארץ וכו' כאן קודם ברכה וכו', פירוש דלאחר ברכה שמכיר שהכל מהשם יתברך אז השם יתברך אומר שהכל שלו, ולכך אחר שהזהיר תשמרו ושמרתם בנוכח חזר ואמר ושמרו בלשון נסתר כי מצד הכרת הנוכח [שזהו גם כן כנ"ל ענין הברכות לפני הנאה שאומר ברוך אתה שהוא הכרת הנוכח] הוא מכיר שהכל מהשם יתברך, ואז אחר כך ושמרו וגו' בהעלם השם יתברך אומר שהכל שלהם, ועל זה אמרו (שבת קי"ח:) אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות וכו', פירוש שבת א' הוא הכרת הנוכח והוא אות דבני ישראל כנ"ל ואחר כך הקב"ה אומר שהכל שלהם ומשפיע כל מיני טובה, ועל ידי זה שמנת וגו' וכמה שכתוב בפרק אין עומדין (ל"ב.) אתה גרמת מה יעשה הבן וכו' היינו מצד השם יתברך שאומר אחר כך דהכל של ישראל

והארץ נתן לבני אדם על ידי זה יוכל לבוא חס ושלום להעלם גמור, וצריך ושמרו וגו' שבת ב' דהוא שבת דקובית הלל דמאחר שהכל חד קובית הלל וישראל צריכים לשמור השבת מצד כי ששת וגו' כמו שהקדוש ברוך הוא שובת, ואלמלא שמרו וכו' גם שבת זה דהעלם היה הגאולה שלימה להיות באמת הכל חד, וכמה שכתוב (בבא בתרא ע"ה:) עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקדוש ברוך הוא, וזה ענין פלוגתא דפרק כלל גדול (ס"ט:) אי מונה ו' ומקדש יום אחד וכו' מר יליף מבריאתו של עולם, דהיינו שבת דקובית הלל שאחר הפעולה, מה כמו אדם הראשון היינו תחלה שבת ההכרה לד' הארץ ומלואה ואחר כך ימי הפעולה כמו שתקנו כל הברכות עובר לעשייתן (פסחים ז':) ובלאו הכי מעל ואחר ההנאה כשהוא שבע מברך ברכת המזון זהו שבת שניה כנ"ל.

פרק ז

שבת אחד מששים בעולם הבא כמה שכתוב בהרואה, (נ"ו:) ועולם הבא היינו העדר הפעולה דהיום לעשותם רק צדיקים וכו' נהנין מזיו השכינה, (ברכות י"ז.) ומעין זה בשבת הגם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ל"ט:) לכך נאמר שבת מתנה טובה וכו' כמה שכתוב בפרק קמא דשבת (י':) ואמר בבית גנזי ואין להקב"ה אלא אוצר של יראת שמים (ברכות ל"ג:) ובאוצר היראה שם טמון השבת, כי היראה הוא טהרת הלב כידוע מדברי חז"ל ביומא (ע"ב:) על פסוק ולב אין ולכך כנסת ישראל יראה אתקרי כנודע, כי או"ה אין להם חלק אלא בעולם הזה המעשיי וגופני בלבד ולב אין רק לכנסת ישראל כמה שכתוב ז"ל (שי"ר פ"ה) הקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וגו', ולכך כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא דידוע דעלמא דאתי הוא בינה ובינה לבא, דבעולם הזה הוא השתמשות כחות הפעולה ועולם הבא הוא הלב לבד, ובעולם הזה אי אפשר לטהר הלב לגמרי ממלחמת היצר ועטיו של נחש ולכך נקרא המיתה נח נפשי' בלשון חז"ל שנחה במנוחה ממלחמת היצר, ואז הוא טהרת הלב וכאמרם ז"ל (תוספות דנהדרין ל"ח.) מה היה העולם חסר מנוחה בא שבת וכו' שהוא גם כן מעין עולם הבא כנ"ל, ולכן אמרו (סנהדרין נ"ח:) עכו"ם ששבת חייב מיתה כמה שכתוב יש חכמה באו"ה תאמין תורה אל תאמין (איכה רבה פ"ב) כי חכמה במוח יש גם לאומות והיינו גם חכמת אמת, וכמה שכתוב במגילה (ט"ז.) כל האומר דבר חכמה אפילו באו"ה וכו' מזרש שאמרה דבר אמת אם מזרע היהודים וכו', ועם כל זה לבבם מלא שנאה על היהודים כי תורה הוא לשון הוראה ולימוד (זוה"ק ח"ג נ"ג:) ללמד את הלב שיהיה כפי מה שמשיג בחכמתו זה אינו כלל באו"ה דלב אין, וכמו שאמרו ז"ל (רבה תשא) דלכך ניתן תורה שבעל פה דצפה שעתידין או"ה לומר אנו ישראל וכו', פירוש כי הבדל בין כתיבה לדיבור כי בכתיבה הוא רק

התגלות החכמה שבמוחו ומחשבתו אבל הדיבור הוא התגלות הבינה שבלב שזה נגלה בדבור כפי איכות הדבור ותנועתו ניכר עליו מה שבלבו, כידוע שיש הכרה בדברים אם יוצאים מן הלב ואם מדבר בתוקף או בנחת בכעס או רצון וכיוצא בו בלשון קולמס הלב (חוה"ל שער הענוה) וניכר ומלובש בדבורו הבינה שבלב, מה בכתיבה מלובש רק החכמה וכמ,ש בפרק אחד דיני ממונות (ל"ה.) אף על גב דב' סופרי וכו' לבא דאינשי אינשי, כי אי אפשר לו לכתוב רק החכמה ולא הבינה דלב שזה נתגלה על ידי הדבור, דאלו מה שבלבו בהעלם ולא נתגלה גם על ידי הדבור שאי אפשר לגלותו זה אין נפקא מינא לסנהדרין מאחר שאי אפשר לו לברר דבריו לחבריו, רק רצה לומר מה שבדבור היא מגלה רק שבכתב אי אפשר לגלותו, רק תורה שבכתב המכתב מכתב אלקים בדקדוק צורת אותיות שאם נשתנה כל שהוא פסול, והם ד' שערים טעמים נקודות תגין אותיות הידועים וכן הדיוק בחסירות ויתירות פתוחות וסתומות וכיוצא שזה אינו בשום כתב רק בתורה שהם מגלים ורומזים על הבינה שבלב שהקב"ה הטמין בה, ומכל מקום התורה נכתבה באר היטב בע' לשון כי מצד הכתב שהוא התגלות החכמה נתגלה לכל באי עולם, ויש חכמה באו"ה להשיג גם כן הכרת השם יתברך וכמו שהשיגו כל פילסופי יון וערב הקדמונים מחכמתם גם כן, רק מכל מקום לא נשתנה על ידי זה לבם בקוצו של יו"ד ולא היה הקב"ה דר בלבבם כלל רק בלבות בני ישראל שלהם נמסר התורה שבעל פה, פירוש התגלות הבינה שבלב על ידי הדבור ולכך דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב (גיטין ס':) כי עיקר דברים שבעל פה בדבור שעל ידו מתגלה מה שבלב, וכמו ששמעתי על לשון חז"ל בכל מקום אליבא דר' פלוני כי כל המימרות שלהם היה כפי לבו ובמקום אדעתי' אמרו אליבא שהוא מן הלב, ודבר זה נקרא מסטורין של הקב"ה כי עקוב הלב מכל מי ידענו וכנ"ל דיראה שבלב הוא בית גנזיו, ואמרו (תנחומא תשא) מי שיש לו מסטורין שלי וכו', ואדם לעמל יולד כי זה כל הבריאה בכח פעולה ומעשה והיקפה ו' ימים שהוא סדר הבריאה, רק לבני ישראל ניתן יום השבת במתנה שהוא נגד כנסת ישראל שלהם מתנה כח המנוחה ללב גם כן שבאמת הלב קשור בהשם יתברך ואצלם ההיקף ז' ימים, אבל עכו"ם ששבת חייב מיתה (סנהדרין נ"ח:) כי להם ההיקף רק ו' יום ולעמל לבד יולדו ולא למנוחה, וכמה שכתוב בריש ע"ז (ב':) הרבה גשרים וכו' הכל בשביל ישראל, פירוש כי כל חטאי ישראל הקב"ה יברר שהיה לתכלית טוב אעל פסוק שהוא כיון להנאת עצמו הכל הולך אחר התכלית ועל זה יאמרו הם הלא גם פעולתם לתכלית טוב הכל בשביל ישראל, רק באמת בזה יש חילוק בין ישראל לאומות כמה שכתוב בריש ראש השנה (ד.) בצדקה על מנת שיחיה בני, וכמה שכתוב הרמב"ם (בפ"ב

מה"ג) בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני דישראל עצם לבבם דבוק בהשם יתברך רק היצר מבלבל, וכיון שהמעשה טובה מצד התכלית הרי עצם נקודת הלב גם כן מתכוין לטוב ומה ששלח לשמה ולהנאת עצמו זה אינו מצד עצם הלב כלל, מה שאין כן באו"ה דלב אין כלל כנ"ל, לכך השבת אות ביני וביניכם פירוש השייכות שבינינו כנ"ל.

פרק ח

חמשים שערי בינה יש כמו שאמרו ז"ל בראש השנה (כל אחד:) ונגדם נ' שבתות השנה וג"ן סדרים באורייתא, כמה שכתוב בזוהר כמה פעמים (תיקו"ז תי' י"ט) דתורה הוא המלמדת הלב והתחלת התורה מלידת יצחק דאורייתא מסטרא דגבורה, (זוה"ק ח"ב פ"א.) ומלידתו הוא התחלת ועבדום ועינום וגלות מצרים דידוע דמצרים רומז לבינה, היינו שהוא לברר הבינה שבלב כמו שאמרו ז"ל (זוה"ח יתרו) דנכנסו למ"ט שערי טומאה ואלמלא נכנסו חס ושלום לשער הנ' וכו', פירוש כמה שכתוב בראש השנה (שם) על פסוק ותרסרהו מעט מאלקים דמ"ט שערי בינה נתגלה למשה רבינו עליו השלום ולא שער הנ', דכל דבר מזוקק שבעתים היינו ז' פעם ז' כי הם ז' מדות כנודע ושער הנ' הוא שורשם, והראבן דוד בהקדמת פירוש לספר יצירה מנה כל הנ' שערי בינה שכתובים בספר איוב ל"ח ול"ט בשאלות השם יתברך איפוא היית וגו' עד גמירא, רצה לומר שאמר לו השם יתברך שאין לבו מבורר כלל אפילו בשער אחד כי בירור הלב הוא רק אצל בני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב והוא מחסידי או"ה כמו שאמרו ז"ל בבבא בתרא (ט"ו:) ומסתמא נסדרו בדרך לא זו אף זו והשער הנ' הוא הנמנה ראשונה שסידרן מעילא לתתא והוא שאלת איפוא היית שפירשו חז"ל בשמות רבה (פ"מ) באיזה איפה היית תלוי באדם הראשון בראשו וכו', פירוש האם עמדת על בירור שורש נשמתך בתחילת היצירה בשרשה העליון שזהו תכלית הבירור לברר שרשו בתחילת היצירה באדם הראשון, ודבר זה לברר לגמרי הרי היה מוכרח לברר גם כן החסרון של עטיו של נחש שבאדם הראשון והיה חי לעולם וזה יהיה על ידי משיח וזה נקרא כאלקים כמש"נ אני אמרתי וגו' אכן כאדם וגו', וזהו במשה רבינו עליו השלום ותחסרהו מעט מאלקים היינו שהוכרח למות כאדם שעדיין לא בירר שער הנ' שהוא שורשו באדם הראשון, ונגד זה נ' שערי טומאה היינו השתקעות הלב ברע וחמדות עולם הזה בלבות או"ה והשער הנ' הוא שרשו בתחלת היצירה כי או"ה שרשם במקום טומאה ורע מה בני ישראל, ומכל מקום חס ושלום יוכל לבוא על ידי מעשיו הרעים שיתקלקל גם השורש כדרך שמנו אלו שאין להם חלק לעולם הבא כו' שכל כך גרמו קלקול עד גם לשורשם שבתחלת יצירה שנעשו כאלו אינם מושרשים בטוב, ובאמת השם יתברך אין מניח כן לזרע אברהם יצחק ויעקב

וכדרך שאמרו ז"ל (סנהסרין ק"ט:) ביקש יעקב שלא יזכר שמו על הקלקלה בסודם אל וגו', פירוש שלא יוכלו לקלקל על ידי מעשיהם את השורש הקבוע בהם לטוב ואין צריך לומר מאברהם ויצחק שקדמו לו, וזה טעם ברית אבות לא תמה, (עיין תוספות שבת נ"ה.) ואלו חס וחלילה היו נכנסים במצרים לשער נ' אז לא היו נגאלים, היינו בדרך גאולה לצאת מן הרע לטוב רק בדרך כליון הרע כמו שיהיה לעתיד ובלע המות וגו' שיתוקן גם שער הנ' והיה צריך משה רבינו עליו השלום להיות משיח ולהשיג גם שער הנ' רק שהקב"ה הקדים לגאלם שלא ישתקעו, והגם דעל ידי הגלות נשתקעו חס ושלום מכל מקום היה זה בירור למתן תורה, כי הבירור אינו אלא מצד ההעלם כאשר אלו משוקעים בהבלים כמו אלו והללו עובדי על זה והללו עובדי על זה מכל מקום הללו מאמינים בני מאמינים וצור לבבם המסתתר בקרבם הוא השם יתברך, והיה באמת אז הבירור למ"ט השערים שבכל שער טומאה שנכנסו דהיינו השתקעות כמו או"ה היה בירור והכרה לפני בוחן כליות ולב ההבדל שבין השתקעות האו"ה שהוא מצד עצם לבבם, מה שאין כן בני ישראל הוא רק מצד עירבובם בין האומות אבל בעצם לבבם גלוי וידוע שרצונינו לעשות וכו', (ברכות י"ז.) וזה היה בירור לכל המ"ט שערי טומאה כי עצם לבות בני ישראל אינו שקוע בהם כלל, ומצד הזה מגיע הגאולה מן האומות כטעם מיני' ובי' אבא וגו' וירך מתוכה מסרחת שאמרו ז"ל בסנהדרין (ל"ט:) לענין עובדי' ע"ש, כי אי אפשר עקירת הרע רק מתוכה ומי שהוא מושקע בו הוא המהרסו דלכן אמרו בכריתות (ו':) כל תענית שאין בו מפושעי ישראל אינו תענית, פירוש תענית הוא על כל צרה שלא תבוא וההצלה מצרה דהיינו סילוק הרע שהוא מפני הרע שבבני ישראל אינו אלא על ידי הצירוף דפושעי ישראל כי הם הבירור שאין רע בישראל, כי הפושעי ישראל הם המבררים ההבדל שבין פושעי ישראל לפושעי או"ה שאלו עצמיות עומק לבבם כך ואלו רק מצד הלבשת תוקף היצר, ומצדם הוא ההצלה מרע וכן בקטורת שהוא הצלת הנגף היה חלבנה והוא ברית כמה שכתוב (בראשית רבה פס"ה) וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו דרק מצד חוש הריח שהוא בנשמה כמה שכתוב בפרק כיצד מברכין, (מ"ג:) ואומרים נשמה שנתת בי טהורה שהנשמה בבני ישראל הוא חלק ד' שעל זה נאמר ויפח באפיו וגו' שאמרו ז"ל מאן דנפח מתוכו נפח שהנשמה באפו, וזה גם לפושעי ישראל יש ריח טוב וזה מציל מנגף ורע.

אומנם הגם דסור מרע קודם מכל מקום העיקר עשה טוב ואנכי קודם ללא יהיה לך שזה התכלית והשורש זהו על ידי אור התורה, והם מ"ט ימי הספירה שאחר גאולת מצרים שהוא בירור מ"ט שערי בינה מצד הטוב, אז זכו לשער הנ' בשבועות שהיו

חירות ממלאך המות ומיצר הרע כמו שאמרו ז"ל (שמו"ר פמ"א) והיינו בירור השורש וזהו עדים מהר חורב והם הכתרים שאמרו ז"ל (שבת פ"ח.) שהכתר הוא למעלה מן הראש כי מ"ט שערים הוא בלב האדם מצידו ויוכל להגיע בהשתדלותו, אבל בירור השורש ונקיון עטיו של נחש דאדם הראשון זהו למעלה מראש האדם רק על ידי השם יתברך שמסייעו לזה להיות כאלקים ממש, והתורה היא המאירה לאדם ומדריכתו לברר לבבו בכל הנ' שערי בינה, וג' דסרים בראשית נח ולך שעד לידת יצחק הוא חכמה המשפעת לבינה כי נובלות חכמה עליונה תורה (בראשית רבה פי"ז) ועצם התורה חכמה לברר הלב שהוא ברצון השם יתברך, וידוע בכל דבר יש ג' ראשונות וז' תחתונות ג' ראשונות הם המשפיעות, וגם ג' תחתונות נצח הוד יסוד שבכל פרצוף נעשים מוחין לפרצוף שתחתיו כנודע, והם ג' פרשיות אלו שהם לימודי חכמה עליונה המשפיעים לבינה שבלב, כי ג' מיני לימודי חכמה נזכרים בריש פרק אין דורשין מעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתרי עריות, פירוש חכמה שבבריאה ובברואים וזהו מעשי בראשית שבפרשת בראשית, וחכמה שבפעולת הנבראים אחר כך להוציא מכח פעולתם ברואים אחרים כמותם, כי לא תוהו בראה שמזה הוא מצות דעריות שלימד השם יתברך דרכים הראויים לזה וזהו חכמת סתרי עריות ולימודים אלו בפרשת נח, שבו נתפרש שתילת העולם והתפרדס למשפחותם ולע' אומות וב' דורות דור המבול ודור הפלגה הם כללות סתרי עריות כי הם נגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כי בדור המבול היה ראוי להיות מתן תורה כמה שכתוב בזוהר (ח"ג רט"ז:) וכמו שאמרו ז"ל (חולין קל"ט:) על פסוק בשגם זה משה וכן עונם בהוצאת ז"ל ביסוד כידוע בזוהר דכתב ביסוד, וכמה שכתוב במקום אחר דכתיבה דברי תורה הוא תיקון לזה כי הכתב הוא גילוי טיפי חכמה שבמוח לפועל על ידי זה מאסף טיפי מוחו שיצאו לבטלה, כי הכתב הוא להיות לזכרון ושלא יהיה כדבר של בטלה ועל ידי זה מתקבצים נדחי נפשות העשוקות גם כן כטעם ד' צילך, וכמו כשאדם עוסק בדברי תורה בדבור הקבית הלל יושב ועוסק כנגדו כמו שאמרו ז"ל (תדבא"ר פי"ח) כך כשכותב דברי תורה הקבית הלל כותבם גם כן, וכתיבת השם יתברך היינו התהוות נפשות כמו דרך משל תורה שבכתב שאותיותיה הם שורש נפשות בני ישראל כנודע, וכן כל כתיבת תורה שבעל פה שהוא התגלות הגנוז בתורה שבכתב כי כל הנפשות הוא מאותיות ועל ידי מעשה האדם במצות ועבירות נשתנה צירופם, כמה שכתוב בפירוש הראבן דוד לספר יצירה [ריש פרק ג'] בפירוש ג' ספרים של צדיקים גמורים וכו' ע"ש, ועל ידי אותם אותיות הנכתבים מידו של הקב"ה נוצרים נפשות, וזה טעם כתב ביסוד שבו הוא כח ההולדה לנפשות חדשות והם אותם הנפשות שיצאו ממנו לבטלה, ודור המבול

הם עצמם דור המדבר כמה שכתוב במקום אחר ואין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל כדחז"ל (גיטין מ"ג.) דלכן קרא הכתוב דברי תורה מכשלה והמכשלה הזאת וגו' שגם המכשלה הוא דברי תורה מאחר שאין אדם עומד על דברי תורה וכו', והמכשלה דתורה שבכתב הם דור המבול ודתורה שבעל פה הם דור הפלגה שהיה בארץ שנער ששם יסוד תורה שבעל פה בימי אנשי כנה"ג והשלמתו בתלמוד בבלי, שכחם שפה אחת ודברים אחדים בכח הדבור רק שהיה דברים חדים בלשון הרע על אלופו של עולם, ומרפא לשון וגו' מאי תקנתי' וכו' (ערכין ט"ו:) בדבור בדברי תורה שזהו יסוד תורה שבעל פה, דמשה רבינו עליו השלום שהוא יסוד תורה שבכתב נאמר בו לא איש דברים אנכי, ובריתת הלשון ובריתת המעור מכוונים זה נגד זה בשניהם כח הנבראים להוציא נבראים אחרים, בריתת המעור בפועל ומעשה בגוף ובריתת הלשון בנפש כטעם את הנפש אשר עשו בחרן וכמה שכתוב (סנהדרין י"ט:) כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, וגם הוא בפועל בריאת נפשות כמה שכתוב אז נדברו וגו' ויכתב בספר זכרון וגו' שעל ידי הדבור בדברי תורה הקב"ה כותב בספר זכרון, וכל זכרון דהשם יתברך הם נפשות דבני שהם לזכר עולם נצחי וכתיבת הוא התולדה כנ"ל, וב' ספורים אלו דדור המבול ונח הנבחר מהם לתיקון עולם ולהעמיד השראה לקבל תורה שבכתב המתקנת ומיישרת כח זה ודור הפלגה ואברהם הנבחר מהם, הם כלל החכמות שיש בסתרי עריות שהוא כח פעולת הנבראים כנ"ל, וחכמת מעשה מרכבה הוא בפרשת לך המדבר מגילוי השם יתברך לאברהם א ע ואיך השם יתברך רוכב עליו כי האבות הן המרכבה כמה שכתוב בבראשית רבה (פפ"ב) ולמדוהו מאברהם ביחוד שם.

ושלשה אלו הם תלת נקודין דאורייתא הנזכר בתיקונים ושמעתי פירושו כי כללות התורה הוא ג' דברים לעשות כרצון השם יתברך וכרצון איש ואיש שלא להרע לחבירו וכרצון עצמו גם כן שלא להרע עצמו ולבקש טובת עצמו גם כן, ואלו הג' הם הרמוזים כמו שכתוב אורייתא וקובית הלל וישראל חד והוא גם כן מה שכתוב (שבת ל"א.) ואהבת לריעך כמוך כלל גדול בתורה, פירוש ואהבת כמה דאת אמר ואהבת את ד' אלקיך שסתם אהבת בני ישראל להשם יתברך ולריעך שיהיה גם כן טובה לריעך וגם כמוך טובה לעצמך, וזהו מעשה בראשית טובת הנבראים עצמם, ומעשה מרכבה רצון השם יתברך, וסתרי עריות הוא מצד השפעתם לזולתם, וכן כל דבר נחלק לראש תוך סוף כנודע, וכלל הגוף הם ראש שהוא המקבל ההשפעה מלמעלה והגוף הוא עצם האדם ושוקין הם כח ההשפעה לזולת וכל חלק מהם גם כן חלוק לתלת כנודע, ובראש עצמו יש ג' ראשונות כח"ב או חבן דוד מצד פנימיותן החכמה הוא מהשם יתברך ומה שמקבל ובינה עצמיותו

שמבין דבר מתוך דבר ודעת חבורם להשפיע ללב וכחות הפעולה, ובחיצוניות פירוש בלא ההתבוננות מצד עומק פנימיות הכחות רק מצד החיצוניות המתגלה עצם הראש הוא החכמה שבמוח והבינה הוא כחו המשפיע ללב וכתר הוא ההשפעה שלמעלה מראשו מהשם יתברך, וג' אחרונות של כל פרצוף הם כחות ההשפעה והם נה"י נצח הימין מקרבת שרצונו להשפיע והוא כח המשפיע והוד הוא שמאל דוחה כאלו רצונו לעכב לעצמו ויסוד בו הוא מידת ההשפעה, והם נעשים ג' ראשונות לפרצוף שתחתיו פירוש כח המושפע והמקבל ההשפעה מג' כחות אלו של נותן ההשפעה נעשו ג' ראשונות שהם ג' כחות של קבלות ההשפעה של המקבל שחלוק גם כן לג' כחות אלו עצמם כנ"ל, כי כפי חלוקתם במשפיע כך מתחלקים במקבל, והם ג' ראשונות של התורה המדרכת לאדם בנ' שערי בינה, וג' ראשונות שהם האחרונות מחכמה הם ג' סתרים שהם סוד כידוע דראשית הגילוי לאדם הוא בלב דקיימא לשאלה, מה חכמה שבמוח שאינו מורגש בלב לא קיימא לשאלה, וכן חכמת השם יתברך שלא מצד התגלותה בבינה שבלב בני ישראל אין דורשין, ובמרכבה שהוא הא' המדבר ביחודו של עולם ביחיד, ומעשה בראשית שמדבר מנבראים ויש ב' בורא ונברא בשנים, ובעריות שמדבר מן הזולת שהוא הג' בשלשה, ובתורה נתהפך הסדר להיות פרשת לך דמעשה מרכבה הג' כנ"ל דכתר דחיצוניות בפנימיות הוא הדעת שהוא הג', ובתורה הוא מצד השפעת החכמה לבינה שבלב שהוא על ידי הדעת שבחכמה המחבר חכמה ובינה שבחכמה.

ושלשה כחות אלו של חכמה בהשפעה היה בג' אלו אנשים המדוברים באותן פרשיות, כח חכמת מעשה בראשית נשפע באדם הראשון שהוא הנברא הראשון והכיר את עצמו ומכח זה הכיר חכמה שבכל הנבראים כמה שכתוב ויבא וגו' כל אשר יקרא וגו' וקריאת השמות הוא מצד הבקיאות בחכמת טבע של כל נברא, ודרשו לב' הם שני בניו קין והבל שהם גם כן שורשי כל הנפשות כמוהו הנודע כי הם ראשית אונו, ונח היה בקי בחכמת סתרי הוצאות נבראים על ידי שנצטוה להכניס כל בעלי חיים וצומח להחיות זרע ודרשה לג' בניו, ומהם פירוש האומות ללשונותם שכח כל האומות בזה בקיום העולם במעשיהם ופעולתם שעל זה הוא כל קיום האומות לקיום וישוב העולם לחדש פעולות שונות בנבראים כל אומה פועלת פעולה מיוחד בע' כחות הנפש כמה שכתוב במק"א, ואברהם אבינו ע"ה ב' כליותיו כב' מעינות נובעות חכמה (בראשית רבה פצ"ה) דמעשה מרכבה לדעת ולהכיר שאי אשפר לבירה בלא מנהיג הרוכב על כל הבריאה ודרשה לבנו יחידו, ובו התחלת השפעה לבינה שבלב דהיינו לכנסת ישראל שממנו בנין האומה הישראל ית המכירים זה בבירור לבבם שהם מרכבה להשם יתברך, מה

אדם ונח אבות לכל העולם כולו, ומכל מקום גם אברהם א ע נקרא אב המון גוים כי הוא אינו מלידה מבטן זרע ישראל העמוסים מני רחם להיות צור לבבו יתברך שמו בתולדה, שהרי נקרא תחלה לגרים (חגיגה ג'.) כי עם ידי השתדלותו זכה לבינה שבלב ולהיות נקרא איתן האזרחי (בבא בתרא ט"ו) כאזרח בישראל שהוא איש הישראל י מבטן, וכטעם טל ילדותך שדרשו חז"ל (בראשית רבה לפ"ט) על אברהם א ע, אבל עיקרו הוא מצד השגת החכמה יתירה ויש חכמה באו"ה כמו שאמרו ז"ל, (איכה רבה פ"ב) ויציבא מילתא מה שכתוב הרמב"ם בפירוש מעשה בראשית ומעשה מרכבה כנודע ואין טענה עליו מה שכתוב בספר עבודת הקודש וכדומה לו דאם כן היו חכמי או"ה כאריסטו והדומה בקיאים במעשה בראשית ומעשה מרכבה כנביאי ישראל, כי אמת הוא כן דיש חכמה באו"ה והיינו חכמת אמת רק שאינו מורגש ללב ואינו תורה להדריך הלב על ידו, מה חכמת בני ישראל נקרא תורה כי מרכבה דיחזקאל באובנתא דלבא תליא כמה שכתוב במגילה (כ"ד:) דהעיקר על ידי הרגשת הלב באור השם יתברך וזה אינו באו"ה כלל רק בישראל שהקבית הלל לבן של ישראל, (שי"ר פ"ה) ומעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתרי פעולות הנבראים בכל מיני חכמות לימודיות דבני ישראל הוא עצמו אותן חכמות לימודיות דבני ישראל הוא עצמו אותן חכמות אלקיות וטבעיות ולימודיות דאומות העולם, רק מצד נביעותן מהבינה שבלב להכיר בכל דבר אמיתות השם יתברך הוא בענין אחר ממש, וכמו ששמעתי כי כל חכמתו דרשב"י בספר הזוהר ידעו גם כן סבי דבי אתונא מחכמי יון שהיו קרוב לזמנו והיו לעומתו זה לעומת זה והיה ספירות הם עצמן היה מאמרות הידועים לבעלי ההגיון רק שהשיגום בלבוש אחר מצד החיצוניות ואינו דברי תורה כלל וכן כל חכמת שלמה המלך ע היה יודע גם כן חירם מלך צור שהיה לעומתו זה לעומת זה וכן חכמתו של משה רבינו ע"ה ידע בלעם מצד החיצוניות [וכאמרם ז"ל שילהי זבחים (קט"ז.) דנתקבצו או"ה לבלעם וסיפר להם ענין מתן תורה, וזה שאיתא בספרי (סוף ברכה) באו"ה קם ומנו בלעם] כך שמעתי ויציבא מילתא, וג' אלו הם גם כן נגד ג' מיני חכמות הנזכרים הגם שכל אחד כולל שלשתם מכל מקום כל אחד מתיחד ורשום בכח אחד פרטי, משה רבינו עליו השלום הוא המגלה ומפרסם אלקות בעולם במתן תורה וכן שמעתי דהוא שורשו מדבור אנכי ד' אלקיך שהשם יתברך רוכב ומנהיג העולם הוא מעשה מרכבה, וזהו תורה שבכתב שהוא מהשם יתברך עצמו דמעשה מרכבה הוא מצד השם יתברך והשגת מדותיו יתברך, ולכך משה רבינו ע"ההוא מדת הדעת כנודע שהוא להשפיע ידיעה זו ללב, ודבר זה של השפעת החכמה ללב הוא גם כן מצד שהשם יתברך רוכב על הנבראים והוא צור ללבן על ידי זה נשפע ללב, שהרי

באו"ה אינו נשפע אעל פסוק שמשיגים חכמה וידעו גם כן ממתן תורה כמו שאמרו ז"ל רק דקרו לי' אלקא דאלקא כדאיתא שילהי מנחות, היינו דהשגתם מצד החיצוניות שהוא הכתר ולא פנימיות הדעת, והיינו דאמת דהקב"ה רוכב רק כמו הכתר על הראש שהוא למעלה מהראש ומבדילים הכתר מן הראש ואומרים שהנהגת הגוף על ידי הראש וחכמתם ועוצם ידם הוא המשגת חכמה ופועלת גבורה, כי לא ידעו מפנימיות הכתר שהוא הדעת שהוא המחבר מוח ולב להיות הלב מלא גם כן מאור אלקי המושג במוח יהיה מורגש ללב, זהו על ידי חיצונות הכתר שנכנס בפנימיות לגוף פירוש שהשם יתברך רוכב בכל מעמקי לב האדם גם כן ואין הכתר נבדל מן הראש כלל וזהו דעת דמשה רבינו ע"ה, מה בלעם היה דעת דסט"א שהלב שלו מלא מכל מיני רע ומצד זה חכמת מעשה מרכבה שלו הולידה מיני כשפים שמכחישים פמליא של מעלה, (סנהדרין ס"ז.) ואיתא בתדבא"ר (פכ"ח) כי בב' דברים בלעם גדול ממשה רבינו עיעוין שם פירוש כי הוא השיג מצד החיצוניות שהוא הכתר שהוא גדול ולמעלה מהדעת ואין כאן מקומו עוד, ושלמה המלך ע חכמתו מעשה בראשית כמה שכתוב וידבר על העצים וגו' וספריו נקראו רוח הקודש שהוא גם כן פעולת השם יתברך רק שהוא יוצא מפה האדם וכן מעשה בראשית היינו חכמת השם יתברך המלובשת בנבראים, ורשב"י חכמתו בסתרי תורה שהוא תורה שבעל פה וחכמת האדם עצמו הוא החכמה דפעולתן של הנבראים, והגם דכל אחד דיבר משלשת החכמות היינו כי כל אחד מהג' כלול גם כן מג' אלו וכנזכר למעלה.

וספר יצירה הוא ברייתא דמעשה בראשית לימוד חכמת מעשה בראשית, ושנינו שם [בריש פרק א'] וברא את עולמו בג' ספרים ספר וספר וספור, הם גם כן ג' מיני חכמות אלו כי בראשית מתרגמינן בחכמתא ובל"ב נתיבות פליאות חכמה וכו' נברא העולם שהם כ"ב אותיות ועשר ספירות עיין שם בספר יצירה, היינו כנודע דבכל דבר יש אורות וכלים הכלים הם אותיות כי בדבר ד' שמים נעשו והדבור הוא באותיות ולעולם ד' דברך ניצב בשמים שדבורו המקיימם עכשיו גם כן, ואותיות הדבור הם כלי השמים וי' ספירות הוא אור השם יתברך פירוש כח המדבר המלובש בהדבור, וזהו כלל בכל הנבראים יש חומר וצורה דהיינו אורות וכלים וכל אור חלוק לי' מדרגות וכלים חלוקים לכ"ב אותיות והכל מחכמתו יתברך והם בהכרח ל"ב נתיבות חלוקים משכל ובחכמה, וזכר שם אחר כך שמות והם האורות ואחר כך ספרים והם הכלים כי הספרים מאותיות, וכן דברי המפרשים שם שהם ג' אמות וז' כפולות וי"ב פשוטים שזכר אחר כך וכן דברי הראבן דוד שם, וה"ר משה בוטריל בשם ר"א הקליר בשם זקינו שהם שכל משכיל מושכל שיש בחכמת מעשה בראשית עצמו שהוא חכמת הטבע כדברי הרמב"ם, ואצל

האומות גם כן חלוק לב' ספור הטבעים היינו ידיעת כל הנבראים והבדלם זה מן זה בעניינים וגוונים ומהותם וזהו כלים, וזהו אצל בני ישראל חכמת אדם הראשון בקריאת שמות שידע באיזה אותיות מדבור ד' נתהוה חומר נברא זה, ולימוד חכמת הטבע ידיעת כחות פנימיות של כל דבר זה נקרא אצל בני ישראל ידיעת אורות השם יתברך איך הוא מחי' את כולם בפנימיותם יש בכל אחד ניצוץ אור מאמיתות השם יתברך המתפשט ממדותיו דהיינו שמותיו יתברך כנודע, והם קבוצם קומה שלימה החלוקה לי' שחלוק לג' כנזכר למעלה דהיינו ראש תוך סוף, כי כללות הבריאה בגין לאשתמודעיין ולמענהו לקילוסו (שוחר טוב י"ט) לדעת שיש בורא על ידי הכרת אור חכמתו בנבראים, והשכל שהוא הידיעה וההכרה בבורא זהו מעשה מרכבה, והמושכל שהוא החיות דנבראים הוא מעשה בראשית והמשכיל הוא שכל האדם המתבונן הרי הנבראים פעלו והולידו זה באדם והוא פעולת הנבראים, וחלוקה זו הוא גם כן בנתיבת חכמה בין באורות בין בכלים בחכמתו דהשם יתברך שהוא הפועלת חכמה זו דמעשה בראשית בלב האדם בהתבוננותו בחכמת השם יתברך באורות ובכלים, והחלוקה בכלים נקרא ג' ספרים פירוש ג' הוראות שיש למילת ספר כמה שכתוב בפירוש הר"א גרמיזא והר"מ בוטריל לשם ע"ש, פירוש חקיקת האותיות זהו העמידה על יסוד כל דבר, ובכללות הם ג' אמות ויסודות אויר מים אש ובכל פרטי נברא חומר בפני עצמו זה כסף וזה זהב וכן בצומח ובעלי חיים, והוא צורת האותיות עצמן שהם יסוד הנבראים וזהו הראש והשכל עצמו, ופירוש ספר לשון מנין הוא הסוף כגירסת ר"י הלוי [בכוזרי] המובא בפירוש הר"מ בוטריל על הכחות קבועים שבכל נברא דרך משל כח האש לשרוף והמים לכבות והצומח ליזון והדומם להיעשות כלי לתשמיש וכיוצא בפרטי פרטות, והם בכלל הנבראים י"ב פשוטות שנגדם י"ב מזלות שהם כוכבי השבת דקביעי וקיימי ברקיע שהם כחות של פעולתם, וזהו נגד המשכיל וכח פעולת הברואים בזולת שזהוש התבוננות איש הישראל י בכחות פעולת הנבראים לדעת האותיות דדבור השם יתברך שפועלים כך, ואותם אותיות נקראים ספר לשון מנין שהוא מנין הכחות של כל אחד חלוק כפי מנין האותיות ולא כפי צורתן שזהו ספר הא' ביסודן, ואותם אותיות הם כח המשכיל רצה לומר מי שמשתמש בנבראים שהם המושכלים כי גלוי הכחות הוא מצד השימוש בהם, וספר לשון סיפור דברים הוא האמצעי בידיעות כחות המשתנים שבכל נברא רצה לומר שפעם הוא כך ופעם כך, דרך משל בצומח ובעלי חיים הוא הולך וגדל ותחילתו קטן וגם כן סופו נרקב וכלה וכן בדוממים הוא משתנה בין בתחלת מיני המתכות וכדומה ובין בסוף כשמתפרר וכיוצא, וזהו עצם כח המושכל וכח הנבראים עצמן שהם בכללות ז'

כפולות, פירוש כפולות מצד התמורות של דבר והפכו כמה שכתוב בספר יצירה שנגדם ז' כוכבי לכת ברקיע שהולכים ומשנים מקומם בכל פעם ואין עומדים קבועים במקום וסדר אחד כמזלות, וזה (נמחק תיבה א') לעצם כח פרטי של עצמות כל נברא שמצד כח עצמן הוא ההשתנות כמו כח הצמיחה בצומח והגידול בבעלי חיים וכדומה זהו עצם הספור, שבספר ותיבות יש חקיקת אותיות ומנינם ועצם הספור שבאותן אותיות, וזהו עצם דמעשה בראשית היינו ענין הנבראין עצמן, והם חלוקין לז' והיסודות לג' כי כל דבר חלוק לי' ג' ראשונות וז' תחתונות הג' ראשונות הם היסודות וההתחלה והז' תחתונות הם כללות גוף הדבר, וכחות של פעולתן הם י"ב כי בכל פעולה יובחן י"ב מיני הבחנות שהם י"ב גבולי אלכסון שיש בכל גשם כמה שכתוב בספר יצירה, כמו ששמעתי פירוש גבולי אלכסון היינו דברים הפכיים שזה נגד זה, ובכל דבר יש ו' קצוות כנודע שהם ו' ימי הבנין וכחות פרטיות של מיני פעולות וכל א' דבר והפכו הרי י"ב מינים בפעולות, וזהו בכלים כחות הפעולות הם י"ב בפני עצמו והם כ"ב, אבל באותיות הוא רק י' כי כחות הפעולה כללות בז' תחתונות שג' הם כחות הגוף וג' כחות הפעולה וכח הפעולה עצמה הוא העשירית כנודע, היינו דבהמצאת הפעולה לפועל על ידי הכלים הנגלים הרי מצד הנגלה הפעולה נפרדת מן הפועל, מה שאין כן מצד האור הפנימי הנעלם שהוא כח של הפועל עצמו הרי הוא כלול בגוף הפועל ובכלל היה כחות של גוף קומתו כמו שהג' ראשונות שהם היסודות כלולים בגוף קומתו, ובכלל האורות, וכלים ידיעת הכלים היינו צירוף האותיות שנבראו בהם שמים וארץ שנתבאר בס' יצירה זהו מעשה בראשית שנכלל בפרשת בראשית, והאורות איך השם יתברך מאיר בכולם ושאין בירה בלא מנהיג זהו מעשה מרכבה וחכמת אברהם אבינו ע"ה שבפרשת לך שהשיג זה אחר שעמד על ספר יצירה כמה שכתוב בסוף ס' יצירה.

וזהו הקדמת שבח למלאכת המשכן בפרשת ויקהל שהוא גם כן מעשה בראשית כמה שכתוב בהרואה (נ"ה.) יודע היה בצלאל לצרף וכו', ושבת הוא זוי השכינה ואור השם יתברך הממלא את המשכן ובריתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, (שבת על זה:) ותחלה הוא פרשת בראשית בידיעת הכלים ואחר כך השגת האור דאברהם א ע על ידי ידיעות על דרך יתרון האור מן החושך, וכן הוא סדר השגת האדם באור השם יתברך כברייתו של עולם דמקודם ששת ימי המעשה ואחר כך שבת שהוא שבות ימי המעשה, אבל המשכן שהוא פעולת האדם דוגמת השם יתברך והוא חכמת פעולת הנבראים שבפרשת נח שזהו הבינה שבחכמה נגד הבינה שבלב ששם ההבדלה בין ישראל לעמים בכח פעולתן והשתדלותן, שגם העמים משתדלים הרבה גשרים גשרנו וכל מיני חכמות

לישוב העולם הכל הוא חכמת נח שנקרא איש האדמה בעלא דארעא שעוסק בישוב העולם היפוך דור המבול המחריבים, ומצידו נמשך דור הפלגה המפרידים ומבדילים בין אור לחושך, והשם יתברך לקח לחלקו אברהם א ע שזה יש לו הבינה יתירה כמו שאמרו ז"ל ביומא (כ"ח:) דהיינו כח הפעולה בהפלגה שהוא המתחיל בהשתדלות להשגת השם יתברך שהוא עמוד העבודה והוליד את יצחק שהוא עמוד התורה דאורייתא מסטריה שמברר כל הנ' שערי בינה שבלב, ולפעולת אדם צריך להיות האור קודם ואחר כך עשיית הכלי וכמו אדם הראשון שקידש השבת ואחר כך ו' ימי הפעולה וכמו שאמרו ז"ל בפרשת כלל גדול (ס"ט:) כי בלעדי השגת אור השם יתברך אי אפשר לו לפעול כלל, ולכך שבת קודם למלאכת משכן, וב' עניינים אלו מצד השתדלות אדם שלעמל יולד מכח פעולותיו הם השגות דדור המבול ודור הפלגה במכשלה שקודם עמידה לדברי תורה, דדור הפלגה בנין המגדל הוא דוגמת בנין משכן ובית המקדש להיות מקום קביעא וקיימא להם רק שהיה לצורך גופם ותאותם ולא להשראת שכינה, ודור המבול אמרו ז"ל פרשת חלק (ק"ח:) שהטעימו הקב"ה מעין עולם הבא זהו דוגמת שבת שהוא מעין עולם הבא שהשיגו האור והפנימיות של כח הפעולה כנ"ל, דשבת הוא הפנימיות של ששת ימי המעשה ועל ידי זה העלו כל מיני פעולות בהתפשטות תאותם בתאוה ורציחה דחמס, וביחוד עון דדור המבול בהוצאת ז"ל שקראו חז"ל בריש פרק כל היד בני מבול דהיינו התפשטות פעולה לבטלה שאינו בורא בריאה כלל באמת, זהו מצד אור של כח הפעולה הנשפע בהם ומצד התאוה לא עצרו כח להגדירו, וזה גורם כליון הבריאה באמת ושבירת הכלים היפך אור השם יתברך שהוא מחי' ופועל בנין הכלים, ולכך תיקון עון דדור המבול הוא על ידי שמירת שבת כהלכתו ובסור מרע דסור מרע דשבת הוא הגדרת כח הפעולה וזהו תיקון עון דור המבול בהוצאת ז"ל, ולכן פרשת שבת דקודם למשכן הזהיר לא תבערו אש וגו', וכפשטי' מצות שבת הוא בעונג ובודאי היה עונג שבת יותר אם היה מותר לבער אש לבשל ולחמם התבשילים והמאכלות ולהחם גופו וכיוצא, והזהיר לא תבערו שאסור לעשות מלאכה לצורך העונג, וכן בסודו בהנאה מזיו השכינה יוכל להלהיב להיות כאש אוכלה ותגבר ההנאה, אלא שצריך הגדרה שלא יהיה חכמתו מרובה ממעשיו שזה יגרום שבירת הכלי כי ירצה אחר כך לפעול פעולת שלא בהגדרה רק כפי רבוי ההשגה שמזה נמשך עון דדור המבול הרומז לשבירת הכלים חס וחלילה, ופרשת ויקהל שנאמרה בהקהל הוא לעומת פרשת נח המדברת גם כן מקהילת כל בני העולם בדור הפלגה, רק ששם הוא מצד החכמה ויש חכמה באומות העולם גם כן כנ"ל מה כאן מצד הבינה שבלב והתורה דלא עשה כן לכל גוי, וכמה שכתוב בזוהר

(שמות קצ"ה.) דויקהל וגו' היינו שהפרישן מערב רב רק בני ישראל לבד ולא להם חלק ונחלה בבית אלקינו שהוא השתדלות ופעולת עם בני ישראל אין הדמות לפעולתם כלל כי אצלם לב אין, וזהו דוגמת בחירת אברהם א ע מדור הפלגה, ופרשת שבת בתחלתו דוגמת נח בתיבה שהוא השביתה מכל הפעולות רק שהוא הכנה לכל מיני פעולות כי עמו בתיבה מכל החי וכן כל מיני צמחים להחיות זרע, וכן שבת הוא השביתה ממעשה והוא האור פנימי לכחות הפעולה דבני ישראל שכל פעולתן הוא מהשם יתברך כטעם כי כל מעשינו פעלת לנו ומקדשין שבת ואחר כך מוכן ששת ימי המעשה, וגם במעשה בראשית הכ"ב אותיות שמשו בששת ימי בראשית והיה אורות ביום השבת, ובאמת הכל נברא ביום א' כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פי"ב) ובמאמר יהי אור נבראו כל מיני אור ונאצלו גם כן היה אורות שבתוך הכלים רק דשלימותן במנוחה דיום השבת.

פרק ט

סוד מעשה בראשית דאין דורשין, רש"י פירש [והוא בעין יעקב רפ"ב דחגיגה וחסר בגמרא] כגון ספר יצירה, ובסנהדרין (ס"ז:) אמרינן פטור ומותר כגון ספר יצירה ראש חודש ור"א עסקו בס' יצירה כל מעלי דשבתא ומיברו להו וכו' פירוש רש ממילא מיברו וכו', מבואר דעסק דספר יצירה היינו שעל ידי זה העסק בו נברא ונעשה כך מעצמו, והיינו דפירוש ג' ספרים ספר וספר וספור כידוע דיש ג' מיני אותיות בתורה דיש גם כן אתוון רברבין וזעירין כנודע, וע' בזוהר [ר"פ ויקרא] ובפרשת תרומה [קע"ד רע"א] ופקודי [רכ"ח ב'] דאתוון רברבן בבינה ואתוון זעירין במלכות, ועיין בפרשת תצוה [ק"פ ב'] שם מצאתי מפורש כדברי דרברבין בלב ואמצעין במוח וזעירין במעשה יעוין שם ואהניין, ופירושו כמו"ש למעלה [אות ז'] דהכתב גילוי המחשבה דמוח והדבור גילוי הלב, דידוע דכם במחשבה דמוח והרהור דלב הרי כל מחשבה והרהור ע"כ הוא באותיות ואם כן אותיות הכתב הם אותיות דמחשבה ואורייתא מחכמה נפקא, (זוה"ק ח"ב פ"ה.) ואותיות הלב הם הרברבין כידוע י' על שם המחשבה שהוא סתום ובלב הוא בהתפשטות, ולכן ב' דבראשית רבתי כי בריאת העולם בב' היינו דא' הוא יחודו של עולם כמו שהיה יחיד ומיוחד עד שלא נברא העולם והבריאה היתה להיות נראה כאלו יש ב' בורא ונברא, רק בני ישראל יקבלו התורה המתחלת בא' דאנכי וגו' להכיר שגם עתה הוא משנברא העולם ד' אחד כאד שלא נברא העולם, וזהו מצד התורה שהוא קיום העולם אבל מצד העולם הוא הב', והתחלת הכרת הב' הוא בלב דשם הב' חללים למשכן הב' יצרים והיצר הרע מראה שהם ב' ומפריד חס ושלום הבריאה מן הוברא והיצר טוב מדריכו לדעת כי באמת ד' אחד ואין עוד מלבדו, ולכך אות הב' דמעשה בראשית הוא מאותו הלב,

כי במחשבה כולו חד ואעל פסוק שעלה במחשבה בריאת העולם הרי תמן לא קיימא לשאלה ועדיין כולו חד ולא שייך כלל אות ב' רק בלב, ולכך אמרו ז (בראשית רבה א') ישראל עלו במחשבה כי הם מתעלים עד המחשבה דהשם יתברך ושם אין הכרה לב' כלל לכך הם מכירים היחוד אמיתי דנאמר רק לבני ישראל שמע ישראל וגו', מה או"ה דאין עולים עד המחשבה והם מעלמין דפירודין, וכן ידוע בתיקונים דאבא מקנן באצילות ואימא בכורסימן וכו' ובאצילות איהו וגרמוהי חד שהכלים הם חד וביחוד גמור עם האורות, מה מבריאה ואילך הוא התחלת הפירוד שהכלים נראים כנפרדים רק מצד האורות הוא היחוד שזהו קדושת השבת שניתן רק לבני ישראל כנ"ל [אות ח'] שעל ידו מכיר שגם הכלים מיוחדים ונותן קדושה גם בו' ימי המעשה, ופתיחת התורה בו' ימי בראשית קודם השבת היא הב' הרבתי, אבל אחר פרשת השבת נאמר בהבראם וה' זעירא ודרשו חז"ל במנחות (כ"ט:) בה' ולא בב', והזעירין הם אותיות הדבור דמלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ודברים שבעל פה אי אתה יכול לאומרם בכתב (גיטין ס':) והם קטנים מאותיות הכתב שהם אותיות המחשבה ומפורשות היטב בכתב שכמו שהוא במחשבה כך הוא יכול לכתוב על הכתב דלכן נאמר על תורה שבכתב באר היטב וחז"ל דרשו מזה בע' לשון, (סוטה ל"ב.) כי באמת החכמה שהוא נגלה בכתב זה יכול לבאר היטב גם לאומות שגם הם ידעו זה כנ"ל [אות ח'] רק הבינה בלב זה אי אפשר לגלות כלל בכתב רק בדבור הוא מגלה, ומכל מקום הוא מצומצם כי אינו מורגש בדבור כמו בלב רק שיש בו רושם קצת וכמה שכתוב דברים היוצאים מן הלב נכנסים וכו' ובודאי מכל מקום אין התלמיד והשומע מרגיש פנימיות שבלב המדבר וכמו המדבר, וזה שבלב הוא הנקרא סוד שזה אי אפשר לגלות לחבירו כלל, כמו ששמעתי דסוד אין נקרא מה שאפשר לגלות בדבור שאם כן אחר שיגלה גם האחר יודע כמוהו ואינו סוד כלל רק סוד הוא מה שאי אפשר לגלותו כלל בשום אופן שעל זה נאמר סוד ד' ליראיו שידיעת השם יתברך סוד אצלם שאין יכולים לגלותו, והיינו דהרגשת האור בלב אי אפשר כלל להטעים ולהסביר לחבירו שאינו מבין בלבו ומרגיש כך, רק הדברים היוצאים מן הלב הם הנכנסים ללב השומע אותן אתוון זעירין שבדבור שהם קטנים הרבה ממה שבלב כי בהם מצומצם רושם הרגשתו שבלב הם נכנסים ללב חבירו ומתפשטים בו כפי איכות ההתפשטות שבלבו.

וזהו מסטורין של השם יתברך וסוד שאין נגלה אלא ליראים והם בני ישראל (תנחומא תשא) וכמש"נ מגיד דבריו וגו' לא עשה כן לכל גוי (עיין חגיגה י"ג.) פירוש כי בדבר וגו' נעשו שעולם העשיה הוא בדבור ומגיד דבריו הוא המשכת הדבורים לתוך הלב, ומתוך

זה עומדים בלבבם כל חד לפום שיעורא דילי' על סוד השם יתברך במעמקי לבבו וזהו מצד עולם העשיה, שהוא הדבור דהשם יתברך, ולא עשה כן וגו' הגם שגם הם מכלל עולם העשיה ומעשה ידיו של הקב"ה שהוא הדבור שלו, לא כצורנו צורם כי אצלם לב אין ואין נכנסים אלא אל הלב, וזשז"ל (בראשית רבה פי"ב) בהבראם באברהם. בשביל אברהם וכו' כי הוא היה שהכיר אחדות השם יתברך מתוך הבריאה כמו שאמרו ז"ל (שם פל"ט) אפשר לבירה בלא מנהיג, וזה היה תכלית הבריאה לאשתמודעיין ולהבין שכל עולם השעשיה הם אותיות הדבור דהשם יתברך, וזהו אחר שניתן השבת שהוא המנוחה שהיה העולם חסר, כי כל זמן שיש ב' הוא פירוד ואינו מנוחה כמו קין והבל שהם ב' נלחמו זה עם זה מה אדם וחוה הגם שהם ב' היו לבשר אחד והיה יחוד, וכן ב' יצרים לעולם ירגיז וכו' עד שיזכיר לו יום המיתה (ברכות ה'.) דאז נח נפשי' שהוא המנוחה ובא שבת בא מנוחה דהיינו הכרה שהכל מהשם יתברך, וזהו בהבראם באברהם דיש לבירה מנהיג אז נקרא שם מלא על עולם מלא, פירוש כמה דאת אמר מלא כל הארץ כבודו שהוא מלא מכבוד השם יתברך על ידי קדושת יום השבת. כי שם אלקים הוא לשון רבים כי פירושו כולל כל הכחות כולם כמה שכתוב בטור או"ח (סימן ה'), היינו דמצד מידת הצמצום של התגלות היחוד הגמור היא הבריאה של התגלות כחות שונים נפרדים, משאם כן שם הוי' הוא המורה היה הוה ויהיה גם בהוה יחיד ומיוחד כעד שלא נברא העולם כמו שהיה וכמו שיהיה, וזה שמי לעלם בעולם הזה לא כמו שנכתב נקרא (פסחים נ'.) כי בכתב מצד המחשבה הוא נגלה בעולם הזה גם כן דישראל עלה במחשבה ששם היחוד, ובני ישראל יכולים להרגיש זה מצד המחשבה אבל לא בקריאה ובדבור שהוא גלוי עולם העשיה הרי הגלוי בעולם הזה הוא דברים נפרדים, ואין עצם אלקות ויחוד אמיתי נגלה רק בסוד כל אחד לפום מה דמשער בלבי' ובמחשבה הוא נגלה לכללות בני ישראל, וזהו בה' בראם דידוע דה' אחרונה רומזת למלכות שהוא הדבור דזעירא, והיינו כי מקור החיות הוא מן הלב כמש"נ כי ממנו תוצאות חיים וכל פעולה שאינה יוצאת מן הלב אין בה חיות כלל, וכן הוא ההבדל בין זיבות לקרי שהוא מצד הרגשת הלב ויש בו חיות ומזריע מה זיבה מאבר מת שנובע הטיפה מהמוח בלא הרגשת הלב אין בו חיות, וכן אמרו ז"ל (סנהדרין קל וחומר:) כל תורתו של דואג מן השפה ולחוץ הגם דהיתה תורת אמת ולא נעשית לו סם המות מכל מקום לא נעשית לו סם חיים גם כן כי אין בו חיות, וכן בתרומת המשכן כל נדיב לבו כי יודע היה בצלאל לצרף וכו' (ברכות נ"ה.) ומסתמא אותם דברים שהביאו לצורך המשכן הן עצמן האותיות שנבראו בהם שמים וארץ, רק

בצלאל היה המצרף ואמר כל נדיב לבו כי לולי כן לא היה בו חיות כלל ולא היה יכול בצלאל לצרפן כלל כי אינם אותיות כלל.

ולכך פתיחת התורה בב' רבתי מאותיות הלב, כי בריאה ע"כ מן הלב רק שמה שבלב הוא סוד ואינו נגלה ולכך אין היחוד נגלה והוא ב', רק אחר יום שבת שמדה הז' היא מלכות ודבור דהשם יתברך דהיינו שמגלה מה שבלבו להכניס אל הלב יחוד האמיתי דהיינו מדת המלכות למלכותו בכל משלה ושאינו דבר בפני עצמו, רק אני ד' השוכן וגו' ורק בתוך בני ישראל שהקב"ה לבן של ישראל (שי"ר פ"ה) ויש להן לב והדבור נכנס לתוך הלב לגלות הסוד שבלב השם יתברך וזהו אות הה', וה' ראשונה רומזת לבינה היינו מה שבלב השם יתברך התפשטות החכמה הסתומה שבי' כמה שכתוב בספרא דצניעותא ה' ד' הוות ובתר דקבילת עוברה וכו', פירוש כי הב' רומזת לכללות ענין הבריאה שהוא התראות הפירוד ושיש ב', וד' הוא רומז על עצם הבריאה שכל נברא בעל גבול בהכרח כלול בד' קצוות וזהו מצד הכלים, וקבלת העובר הוא האור והיה של החכמה שנכנס בפנימיות הד' שמשיג בפנימיותו אור אלקי אז היא ה', ומצד האור פנימי הוא הכרת היחוד מאחר שהאור הוא פנימיות הלכים שהוא הד' הכל חד, וזהו התפשטות החכמה לבינה שבלב היינו שנעשה בהתפשטות אורות וכלים ובלב השם יתברך עדיין לבא לפומא לא גליא הוא סתום, וכאשר נגלה לפה אז תיכף נכנס ללב בני ישראל שהם עצמן הפה של השם יתברך כנודע דכנסת ישראל הוא מלכות פה וכו', והשגת הלב דבני ישראל והתפשטות שבלבם איך אור פנימי דהשם יתברך מתיחד בכל הכלים הוא ה' תתאה ונקראת ה' זעירא כמה שכתוב ברעל מנת [ויקרא כ' א'] ע"ש, והוא יום השבת שקבוע וקיימא קדושה זו לבני ישראל לבד להיות משיגים זה, ואז נאמר בה' בראם שהבריאה בה' וזעירא מצד אותיות הדיבור ולא בב', והיינו מצד אברהם אבינו ע המכיר מציאות השם יתברך ואחדותו על ידי הבריאה כנ"ל.

וזהו ספר הם אותיות המחשבה והוא דרך משל חכמה הכתובה בס"י שלנו שמה שכתבו לנו התנאים הוא רק המחשבה, ודבר זה אפשר גם לאומות העולם לדעת וכן נעתק ספר יצירה ושאר ספרי קבלה ללעל זה וגם הם יוכלו להבין את הכתוב, רק ההבדל ישראל עלה במחשבה כנ"ל דהמחשבה הוא היחוד גמור שאינו רואה פירוד כלל דבר זה הוא החכמה הכתובה בספר יצירה וזה אי אפשר כלל לאומות העולם שאין כח חיותם עולה עד המחשבה דהשם יתברך להשיג היחוד הגמור, וע"כ אין יודעים מספר יצירה הכתוב שהוא חכמת המחשבה והוא אצלם בדברי בטלה ודברים של מה בכך, וספר ב' הוא אותיות הלב שאי אפשר לכתוב ולגלות כלל רק מסוד ד' ליראיו, ועל שם כך נקרא קבלה

שמקובל לתלמיד דוקא כי עם ידי הדבור של הרב יכול להכניס ללב כנ"ל זהו מסטורין של הקב"ה שאין נגלה לאומות העולם כלל, שאפילו אם מתקבצים כולם אין יכולים לבראות בריה כלל כמה שכתוב בסנהדרין (ס"ז:) דרק מכנפי ממקום אחר, מה צדיקי בספר יצירה ברו אפי גרבא ואיבעו מיברי עלמא (שם ס"ה:) והיינו על ידי עסק בספר זה שבחיות שבלב מצד החיות הוא כח הבריאה חדשות כנ"ל, וזהו סוד מעשה בראשית דאין דורשין לגלות על ידי הדבור שהוא ספור דהיינו דבור, ודבור דהשם יתברך היינו כל עולם העשיה הניכר גם לחכמי אומות העולם והוא כל חכמת הטבע דחכמי אומות העולם שהוא גם כן מכלל מעשה בראשית והוא ספר הג', רק שההבדל שאצלם אינו דבר ד' כי הם מכירים העולם והנהגת הטבע לדבר בפני עצמו, מה בני ישראל שיש להם לב הוא נכנס ללב להתגלות על ידי לב השם יתברך וסוד הספר הב', ולכך בעוסקם בספר יצירה היינו בג' ספרים הנזכר לעיל ממילא מיברו גברי על ידי הכניסה ללב והרגשת החיות בלב ממילא על ידי צירוף אותיות דמחשבה ולב ודבור נברא בפועל, כי האדם נברא בצלמינו כדמותינו בצלם אלקים וכטעם ד' צלך שמה שהם עושים הוא עושה (של"ה משפטים) ומחשבתו והרהורו ודבורו של איש הישראל י אשר ד' שוכן ברקב לבו הוא עצמו מחשבתו והרהור ודבור דהשם יתברך, והיה זה כל מעלי שבתא [בפשטי' יש לומר לכבוד שבת כי היו עניים כדאיתא בפרק על פסוק (קי"ג:)] כי אז הוא בריאת האדם בצלם אלקים מסתמא בכל עיין שם מתחזק כח זה של בריאת האדם בצלם ובדמות באדם, וכדרך שאיתא שילהי שבת במזל הימים דכל יום הדבר שנברא בו יש בו כח של אותו דבר, וגם מצד האדם תקנו שיר של יום כמה שכתוב שילהי ראש השנה (ל"א.) ביום א' לד' הארץ ומלואה לפי שאז נברא הארץ והארץ נתן לבני אדם הם מכירים לד' הארץ ומלואה וכן ביום ו' ברא אדם מלך בתחתונים אומרים ד' מלך וגו', ולכך הוא העסק וטורח לשבת בעיין שם כמה שכתוב והכינו את אשר וגו' ובמן ירד בו' לחם יומים, כי ערב שבת על ידי כח צלם אלקים דאדם שנברא להיות רודה ושליט בכל מעשה בראשית והוא מכיר שאין הוא משליט רק השם יתברך, על ידי זה הוא קדושת יום השבת מדת מלכות וגלוי כבוד מלכותו עלינו בנייחא ובמנוחה בלא השתדלות ויגיעה, רק ממילא נגלה ללב הישראל י כי מלא כל הארץ כבודו ומעין עולם הבא יושבין ונהנין מזיו השכינה, ולכך אז הוא העסק בספר יצירה הסוד של כל מעשה בראשית היינו הגילוי ללב על ידי דספור וספר איך מלא כל הארץ כבודו והוא ממלא כל עלמין גם אחר שנברא העולם, זהו הכנה לקדושת השבת דהיינו השגת אור זה במנוחה בלא העסק בספר יצירה, דהיינו על ידי התבוננות החכמתו והשתדלותו כענין אברהם אבינו ע התחלת ו' ימי המעשה יויסף

הצדיק סופו, דהיינו השתדלות עסק דכל הג' ספרים הכלולים בששה קצוות עד גמר מעשה והשתדלות במעשה כיוסף הצדיק, רק בלא שום השתדלות שזהו מדת המלכות שנאמר בו עשה כל אשר בלבבך כי ד' עמך שמלך פורץ גדר ואין מוחין בידו, (יבמות ע"ו:) וכדרך שנאמר גבי אמצי' הליועץ למלך נתנוך כי אין ליעץ למלך שהוא אין צריך לשום השתדלות והגדרה ועושה כל אשר בלבבו, וכענין שלמה המלך ע ודוד וכמה שכתוב במקום אחר, וזהו קדושת השבת שהוא מתנה מאחר שאינו בהשתדלות כי מה שהוא בהשתדלותו נקרא לקח טוב וגו' שמצד השתדלותו הגיע לו זה, מה שבת קדושתו קבוע וקיימא (פסחים קי"ז:) הוא מתנה רק מכל מקום מצד עולם הזה הרי צריך הגדרה בשבת בלא תעשה ועשה דזכוני ושמור וצריך שמירה והגדרה, וזהו כי למתנה צריך גם כן לקיחה קודם ומי שטרח בעיין שם בעסק דספר יצירה והתבוננות כנ"ל הוא יאכל בשבת במנוחה ולא השתדלות רק על ידי השתדלות הקודם.

פרק י

ההבדל בין ישראל לגרים מפורש בפרק עשרה יוחסין (ע':) דבישראל מתחלה והייתי לכם לאלקים ובגרים רק כשמקרבין עצמן ע"ש, וחילוק זה בישראל עצמן גם כן בין צדיק בן צדיק לצדיק בין רשע וכמה שכתוב ביחזקאל [י"ח] בצדיק הראשון נאמר הכל בלשון עתיד יונה ישיב יגזול יתן יכסה וגו' ובנכדו הצדיק בן רשע נאמר הכל לשון עבר הונה חבל וכו' נתן כסה וכו' ע"ש, והיינו דזה ששורשו מתולדתו רע תיקונו רק על ידי השתדלותו בפ"מ במעשה בסור מרע שבאה דבר עבירה לידו וניצול ועשה טוב במעשה ממש, מה מי שאין תולדתו רע הגם דעל ההרים לא אכל דדרשו חז"ל (סנהדרין פ"א.) שלא אכל בזכות אבות דהיינו שלא סמך על שורש היהדות מורשה מאבות לבד רק השתדל מעצמו גם כן, כי לכך ניתנה תורה דכל אחד צריך השתדלות ובחירה בטוב מצידו, ולכן זכר ב' (אלו) גם כן בלשון עבר עיניו וגו' ואשת וגו' היינו ב' בסרסורים שאמרו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"א הוא הדין) אי את יהיב עינא ולבא לי אנא ידע דאת דילי, ומאחר שמסר ב' אלו בפועל ומעשה להשם יתברך היינו בהשתדלות דסור מרע שבאה דבר עבירה וניצול אז אחר כך שוב אין צריך להשתדלות בפועל ומעשה, רק שיהיה לבבו מוכן לכך להיות סור מרע ועשה טוב כשיזדמן לו טוב יעשהו ורע ימנע ממנו די מאחר דשורשו אינו ברע אין צריך כלל להשתדלות יותר, וזהו החילוק בבני ישראל עצמן בענייני ההשתדלות, ומכל מקום כל ישראל שורשם בקדושה אפילו פושעי ישראל הוא אסא דקאי וכו' (סנהדרין מ"ד.) וכמש"נ ביד חזקה וגו' אמלוך וגו' ואף קודם שום השתדלות נאמר והייתי לכם לאלקים, וזהו מורשה מאבות דהשורש ועומק ראשית שלהם שלמעלה מכל השתדלות

אדם ממקום קדוש יהלך, ואמרו ז"ל (שם י"ט:) יעקב אשר פדה את אברהם פירוש כי אברהם אבינו נקרא תחלה לגרים בריש חגיגה (ג'.), רק שזכה לשם אזרח שנקרא איתן האזרחי (בבא בתרא ט"ו:) וזה ענין ירושת הארץ שהובטח בכמה מקומות, והיינו כי הגר מאחר שצריך מקודם והייתם לי לעם אם כן הוא בפחד שאם יפסוק מהשתדלותו יאבד גם כן הבטחת והייתי לכם וגו', וזה הבדל בין גר לאזרח הארץ שהארץ שלו מנחלת וירושת אבותיו מעולם אמרו ז"ל (ראש השנה י"ב:) נחלה אין לה הפסק, וכן אמרו יעקב חבל נחלתו שהוא נחלה שאין לה הפסק (עיין במדבר רבה פ"ט) זהו רק מיעקב כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פס"ח) אין החבל נפקע בפחות מג' כי בתלתא זימני הוי חזקה, וכמו שנאמר לא ימושו מפיך ומפי זרעו וגו' מעתה ועד עולם כי בג' דורות הוחזק להיות כן בזרעם מעתה ועד עולם (כמה שכתוב ב"מ פ"ה.).

ולכך אברהם אבינו אמר במה אדע כי אירשנה ואמרו ז"ל במגילה (ל"א:) שמא בני חוטאים ואתא וכו' [וזכר דור המבול ודור הפלגה הם ב' דורות דגלות מצרים וגלות בבל ששניהם נגד אברהם, מצרים ידוע ומפורש בתורה וד' מלכיות גם כן ידוע שהם נגד ד' רגלי המרכבה וכמה שכתוב במקום אחר, ואלה הדורות דבני ישראל הן עצמן גלגולי אותן ב' דורות, דור המבול זכו לקבלת התורה שהיה ראוי להיות בדור המבול כמה שכתוב בזוהר (ח"ג רט"ז:), ודור הפלגה גלו למקומן לארץ שנער ושם קבלו תורה שנית קיימו מה שקבלו כבר וזכו לתורה שבעל פה עי' לעיל אות ח'] והיינו שלא היה בטוח על האזרחיות והירושה שאין לה הפסק כי החשיב עצמו לגר שרק אם יהיו לי לעם כו', ולכך נענש אז ידוע תדע וגו' כי גר יהיה וגו' מאחר שאין לו בטוחות זה בהשם יתברך הרי ע"כ דצריך עדיין בירורין על דבר זה, וזהו גלות מצרים שנאמר בו וידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים, ובסבא דמשפטים שבזה גילה סוד נפש הגר ע"ש, ואמר כי גרים וגו' דבאמת היו אז כמו גרים רק אחר מתן תורה אלגאי מילתא למפרע דהיו באמת למפרע אזרחים וישראל ים מלידה מבטן מהאבות ושאינם גרים כלל, רק מקודם בארץ מצרים היו גרים ממש בסוד נפש הגר [ובזה יתורץ סתירות שונות שיש בדברי חז"ל אם ישראל קודם מתן תורה היה להם דין ישראל או דין בן נח ועיין ס' פר"ד ואין כאן מקומו] שכפי השתדלותם כך והייתי לכם, והתחיל מלידת יצחק שהוא הראשון שנולד משורש טוב מלידה מבטן ישראל ונימול לח' ממנו התחיל הבירורים לברר השם ישראל ואזרחיות שלהם ושאינם גרים באמת, והזמן הקצוב לזה בחכמת השם יתברך ת' שנה שמספר זה הוא הראוי לבירור קנין דבר שיהיה נחלה, וכמש"נ מספר זה גם כן בקנין מערת המכפלה ת' שקל ואמרו ז"ל (בראשית רבה חי') כמה קולמסין משתברין

לברר מקחו של צריק וכו', פירוש כי ענין ארץ ישראל שמיוחדת לנחלה לישראל כמו שישראל נחלת השם יתברך והכל אחד, כי כל דבר בעולם ושנה ונפש כמה שכתוב בספר יצירה ונגד קדושת הנפשות דבני ישראל הוא קדושת המקום דארץ, ולכן אמרו ז"ל כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא מקרא דלעולם ירשו ארץ כי חלק לעולם הבא הוא מצד שורשם נחלת השם יתברך על ידי זה הוא ירושת הארץ להיות הארץ נחלתם גם כן בירושה שאין לה הפסק רק לעולם, ולכך אין לכך וכו' שאין לו ד' אמות בארץ ישראל (עיין תוספות בבא בתרא מ"ד:), רק כהנים ולוים לא נטלו חלק בארץ זהו מצד מעלה ויתרון כמש"נ כי ד' חלקם ונחלתם, ובני ישראל הם נחלת השם יתברך וחלקו וכמש"נ כי חלק ד' עמו וגו' נחלתו ונחלתם וחלקם הוא ארץ ישראל, מה הכהנים נחלתם שאין לה הפסק וחלקם הוא השם יתברך שאין הפסק לנחלה זו מזרעם, וזה למעלה מנחלת הארץ דזה הבדל דמשה ויהושע פני חמה בעלה דמטרוניתא ופני לבנה, ומשה רבינו ע"ה ודור המדבר לא נחלו לארץ כי הם דור דיעה ומקבלי התורה דוגמת כהנים ולוים שהם נקראים בלשון הכתוב בכל מקום השופטים מישראל כמש"נ ובאת אל הכהנים וגו' ואל השופט וגו', וכמו ששמעתי כי כל ראשי מנהיגי שופטי ופרנסי הדורות הם גלגולי דור המדבר שאפילו הפחות שבדור המדבר הוא ראש ושופט באיזה דור דלכן נאמר ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם וגו' שמשה רבינו ע"ההיה מלך על כל ראשי עם, והשופט שהוא מדור המדבר הוא דוגמת כהנים ולוים שאין להם חלק בארץ רק ד' חלקם זהו הנבחר לשופט, ולכך נבחרו באמת אפ"י רוב כהנים ולויים וכמה שכתוב בספר יוחסין וכמ,ש במקום אחר, אבל הגרים אין להם נחלה מצד פחיתותם דלא שייך להם נחלה בארץ כלל כי הם אינם נחלת השם יתברך כלל, וגם אם יקנו הלא חוזרת ביובל ואינה שדה אחוזה להם כלל.

והנה מסתמא מעלת כל מקום מיוחד כפי הנפשות מישראל וכל אחד הד' אמות שלו בארץ ישראל שהם נחלתו שייכים לו, ופירוש ד' אמות היינו מקום קבורה כמה שכתוב בפרק מי שאחזו (ס"ח:) מכדי כי מיית האי גברא לית לי' אלא ד' גרמידא, והיינו כמה שכתוב בסנהדרין (ל"ח. וכגי' ילקוט) דלכך הוצבר עפרו מכל מקום כדי שיקלטנו בכל מקום, ומכל מקום אמרו בסוכה (נ"ג.) רגלוהי דבר נש ערבין וכו' ודגלי לכל אחד מקום קבורתו הוא ביחוד צבירת עפרו ושורשו משם, וחברון נקרא קרית ארבע על שם ארבע זוגות וכו' (עירובין נ"ג.) ודאי מאחר דאותה מערה ד' אמות שלהם שייך נגדם. כי הם ד' רגלי המרכבה כי אדם נגד דוד ומשיח כנודע, והיינו דנפש דוד ומשיח הוא בקשת התכלית ושלימות שבסוף וקברי מכלות בית דוד בירושלים, אבל אדם הוא מצד

ההתחלה וסוף מעשה הוא במחשבה תחלה כי בכל התחלת דבר הוא ההתבוננות על התכלית, וכן האבות הם התחלות יסוד אומה הישראל ושורשם בחברון דאמרו ז אין לך טרשים בארץ ישראל יותר מחברון דקברי בה שכבי, (סוטה לא דמי:) וכן האבות נקראים איתנים כמה שכתוב בפרק קמא דראש השנה (י"א.) ואיתן לישנא דקשה אשר לא יעבד בו ולא יזרע כמה שכתוב בפרק עגלה ערופה, (מ"ו.) פירוש כי עם ידי החרישה דהיינו ריכוך העפר והיפוכו מצד לצד בחרישה על ידי זה הוא הצמיחת פירות מה בקשיותה וטשין אין עושה פירות, וכן בלבבות לב בשר הוא המצמיח ועושה פירות מצות ומעשים טובים משאם כן לב האבן, ונאמר בבני ישראל וזרעתיה לי בארץ ואמרו ז"ל (פסחים פ"ז:) כלום אדם זורע סאה אלא להוציא כמה וכו', והרבוי הוא בארץ וכמו שנאמר למען ירבו וגו' בניכם על האדמה כי מ' אומות כל אחת יש לו כח מיוחד אופירוש של אומה זו וכו', פירוש אופירוש שורש חיותה כמה שכתוב בבראשית רבה (פי"ד) דברייתא קרין לנשמתא אופירוש, והיינו שכל חיותם בדבר זה ואם ימנע זה מהם ממש כנוטל חיותם, ולכן כשהחזיר התורה על כל אומה ולשון והראה לכל אחת האזהרות שכנגד הכח שהוא משוקע וקבוע בו בשורשו לבני ישמעאל לא תנאף וכו' וכמו שאמרו ז"ל (פס"ר כל אחד) לא קבלוה, כי אי אפשר להם להשתנות ולשנות לבם מכפי מה שהוא מושרש וממש חיותו קבוע בו ואם יטלו ממנו דבר זה כנוטל את נפשו, ובריתי חלוק לאוירות ויצב גבולות עמים כל מקום בכח מיוחד, מה בני ישראל נמשלו לצאן הנמשכים אחר הרועה להשתנות מכח לכח כפי רצון הרועה, וכן קדושת המקום דארץ ישראל המיוחדת לחלקם היא ארץ זבת וגו' משונה בפרי' שהוא מצד ריכוך הארץ ושאינה מקום טרשין היא מוציאה פירות יותר כמו"ש ז"ל וזרעתיה וגו' (פסחים שם) שעל ידי הוא הריבוי המופלג על ידי הזריעה בקדושת הארץ ואמרו ז"ל (פסחים שם) לא גלו אלא כדי להוסיף גרים, פירוש דגוי כל אחד יש לו כח מיוחד שאין יכול לשנותו כלל ודאי גם הגר אותו כח אי אפשר לו להשתנות כלל ולכן אמרו ז (ב"מ נ"ט:) שסורן רע, וזה ניתוסף בגלות שקולטין כח ארץ העמים כל מקום בפרט העקשות ולב האבן באיזה דבר וענין פרטי המיוחד בו, ועל ידי שהם מבררים שבאותו כח אין הם עיקשים כמו האומות ויכולים לשנותו לכבוד שמים כרצון השם יתברך, על ידי זה הוא הוספת הגרים שניתן גם כח דלב האבן של האומות להתחבר לבני ישראל ובשם ישראל יכונה וקולטים כחם ומוציאים בלעם מפיהם, וכשיושלם בירור זה דלב האבן של כל מיני כחות הפרטים שבכל אחד אין לשיראל לב אבן ועקשות כלל, אז יתבטל לב האבן לגמרי ונתתי לכם לב בשר וגו' ונאמר והולכתיה במדבר, ומדבר היא לא מקום חרישה וזריעה וכן התחלת אומה ישראל

ית במדבר, כי בהתחלת כל דבר צריך עקשות שלא יזוז ויתפתה כי כל התחלות קשות ונקרא קשה וטרשין, ולכך נקראו אז עם קשה עורף ומכל מקום נקראו זה בעת מעשה עגל שהיה רק על ידי ערב רב הגרים ולא על ידי בני ישראל כלל, כי הם אין להם קשה עורף כלל רק מצד הגרים, כי באמת חברון שהוא מקום טרשים מבונה אחד מזק בצוען (סוטה לא דמי:) כי גם הקשיות שבישראל אין דומה להריכוך ולב בשר דאומות העולם, רק דלגבי דידהו נקרא טרשין כי ההתחלה והיסוד צריך להיות קשה וחזק אפילו כל רוחות שבעולם אין מזיזות, וכך האבות שהם יסוד האומה, ולכך במדבר לא היה הוספה וריבוי במספר בני ישראל כל אותן מ' שנה, וכן האבות היו עקורים וביותר אברהם א ע שהוא תחלה לגרים (חגיגה ג'.) נאמר בו כי אחד קראתיו וגו' ולא ביקש רחמים כלל על בנים כמה שכתוב בזוהר (חלק א' קל"ז:) דמה שכתוב הן לי וגו' רק כמספר צערו, כי חשב דהוא קבוע כך להיות אחד לבד, כי הרבוי על ידי החרישה וצמיחה כנ"ל והוא נקרא איתן האזרחי שהיה ממש כנחל איתן, וכל רוחות אין מזיזות ליפול לכבשן וכדומה הכל עקשות הטובה לכבוד שמים, ולכן נקרא האזרחי שהוא אזרח הארץ באמת שאינו עקשות רק מכל מקום הוא תחלה לגרים, כי זה שורש עקשות לגבי מדות בני ישראל שאמרו ז"ל (כתובות ל"ג) אלמלא נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה וכו' וכיוצא בו יש דיהרג ואל יעבור ואצל אברהם אבינו לא היה זה כלל, רק מכל מקום מאחר דבאמת לא היש לומר שום עקשות לגבי השם יתברך ובכחו לשנות כל כחותיו להשם יתברך ולכך הובטח על הרבוי ונחלת הארץ באמת וזכה לבן בן מאה שנה, כי שלימות הבירור בהשתנות כל מיני כחות הוא בק' שנה י' פעם י' כנודע דכל דבר נחלק לי' וכן כל אחת מאלו הי', והם בכלל חלוקת המספרים י' וק' ואלף דרבוא הוא לשון רבוי, ואלף הוא תכלית השלימות דלכן אמרו אלף שנה יומו דהקבית הלל (בראשית רבה פי"ט) רצה לומר יום שלם דיום הוא סבוב שלם דגלגל היומי, ולזה אי אפשר לאדם להגיע כלל מצד חטא אדם הראשון דביום אכלך וגו', ואי אפשר להגיע לשלימות דאלף שנה רק לשלימות דק' שנה שזה יהיה לעתיד נקרא נער כמש"נ הנער בן ק' שנה וגו' כי יהיה שלימות הבירור דאלף שנה ובירור דק' שנה הוא התחלה, משאם כן בעולם הזה ההתחלה דנערות בי' שנה והשלימות בק', ובימי דוד אמעוט שני לשבעים בירור דז' כחות ומדות שבלב ולא ג' ראשונות שבחכמה, כי דהמלך ע הוא התחלת בירור דסוף מעשה, ואם בגבורות איזה גבור הכובש יצרו (אבות פ"ד) שזהו מצד הבינה שבלב ולבבו יבין ושב וגו' הוא פרשת בירור ח' מדרגות.

ואברהם א ע שהוא ההתחלה ובירר גם ג' ראשונות בק' שנה דבכל מיני שינויים שבלב הגם שהוא איתן וקשה, היינו רק לדבר המנגד לרצון השם יתברך אבל הוא משתנה לרצון השם יתברך, ואז זכה לבן שממנו נשתל אומה שלימה ורבוי שהוא מצד העדר הקשיות, ואברהם ויצחק הם ב' קצוות כנודע שכל אחד מיוחד במדתו שאין לו נטיי' ממנה לצד האחר, ויצחק במדתו היה גם כן איתן מכל מקום נאמר כי עקרה היא ואמרו בזוהר (חלק א' קל"ז:) דלכך יצחק נתפלל על בנים ולא אברהם כי הוא ידע שיוליד רק לנוחכ אשתו כו', פירוש כי אברהם אבינו ע חשב דאין צורך להנהגת עולם רק מדה אחת אבל יצחק שראה ב' קצוות בהכרח צריך לאמצעי המחבר ומייחד דלולי כן הוא פירוד חס ושלום, ולכן אמר אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד וגו' כי יצחק מצד עצמו גם כן איתן במדתו אשר לו יזרע רק מצד שורשו דאברהם הוליד וגו', הגם דהוא אב ושורש מיוחד לאומה בפני עצמו מכל מקום הרי הוא בן אברהם ויש לו כח זה דאברהם שהוליד, כי שורש מדתו נובע מכח מדת אברהם א ע מצד הזה היש לומר תולדות רק ויעתר וגו' כי עקרה היא, פירוש כי האשה היא העזר שקבע השם יתברך לארדם שאמר אעשה לו עזר בודאי אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו' שאמרו ז"ל (סוכה נ"ב.) הוא על ידי האשה שהכתוב אומר שהשם יתברך עשאה לעזר ובתנאי כשזכה עוזרתו, ואז במילי דעלמא ענייני עולם הזה ותאות היצר אתתך גוצא וכו' (ב"מ נ"ט.) כמו שאמרו ז"ל (יבמות ס"ג.) דיינו שמצילות מן החטא, ונמשלה לשדה שבה הוא הזריעה להוציא פירות כי הרבוי הוא רק על ידי העזר שקבע השם יתברך ואי אפשר לאיש בלא אשה ולשניהם בלא שכינה, כי הרבוי אינו ביד השתדלות אדם כלל כמו שאמרו ז"ל (מ"ק כ"ח.) בני וכו' לאו בזכותא וכו' רק עזר השם יתברך, ובאדם עצמו גם כן יש ב' המדות דכר הוא כח המשפיע דרך משל רב המלמד לתלמידים ונוקבא הכח שמקבל מהשם יתברך ונצרך לסייעתא דשמיא ועזרתו יתברך, ועל ידי חבורם הוא הרבוי והגדול וכטעם ומתלמידי יותר מכולם (תענית ז'.) כי היה יחוד דכר ונוקבא הוא ותלמידים וגם בו עצמו שהרב צריך לרחמי שמים לדעת מה יאמר לתלמיד מה התלמיד אזניו קשובות לדברי רבו, והנה באבות אמרו ז (בראשית רבה פ"ל) על פסוק אשר התהלכו אבותי לפניו אלקים הרועה אותי וגו' שלא הוצרכו סעד לתומכן, והיינו מצד שהם איתנים ולא כמו הצאן הנמשכים אחר הרועה לכל אשר יוליכם רק הם הולכין מעצמם ואין צריכים עזר, ומצד הזה נאמר ביצחק כי עקרה היא פירוש העזר שלו היה איתן ולא כשדה הנחרש כי לא היה צריך עזר כנ"ל, ולכך על ידי התפלה שהוא בקשת עזר מהשם יתברך בדבר זה והוצרך סעד לתומכו בדבר זה על ידי זה נעתר ממילא גם בזה [וידוע מספר מג"מ כי לפעמים האשה

גם כן משורש דכורא אי אפשר לה להתעבר וצריך שיתעברו בה ניצוצין מנוקבא או בו, וזהו ויעתר לו ולא לה כי התפלה שהיא ניצוצין דנוקבא היה בו, ואמרו ז"ל (יבמות ס"ד.) שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק וכו' כי ודאי כמו שהאבות האיתנים כך האמהות דלכן נקראו אמהות וכן נקראים אצל חז"ל הרים וגבעות (ראש השנה י"א.) והיא צדיקת בת רשע הרי היא כמו אברהם אבינו תחלה לגרים ולא שייך תפלה מצידה כמו אברהם אבינו לא נתפלל כלל, ואינו דומה וכו' כי היא איתן לגמרי ומכל מקום היא נתיחדה ליצחק יש לה שייכות לו ולא לאברהם אבינו כי אברהם לא נתפלל כלל, זה גם כן מידת איתנותו שלא לבקש כלל על בנים ממ"נ אם טוב לו יתן לו השם יתברך מעצמו ולא היה חפץ בהשתנות המזל כלל מה מדת בני ישראל כלל, רק מצד שהוא היסוד לבני ישראל צריך להיות איתן ותחתית היסוד איתן וחזק יותר ממה שלמעלה, ויצחק אינו איתן כל כך ולכך נתפלל לשנות המזל וכן היא נתפללה ושייכה ליצחק רק שאינו דומה מכל מקום תפלת וכו' כי היא מצד צדיקת בת רשע אין לה אלא כח עצמה המיוחד דוגמת אברהם אבינו ע וכנ"ל].

ויעקב א ע הוא קו אמצעי ואחיד בב' סטרין פעם כך ופעם כך, ולכן אמר האלקים הרועה אותי וכו' שהוא כצאן נמשך אחר הרועה ולכך זכה לפרי' ורביה יותר והוליד מיד, ומכל מקום הוא גם כן נקרא אב לאומה ומכלל האיתנים מוסדי ארץ ולכך היתה רחל עקרה והיא האהובה, כי ביצחק נאמר ויאהבה והקשו בזוהר (חלק א' קל"ג.) וכי כל בר נש לא רחים וכו', רק דאברהם לא הוצרך סעד וכו' ולא נתפלל כלל לא נאמר ויאהבה רק ביצחק שנאמר בו ויעתר הרי נצטרך לעזר לכך נאמר ויאהבה לעזר שיסד השם יתברך, ויעקב אהב את רחל פירוש כי הוא נשתוקק להגיע למעלת אבותיו אשר התהלכו לפניו שלא הוצרכו לעזר, וזה אהבת רחל שביקש עזר השם יתברך שיעזרו שלא יצטרך לעזר וזה היתה איתנותו, והיינו דידוע דוד המלך ע דרגא דתפלה כטעם ואני תפלה וההיפוך יוסף נקרא צדיק שהוא מן הניזונין בזרוע, ולכך הוא המשביר בר דכל העולם ניזון בזכות הניזונין בזרוע כמה שכתוב בסוף פרק היה קורא, וכן מלכות דוד נאמר ויהודה וכו' אוהבים את דוד וברצונם המליכוהו, מה מלכות יוסף על אחיו היה מצד הכח ומלכות ולא מרצונם וכן מלכות יהושע מצד כבישת הארץ וניצוחו ל"א מלכים וירבעם מורד מעצמו וכן עמרי ויהוא וכל מלכות בית יוסף, ומשיח בן יוסף לעתיד מלכותו יהיה שינצח האו"ה ובזרוע ימלוך מה משיח בן דוד יודו לו כל האומות, ולכן נקרא נוקבא דמקבל שמלכותו וממשלתו הוא מצד שהם מקבלים אותו למלך, אבל מלכות יוסף הוא דכורא שהרי ממשלתו בזרוע ואין צריך להם רק הם צריכים לו כי הוא המשביר בר

ומשפיע, והוא כדרך שאיתא (יבמות ס"ה:) דרכו של איש לכבוש ואין דרכה של אשה, [ויש בבית דוד עצמו גם כן חילוק דזכר ונוקבא כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין ה'.) הכא שבט והתם מחוקק, שהריש גלותא דהם מזכרים בית דוד רודים העם במקל הגם דתחלתם מתקבלים ברצון בני ישראל אחר כך רודים מה הנשיאים מנוקבתא ואין כאן מקומו] ולכך לידת יוסף לא היה על ידי תפלה רק ויזכור אלקים, ויעקב א ע לא רצה להתפלל כי אהבתו רחל היינו שהוא אהב על דרך זה להיות בזרוע ולא בבקשת עזר, ואמר כי מנע ממך וגו' ממך ולא ממני פירוש מכחך ומצידך הוא העדר הפריה וריביה שזהו מדת איתנות ועקשות, וכמו ששמעתי דהיסוד מדת יוסף כידוע רצה לומר עקשות, והיינו הצדיק הוא שאין משתנה ולכן מדקדקים עמהם כחוט השערה (יבמות קכל אחד:) מה חסיד העושה לפנים משורת הדין, דוד המלך ע קרי לנפשי' חסיד שהוא הקים עולה של תשובה (מ"ק ט"ז:) לעשות לפעמים גם עבירה ונעשין כזכיות ונקרא גם כן חסידות שלפנים משורת הדין, והוא כח ההשתנות ולא בשיווי ודקדוק רק כך ולא בענין אחר, שזהו מדת היסוד כי יסוד כל דבר צריך להיות קשה וחזק כנ"ל דאיתנים מוסדי ארץ, מה הראץ עצמה דרגא דדוד המלך ע רכה ונחרשת בהשתנות השורת הדין, אבל יוסף דמות דיוקנו דומה לשל אביו (בראשית רבה פפ"ד) שהוא יסוד ואביו ממוסדי ארץ דמאחר שהשם יתברך קבע לו רחל לעזר ודאי עזרתו להגיע למדה זו, והיינו להיות איתן במידתו בקו האמצעי שלא לזוז מקו אמצעי ולכך הוא אב לאומה ישראל ית וגם כן מאיתנים שלא הוצרך עוד סעד לתמכו, מה יוסף מכלל הצאן רק הוא גם כן יסוד שאינו ניזוז מללכת לעבר אחר כלל רק פניו לפני הרועה ולימשך אחריו ולא לפנים משורת הדין בהטיה לצד זה דחסידות או לצד זה, כטעם עת לעשות לד' הפרו תורתך שהוא גם כן דרגא דדוד וכמה שכתוב בזוהר דעת לעשות וגו' הוא מדת הנוקבא שנקרא עת, וזה ענין העגל שנקראו בו קשה עורף שאמרו ז"ל שעלה על ידי אותו טס שהעלו ארונו של יוסף שהוא מכחו, וזהו אלהים אשר ילכו לפנינו שבקשו שילך לפניהם והם אחריו ולא שהיה העלם והליכה לדרכים מן הצד רק קבוע הדרך אשר ילכו בו, וזהו גם כן עקשות לבקש דוקא כך, ולכך בכוס של ברכה דלעתיד לבוא אמרו ז"ל (פסחים קי"ט:) דיתנו ליהושע והוא הנבחר מזרעא דיוסף [דחשבו שם ז' רועים רק אהרן לא נזכר כמה שכתוב במקום אחר הטעם], והטענה נגדו רק דלא הוה ליה בני כי מצד שהוא איתן לא יזרע ואין בו כח פריה וריביה וצ"ל לב בשר, רק מכל מקום בנתא הוו לי' כי אינו איתן באמת וגם כי עקשנותו להיות רק בכח מדת דכורא ולא מדת נוקבא כנ"ל, ולכך ניתן לו ההיפך מדה כנגד מדה, ודוד המלך ע הוא ממש היפך מדת העקשות והוא המשלים הכל בהבאת לב

בשר והסרת לב אבן לגמרי, ומתקן אדם הראשון שהוא התחלת העולם וראשית צמיחת לב האבן והוא גם כן ממוסדי ארץ כי הוא התחלת העולם לגמרי, וכמו משיח בן דוד שיתקן כל העולם כולו ואז אהפוך אל עמים וגו' שזהו תיקון אדם הראשון הכולל כל העולם כולו וכלול כל מיני לב האבן, רק שהוא יציר כפיו של השם יתברך ודאי נמשך הכל אחר השם יתברך, רק מצד שהשם יתברך אמר אעשה לו עזר שיהיה לו דבר העוזרו כאלו יכול לעזור את עצמו בלא השם יתברך מצד הזה המשיך לב האבן לקרבו בחטא, וזה טעם האשה אשר נתת עמדי וגו' ואין כאן מקומו.

ואדם הראשון הוא שורש לב האבן מצד תיקונו בסוף מעשה ללב בשר. והאבות הם האיתנים מוסדי ארץ וצד הטי' שבלב אבן ועקשות להתעקש ולהיות כאבן נגד החצים להטות מרצון השם יתברך, ונגד אותם נפשות הוא במקום בארץ ישראל חברון מקום טרשין, ומערת המכפלה מקום קבורתם שמחצב גופם משם שהוא מקום איתן לגבי ארץ ישראל, ומכל מקום שם הומלך דוד המלך ע"ה ז' שנים ואמרו ז"ל (זוה"ק חלק א' ט"ע:) דאתחבר באבהן, כי באמת לגבי השם יתברך אינם עקשים כלל והם יסוד הרבוי דאומה שלימה, וזהו מלכות בית דוד ז' שנים נגד ז' מדות הכלליות שבהם מתחלקים מיני העקשות שבימי דוד אמעוט שני ואין יכולים להשיג רק שלימות בז' מדרגות כנ"ל, ואברהם א ע השיג כל היה מדרגות ושלימותם עד הק' כנ"ל, והוא ראש האיתנים שנקרא איתן היחיד כנ"ל לכך הוא קנה מערת המכפלה לשדה אחוזה דהיינו שזכה להיות נקרא איתן האזרחי, דהיינו מדת איתן שלו אינו ככל איתני האומות שהם טרשין לגמרי מה זה אזרחי באמת כי יכולת בידו להפסיק מידת איתנותו גם כן לרצון השם יתברך, וטרשין אלו מכל מקום מבונים על אחד מז' בצוען הגם דמצרים מעולה מארצות בריכוך ארצה וזו עוד יותר מרוככת עדיין, וזהו קנין המקום טרשין דארץ ישראל ולא טרשין אחרים ונעשה אזרחי בארץ ישראל, וזהו אחר עקידה כי הגם בק' שנה נתברר איתנותו זהו מצד מדת עצמו כנ"ל, אבל בעקידה אתכלל ביצחק שנאמר בו כי ירא אלקים אתה כמה שכתוב בזוהר (ויירא), וכללות בק' הוא על ידי קו האמצעי בהכרח והרי נתכלל בכל ונשתלם לגמרי ואז מתה שרה שהוא העזר שיסד לו השם יתברך למדתו מדת האיתנות ונשלם מדת ימיה, כי אין צריך עוד לעזר בזה שכבר היא בשלימות במדה זו דאיתנות שאינה אלא לרצון השם יתברך ואין צריך עוד סעד לתומכו אז קנה מערה ומקום זה, וכמה קולמסים משתברים וכו' כי בירור מקח הצדיק היינו דקניינו הוא כפי קנין הנפשיי שלו, וקנין הנפשי דאברהם א ע באיתנות הרי זה יסוד הארץ ויסוד כל אומה הישראל ית בקנין זה יש להם מאבות לבלתי להיות ניתוק בשום אופן מרצון השם יתברך אפילו כל

האומות גוזרות וכו', ובירור כח עקשות זה היה בקנין המערה לאחוזת עולם דלכן נתן ד' מאות שקל, מספר ד' מאות הוא בירור הד' כחות של איתנות שכל אחד בירורו בק' כנ"ל, וממון שנתן בשביל המערה הוא נתינת הרכוש וכחות נפשו והשתדלותו לברר הקדושה שיש במקום טרשין זה והם ד' מאות בירורין בכחותיו כנ"ל, ואמרו ז"ל (בראשית רבה פנ"ח), י' פעמים בני חת נגד י' הדברות כידוע דז' עממין הם נגד ז' מדות וחתי הם שנתנו חתיתם בארץ חיים נגד מדת היראה והגבורה דיצחק א ע שבקדושה, וזה היה כל שורש חיותם שאי אפשר להם להשתנות ממדה זו, וברע הדבר מהופך קנאה קודם תאוה כמה שכתוב במקום אחר כי זה לעומת זה הימין דזה הוא שמאל אצל זה, והתחלת הרע מקנאה ובודאי בהתחלה הכח עצום יותר ולכך נקרא גבורה דברע שהוא העדר הטוב זה ההתחלה והוא בכח וגבורה למנוע טוב, מה מצד הטוב הרי התוקף אדרבא להשפיע כל מיני טובה לכך ההתחלה מחסד, וז' עממין הם הכוללים ע' אומות בודאי בהם שכוללים המדות הם בתוקף יותר, ועפרון אותו היום מינוהו נשיא עליהם (בראשית רבה פנ"ח) בודאי בנשיא הארץ הכח ביותר ולכך שלו היה אותו מקום טרשין, ורק אותו היום שהיה מוכן לצאת לקדושה היינו בירור אותו כח עקשות שבארץ הקדושה ובכח ישראל אינו עקשות כלל אז נתמנה נשיא, היינו נתגבר כח הגוים שהוא תוקף כח עקשות כטעם לפני שבר גאון שהוא כנגין קדרותא דצפרא, שתכלית תוקף החושך מתחיל ברגע של צמיחות אור הגמור שהוא בירור מקחו דאברהם א ע שהיה אז אחר דאתכליל ביצחק להיות בו גם כן האיתנות במדת היראה והגבורה, ובירורה גם כן לטוב דאיתנותו לרצון השם יתברך היפוך בני חת [שהם ממש היפך יצחק דלכן אמרה רבקה שהיא העזר שיסד השם יתברך ליצחק קצתי בחיי מפני בנות חת], ולכך י' פעמים בני חת וכל אחד מז' עממין כלול מי' כנ"ל הרי בירור ק' פעמים למקחו של צדיק כנ"ל, דכך הוא בירור אברהם א ע נגד י' דברות שהוא בירור קומה שלימה דבני ישראל בכל מיני כחות להשם יתברך.והאיתנים מוסדי ארץ שהם יסוד אומה ישראל ית שנבדלים מהגרים להיות ד' להם לאלקים (קידושין שם) הגם שהם חוטאים ומגדילים חטאים אין בכח החטאים להזיז אהבת השם יתברך ומים רבים לא יוכלו לכבות וגו', זהו מצד מידת האיתנות של השם יתברך לעומתם של איתנים מוסדי ארץ להיות איתן באהבתו להם שלא יהיה ניזוז אהבתו מהם, ודייקא על ידי מדת עקשות שהוא מדת הגרים כנ"ל על ידי זה נבנה מדת אומה הישראל ית מה שהם מובדלים מן הגרים.

ודבר זה נתברר ביעקב כי הבירור בג' כנ"ל, לכן נאמר ואוהב את יעקב ואת עשו וגו' הגם שיש טענה במה אהבתנו הלא את וגו' ושניהם שווים עכל זה לזה אני אוהב בלא

שום טעם אף שמגדיל חטאים כמו זה, מכל מקום מצד שורשם מאבות שהוא נשלם ביעקב שהם ג' אבות לאומה, וביעקב אגלאי מילתא למפרע שגם אברהם נקרא אזרחי ויצא מכלל גרים, ולכך יעקב אשר פדה אברהם כי מצידו הוא תחלה לגרים, ובאמת מצד שורת הדין לא היה לו להיות יהרג ואל יעבור בזה ששיבר צלמים ופירסם אלקות כי אינו חייב למסור עצמו בלימוד לאחרים ומניעת תחלה רק לעצמו, אלא שזהו מצד איתנותו שרצה דוקא בכך לפרסם אלקותו יתברך לכל באי עולם והיה האיתנות לכבוד שמים, אך הבירור הוא ביעקב כנ"ל ומצידו אגלאי מילתא למפרע דגם אברהם אזרחי ולא כאיתני אומות העולם שמתעקשים להנאתם לבד, אבל זה מאזרחי הארץ באמת ובידו להשתנות גם כן לכבוד השם יתברך ולכך נפדה מאור כשדים אף במה שמסר נפשו שלא מצד משפט התורה, ובאמת כל אב בפני עצמו בירר כל כחותיו לגמרי והוא מצד עצמו אזרחי רק הואיל ואין החבל נפקע בפחות מג' (כמה שכתוב בראשית רבה פס"ח) אין נתגלה זה אלא על ידי יעקב, ומכל מקום הוא ביקש במה אדע לברר מצד עצמו גם כן דבר זה שמובדל מהגרים רק גם כשיחטאו בניו לא ינתקו מהיות ד' להם לאלקים, והוא איתנות השם יתברך נגדם לעומת איתנות שהיא טובה לא כאיתנות הגוים, ועל זה אמר שיהיה הבירור ת' שנה כי בת' שנה היא בירור של כל ד' מדרגות דאיתנות הנזכר למעלה כל אחת ק' שנה כנ"ל, וכל אותם ת' שנה יהיו גרים ואחר כך יבורר למפרע שהם אזרחים באמת ולא גרים, וזהו כשיגיע הקץ ויהיה גאולה גוי מקרב גוי וגו' כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פכ"ג) הללו עובדי על זה והללו וגו', אעפ"כ לא כאלה חלק יעקב שעם כל זה ד' לו לאלקים הגם שחוטאים, וזה שאמר משה רבינו עליו השלום לפרעה נלכה נזבחה וגו' שלכאורה הוא דבר שקר שאמר העיקר רק נזבחה ולא לזה היה תכלית ההליכה כלל ולא נזכר הזביחה בדרך ג' ימים בכתוב ולא נצטוה על זה מהשם יתברך כלל לילך לזבוח, רק הכונה כמו שאמרו ז"ל במגילה (ל"א:) שהשיב לו השם יתברך על במה אדע תקנתי להם קרבנות וכו', פירוש לשון קרבן כמו טעם קרוב ד' לכל קוראיו והוא כמה שכתוב במדרש (דב"ר פ"ב) וכי יש יהודי אכסנאי כל מקום שהוא אלקיו עמו, שזהו ההיפוך מגר שר"ל שהוא אכסנאי ומתגורר במקום זה ולא מאזרחי הארץ ואין לו קרוב וגואל, אבל היהודי בכל מקום נקרא אזרח ואינו גר ואכסנאי כי יש לו קרוב והוא השם יתברך, וזהו עבודת הקרבנות שבני ישראל מקורבים להשם יתברך ועורכים שולחן ומאכל לפניו כדרך המקורבים למלך, וזהו בזמן שבית המקדש קיים הוא בגלוי והתגלות לכל שבני ישראל בארצם אזרחי הארץ, ובזמן שאין בית המקדש קיים והם גולים באומות עכל זה אינם אכסנאים על ידי עסק בתורת קרבנות, כי מצד התורה משיגים זה דקירוב השם

יתברך להם ואינם גרים ואכסנאים כלל ובזה מובדלים מן הגרים שהם כשחוטאים אין הקב"ה קרוב להם כלל כי הם אכסנאים באמת מה יהודים אינם אכסנאים דתקנתי להם סדר קרבנות שהם מקורבים, וזהו נלכה נזבחה שנהיה מקורבים להשם יתברך ונצא מתורת גרים שזהו כל גאולת מצרים שהוא היציאה משם גרים לשם ישראל, והיא גאולת עולם דאינם עוד עבדי פרעה דמן הוא והלאה אין יהודי אכסנאי וגר עוד שזה נקרא עבדי פרעה, כי מצרים משובח מכל הארצות כמו שאמרו ז"ל (סוטה לא דמי:) ממש"נ כגן ד' וגו' היינו שארצה גם כן מרוככת ועושה פירות ואינה מקום טרשין כגן ד' שאין בו טרשות ועקבות כלל, רק מכל מקום חברון מבונה א' מז' בצוען כי ארץ ישראל למטר השמים תשתה וכו' פירוש שבני ישראל מכירים כל מיני טובות הכל הוא מהשם יתברך, מה במצרים פרעה אמר לי יאור ואני עשיתיו וכחי ועוצם ידי עשה וגו' שגם זה הכח של ריכוך והשתנות שבו שאינו לב אבן זהו כח ידו, מה שאין כן בני ישראל נמשכים אחר השם יתברך בכל מעשיהם ומכירים דגם זה שנמשכים אחר השם יתברך הוא עצמו גם כן מהשם יתברך, וזה שורש ההבדל בין גרים לבני ישראל כי הגר בודאי יש בו הכח לשנות עצמו מגוי לאמונה ישראל ית רק שסבור שכח זה הוא השתדלותו שבדעתו ושכלו בחר באמונה ישראל ית, מה מי שמלידה מבטן ישראל וכבר כשהיה בן ח' ימים נימול ונקרא בשם ישראל הרי ידע שגם זה שהוא ישראל י אינו בכח בחירתו רק הוא מהשם יתברך שיצרו בתוך אומה זו ומברכים על זה בכל יום להשם יתברך שלא עשני גוי, והכרה זו דהיינו מסירת מדת הריכוך הלב ולב בשר שלו להשם יתברך הוא שלימות הבירור דאברהם א ע במסירות האיתנות שלו ולב האבן שלו להשם יתברך, כי כך הוא השלימות להיות בין לב האבן בין לב הבשר הכל מסור להשם יתברך והכל מכחו, וכמו שאין לו לב אבן ועקשות כך אין לו גם כן לב בשר וריכוך מעצמו כלל, שזהו גאולת מצרים ושעבוד פרעה דהיינו כח הלב בשר שדבר זה הוא כח הזרוע אם כן אף הלב בשר הוא לב אבן שדבר זה הוא מצד עקשותו שהוא רוצה בכך להיות לבו בידו שלא יהיה נעקש בשום דבר מצד החכמה שמכיר שעקשות הוא שטות, ובאמת צריך להיות עיקש לרצון השם יתברך והכלל שמיסור הכל להשם יתברך.

ובירור זה היה לבני ישראל במצרים ולכך שם פרו וישרצו וגו', כי הרבוי מצד הלב בשר והעדר העקשות כנ"ל וזהו במצרים כנ"ל, וגם אברהם אבינו גלה למצרים והוא אחד מנסיונותיו שהיה נסיונות הם בירור מידת האיתנות שלו שהוא לרצון השם יתברך, והראיה שלרצון השם יתברך אינו עקשן ומעביר על דעתו וגולה למצרים שזהו כח לב בשר והיפך עקשנות, [ולכך שם קיבל מתנות ומרכוש סדום לא רצה ליהנות כי שם היה

מצד מדת לב בשר ושלא בעקשות הוא גם כן מותר ליהנות מזה,מה מעשה דמלכים היה עקשות גדול למראות עין להיות יחיד נלחם נגד ד' מלכים בשביל לוט בן אחיו מה שלא עשה כן במצרים להיות נלחם נגדם בשביל אשתו האהובה לו יותר, ולכך בזה לא רצה ליהנות כי בדבר שהוא עקשות צריך בירור אם אינו עקשות להנאת עצמו רק לכבוד שמים,] ושם היה הבירור כי גם בלב בשר שלהם מכירים דהכל מהשם יתברך דלכך אז היה המשפט לגאול גם גוי מקרב גוי שהגם שהללו עובדי על זה מכל מקום אלו דבוקים בשורשם, כי נתבררו השרשים דאיתנים אבות העולם שהם מוסדי הארץ ונעשה השם יתברך קרוב להם עד שאין יהודי אכסנאי מעתה, ולכן אמר נלכה נזבחה וגו' פירוש להיות קרובים להשם יתברך שזהו הזביחה, וחז"ל דרשו בסנהדרין (מ"ג:) על פסוק זובח תודה הזובח יצרו, ובאמת זה כל ענין זביחת הקרבנות רומז לזביחת נפש הבהמית ועל ידי זה מתקרב להשם יתברך, ונזבחה היינו נעשה השתדלות להתקרב, והנה באמת אין צריך השתדלות להתקרב, והנה באמת אין צריך השתדלות כי הלא הקב"ה לאלקים מקודם וכנ"ל וכן אמר [בירמי' ז'] ולא צויתי אבותיכם ביום הוציאי וגו' וזבח כי אם וגו' והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו וגו', כי ביום היציאה ממצרים שהוא התחלת יציאה משם גר לשם ישראל דהיינו והייתי וגו' ואחר כך ואתם וגו' ואין צריך עולה וזבח כלל להתקרב, רק מכל מקום אחר כך צריך ואתם וגו' ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו שההתקרבות היה לעבודתו, והגם דבאמת גם שאין עובדין מכל מקום הוא לאלקים אבל מכל מקום הוא זה כדי שיעבדוהו, רק ביום ההוצאה ממצרים דשם הוא כח דלב בשר היינו כמה שכתוב בזוהר (חלק א' קכ"ה.) דאין חכמה בחכמת מצרים, ומה שהם קראו חכמה היינו חכמת אמת ודאי דהיינו הרחקה מכל דבר רע דבלאו הכי הוא סכלות באמת, והם היו מחכימים בענייני מדות והנהגות אדם על דרך החכמה כענין כענין ספר המדות דכחמי יון וכדומה והיה לבם ברשותם להנהיג הלב בפי מה שהיה בחכמתן רק שהיה זה מצד חכמתן ונימוסן, ולכך עבדו לטלה כי הם משלו עצמן כאצן הנמשכים אחר הרועה כך לבן נמשך אחר חכמתן שהוא המנהיגן וזהו שהמשיל [יחזקאל ל"א] מצרים לעצי עדן וכן אומר כגן ד' כארץ מצרים המשילה לגן, ובזוהר (שם) דלכך חכמתה גדולה על ידי פישון שמושך מגן עדן, כי ענין גן עדן שהוא משכן אדם קודם החטא ואחר כך נתגרש פן יקח מעץ החיים, כי עץ החיים הוא היות לב בשר כמו לעתיד בלע המות לנצח על ידי שיוסר לב האבן וכן במשיח בן דוד נאמר חיים שאל נתת לו, וזהו בתוך הגן ובפנימיותו רק טעות אדם הראשון היה מעץ הדעת, ומזה הוזהר דודאי מה שידע שהוא רק יש לו לב בשר לשנות לבו שלא יעשה רק יש טעות בידיעה וחכמה שאומר לטוב רע

ולרע טוב, וזהו מצד עץ הדעת טוב ורע שבו יש ערבוביא ומזה הוזהר, וכשחטא בחכמה ואכל לומר לרע טוב אז נתגרש מגן ומעץ החיים דהיינו שניתן לו לב האבן תחת לב בשר, וכמו ששמעתי גם כן בעוזי' דמה שנמנע מהקטרת הקטורת הייתה דוגמת המנעת אדם הראשון מעץ החיים שלא יחיה לעולם ואז נאמר לישעיה השמן לב העם וגו' פן יראה וגו' בלשון ציווי וקאי אעוזי' שישמן את לבבו שלא יטעה א"ז ורפא לו לחיות לעולם ואינו זמנו עדיין כך שמעתי.

וזהו ענין מצרים כך גם כן כח זה רק שהיה מצד חכמתם ועוצם ידם לבד, ולכך הוא ערות הארץ באמת כי הארץ פירוש כח זה דלב בשר דארץ רצה לומר ארץ מיושבת הנחרשת בידי אדם היפך מדבר ומקום טרשין, ומצרים הוא ערות הארץ שיש להם כח זה דארץ בשלימות רק מצד הרע דהיינו שחושבים שזה מצד חכמתם, ובניסן נגאלו שבו מתו ונולדו אבות (ראש השנה י"א.) דבו משמש מזל טלה דהיינו כח ההמשכה אחר הרועה, כי חודש זה נברא באות ה' שהוא מדת נוקבא כנודע שהיא הנמשכת אחר הדכורא, והוא ראש השנה למלכי ישראל (שם ג'.) שמלכותם מקרב אחיך תקים וגו' דישראל מקיימים מה מלכי או"ה שהם בכח הזרוע, ואות הה' נקרא שדה וחקל תפוחין קדישין ולכך בו מתו אבות שהם האיתנים והיפך זה, ונולדו גם כן כי באמת הם באיתנותם גם כן נמשכים אחר השם יתברך כצאן, ובני ישראל זובחים תועבת מצרים להשם יתברך היינוכח ההמשכה כצאן הם מקריבים כח זה עצמו להשם יתברך, וזה היה קרבן פסח וגאולה זו שהאיר להם דבר זה בליל פסח ואחר כך ביתר תוקף בקריעת ים סוף דראתה וכו', (מכילתא בשלח) כי מראה יחזקאל נאמר כדמות מראה וגו' דכל הנביאים נתנבאו בכה (ספרי מטות) והם אמרו זה וגו' כנבואת משה רבינו עליו השלום מראה באצבע המרכבה היינו איך השם יתברך רוכב על כל הנבראים, ולכך ביום הוציאי וגו' אז לא היו צריכים לשום השתדלות ונאמר כאשר ראיתם מצרים וגו' לא וגו', כי מאמר אנכי לא נאמר בלשון ציווי רק שזה קבוע בלבות בני ישראל שהשם יתברך הוא המנהיג והם מאמינים בני מאמינים כמו שאמרו ז"ל (שבת צ"ז.) וזהו אשר הוצאתיך דיוקשה למה לא אמר שבראתי שמים וארץ, רק דזה הידיעה הוא ההוצאה מארץ מצרים שהם ההיפך זה מי ד' וגו' כנ"ל וכל ענין יציאת מצרים הוא בירור דבר זה דישראל בלא השתדלות רק בתולדה הם כך.

והנה זה היה בירור על איתנות דאברהם אבינו, כי כל בירור הוא בהיפוך דהוא עשה דברים משונים שנראה כעקשות ונגד השכל לרצון השם יתברך, והבירור הוא במצרים ששם ההנהגה להיות נמשך אחר השכל והם עשו זה לרצון השם יתברך, והבירור שההמשכה אחר השכל הוא כרצון השם יתברך בירור זה הוא גם כן על ידי ההיפוך

היות איתן ועקשן לרצון השם יתברך לעשות גם מה שנגד השכל, וזה היה ההליכה למדבר ארץ לא זרועה ומקום איתן תיכף ממצרים והוא הקום שרף וגו' שזו דבר שאינו בשכל כלל, ואין יכול לעשות כן רק מי שאהבתו תקועה בתוקף כל כך שלא יזוז מפני כל ולא ישתנה כלל, ולכך נקרא חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך וגם לעתיד נאמר הנני מפתיה והולכתיה המדבר, וזה מצד ירושתם כחות הקבועים של כל האומות שגלו שם, ולכך אז ישים במדבר דרך בישימון נהרות כי יוסר לב האבן לגמרי, מה בהתחלה מיד הלכו דרך ג' ימים ולא מצאו מים ודרשו חז"ל (בת קול פ"ב.) תורה כי היו כלב האבן, נלכה דרך ג' ימים נזבחה שנעשה השתדלות והוא הצעקה דמרה אין עבודה אלא תפלה, (תענית ב'.) ושם היה התחלת נתינת דברי תורה [שבת ודינין, דינין נקרא זובח יצרו כמה שכתוב במגילה (ט"ו:) לרוח משפט השופט את יצרו ועיקר חמדת יצר בממון וכעס ושבת הוא אור השם יתברך המאיר, ונאמר חוק קודם דשבת כהקדמת אנכי ללא יהיה לך דהוא כטעם והייתי לכם לאלקים ואחר כך ואתם תהיו, שכך מדת בני ישראל שהאור דהשם יתברך קודם בלא שום השתדלות כאנכי שאינו בלשון ציווי, וכן שבת נקרא מתנה טובה (שבת י':) שהוא מעצמו לבני ישראל לבד ואחר כך ואתם וגו' בהשתדלות] שהוא ליישר לב אבן, ולכך מתן תורה במדבר שעיקר מתן תורה למי שיש לב אבן ליישרו וכמו שאמרו ז"ל (ביצה כ"ה:) דלכן ניתנה לישראל שהן עזין להתיש עזותן, ועזין פירושו כמו איתנים תקיפים כמו ליש גבור בבהמה ולא ישוב מפני כל והם עזין באומות כי או"ה הם עצמות לב אבן מיוחד באיזה כח שלא ישתנה ממנו ואין שייך עזות בו, משאם כן ישראל שבכחם להשתנות כרצונם ועכל זה הם קשה עורף שלא לשמוע לכל גזירות האומות זה נקרא עזין, ומטעם זה נקראים אבות איתנים (ראש השנה יא.) שזהו תקיפות ואיתן מה או"ה אינו תקיפות כלל כיון דהוא כך, ולכך הוצרכו תורה שישתמשו בכל דבר במקום המצטרך מדת העקשות במקום שצריך ורכיכות במקום שצריך רכיכות ולב בשר, ולעתיד לא יהיה לב אבן כלל כי עקשות צריך רק כשיש מונע שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות, מה בהעדדרם לעתיד לבוא יגור זאב וגו' שאין שום דבר מונע ומתנענע לדבר אחר כלל אין צריכים ללב האבן כלל.

פרק יא

ענין זכירת יציאת מצרים כל ימי חייך, כי חיות האדם הוא הדבור כמו שנאמר לנפש חי' ומתרגמינן לרוח ממללא, ובריש פסיקתא אין בין צדיקים החיים לצדיקים המתים אלא הדבור, והיינו כי דברי תורה הם חיי האדם כמה שכתוב כי הם חיינו ואמרו (תמיד לב.) מה יעשה ויחי' ימית את עצמו, פירוש על דברי תורה כמו שאמרו ז"ל (ברכות ס"ג:)

על פסוק כי ימות באוהל כידוע דשורש נפשות דישראל מהתורה כנודע דלכן ס' רבוא אותיות לתורה, וממש צירופי אותיות מהתורה הם כח הנפש וכמה שכתוב הראבן דוד בספר יצירה [סוף פרק ג'] דהנפשות הם מחבור אותיות, וזהו עצם החיות שבו כי בדבר ד' שמים נעשו וכן כל הבריאה בי' מאמרות והדבור הוא באותיות, וזה שאמרו (בראשית רבה פ"א) דבתורה ברא הקב"ה העולם פירוש באותיות התורה וזה הדבור דהשם יתברך שיהיה דבור זה הוא הנותן הוי' וקיום לאותו דבר והוא שורש חיותו, ובדוממים וצומחים החיות דמאמר השם יתברך הוא בהם בהעלם שהרי אין ניכר בהם רוח חיים כלל, ובבעלי חיים החיות נגלה רק שכל בעלי חיים הוא רק מאותיות מיוחדות ואין בהם כל הכ"ב אותיותולכך אינם יכולים לדבר רק אותם אותיות שהם שורש חיותם, שבכל אות מאותיות א"ב יש בו כח חיים מיוחד, כמו ששמעתי על במה הארכת ימים דשלהי מגילה דנחשבו שם כ"ב דברים ועניינים כשנוצא הכפולות, [אשר אולי יוכל להיות שגם הם אין כפולים ממש רק דוקא אותיות מנצפך ובספר יצירה בג"ד כפר"ת כפולות ואין כאן מקומו] והם נגד כ"ב אותיות סדורים כסדר הא"ב כל אחת חיות מיוחד מאות מיוחד ואין כאן מקום ביאורם, ולכך בלשון הקודש יש לקול הבעלי חיים כל אחד שם מיוחד כמו געיין לשור וערגה לאיל ושאגה לארי וכדומה, בודאי כל אחד משמיע בקולו אותיות אלו השור אותיות גן עדן וכן כולם צפצופי עופות משמיעים אותיות צ"ף ושריקת תרנגול, ובבבא בתרא (כ"ג.) אפיקו לי קורקור כי קול העורב אותיות ק"ר, ובפרק אלו טריפות (ס"ג.) ברחם דעביד שרקרק ועל שמו נקרא כך בלשון חז"ל ובתרגום ירקרוקא על שם קולו ר"ק, והעורב שממונה על בשורות רעות כמה שכתוב [בסוף ס' הגלגולים] והיינו מפני אכזריותו ובודאי כל אחד כפי מה שהוא טבעו ותולדתו הרי ממונה כחו על אותו דבר והוא בטבעו אכזרי כמו שאמרו ז"ל (עירובין כ"ב.) לכך קולו אותיות ק"ר שהם אתוון דשיקרא כמה שכתוב בזוהר (חלק א' ב':), והוא קליפת עמלק אשר קרך ועיין בספר קרנים דדוד המלך ע מכניע קליפת עובר, והיינו כמו ששמעתי כי כל שבט יהודה נגד זרע עשו ודוד המלך ע נגד עמלק, ורחם שמביא רחמים לעולם מביד שרקרק הוא צירוף אחר מאותיות שקר לאותיות שרק כטעם אשרקה להם ואקבצם ומביא רחמים ואין כאן מקום מזה, ובזה הוא כל עומק חכמת הטיורין ושיחת עופות, והגם דנאמר כל אשר יקרא וגו' הוא שמו והשם בלשון הקודש לכל בעלי חיים הוא בענין אחר, היינו כדרך שאיתא בהקב"ה הוא ושמו דהשם הוא התפיסה שיש לאחרים בו והוא היינו העצם, וכן בכל הנבראים יש עצם החיות והם האותיות הנגלים בדבורם שהוא גלוי פנימיות חיותם והשם הוא תפיסת הנבראים והיינו מצד צורכם ושימושם לכלל הבריאה, ולכך הביאם

לאדם לקריאת שמות וכל אשר וגו' כי כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה וכפי התפיסה שיש בו מצד צרכו לו הוא שמו העצמי להיות נקרא כן בכל עלמין, כי כל צורך בריאותו היה רק בשביל האדם וכפי התפיסה שיהיה לו בכל דבר לצרכו, ובזה נתקנאו בו מלאכי השרת כי ראו שהוא עיקר הבריאה וכל העולם כולו לא נברא אלא לשימושו, וא"ל אני מה שמי וכו' (בראשית רבה פי"ז) כי המלאכים צועקים איתא מקום כבודו ואין להם תפיסה כלל, אבל האדם יש לו תפיסה מצד מדותיו והנהגתו העולם, ומידת אדנותו ומלכותו שהוא מדת הצמצום זה היה גם כן לצורך האדם כדי שיהיה לו תפיסה בהשם יתברך שזהו כל ענין הצמצום בהנהגה היינו כפי שההשגה דאלקות מצומצמת בשכל האדם היותר שלם שהיא מוגבלת, ולכך דמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכן מטעם המקובלים הוא בדמות פרצופים היינו כפי השגת האדם המשיג שהוא כלל הבריאה וכל הצמצום היינו השגה המצומצמת בשכל אדם, ולכך הוא הקורא השם להשם יתברך גם כן כמו שקרא לחיות, אבל עצם החיות דבעלי חיים הנמשך מדבור השם יתברך וכח עצמותו זה נגלה בדבור הבעלי חיים ואותיות שהוא יכול להשמיע בקולו.

והאדם יש בחיותו כל הכ"ב אותיות לכך יש לו הדבור בשלימות בכל הכ"ב אותיות, ונחש היש לומר גם כן הדבור כמפורש בתורה ובספר מעשה ד' הקשה למה לא נזכר בקללה שניטל דבורו ותירץ דלא ניטל והראיה שישמע לקול מלחשים רק מפני האיבה אשית וגו' אין רוצה לדבר, וזה הבל דאם כן היה לו לדבר יחד עכמה פעמים זה עם זה, רק באמת יש קול ודבור הדבור מה' מוצאות הפה כמה שכתוב בספר יצירה וקול מהריאה כמה שכתוב בפרק הוראה (עיין שם ס"א.) ותחילת בריאת בעלי חיים היה הדגים שאין להם קול כי אין להם ריאה כידוע אבל דבור דפה ודאי יש להם דזהו עיקר חיות וכן כל הרמשים, ולכך נחש ישמע לקול מלחשים בלחש דוקא דבור בלא קול דכל הרמשים הם בכלל בריאת הדגים כמפורש בתורה, ולכך בדבור דנחש ואשה נאמר ויאמר וכל אמירה בלחישו כמה שכתוב בזוהר (ח"ג פ"ח:) ובודאי לחש בלא קול אין נשמע כלל וכמו שאין נשמע קולם היום ולא קול כל הרמשים ודגים, רק באמת כח החלק ככח הכל וכמו שבדבר ד' שמים נעשו כן אמרו ז"ל (סנהדרין ס"ה:) אי בעו צדיקי מברו עלמא והני דמסקי בספר יצירה ומיברו וכו', כי ברית הלשון נגד ברית המעור רק שזהו יחודא תתאה היינו כח ההוצאה לפועל במעשה שהוא יחוד זכר ונוקבא דהיינו כח הפעולה עם ההוצאה לפועל ואותה טפה זרע שמוצא יש בו כח חיות ממש שהרי נוצר ממנו דמות אדם כדמותו כצלמו, כך ברית הלשון הוא יחודא עלאה דאבא ואימאהיינו מוח ולב שהם תרין ריעין דלא מתפרשין דלעולם מה שרוצה בלב מהרהר בו במוח וכן להיפך

מחוברין יחד, וגילוי החיות ואותיות דמחשבה ולב היא כדבור ויש באותיות הדבור גם כן כח חיות ממש שהרי הוא כח חיותו ממש וחלק ד' עמו כחן ככח השם יתברך, רק דכמו שיש בברית המעור שימוש באבר מת שאין בו חיות וכן זיבה שהוא מאבר מת וגם כשיש בו חיות רק שאין יורה כחץ, כך בלשון יש דבור מת פירוש שאין בו חיות בלב וכמה שכתוב הקדמונים תפלה בלא כונה כגוף בלא נשמה וגם יש שיש בו חיות רק דאין יורה כחץ פירוש דאין מכוון אל המטרה לחץ ואין הולד בכח כחץ, וכטעם חץ שחוט לשונם אומר כאן והורג בסוריא כו' (ויקרא רבה פכ"ו) שיש בו כח הפועל, ודבור שאינו פועל היינו שאינו בכח או שאין מכוון אל המטרה וכדומה, אבל בלאו הכי כל דבור שהוא גלוי החיות הקבוע יש בו כח הפעולה בהכרח וזה טעם דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ואמרו ז"ל (במדבר רבה פ"כ) אין כחו אלא בפיו אף בלעם אין כחו אלא בפיו פירוש כי כמו שהדיבור היוצא בכל כח חיותו ומגלה עצם חיותו בו יש בו כח הפעולה לטוב כך גם להיפוך, ומשה רבינו עליו השלום היה לו כח זהו שכל דבורו היה גלוי עצם חיותו כי הוא בסוד הדעת המחבר חכמה ובינה שהם אבא ואימא (זוה"ק ח"ב פ"ה.) שזהו גלוי ברית הלשון דלכן נקרא בעלא דמטרוניתא דמלכות פה והוא יש לו כח ההשפעה לפה, ולכן אמר זה הדבר כי דבורו ממש דבר ד' שכינה מדברת מתוך גרונו שמדבר מעצם חיותו דהיינו אותיות דנשמתו כפי הדבורים שדבר כך היו צירופי נשמתו אז, דהיינו שכל חיותו נפשו היה כנוס תוך דבורו שהיה מדבר בכל כחו ונמצא אותיות נפשו נעשו ממש צירוף זה, וזה ענין תורה שבכתב שנקרא על שמו תורת משה כי נעשה תורתו ממש צירוף אותיות שבמקור חיות נשמתו כי דבוריו היו גלוי חיותו, ולכן נאמר זה הדבר כי זה הוא כמראה באצבע שכל הרואה אותו מדבר היה רואה הדבר אשר דבר ד' ממש, דשורש חיות כל נברא הוא דבר ד' ממש כי הוא הבורא ונותן חיות בנבראים והיה בדיבורו גילוי דבור ד' ממש שהשם יתברך מדבר דברים אלו דהיינו שחיותו הניתן לו מהשם יתברך הוא היה עצמו דבורים הללו בעת שדיבר.

וזהו טעם מה שכתוב בפרק כל כתבי (קי"ט:) העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעין גזר דינו, פירוש הגם דגזר דין דיחיד אין נקרא כמה שכתוב בראש השנה (י"ז:) רק ענין גזר דין הנכתב כמה שכתוב הראבן דוד בספר יצירה שפ בפירוש ג' ספרים וכו' דהם אותיות דנשמתם עצמן שנעשים הצירופים על ידי מעשיהם באלו לחיים ואלו להיפך, והיינו כמה שכתוב שכר מצוה וכו' (אבות פ"ד) כי אותיות המצוה נחקקו בצירוף חיות נשמתן וזהו שכרו וההיפך בעבירה, והקריעה הוא שינוי צירוף זה, ודבר זה אי אפשר מאחר שהגיע החטא לקלקל מקור החיות דהשם יתברך הנשפע תוך הגוף שישתנה שם

הצירוף שזה רק על ידי עובר עבירות ביד רמה שנתחלל שם שמים על ידו, ועל ידי חילול שם שמים נתחלל גם כן החלק דש"ש המחי' לגופו ונשתנה הצירוף והרי אמרו בפרק יוהכמה פעמים דבחילול השם אין כח בתשובה וכו' ומיתה ממרקת, והיינו מחטא אדם הראשון דהיו כל הבריות אומרים זהו וכו' ומצד חילול השם הגיע הקלקול לשורש חיות אלקות שבו ונעשה הצירוף להיפך, וזה אין נקרא רק על ידי אמן יהא ש"ר בכל כחו (שבת קי"ט:) פירוש דעל ידי כל כחו היינו כל חיותו כנ"ל, וכדיליף שם מלשון הכתוב בהתנדב עם ולשון נדיבות היינו בכל לבו כמש"נ כל נדיב לב ונעשה צירוף חיותו אמן יש"ר דפירושו מחיית עמלק כמה שכתוב תוספות ריש ברכות (ג'.) בשם מחזור ויטרי, וקושיתם שם לק"מ דודאי גם עכשיו יש שם הוי' שלם וגדול רק דאינו מבורך כי תרין ריעין ו' ה' הם מתפרשין בגלות ישראל, ולכך אינו נקרא בשם זה כי אינו נתפס לבני ישראל בתפיסות לבם השגה זו להיות חבור כל הד' אותיות יחד דהיינו יחוד כל הד' כחות שבאדם מוח ולב וכחות וגמר מעשה הכל בלתי לד' לבדו ושהוא במקור חיות הנשפע באדם הוא הפועל הכל, זה נגלה רק לכהן הגדול ביום הכיפורים בבית קדשי קדשים מה בכלל ישראל בעולם הזה זה שמי לעלם (פסחים נ'.) הגם שהוא נכתב דהיינו שידוע זה לישראל מצד החכמה מכל מקום אינו נקרא בדבור שהוא ההוצאה לפועל גלוי אור זה שהרי אין זה נגלה לפועל רק לעתיד לבוא שלא יהיה גלות ולא יהיה חטא כלל, דהחטא הוא מצד העלם אור זה וכאלו פעולת האדם נבדלים מהשם יתברך ושיכולת בידו לעשות נגד רצונו, וזהו מצד זרעו של עמלק קיים שהוא ראשית גוים פירוש שורש הרע דהיינו דבר הנראה שהוא נגד רצון השם יתברך, ואמן יהא ש"ר הוא תוקף החשק אדם לזה וכשיגיע לזה הרי ודאי אין כאן חטא כלל, ומצד עניית אמן יש"ר בכל כחו הרי נעשה חיותו מאותיות אלו היינו החשק לזה דלכן אמרו בסוטה (מ"ט.) דעלמא קאים באמן יש"ר וכו' דהיינו על חשק זה, דלולי כן לפי תוקף החטאים אי אפשר לעמוד כלל רק על ידי החשק והקיווי היינו שהוא עומד לכך להיות שמי' רבא וכיון דסוף סוף יתגלה זה שהכל מיוחד מאמיתות השם יתברך ממילא גם עכשיו בהעלם יש לו קיום מן הצד הזה דתכליתו וסופו, ומצד הזה של גילוי קיווי זה בשורש חיותו נקרא גם הגזר דין שהוא רשימת החטא שהגיע לשורש חיותו, ומאחר שנתגלה אור זה דהסוף יהיה דאין חטא כלל ממילא גם בהוה הוא ביטול גזר דין שהרי יש לו קיום מצד הזה שהוא קיים להמתין ולקוות על הסוף, ואין כאן מקומו יותר.

ואמרו בפרק ערבי פסחים (פסחים קי"ז.) לדוד מזמור תחלה שרתה שכינה וכו', דהשם לדוד היינו שדברים אלו דיבר בשורש חיותו דלכן נאמר לדוד וכמו תורת משה כנ"ל, וזה

נקרא שרתה שכינה כי כשהדבורים יוצאים משורש חיותו הרי חלק ד' עצמו ושכינה מדברת מתוך גרונו כן והוא נקרא רוח הקודש, ואמרו בשיר השירים רבה (ובסוטה ל"ג ב') כל מקום שנאמר כה וככה עני' ואמירה בלשון הקודש וברוח הקודש, פירוש כה וככה היינו ממש כדברים הללו שאני מדבר והיינו שיהיה בכל חיותו כנ"ל, וההבדל בין זה לכה וגם אמר ד' שהוא נבואה לכה תברכו שהוא רוח הקודש, היינו דרוח הקודש הוא דבורי האדם עצמו מצד עצמו רק כאשר הוא בכל חיותו אז הוא רוח הקודש רוח מההוא קודש עילאה שהוא חכמה דהשם יתברך, דנובלות חכמה עליונה תורה (בראשית רבה פי"ז) ומשם שורש הבריאה כמה שכתוב בראשית בחוכמתא (תרגום ירושלמי) והיינו כאשר דבורו מגיע עד שורש חיותו וזהו מצד ההעלם כענין עונה אמן יש"ר בכל כחו כנ"ל, ולנביא יקראו לפנים הרואה שרואה איך הוא דבר ד' ושכינה מדברת מתוך גרונו ראיה על הדבור, דשכינה מדברת וכו' הוא דרגא דמשה כנז"ל זה נקרא זה הדבר שהדבור עצמו הוא זה דבר ד', אבל בנבואה יש מראה והעלם וזהו כה שהוא רוח הקודש ומכל מקום מראה שאומר כה אמר ד' ואינו דברי עצמו שמרגיש שאינו מדבר משכל ודעת עצמו רק משפע השם יתברך שמשפיע למוחו ולבו אותיות אלו [ולכ"נ אצל כה אמר בלחישה במוח ולב, ואצל זה הדבר לשון דבור בגלוי בכלי הדבור], אבל ההוצאה לפועל בדבור עדיין אין השם שלם להיות נגלה לעין דשכינה מדברת בפיו רק הוא בהעלם וכה כמו שהדברים נגלים למוחו ולבו, אבל רוח הקודש אף במוחו ולבו הוא דעת ורצון עצמו רק הוא כה מדעת עצמו הוא רוח הקודש כי הדברים נאמרים בכל כחו וחיותו עד שורש חיותו ואותיות דשרשו שהם מתצמצמים תוך אותיות דדבור זה, והם עני' ואמירה פירוש עני' בקול רם כמו שאמרו ז"ל (רש"י בחומש ובסוטה ל"ב ב' ד"ה בקול) ואמירה בלחישה, (זוה"ק ח"ג פ"ח:) ושניהם כל מקום שנאמר בכתוב היינו כשהוא בכל כחו דזולת זה אין נקרא בלשון הכתוב עניית קול או אמירת לחישה כלל כאשר הוא מן השפה ולחוץ וזהו רוח הקודש ומזמור לדוד דאחר כך שרתה שכינה (פסחים שם) ועם כל זה הכל רוח הקודש כשעל ידי דבורים אלו בשירתו פעל לעורר לבבו ולכל כחותיו לדברים אלו על ידי זה נעשו למפרע כל אותם דבורים רוח הקודש שנרשמו בשורש נפשו והגיעו עד שורש חיותו הגם שזה נעשה אחר כך על ידי דבורו, וכמה שכתוב (שם) שאין השכינה וכו' מתוך שמחה של מצוה כי בעת השמחה הוא שוכח כל רעיונות שונות שבלב, דלכן תנו שכר וגו' דיין ישמח לבב אנוש וישתה וישכח רישו ויוכל לכוין את לבו נגד בית קדשי קדשים להיות דבוריו יוצאין מקודש עילאה, וזהו כאשר השמחה של מצוה ששמח במה שקיים מצות השם יתברך ושעושה נחת רוח שבאותו דבר שמשמח

רעיונותיו מתצמצמים לאותו דבר לבד, אבל מתוך שמחה של תאוה על זה נאמר בחמס אשית משתיהם כמו שאמרו ז"ל (מגילה ט"ו:) דפורענות האומות מתוך משתה. ודבתוקף שמחתם מתצמצמים כל רעיונותם להיות דבוקים ומקושרים בתאות עולם הזה שהיא עלמא דשקרא והעדר החיות באמת על ידי זה מתדבקים לגמרי עד שנעדר חיותם באמת, וכטעם ספרן של רשעים וגזר דין הנזכר למעלה שהוא מתוך שמחה של רשעות שהיהודי כשעושה עבירה לבו נוקפו מכל מקום ואין לו שמחה בה, אבל פורק עול לגמרי בשמחה דרשעות שזה נקרא חילול שם שמים שהוא מחולל בגוים שכל רע שעושים אינו מפני שיצרו אונסו דאם כן לשמחה מה זו עושה, והשמחה הוא שכל חיותו מקושר בזה על ידי זה נעשה בשורש חיות דהשם יתברך שהוא מחי' הכל כטעם ואתה מחיה את כולם, נעשה הצירוף כפי המעשה דהיינו שהחיות הוא שקר ואינו אמת ונעדר ונפסק חיותם, ובלעם היה לו גם כן זה דדעת המחבר חכמה ובינה להיות כל דבוריו בכל כחו, רק לפי דכל חשקו לרע וכמה שכתוב בנזיר (כ"ג:) כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים וכל טובה שהיה מדבר היינו מדברים שהם באמת רעה אצל צדיקים לכך כל דבוריו היו לרע, ונקרא דעת דרע וכחו בפיו גם כן לפעול כל מה שמדבר דכל דבורים שבחיות פועלים שהרי שורש החיות דכל הנבראים אף דאו"ה גם כן הרי שורש כל השרשים הוא מהשם יתברך.

וזהו כל כח הכשפים וכמה שכתוב בסוף ספר ברית מנוחה שגם להשבעת השדים צריך כונה שלימה ע"ש, וכן הוא בזוהר וכמה פעמים אמרו דאתקשר בסטרא אחרא, פירוש קשר היינו כאשר הגיע לשורש חיותו לשנות הצירוף דשם להיות שם מקושר לרע, כמו דרך משל השטוף בתאוה וזימה עד שמרוב חולת אהבה ימות כשימנע ממנו כדרך שאיתא בסו"פ בן סורר ומורה זה נקרא שמקושר בשורש חיותו לדבר זה, וכאשר חכמה ובינה דמוחו ולבו שקועים בזה וכל הדבורים שבו יוצאים ממוח ולב זה יש בהם כח הפועל להכחיש פמליא של מעלה, כי פמליא של מעלה הוא סדר השם יתברך ויש לו כח זה דותגזור אומר ויקם הקדוש ברוך הוא גוזר וצדיק מבטל, (מ"ק ט"ז:) היינו על ידי כח דבור פיו כי כך מסר השם יתברך הכח ליד האדם וירדו וגו' וכל שתה תחת רגליו, וכך בכח הרע הכשפים גם כן הוא כמו ותגזור שכח דבורו כך והיינו כשדבורו בכל כחו, וכך הם כל הלחשים שבגמרא וכתב במהריש לומר דאין להשתמש שלא ילעיגו מפני שאין מועילים, ואם כן למה נכתבו דודאי לא שייך אלחשים נשתנו הטבעות כמו ארפואות, רק לחשים אלו דוגמת שאמרו בפרק קמא דתענית (ח'.) שיודע ללחוש ולוחשי לחישות על המתפלל ונענה, והיינו ודאי כשהוא בכל כחו עד דאמר משיב הרוח נשיב זיקא (שם

כ"ד.) שהוא כך כמו שמדבר כך צריך להיות יודע ללחוש אותם לחשים דבגמרא, ועיין בערוך [ערך קף ט"ו] בשם רב האי גאון דהלחשים שבגמרא כאלו מדבר אל האבנים וכו' ואל הרוח המזיק שבהם, ועיין שם רשם לערך פס ור"ל למה שכתוב שם ההוא דויקרא רבה כל אחד ייתי פס או מכוש וכו', שאף הרוחות צריכים סיוע על ידי פעולת אדם שהאדם הוא הנותן עוז לכל כחות פמליא של מעלה ולכל מיני רוחות וכחות שונות שבעולם על ידי מעשיו ודבורו, ולכך יוכל על ידי לחשים וקמיעות וכדומה ובלבד כאשר הוא דבור ופעולה שיש בה רוח חיים שיוצאה משורש חיותו, וכח בלעם שהיה דוגמת משה רבינו עליו השלום בזה הדבר היינו על ידי שהתפאר יודע דעת עליון ואמרו ז (ברכות ז'.) לכוין השעה וכו', והיינו שידע עת הזעם היה מקלל והיה ממשיך זעם השם יתברך לתוך דבורו ונמצא דבורו הוא דבר ד' כמו נבואה ובמדריגת זה הדבר, אבל השם יתברך א"ל כה תדבר ולא זה, דזה היינו דשורש נפשו נשתנה כך וזהו משה רבינו עליו השלום דהיא שורש כל התורה כולה באמת ונקראת על שמו, וכן בלעם כשהיה מדבר רע באמת היה שורש נפשו כך והוא זה הדבר דנגלה לעין הרואה אותו מדבר שהוא כך, אבל בזה שדבר טוב על ישראל הוא בשורש נפשו לא היה כך לכן אמר כה תדבר, וכל מקום שנאמר כה ברוח הקודש כי מאחר שדבורים אלו יצאו מפיו ונכתבו בתורה שהיה בחיות הרי היה ברוח הקודש דבוק בשורש דקודש עילאה, רק זהו מצד ואתה מחיה את כולם שיש ניצוצות קדושות בכל נברא המחיה אותן ואותן ני"ק יוצאים על ידי דבוריו, וזה שנכתבו בתורה דבורי אבימלך ופרעה ובלעם וכיוצא שנקלטו לתוך דברי תורה אותן דבורים שהיו בכל חיותם ועד שנגעו לאותו ני"ק שהיה בהם, וגם דבורי פרעה מי ד' וגו' מאחר שנכתבו בתורה הם דבורים שבשורש חיותו שקבע בו השם יתברך טענה זו דמי ד' שגם ההעלם הוא מהשם יתברך מאמיתות רצונו בשורש הבריאה דיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא (כמה שכתוב שבת על זה:) ויוצר אור ובורא חושך בריאה היא מדריגה יותר גדולה כידוע כי החושך נובע מרצון יותר עמוק שיש צורך לחושך גם כן, וכך יסד השם יתברך גלות מצרים יהיה הכנה למתן תורה ואם כן היה ההכרח בריאת מצרים ופרעה שרצה השם יתברך שיהיו נמצאים ברואים אלו האומרים מי ד', אמנם בלעם לא אמר מי ד' כי היה יותר עמוק ברע דלכן היה דוגמת משה רבינו עליו השלום שהוא רבן של כל ישראל בחכמת אלקות ותורתו, כך הוא רבן של כל האומות בהיפוך מזה כמו שאמרו ז"ל בזבחים (קט"ז.) שהוא סיפר להם מתן תורה וידע ממתן תורה ושיש אלו"ק רק אמר להם שרק לעמו יתן ושהם אין צריכים לכך ויש להם כח נגדם, והיינו דידע מאחרית דישראל וביקש תהי אחריתי כמוהו רק שאמר טבא בוצינא מקרא ולא רצה

להניח חמדות עולם הזה בכל מיני שרירות לבו דלפי שעה בשביל כן, והשורש בריאתו שברא השם יתברך בריה כזו שידע הכל מקדושת ישראל רק שיהיה לו כח המעלים לבחור ברע מצד שאשורנו ולא עתה וגו' דרואה שכל אותן טובות הוא רק לעתיד לבוא והוא בוחר בחמדה דלפי שעה יותר מבטוב נצחי מצד כח בחירתו, ושורש חיותו מהשם יתברך הם אותן דבוריו שדיבר אז בזמם דלתוך פיו שלא זעם השם יתברך ואי אפשר לקלל רק גילה האחרית שלהם שזהו באחרית וכונתו שאינו בהוה כן, וזהו שאמרו ז"ל (סנהדרין ק"ה:) דאנו יודעין מה היה בלבו ואמרו ז"ל (שם) דנתקיים, והיינו דבאמת דבורו זה היה כפי כחו ושורשו לרע לומר דרק האחרית כן וטבא בוצינא, וזהו הסתתו לזנות דשיטים ואז נהרג כי תחלה נטל שורשו בני"ק שבו בפרשת בלעם שנכתב דבוריו בתורה וההתפשטות דאותן דבורים בהוה היה מעשה דשיטים ואז ניטל חיותו לגמרי.

ודבורי הנחש שנכתב בתורה הם שורש חיותו כנודע בזוהר דהוא רזא דאשת זנונים, והיינו כטעם בראתי יצר הרע (קידושין ל':) וכנודע המשל דזונה בהזוהר, (ח"ב קס"ג.) וכך השם יתברך ברא כח זה האומר אף כי אמר אלקים וגו' ומסית לעבור, ואמירה זו שנכתב בתורה הוא בכל חיותו בכל אמירה שבכתוב כנזכר למעלה דהיינו בשורשו שלכך נברא, ולכך הגם דהוא בלחישו שהרי אין לו קול ואין נשמע מכל מקום אמירה שבכל חיות יש בו כח הפועל להיות נכנס אל הלב ונכנסו דבריו ללבה, [ותמצא בב' מאמרי הנחש כל האותיות חוץ מז' ס' ש' כי זשסר"ץ אותיות השינים ואמרו ז"ל (סנהדרין ע"ח.) ארס נחש בין שיניו עומד ובודאי מתפשט בכל גופו וכמפורש בפרק על פסוק (קי"ב:) לא ליזיל בהברא משום גרמא דחויא, כי גם בכל עצם וחלק יש ארס ומתפשט והולך עד בין שיניו שם עומד כי השינים עצמם אקושי (ע"ז כ"ח.) ואין נכנס בתוכם רק עומד ביניהם שאין צריך להקיא ולהפליט ארסו מתוכם רק נכנס ממילא, ולחישת האותיות דדבורו היינו כח הארס שבו הוא בין שיניו עומד בינתים כמו העומד באמצע לא כך ולא כך, וכמה שכתוב בפרק א"מ (ע"ז שם.) לענין מכה של חלל דיש בו סכנת נפשות ובשינים ספיקא דבעיא דלא אפשיטא, ובודאי כך גם בחולי הנפש מכה של חלל היינו כשנוגע בפנימיות גופו ולא בחיצונות מעשה לבד בלא מתכוין אין בו סכנת נפשות חוץ ממתעסק בחלבים ועריות שכן נהנה ויש בו כונה והנראה בחלל הגוף, ושינים דאקושי אינו מקום ההנאה רק בחיך וכמה שכתוב [בסוף פרק גיד הנשה] דבין השינים לכולי עלמא לא מצטרף, ומכל מקום יש להם שייכות לאיברים הפנימים שהם בפנים כי הם טוחני המזון להיות ראוי לאכילה כמו שאמרו ז"ל (שבת קנ"ב.) על פסוק ובטלו הטוחנות שלכן אמרו בפ"י דנדה (ס"ה.) כיון שניתקו שיניו וכו', כנ"ל דכל השתדלות אדם בכל כחו נפעל כך וכמו

שאמרו ז"ל כן על פסוק ד' צילך (של"ה משפטים בשם מדרש) שהוא גם כן מכוון לזה, ועל ידי טחינת השינים בהכנת המזון הוא כך למעלה על ידי פעולה זו מכינין מזון לו, ובפה יש ב' כחות האכילה וכח הדבור מסתמא הכל אחד ואכילה מזון גופני ודבור דדברי תורה מזון נפשי כמו שאמרו ז"ל בקה"ר (פ"ב) כל אכילה ושתיה בדברי תורה, ומסתמא כח אותיות הנדברות בשינים הוא ככח פעולתן לענין אכילה היינו בהכנת המזון וטחינתו, וכך כח ה' אותיות אלו מסתמא בכחן הוא בריאת השחקים הטוחנות מן לצדיקים לחם שמלאכי השרת אוכלין שהוא אותיות דדברי תורה טחינתן באותיות האלו ה' אותיות נגד ה' המוצאות דפה ואין כאן מקום ביאורם כל אחד מקביל ז' נגד אותיות הגרון וכן כולם, ואשת זנונים מתתקנא ברזא דאשת חיל כגונא דקוף בתר בר נש כמה שכתוב בזוהר תרומה, ואשת חיל מכינה טרף לביתה וחוק וגו' ואמרו ז"ל (יבמות ס"ג.) במה עוזרתו מביא חיטין חיטין אוכל וכו' והיא הטוחנת, וכן אשת זנונים מכינה מזון לרע וזהו הארס בין שיניו לטחון ובין שיניו עומד באמצע היינו כנ"ל דכח הטחינה שהוא כח ההכנה זהו שורש כח הרע דנחש שניתן לו מן השמים להיות מסתי לרע היינו לעשות הכנה לרע, וכח ההסתה הוא כח אות הס' כמה שכתוב בב"ר (פי"ז) דלא נאמר ס' עד שנבראת האשה נברא סטן עמה היינו דאות ס' הוא כח הסתה דסטן הוא באשה כמה שכתוב אין חזק כאשה בהסתה, ולכך לא בא אות הס' בדבורו כי הוא כלל ושורש דבריו ומקורם הוא אות הס' וז' וש' מצד זה שאין לו נגיעה, ורצה לומר שיש לו נגיעה והיינו כי דבורו מצד מקור חיותו מהשם יתברך ושורש הויתו בהכנה לרע הוא עומד באמצע להיות נוטה לכאן ולכאן ולתת רק מקום לבחירה, ויצר וכו' שמאל דוחה וימין מקרבת (סוטה מ"ז.) ואין כאן מקום לבאר יותר].

וענין ב' אלו דקול ודבור הוא כמו ב' מיני הולדות דברית המעור דכל ונוקבא כך יש ב' הולדות בברית הלשון, וכמה שכתוב בבכורות (מ"ד:) על פסוק לא יהיה בך עקר ביתך עקור מתלמידים ועקרה תפלתך עקורה וכו', כי כלל הדבורים של האדם הם ב' דבורים אלו תורה הוא מה שהוא מחכים ויודע ומלמד לאחרים ותפילה מה שחסר ומבקש השלמה, וב'מיני דבורים אלו מתפשטים בכל מיני דבורי דצרכי עולם הזה, שמה שהוא חסר ומבקש השלמה הוא נמשך מדבור דתפלה ומה שהוא מדבר מה שהוא יודע זהו מהתפשטות דבורים דתורה, ותורה הוא בקול כמה שכתוב בפרק כיצד מעברין (נ"ד.) דבטשה ברורי' במאן דגרים בלחישה וכן בשעת מתן תורה נאמר קולות ותפלה בלחש, וקול דכר דבור נוקבא כידוע בזוהר לכך כאשר אין בכח קולו בתורה שיהיה נכנס ללב השומעים ויהיה משפיע ושימשכו תלמידים אחריו נקרא עקר ברית הלשון, וכאשר

אין בכח דבורו בתפלה להיות הדבור בחיות אמר משיב הרוח נשיב זיקא להיות מקבל נקרא עקרה, ואשה מזרעת תחלה יולדת זכר ותלה הנקיבות בזכרים וכו' כמה שכתוב (ברכות ח'.) לא מצלי אלא היכי דגרסי ובמגילה (כ"ט.) להיפך לא גרסי אלא היכי דמצלי, כי על ידי קול תורה זוכה לתפלה ועל ידי תפלה מוליד קול תורה, ותפלה נקרא עבודה שבלב (תענית ב'.) שצריך יגיעה לכוין לבו חסידים הראשונים שוהים שעה אחת וכו' שיהיה דבורו משורש חיותו כדי שיהיה בו כח הפועל, וזה נקרא כעבד לפני המלך העובד ביגיעה מה תורה כשר שאין צריך יגיעה לכיון הלב רק על ידי ההעמקה בדברי תורה ממילא מתיישר הלב כטעם בראתי תורה תבלין, (קידושין ל':) כי מוחא ולבא תרין ריעין דלא מתפרשין על ידי החכמה שבלב מעורר גם כן הלב וממילא דיבורוהוא בשורש חיותו כי שורש החיות נמשך אחר החכמה דדברי תורה כמש"נ החכמה תחי' את בעלי', ולכן אמרו (עירובין נ"ד:) שיחו אלו בעלי תורה שכל שיחתן תורה ושיחה היינו מה שהוא משפט ולחוק כמו מסיח לפי תומו, וכן אמרו משיחתו של רבן גמליאל למדנו בסוף פרק הישן כי רבן גמליאל היה לו כח זה ביחוד כמה שכתוב בעירובין (ס"ד:) מכאן למדנו שכיון ר"ג ברוח הקודש, ורוח הקודש היינו כשנובע מקודש עילאה כנזכר למעלה ושם היה דבור בעלמא בקריאת שם הגוי שלא היה שייכות כונה כלל רק שממילא כל דבורו ושיחתו של בעל תלמיד הוא תורה נובע מחכמה העליונה דשורש חיותו ואין אצלו דבור של בטלה, וכמה שכתוב (עיין רמב"ם ה' דעות פ"ב ה"ד) על רב דלא שח שיחה בטילה מימיו ובפרק הרואה (ס"ב.) דשח ושחק וכו' רק דכל שיחתו תורה שהיה משורש החיות ולא דבר בטל, ולכן נקרא תורה חיי עולם ותפלה חיי שעה בפרק קמא דשבת (י'.) כי שניהם מקור חיות האדם שמוציא לפועל על ידי אותיות הדבור.

ויש לאדם ב' מיני חיות, הא' החיות המלובש בגוף שעליו יצדק מיתה במות הגוף ויש לחיים אלו גבול במדת ימיו שכל ימי חיו יש לו חיות זה של הנפש השופעת בגוף שזהו חיי עולם הזה שבחיים אלו הוא היגיעה דמצות ומעשים טובים, ויש עוד חיות הנצחי דנפש מצד עצמה ולא מצד התלבשותה בגוף ומצד עצמה אין בה חסרון שיצטרך לעבודה דתפלה רק קול תורה הוא חיי עולם שנטע בתוכינו שזהו עסק הצדיקים בעולם הזה, דעולם הבא נברא בי' הוא עיין שם החכמה כנודע ועולם הזה בה' הוא ה' תתאה הרומז לתפלה כנודע, ועיקר הוא ודאי התורה כמה שכתוב (שבת שם) מניחים חיי עולם ועוסקין בחיי שעה רק מכל מקום גם זה אמת דברי האומר שם דברי תורה לחוד, כי באמת ראשית חכמה יראת ד' ואי יראת ד' אוצרו אין כי יגיעה דחיי שעה הכנה לזכות לחיי עולם כמה שכתוב (אבות פ"ד) התקן עצמך בפרוזדור וכו' ומי שלא טרח בערב שבת כו',

ולכן נקרא התורה לקח טוב נתתי וגו' לקיחה ומתנה כי באמת היא מתנה טובה שנתן השם יתברך בעולם הזה מעין עולם הבא, ועל זה נאמר וחנותי את אשר אחון בלי שום השתדלות דהרי חכם או טפש הוא בתולדה רק צדיק או רשע לא קאמר (נדה ט"ז:) והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, וזו היראת שמים שהוא השתדלות אדם הוא הראשית חכמה ואם כן נראה כלקיחה חמור השתדלותו ביראת שמים, והיינו תפלה דנקרא יראה כידוע בזוהר וכמה שכתוב בברכות (ט':) על פסוק יראוך עם שמש, וכמובן דמצד היראה הוא התפלה דיראה הוא מצד החסרון ועל ידי זה הוא התפלה בקשת ההשלמה, ותורה הוא ההשלמה כי החכמה תעוז לחכם ומסיר היראה רק על ידי היראה הקודמת אז התורה נקרא עץ חיים, פירוש שיש בה חיות ולא משפה ולחוץ וכמה שכתוב בפרק היה קורא (י"ז.) ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו שלכך הוא עמל בתורה כדי לעשות נחת רוח, ולא יעושה ממילא על ידי כשרין פעולתו דאם צדקת מה תתן לו באמת מה נפקא מינא להקבית הלל רק רצה לזכות את ישראל וכו', ועיקר הכונה לשם ניחוח לשם נתח רוח שהוא רוצה שיהיה להקב"ה נחת רוח מפעולתו ועמלו בתורה ד' ולא לגרמי', וזהו על ידי יראת שמים הקודמת כשעל ידי היראת שמים הוא נפנה לעמול בתורה אז הוא הכונה לעשות נחת רוח וכל חיותו כך ואז הוא עץ חיים כי השם יתברך נקרא חי העולמים חי בצירי כי הוא החיות של כל העולמות, דלכן רשעים בחייהם קרויים מתים (שם י"ח.) הגם שיש להם כח הדבור וחיות דנפש חי' מאחר דכל מחשבתם להנאת עצמן ונגד רצון השם יתברך אם כן עצם שלו ועיקר רצון לבו ומוחו אין בו חיות מאחר שהוא נגד רצון השם יתברך, הגם דמכל מקום יש בו ע"כ חיות דהשם יתברך דלולי כן היה מת באמת זה אינו נקרא על שמו כי אין לו שייכות עם עצם שלו כלל רק הוא כעת בלוע בו ולכשיוציאו בלעו מפיו ימות באמת, ועכמה פעמים הוא מצד עצם שלו גם עכשיו קרוי מת, מה כשהוא רוצה לעשות נחת רוח ליוצרו נמצא רצון שלו קשור ברצון השם יתברך ולכן דבורו נקרא עץ החיים שממשיך חיות מחי עולמים, ולכן הוא חיי עולם כי גם הרשעים כחם בפיהם בבלעם מצד חיות השם יתברך שנמצא בו לפי שעה ולא מצד עצמו כלל, ולכך אינם נצחיים כמו ישראל שכולם יש להם חלק לעולם הבא זהו מצד עץ החיים דתורה שהוא חיי עולם.

וזהו דרגא דמשה רבינו עליו השלום שקיבל תורה מסיני וישמח במתנת חלקו שהוא השבת מעין עולם הבא בעולם הזה, ויום השבת הוא נגד דוד המלך ע כנודע והוא דרגא דתפלה (זוה"ק ח"ג מ"ט:) שנקרא חיי שעה (שבת י'). דהוא רק לשעה, אבל מכל מקום הוא חיים והיינו קדושת יום השבת שהוא טעימה לשעה מחיי עולם טעימה זו בעולם הזה

בגוף מחיי עולם הוא על ידי תפלה בעבודה שבלב הוא ממשיך חיי עולם לחיי שעה להיות גם בשעתו נקרא חיות, ואמרו יפה שעת אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם מזה מכל וכו' (אבות פ"ד) וזו החיי שעה אחת דתשובה ומעשים טובים הוא דרגא דדוד שהקים עולה של תשובה כמו שאמרו ז"ל בע"ז (ה'.) שזהו מדת הנוקבא חסירה, וג' הנה לא תשבענה וגו' ואין לה שביעה וקורת רוח רק קורת רוח והנאה שלה הוא בתשוקה ואל אישך תשוקתך במה שמבקשת ההשלמה, וזהו דרגא דדוד שאמר בקשו פניו תמיד וכן הרבה פסוקים רק על הבקשה ודרישה בתמידות יהיה מבקש כי אין לו שביעה דמציאה כלל לעולם כי לא תשבענה רק ישמח לב מבקשי ד' דבבקשה עצמה יש לו שמחה ויפה לו מכל חיי עולם הבא, כי אז לא יהיה מקום להשתדלות ובקשה כי היום לעשותם ומחר לקבל שכרם היינו השעה של קורת רוח דיפה מכל חיי עולם הזה כי יהיה לו קורת רוח ונייחא תמור שעשה נחת רוח למקום בעולם הזה, וזהו על ידי התורה שהיא משיבת נפש ויש בלימודה נחת רוח וקורת רוח דלכך הוא חיי עולם ממש כי הוא עצמו החיות דעולם הבא, ולכן נאמר בדוד חיים שאל וגו' כי דרגא דידי' רק חיי שעה היינו מצד חבור הנפש עם הגוף וחיות זה משכנה בלב שממנו תוצאות חיים לגוף ובו היגיעה, כי יצר הרע יושב על ב' מפתחי הלב ורק מאן דנצח בקרבא יהבין לי' ברתא דמלכא דא צלותא, (תיקו"ז תי' י"ג) משאם כן חיי עולם דתורה שהוא אינו מצד החבור עם הגוף והוא במוח היא הפקר לכל ואדרבא אם פגע בך וכו' משכהו לביהמ"ד (סוכה נ"ב:) ותורה תבלין ליצר ואם לא נצחו יעסוק בתורה (ברכות ה'.) ולא רק אחר הניצוח. ודוד המלך ע איש מלחמות כל ימיו ודאי מלחמתו אינו כמלחמות הגויים רק מצד מלחמתו שבגופו עם היצר שהוא כח דאו"ה ומצד זה נלחם גם כן בפועל ומעשה עם הגויים ונצח כולם כמה שכתוב לבו חלל בקרבו שהרגו ליצר בתענית, (ירושלמי ברכות פ"ט) וכל זה בחיות שבלב שהוא נגד הה' דשם כנודע שבו נברא עולם הזה (מנחות כ"ט:) כי הוא חיי שעה כנ"ל ולכך חיים שאל לזכות לחיי עולם ונתת לו דבאמת מי שהתקין בפרוזדור וכו', וכמה שכתוב ביומא (ע"ב) על פסוק ולב אין דגם לדברי תורה צריך הכנה בלב, ובאמת גם בדברי תורה יש קול ודבור כידוע דקול ודבור תורה שבכתב ושבעל פה שבכתב הוא מה דכתיבא ומנחא ואין צריך יגיעה ושבעל פה הוא מה שצריך יגיעה והשתדלות, ומשה רבינו עליו השלום אמר לא איש דברים ופירש בזוהר וארא דהיה דרגא דקול, היינו דדרגא דמשה זה הדבר להיות מדבר רק מה שהשם יתברך מדבר ומורה באצבע, ולגבי משה יראה דלב מלתא זוטרתי הוא (ברכות ל"ג:) שזה היה דבר פשוט ומושכל ראשון ממש אצלו שהיה מצפה רק למה שהשם יתברך מורה לו באצבע זה הדבר וכן דבריו מפי הגבורה ולא היה לו חיות

אחר כלל, וזה נקרא קול כמה שכתוב בזוהר ר"פ שמות דקול כלל ודבור פרט כי כאשר חיותו דבוק במקורו ממש הרי הוא חיות כללי, כי השם יתברך הוא חיות כל העולמים ומצד השם יתברך הוא כלל והפרט הוא מצד הנבראים שבכל אחת חיות פרטי ומשה רבינו עליו השלום היה דבוק בחיות הכללי, ולכן נאמר בשעת מתן תורה רק לשון קול רק אחר כך אמרו (ויקרא רבה פכ"ב) דנתגלה לו גם מה שתלמיד ותיק וכו' וכל הפרטין.

ואמרו ז"ל בריש דב"ר הפה שאמר לא איש דברים אמר אלא הדברים על ידי שזכה לתורה כו', והיינו כמה שכתוב בזוהר ריש שמות דלית קול בלא דבור וכו' כי באמת הם מחוברים ביחד, ועל ידי מתן תורה דשמעו הקולות דהקול הוא מה שמן השמים זכו לדבור כל אחד בחיות פרטי השייך לו והתורה הוא רפואת היצר שבלב גם כן ומזכך הלב וזוכה גם כן לדבור דתפלה וכנ"ל דמצלי היכי דגרסי, וכן בהיפך כי גם בתפלה יש קול ודבור כמש"נ קולי אל ד' וגו' וצעקה וזעקה הוא בקול, כי רק בתפלת י"ח וכדומה שהוא פורט תפלתו הוא בלחישה אבל כאשר חסר לגמרי וצועק הושיעה נא בכלל אז הצעקה בקול גנוחי גניח וילולי יליל, וזהו טעם מנהג העולם שמתפללין בראש השנה ויוהכמה פעמים בקול שאז הצעקה על חיים שהוא בכלל, וכן אז המצוה דקול שופר שהוא קול בלא דבור וזה מדמים השטן כי בכלל כל ישראל דבוקים בהשם יתברך מצד השורש שלהם מאבות שהם בני מאמינים, ושורש אמונה מאבות הקבוע בלב כל איש ישראל י בשוה מצד שהם זרע אברהם יצחק ויעקב זה אי אפשר לבטל ולהשטין עליו כלל כי הוא קבוע וקיימא אפילו מגדיל חטאים דמכל מקום אעל פסוק שחטא ישראל הוא מטעם זה, רק שבפרטי הנפשות היינו בכח כל אחד בעצמו שבזה הם נפרטים ונבדלים בזה יש טענות על כל אחד, וחיות של כל אחד בפרט הוא הנגלה בדבור הפרטי אבל חיות הכללי הוא הנגלה בקול שהקול הוא גם כן מצד החיות שבאדם רק שהוא בכלל ואין נובע בפרט איזה דבר ואותיות הוא חיותו, ועל ידי קול שופר קלא אתער קלא כמה שכתוב בזוהר (ח"ג קס"ט.) היינו דמעורר חיות הכללי, כי הקול מרצון לקיום מצות השם יתברך יוצא מעצם חיות הכללי שבו שהוא מהשם יתברך מורשה מאבות ועל זה אין שום מקום השטנה, וזה שאמרו בזוהר בסוד ל' קולות שהם לעורר האבות רצה לומר כחותם הקבועים בנפשות דבני ישראל עד שעל ידי אותם כחות הכללים זוכים בדין, וחיים שאל ממך זהו צעקה דקול כי בקשת החיים הוא בקשה כללית ונוגעת עד עומק הלב שאי אפשר לסבול בלא צעקה וקול רעש הישועה כי בקשת החיים הוא דבר שנוגע למקור החיות ונתת לו הקול דהיינו מקור החיות הכללי שהוא חיי עולם, וזהו הבטחת ועשיתי לך שם כשם הגדולים ודרשו חז"ל פרק על פסוק (קי"ז:) זהו שאומרים מגן דוד,

כי האבות הם כללות הנפשות דבני ישראל והם התחלת האומה ודוד המלך ע הסוף כי הוא מלך הארץ מצד פרטי בני ישראל כנסימן שלימה והוא זכה גם כן לחיי עולם שהוא חיות הכללי כשם הגדולים שנחשב מז' הרועים, (סוכה נ"ב:) והיינו מה שאומרים מגן דוד שהשם יתברך מייחס עצמו למגן לו כמו מגן אברהם שהוא התחלת הכלל נאמר לו אל תירא אנכי מגן בעדך שאין לו לירא משום חטא ומכשול, כי כללות של התקשרות דאומה ישראל ית בהשם יתברך שזהו החיות וההתקשרות דאברהם אבינו זה אי אפשר לינתק על ידי חטא כלל ואנכי מגן שלא יארע שום חטא המנתק זה, וכן אומרים מגן דוד דהיינו שגם בפרט החיות של כל איש ישראל י במה שיש לו חיות פרטי מצד עצמו שנבדל מזולתו גם בזה השם יתברך מגן שלא ינתק בשום אופן ואפילו חטא גם חיות זה הפרטית לו ולא מצד האבות גם זה נשאר ואי אפשר לינתק כלל, וזהו החיות דדוד המלך ע ומצידו הוא דבר זה על ידי משיח שיכנס נדחי ישראל לבלתי ידח ממנו נדח [שדבר זה נאמר לדוד המלך ע שהוא מצידו ועל ידי אשה התקועית מסתרא דנוקבא כנסת ישראל] בפרטי פרטית, וזהו כשם הגדולים שחיות הפרטי מקושר בחיות הכללי. **ודבר** זה הוא מדת המלכות שנאמר למשה רבינו עליו השלום אל תקרב הלום למלכות (כמה שכתוב זבחים ק"ב.) שחשב שהוא כלי לזה, כי באמת ענין גאולת מצרים הוא בירור דבר זה של קדושת כל נפש מישראל בפרט ולא בכלל מצד האבות, ויהי מתיו מספר ובמנין ס' רבוא כל אחד נחשב ונמנה בפני עצמו ושמעתי דזהו ענין פקודי בני ישראל ומנין מספרם, היינו שכל אחד דבר שבמנין ודבר חשוב בפני עצמו ולא בטל לגבי הכלל כי יש לו כח מיוחד פרטי שאין בכל אחד, ולקדושה פרטית זו זכו במתן תורה ועל ידי גלות מצרים הקודם דאמרו ז"ל על פסוק גוי מקרב גוי כעובר בבטן אמו, (שוחר טוב ק"ז) ומפורש בכתוב ביחזקאל קרי לגאולת מצרים הולדה ומולדתך ביום הולדתיך וגו', וכן ידוע מטעם האריז"ל בפע"ח שבמצרים היה סוד העבור יעוש"ב, ובזוהר וארא כ"ה ב' דגלות מצרים היה הדבור בגלות רק דקלא אסתלק עד דאתי משה וכו' עיין שם, פירוש דכבר היו מאמינים בני מאמינים כמה שכתוב בשבת (צ"ו.) היינו דהיה להם קדושה מורשה מאבות, וזכו לקדושה כללית דג' אבות וי"ב שבטים וע' נפש שבאו במנין בכתוב כל אחד פרט קדושה קביעא וקיימא בזרעם שהם כלל הכ"ב אותיות ג' אמות וי"ב פשוטות וז' כפולות שהם מצד התמורות היינו ע' נפש שהן נגד ע' אומות בתמורות, והם ע' כל אחד כלול מי' מצד ההתפשטות היינו לפי שהם ז' ימי הבנין שבהם הוא כח ההתפשטות וכל התפשטות הוא לי' וזהו קדושה כללית לבני ישראל וחיות כללי הנקרא קול, אבל דברו דהיינו צירוף אותיותפרטות של כל נפש בפרט להיות נבנה אומה שלימה

כל פרט קדושה מיוחדת שעל זה אמר אברהם אבינו במה אדע כי אירשנה שיהיה צאצאיו כל אחד בפרט כל מיוחד לקדושת השם יתברך בזולת מורשה דאבות דאם כן היה מוריש הארץ מיד לאברהם אבינו, רק כאשר תפרה ונחלת כשיבורר הקדושה שלו בפרטי פרטות דנפשות שונות אז ינחל ארץ ישראל שיש גם כן פרטי פרטית קדושות כל מקום מיוחד נגד כל נפש וכנ"ל [אות י'], ולכך ירא על זה שמא יחטאו בניו ולא ישאר להם רק קדושה המורשה מאבות ועל זה אמר לו ידוע תדע וגו' כי דבר זה צריך בירורים באמת ויבוררו במצרים שהיו הללו עובדי על זה והללו עובדי על זה כמו שאמרו ז"ל, (ויקרא רבה פכ"ג) דמצד הזה ועבדום וענו אותם דבודאי הכל במשפט ועבדום הוא מפני החטאים, וחז"ל שאמרו בנדרים (ל"ב.) מפני מה נענש אברהם אבינו ונתעבדו בניו וכו' רצה לומר דמאחר שכבר אמר לו ועבדום וגו' נראה שכבר היו מוכנים לכך לחטוא ושישתעבדו על ידי כן זהו מפני שהפריז וכו', מפני שהוא אמר בעצמו שדבר זה צריך בירור אם יהיו כך ושאינו מבורר עדיין בפרטים והפריז והוסיף על מדת הדין של הקב"ה שהקב"ה סמך על קדושה הכללית דאברהם אבינו להבטיחו על זרעו בקדושת כל פרט, והוא הוסיף על מדה"ד שראוי לדקדק ולברר דבר זה כי זהו מדת אברהם אבינו דחסד הוא התפשטות בשופע עצום שיהיה קדושת כל פרט מבורר לגמרי ולא לסמוך על קדושה הכללות, ובירור זה על ידי ועבדום וגו' ואחר כך יצאו וגו' כי היו אז בסוד העבור היינו כמו עובר ירך אמו דאין לו שם חיות בפני עצמו רק נכלל בחיות אמו, כך הם בחיות הכללי דמורשה להם ולא היה להם חיות פרטי כלל רק מצד דקלא אסתלק, וימת כל הדור ההוא אז התחיל השעבוד כי במיתת הע' נפש רצה לומר סילוק כחות הכללים של קדושתם מלהיות נגלה בעולם הזה ונסתלק גם קדושה הכללית מלהיות בהתגלות, הגם דבאמת הם בני מאמינים מכל מקום הוא בהעלם והנגלה היה שהם גוי מקרב גוי שהם בסוד העבור במצרים, ובפרי עץ חיים דמצרים סוד הבינה, ורצה לומר דודאי מצרים מקום טומאה רק אז בעת שהיו ישראל שם שנאמר אנכי ארד וגו' ואנכי וגו' והיה כל פמליא של מעלה שם היה בהעלם קדושה זו דע' נפש תוך מצרים שמצד הזה שעבדום, שכל דבר הוא מאמיתות רצון השם יתברך דלכן נקרא נבוכדנצר עבדי ואשור שבט אפי רק מגלגלין חובה על ידי חייב שיסבור שהוא העושה כדי שיקבל עונשו אחר כך, שהרי לא היש לומר ליענש מכיון שהוא ברצון השם יתברך וכמו שהקשה רמב"ם במצרים שנאמר מקודם ועבדום וגו', רק לפי שהם אמרו מי ד' וגו' ונמצא הם המשעבדיך לכך נענשו, אבל ישראל מכירים באמת דהכל מהשם יתברך ועבדים היינו וגו' עבדים ממש דרצה לומר בלשון הכתוב שאין לו שום כח כלל בפני עצמו דמה שקנה עבד קנה רבו

רק מה שרבו נותן לו, וכך ישראל מקבלים כל כחם ממצרים היינו שפע החיות הכללי דמורשה מאבות היו גם כן מקבלים ממצרים, כידוע שבשביל חטאי ישראל השפע הולך לאו"ה רק דאצלם הוא מתפשט כפי מה שהם כלים לקבל דהיינו כפי כחות הרע שבהם, וישראל קולטין התמצית שהוא כח הקדושה שבו ולכך על ידי גלות הדבור דהיינו החטאים בפרטים אסתלק קלא דהיינו קדושה כללית, עד דאתא משה ויאמן העם ואמרו ז"ל (שבת שם) על זה הם מאמינים בני מאמינים שזהו הקדושה דמורשה מאבות ונתגלה קלא, וההתעוררות מלמטה על ידי ויזעקו בדבור דתפלה עורר הקלא בכל פרט נפש קדושתו הכללית, ועל ידי זה זכו גם כן כל אחד לקדושתו הפרטית בדם פסח ודם מילה שמצד זה הוא הלידה דיציאת מצרים היינו יציאת קדושה הפרטית לפועל, והם הכתרין דמתן תורה שכל אחד היה לו כתר והתנשאות מיוחד על חביריו שכל אחד מנושא באמת על זולתו מצד קדושתו הפרטית ומעלתו שאין בשום אדם כאשר הוא בשלימותו, וזה נגלה על ידי כתר במתן תורה ונעלם אחר כך על ידי חטא דהסירו עדים אבל מכל מקום מעת יציאת מצרים עצם הקדושה פרטית אין ניתקת לגמרי אף אם יגדיל חטאים חלילה. **וזה** ענין זכירת יציאת מצרים בהרבה מצות וביותר בקדושת הזמנים, ואפילו בקדושת שבת דקביעא וקיימא למדו בפרק על פסוק (קי"ז:) דצריך לומר יציאת מצרים, כי נתינת התורה ומצות הוא רק לס' רבוא מישראל נפשות פרטים ולא לאבות ולכלל וביחוד קדושת זמנים דישראל מקדשי פרשת החודש הזה נאמר עם יציאת מצרים דמצד קדושתן בפרטות הוא הקדושה בפרטי זמנים, מה מצד קדושה הכללית הכל שוה, וכן קדושת שבת דרגא דדוד המלך ע מצד קדושה פרטית שייך התנשאות בזמן דזה תלוי בהתנשאות דאדם וכמו שאמרו ז"ל (סנהדרין ס"ה:) מה יום מימים מה גבר בגוברין, ומצד הקדושה הכללית הרי הכל שוין ואין שייך התנשאות כלל לאחד על חבירו רק מצד מעלתו הפרטית דבלאו הכי כל ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב, וכן כל הזמנים שוים רק מצד הרגשת קדושה פרטית בכל נפש שמצד זה נולדה מלוכת דוד המלך ע, וכן מצד זה התחיל התנשאות דשרי אלפים וכו' מקודם מתן תורה שכבר התחיל הרגשת אור זה של קדושה פרטית דכל נפש, ולפי שמשה רבינו ע היה דרגא דקול כנזכר לעיל לא היה מצידו רק על ידי יתרו כי קודם מתן תורה אמרו ז"ל (ויקרא רבה פ"ט) על פסוק ויחנו וכו' כאיש אחד בלב אחד ואצל איש אחד הוא בעצמו אין מרגיש התנשאות קצתו על קצתו כי כך יכאב לו צער אבר זה כזה וכל אחת יקר בעיניו מאוד רק איש זר הוא יכול להרגיש זה, ופתיחת שורש התורה דאנכי גם כן נאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים כי השגת ידיעת אלקות הוא גם כן לכל פרט נפש כל חד לפום מה דמשער בלביה, (זוה"ק וירא) ולכך נאמר

אלקיך דבמקום שנאמר אלקיכם ר"ל השגה כללית המושג לכל ישראל בשוה מה אלקיך רצה לומר לכל אחד כפי מה שהוא מרגיש בפרט, וזהו אשר הוצאתיך וגו' ויחדתי לכל אחד השגה נבדלת וקדושה פרטית, רק מכל מקום לא זכה משה למלכות כי זו הקדושה פרטית דיציאת מצרים נקרא רק חיי שעה, כי שורש משה רבינו עליו השלום להיות דבוק במקום חיותו יתברך שמו דשם הוי המהוה כל עלמין שהוא חיות הכללי רק שמצד חיי שעה דימי חיים בעולם הזה שבו הוא ההשתדלות ניתן לכל נפש הרגשת קדושה פרטית והשתדלות פרטי ולכל תלמיד ותיק חדוש פרטי, ולכך נאמר למען תזכור וגו' כל ימי חייך רק בימי החיים המוגבלים בימים בעולם הזה צריך זכירת יציאת מצרים, היינו ידיעת קדושתו הפרטית שמצד זה הוא השתדלותו בימי חייו חיי שעה דעולם הזה יש לכל אחד השתדלות מיוחד והשגה מיוחד מצד לידה דיציאת מצרים ולכך הגם דנאמר במשה רבינו עליו השלום ויהי בישורון מלך היה רק מלוכה לפי שעה אבל דוד המלך ע זכה למלוכת עולם וחיים שאל וגו' שפעל להיות החיי שעה חיי עולם, וזה יבורר בגאולה העתידה שנאמר עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה שימנו פעם ב' כל אחד בפרט מעלתו הפרטית, אבל יהיה שעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפל לה דיציאת מצרים הוא התחלת התגלות קדושה הפרטית הוא רק טפל דהוא רק בימי החיים דהיינו חיי שעה מה שעבוד מלכיות הוא גלוי קדושה הפרטיית לחיי עולם, ועל זה ביקש משה רבינו עליו השלום שמע ד' קול יהודה כי הדבור כבר היה לו רק שיהיה לו גם הקול דהיינו התקשרות הדבור בקול שיהיה פרטיותו מקושר לכלל וכנז"ל.

ויש לומר טעם שבת הגדול על דרך שאיתא במגילה (כל זה.) על פסוק בית גדול מקום שמגדלין בו תורה או תפלה, כך זה שמגדלין וכו' דבמצרים הדבור בגלות דבור דתורה ותפלה לא היה אפשר להם לדבר בחיות שיהיה בדבורם כח הפועל, כי היו כעובר בבטן אמו שאין לו חיות בפני עצמו כלל רק ותעל שועתם שועה הוא קול בלא דבור, ושבת הוא נגד מדת מלכות פה וכח הדבור ולכך דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה כי מרפא לשון עץ חיים שהיא רפואת הדבור וכנז"ל כי עוסק בתורה נעשה כל שיחתו תורה, וזהו רפואת הלשון המרבה לפטפט על ידי עץ חיים דתורה שנעשה כל גופו אש כמה שכתוב בשילהי חגיגה מקרא דהלא כה דברי כאש, והיינו דעל ידי דבורים דברי תורה בחיות נעשה כך צירוף אותיות דשורש חיותו והרי כולו אש, ונאמר כאש מטהר כי באש לא שייך טומאה כלל והוא מרפא הקודם גם כן כמו הלבון באש להוציא בליעת איסור ונעשה כל שיחתו תורה מאחר שיצא מהאש בוער דהיינו החיות בוערות בקרבו, וזהו בשחרית דשבת דבצפרא היה קבלת תורה, ובמנחה הוא דבורים דתפלה דלכך אומרים

אז ואני תפלתי וגו', ולכן נ' בשבת זכור לקדשו בפה כי בו כח הדבור פה לפעול כך על ידי הדבור ועל ידי זה יהיה הקדושה נרגשת, וזהו גם כן מצות ספור יציאת מצרים בדבור כי יציאת מצרים הוא יציאת כח הדבור להיות פועל בחיות שבדבור, ולכך צריך להזכיר זה בדבור בכל יום כידוע על פסוק שפתי צדיק ידעון רצון כי יש כח בדבור של אותו דבר דדברי תורה החיות של אותו דבר, וזכירת יציאת מצרים הוא החיות זה דיציאת כח הדבור וכאשר מזכיר זה בדבור הוא פועל מיד כן להיות דבורו יוצא מן הלב וכל עמל אדם לפיהו כמו שאמרו ז"ל פרק חלק, (צ"ט:) וזהו סמיכות גאולה לתפלה להיות פועל בתפלתו אמר משיב הרוח נשיב זיקא (תענית כ"ד.) מזכיר יציאת מצרים קודם על ידי זה זוכה לדבור הפועל, ובליל פסח שאז הוא הזמן לזה כל המרבה לספר הרי זה משובח שהוא יצא ממצרים ביותר שאת שיש לו כח הדבור ביותר ועל ידי זה פועל לו על דבוריו שבכל השנה כפי הכח דספור יציאת מצרים שלו, והמקום שמגדלין כמו ביהכנ"ס וביהמ"ד שהוא הכלי קיבול לאותן דבורים דתורה ותפלה הוא בפה שהוא המדבר, וזהו מדת השבת שהוא פה כנ"ל ועולם הדבור כנודע, ולכך שבת שלפני פסח הוא המקום שמגדלין בו דבורין דתורה ותפלה שיצאו לפועל בפסח, כי כל שבת נותן קדושה בו' ימים העבר מצד העבר שכבר נפעל ואינו עוד ביד האדם לכך סדר הקדושה בו כברייתו של עולם מונה ו' ומקדש ז', (שבת ס"ט:) ובלהבא שהוא בידו של אדם סדר הקדושה בו כסדרו של אדם הראשון מקדש א' ומונה ז' ולכך השבת נותן קדושה בלהבא בו' ימי המעשה הבאים, וקדושת הזמנים דישראל מקדדי הם מקבלים מקדושת השבת דקבוע וקיימא, ובשבוע שחל בה פסח שבו ישראל מקדשי קדושת הזמן דהוצאת דבורי תורה ותפלה מגלית השבת שקודם שממנו נובע קדושה זו ללבות בני ישראל בו' ימים שאחריו הוא שבת הגדול שמגדלין בו כנ"ל:

פרק יב

ענין ג' סעודות דשבת, עיקר השבת היא סעודת היום דעתיקא קדישא כידוע בזוהר בשלח וספרא דצנעותא על מה תצעק אלי דבעתיקא תליא, דלשם אין מגיע השתדלות בני אדם כלל, וכן שבת הוא שבות והעדר השתדלות דהוא מעין עולם הבא (ברכות נ"ז:) שאינו עולם המעשה רק קדושה קבוע וקיימא (פסחים קי"ז:) ולא על ידי השתדלות בני אדם וישראל דמקדשי כלל, דלכך נקרא מתנה טובה וכו' (שבת י':) מאחר שאינו בא על ידי ההשתדלות, ולכן מצות שבת הוא עונג ונאמר בלשון הכתוב תתענג על ד' פירוש למעלה משם הוי' כמה שכתוב בספר יצירה אין בטובה למעלה מעונג וכו', כי יש מיני טובות שונות לאדם ושורש הכל הוא העונג שיש לו מכל דבר זהו שורש למעלה מהכל

כאשר יש לו עונג, ושם הוי' הוא המהוה הכל וכל התפשטות מיני טובות שונות הוא הכל מאמיתות מציאותו יתברך על ידי שם הוי' כטעם ואתה מחיה את כולם, אבל העונג שהוא שורש לכל מיני התפשטות זהו בעתיקא תליא שהוא למעלה מההתפשטות, וידוע דיש ג' מדריגות בהשגת השם יתברך אני ואתה והוא שהם דוגמת ענפי האילן וגוף ושרשים שבקרקע, ואני הוא סעודתא דחקל תפוחין קדישין כמה שכתוב בב"ר (פס"ה) על פסוק כריח שדה אשר ברכו ד' זהו שדה של תפוחים, וזהו ריח בוגדיו שגם החטאים דבני ישראל מריחים ריח טוב וזהו קדושת השבת בששת ימי המעשה שבמה שעבר כבר השבת נותן קדושה לומר דהכל היה לשם שמים וטוב, וזהו תפוח שאמרו ז"ל בפרק רבי עקיבא (פ"ח.) דפריו קודם לעליו וכן ישראל הקדימו נעשה וכו' דסוף כל דבר הוא תכליתו ומאחר דסוף כל הבריאה הוא עשיי' גופנית ידענו דזה התכלית, ולכך נקרא זה פריו והנשמע עלים, הגם דעלים בכל מקום נדרש על מה שאינו מעיקר המכוון כמה שכתוב בסוכה (כל אחד:) על ועלהו לא יבול אפילו שיחת חולין וכו' ובפרק גיד הנשה (צ"ב.) עליא ואתכליא הם עמי הארץ ותלמידי חכמים, רק שם אמר אלמלא עליא לא אתקיימו וכו' והיינו באשכלות הגפן שהעלים מגינים וזהו בלהבא ודאי העיקר הוא הת"ח וההשתדלות בדברי תורה ובכונה לשם שמים, והמעשה הוא עלים והן עמי הארץ שהן בעלי מצות ומעשים טובים וכן באדם עצמו בשעה שעוסק במצות ומעשים טובים זהו לצורך קיום חכמתו כמה שכתוב באבות ועיקר הפרי החכמה, וזהו רק מצד הבחירה שניתן לאדם לבחור בטוב ורע וההתגברות על כח הבחירה הוא רק בחכמה כטעם בראתי תורה תבלין, (קידושין ל:) ועיקר המכוון בבריאת הבחירה שזהו תכלית האדם היינו שיבחור בדעתו ושכלו הטוב מן הרע ובחרת מן החיים ואם כן עיקר ההשתדלות בחכמה שבו הוא כח הבחירה, וזהו הפרי ואלמלא עליא וכו' כי מכל מקום המעשה הוא היסוד קבוע כטעם שא' בפרק במה טומנין (שבת מ"ט.) מצות מגינות עליהן, כי הגנה הוא במצות מעשיות שלא יכשל חס ושלום בחכמתו עד שלא תתקיים חס ושלום, אבל מכל מקום אמרו בפרק היה קורא (י"ז.) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים וזהו תכלית המכוון בעולם הזה להיות יוצא לפועל במעשה כרצון השם יתברך שעל זה הם כל מצות התורה במעשה דוקא, וזהו כל התורה כולה לימוד המעשה וכמה שכתוב במנחות (כ"ט:) דעולם הזה בה' ועולם הבא בי' שהוא על שם המחשבה כדפירוש רש על פסוק אז ישיר, וה' מורה על המעשה כנודע בזוהר וזהו עיקר עולם הזה היום לעשותם ולמחר ליטול שכרם קבול השכר הוא החכמה והידיעה באמיתות השם יתברך זה יהיה לעולם הבא, ולכך בעולם הזה יש עמי הארץ והם גם כן מכלל בני ישראל כי יש להם

תפיסה בגשמיות מעשה המצות שזהו תכלית העולם הזה אף שאינו בשכלם כלל מכל מקום עושים כרצון השם יתברך, ועמך כולם צדיקים היינו במעשה לעולם ירשו וגו' כי ישיגו אז חכמה גם כן, והגם דכח הבחירה אין צריך אצלם ניצוח כל כך וכמו שאמרו ז"ל בהחליל (נ"ב.) כל הגדול מחבירו יצרו וכו'. כי ניצוח הבחירה הוא כפי החכמה כנ"ל ובלהבא מצד הבחירה זה העיקר אבל במה שעבר אין ואין עוד בחירה בידו ודאי עיקר המכוון דעולם הזה הגלוי במעשה:

וזהו שאמרו ז"ל בפרק רבי עקיבא (שם) דהוא רז שמלאכי השרת משתמשין הקדמת נעשה לנשמע, והיינו דהוא מצד העדר הבחירה דמצד הבחירה טוב מהרע צריך נשמע מקודם שיבין שזה טוב וחיים ויבחר בו, אבל נעשה בלא שום הבנה זהו מצד שאנו בנים למקום ושרשינו וכאלו אין לנו שום בחירה ונטיי' לצד אחר זהו כח מלאכי השרת שאין להם בחירה, וזהו נמשלו לתפוח ובאמת תמוה דהרי הקב"ה נמשל לתפוח בשיר השירים כתפוח בעצי וגו' ולא בכנסת ישראל, רק מצד היחוד היות אני ד' שוכן בתוך בני ישראל והקב"ה לבן של ישראל באמת (כמה שכתוב שי"ר פ"ה) ואינם דבר נפרד ממנו כלל הם נקראים גם כן בשמו של הקב"ה כטעם אני שהנביא מדבר בשם השם יתברך בלשון מדבר בעדו כי הקב"ה שוכן בקרב לבו ודבורו ממש ואינו דבר נפרד כלל, אז נמשל לתפוח דפריו קודם ואין צריך עלים המגינים כי המעשה דבוק בהשם יתברך אף בלא שום בחירה בחכמה כלל, וזהו ריח בוגדיו דגם פו"י מליאים מצות כרימון והגם דבחירתן לרע הרי בלא שום בחירה דבוקים בהשם יתברך ממילא כל חטאיהם גם כן סדורים ובאים משמת ימי בראשית כמה שכתוב בפרק רבי עקיבא דהוא מאמיתות רצון השם יתברך שרצה שיעשו כן, וזהו קדושת יום השבת בו' ימי המעשה שעבר להיות כל מעשיו דבוקים בהשם יתברך הוא רק על ידי ידיעת זה שהוא הפועל הכל ושאין בחירה כלל שזהו בעבר זהו בליל שבת היא המקדשת העבר, כי לילה היא מדת נוקבא כנודע ובבריאת עולם היה ברישא חשוכא והדר נהורא ערב קודם ובבריאת אדם להיפך הזכר קודם ואחר כך נברא נוקבא, רק הוא דוגמת יום השבת המשפיע בו' ימי המעשה דמצד בריתו של עולם היה בתחלה מנין ו' ימים ואחר כך יום השבת ואדם הראשון מנה להיפך שבת קודם, דמצד האדם בבחירתו צ"ל שבת קודם מאי שבת שמא דקובית הלל הידיעה והכרה הברורה באמיתות השם יתברך הוא הנותן לי כח לעשות חיל, אחרי זה ילך להשתמש בכחותיו ופעולותיו וזהו סעודה שלישית דזעיר אנפין שנותנת קדושה בו' ימי המעשה דלהבא וזהו דרגא דאתה:

והם גם כן נגד קדושת הזמנים דישראל מקדשי שהם ג' חירות ותורה ושמחה, ושלשתם הוא ביד ישראל דמקדשי שמצד השתדלותם זוכים לחירות וכמה שכתוב (סנהדרין ל"ז:) דאין נגאלים אלא בתשובה, וכן בתורה נאמר יגעת ומצאת ולא בשמים הוא רק ביד בני ישראל כפי יגיעתם והשגתם, והצדוקים שנתאמצו לעשות עצרת אחר השבת עד שקבעו במגילת תענית יום טוב על ביטול דעתם (מנחות ס"ה.) שורש דבר זה הוא שנתאמצו להחזיק דעתם שאמרו דהתורה כתיבא ומנחה כדאיתא בהאומר (ס"ו.) ודאין מקום לבני ישראל לחדש בה דבר רק כפי הכתוב שניתנה משמים ובשמים היא לחדש בה דבר, ולכן אמרו דעצרת אין תלוי ביד בית דין כדאיתא בגמרא במנחות [עיין שם, ואמת יש לעיין על לשון הגמרא בזה דהרי מכל מקום תלוי ביד בית דין לדעת איזה שבת דרך משל כשחל פסח בשבת וזהו כפי קביעות הבית דין ואולי פסח ביום א' ואם כן יודחה עצרת לדבריהם עד יום א' הבא ולפי זה אין עצרת תלוי בבית דין רק כשחל באמת אחר השבת גם לד' הפרושים, אבל כשראוי לחול ביום אחר רק הצדוקים אומרים שיהיה אחר השבת אז אין תלוי בבית דין דאינו אלא על יום א' לבד אם לקדש החודש או לעבר כידוע וכל ספיקא לקמי' שדינן, ואין כאן מקומו] וגם קדושתה מעתה קביעא וקיימא כקדושת השבת, דאין לומר בעצרת מקדש ישראל והזמנים ישראל דמקדשי לזמנים רק מקדש הזמנים דקובית הלל מקדש לה כשבת והיינו דאין זה ביד ישראל כלל, ולכן אמרו אותן זקן לר' יוחנן בן זכאי משה רבינו עליו השלום אוהב ישראל וכו' דודאי זה אהבה לישראל שלא יצטרכו יגיעה והשתדלות לדברי תורה כלל ולקדש עצמו מלמטה דהיינו ישראל דמקדשי רק שיהיה ממילא קביעא וקיימא, ואמר לו אם משה רבינו עליו השלום אוהב ישראל וכו' והיינו דאמרו ז פרק קמא דברכות (ה'.) ג' מתנות טובות וכולן על ידי כו' והיינו דא' כמו דלמתנת ארץ ישראל הוצרכו יגיעה והשתדלות דמ' שנה קודם ולא ניתן תיכף כך לדברי תורה, ואם כן אין זו מתנה כמו שבת דקביעא וקיימא לא הוצרכו יסורין מקודם כיון דלא בא על ידי השתדלותם והיינו דמנוחה שהוא ההיפך מהשתדלותם זה אינו בא על ידי השתדלות כלל רק מה שהשם יתברך נותן מה ג' מתנות אחרות, חירות הוא נגד מתנת ארץ ישראל שהיות להם ארץ מיוחדת זהו מצד החירות שהם בני חורין בממשלה מיוחדת, ושמחה נגד מתנת עולם הבא שאז הוא שמחה השלימה שאין עמה עצב כמה שכתוב הרמב"ם, שלשתם על ידי יסורין דהיינו שבאין מצד יגיעת והשתדלות אדם, ושלשתן כלולין בתורה כי פקודי ד' משמחי לב וגם אמרו ז (עירובין נ"ד.) אל תקרי חרות אלא חירות וכו' ולכך נקרא אוריין תליתאי, [ויש לומר גם כן על דרך שנאמר לישנא תליתאי שהורגת ג' אומרו ומקבלו ומי שנאמר עליו, (ערכין ט"ו:) כך זו

מחי' ג' אומרו ומקבלו ומי שנאמר עליו היינו כי דברי תורה הם דפוס מעשה בראשית וכל פרשה מדברי תורה מדברת מאיזה נבראים פרטים ממעשה בראשית וגם ג' דרגין אני אתה והוא ואין כאן מקומו] וכן שבת כוללת שלשתם מצד קדושה דקבוע וקיימא הבאה למי שטרח בעיין שם אז למנוחה והעדר השתדלות קדושת אלו הג' ודי בזה:

פרק יג

ענין ב' ימים דראש השנה קדושה אחת, (כמה שכתוב ביצה ד':) דקדושת ראש השנה כמה שכתוב זה היום תחלת מעשיך זכרון וגו' ובכל יום מתעורר פעולה שנעשה כבר באותו יום כמו בכל מועדות, והנה בכולם יש טובה לאדם גאולה ותורה ושמחה ולכך נקראים יום טוב, אבל הבריאה דקיש לומר (עירובין י"ג:) נוח שלא נברא וכו' רק האומות עושים חג יום גנוסיא של מולדתם וכן בכתוב יום הולדת פרעה לא אצל בני ישראל לכך נקראים ימים נוראים שממשיך מורא לאדם, והוא זמן תשובה לכל כמה שכתוב (שם) ועכשיו שנברא יפשפש ואמרי לה ימשמש נראה לי דהנך תרי לישני הוא רמוז לענין ב' ימים דראש השנה דיום ראשון הוא זמן בריאת אדם ויום ב' הוא זמן יום השבת דתחילת הבריאה, ושבת בראשית היה בב' בתשרי ואמרו ז (יל"ר בראשית) מה היה העולם חסר מנוחה בא וכו' וגם האדם מכלל העולם היה חסר מנוחה בפרט דהוא בצלמינו כדמותינו, ובודאי כל ששת ימ"ב לא היה השם יתברך בטל אף רגע א' מפעולה שאפילו בבין השמשות אמרו ז (אבות פ"ה) מה נברא, ממילא גם אדם ודאי לא שבת כל יום ו' אף רגא א' מפעולה ובא שבת בא מנוחה לאדם, והם ב' כחות שבאדם כח המעשה וכח השביתה מעשיי' שעליהם הוא כלל התורה במצותי', עשה ולא תעשה, לכח המעשה מזהירים שבות ואל תעשה שס"ה דברים אלו, ולכח המנוחה אומרים הזדרז ולא תשבות מעשיית רמ"ח מצות עשה, כי העבודה להשם יתברך הוא בבטול הכח שלו כי זה היה בריאת האדם בעל בחירה שיהיה לו כח להפך כח תולדתו וטבעו לרצון השם יתברך, ונמצא הגם דמצד השם יתברך הוא בששת ימי בראשית כח העשיה ובשבת כח המנוחה מצד כח השתדלות אדם שברא השם יתברך גם כן את האדם שיהיה לו כח השתדלות ובחירה היינו כח המסיתו לרע והוא יהיה להיפך נמצא מצד כח העשיה היה לו כח לעשות כל מיני עבירות והוכרח ליתן לו הכח להיפך וכן בכח המנוחה, וכן יפשפש וימשמש נראה לי דהם נגד עשה ולא תעשה כי פשפוש במעשים הוא אם לא עשה עבירות אשר לא תעשינה ומשמוש הוא אם עשה מצות, [ואפשר לומר להיפך דמשמוש היינו כשעכמה פעמים יש מעשה ואיזה דבר שממשמשים בו והוא ממשמש בו אם טוב אם רע, ופשפוש היינו אם עשה מעשה כלל והוא על עשה, ויהיו ב' הימים דראש השנה

גם כן להיפך וכפשטן דיום א' כח העשיה הוא על העשין ויום ב' שאז נברא כח המנוחה על קיום הלא תעשה]:

וראש השנה נקרא יום הזכרון, כי כונת הבריאה בגין לאשתמודעיין כידוע אם כן בודאי בתחלת הבריאה היה אשתמודע וההכרה ברורה לאדם רק אחר כך נשכח ובכל יום זה מתעורר זכרון ההכרה מחדש וזה טעם יום הזכרון של השם יתברך כי כאשר האדם נזכר מהשם יתברך אז השם יתברך נזכר מהאדם, וזה גם כן ענין השופר שאמרו ז"ל (ראש השנה ט"ז.) שיעלה זכרוניכם לפני לטובה במה בשופר והרמב"ם כתב טעם תקיעת שופר רמז יש לדבר כלומר עורו ישנים מתרדמתכם וכו', זכרו בוראכם וכו', והיינו שכן היה דרכם לעורר העם לאיזה דבר על ידי תקיעת שופר כמש"נ היתקע שופר בעיר והעם וגו' ואומר תקעו שופר וגו' וכדומה, והכל אחד מה שהם זוכרים השם יתברך או מה שעולה זכרונם לפני השם יתברך, ולעתיד נאמר יתקע בשופר גדול שיהיה הזכרה עצומה עד שיבואו האובדים וכו' פירוש שנשקעו בשכחה כל כך מהשם יתברך עד שנקראו אובדים ונדחים, והם ב' מיני השקעות של שכחה מהשם יתברך אם על ידי כח המעשה בהזדרזות בקום ועשה והשתדלות יתירה בענייני עולם הזה העשיר בממונו וסחורתו והמשתרר בשררתו וכדומה עד שאין לו מנוחה אף רגע א' לקחת פנאי לזכור מהשם יתברך כי טורד ומבולבל בענייני', וזה נקרא אשור כי זה כחו של אשור כדרך שאיתא בסנחרב דבלבל כל העולם כולו, דאשור לשון חזוק ותוקף וגם לשון דרך והליכה שהוא טירדה כמו שאמרו ז"ל (ברכות י"א.) על פסוק ובלכתך בדרך דטריד טירדא וכו', ואמרו ז בד' מלכיות כל א' כלול מב' אשור ובבל האחת תקיפה ואחת מתונה, ובבל גם כן לשון בלבול וזה טעם במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל (סנהדרין כ"ד.) כמה שכתוב בב"מ (פ"ה.) דלישתכח תלמודה של בבל דלא ליטרדי', כי מעומק הפלפול שבתלמודה של בבל נקרא במחשכים שמחשיך ומעלים העומק שבדברי תורה שהוא המכוון ללמד הכרת השם יתברך וכמה שכתוב בזוהר [ס"פ לך] דאמוראי בבלאי יכולים להעלים דברי הסודות ע"ש, כי עם ידי הטירדא בפלפול של הלבושין דאורייתא יוכל לשכוח חס ושלום מהשם יתברך, אבל באמת ידוע על פסוק תורת ד' תמימה פירוש שלימה שאין נקובה ואי אפשר ליאבד וליפול ממנה כלום ולא יפול הנופל חס ושלום על ידי שקיעה בדברי תורה רק על ידי שקיעה בענייני העולם יוכל לבוא לידי שכחה גמורה עד למדריגת אובד חס ושלום לגמרי, ומצרים הוא מקום התענוגים כמה שכתוב כגן ד' וגו' כמה שכתוב דהם שטופים בזמה, וכל התענוגים שורשם בכח המנוחה וכמה שכתוב וקראת לשבת עונג דמצד המנוחה אדם מבקש תענוגים ולא כשהוא בטירדא, ומצד העצלות ובקשת

המנוחה והעונג נשקע בעומק רע של מצרים ובא למדריגת נדח שאינו אובד לגמרי חס ושלום מזכרון השם יתברך בלבבו כמו המשוקע בטרדות דאי אפשר להיות נזכר כלל שהרי זכרון דברים אחרים מונעים זכרון דבר זה ליכנס בלב לגמרי, אבל המשוקע בעינוגים אינו אלא נידח ומרוחק מזכרון השם יתברך אבל מכל מקום יש בלבבו מקום דאי מדכרו לי' מדכר, אבל עכמה פעמים המשוקע לגמרי בזה אין נזכר לעולם כי אין דבר שיזכירו וקול שופר פשוט אין מעוררו רק קול שופר גדול דלעתיד יעורר גם ישנים ושקועים בתרדימה כאלו לבוא להשתחות לד' בהר וגו', וב' אלו הם כלליות הכוחות כמה שכתוב בויקרא רבה [פרשת שמיני] כל אומות נקראים על שם אשור שמתאשרות מישראל ועל שם מצרים שמצירים לישראל, שהם ב' מיני רעות שעושים אם בלקיחת מה שלהם לגמרי ואם בהיצר להם, וכלל האומות הם כלל כל מיני כחות שברע כנודע, וכלל הרעות בנפש הוא השכחה מהשם יתברך והוא בב' אופנים הנזכרים אם על ידי השכחה לגמרי ולקיחת זכרון זה מלב לגמרי במדריגת אובד או בהיצר כענין שאמרו ז"ל על פסוק והמסכה צרה וגו' דעל ידי העינוגים שוכח כי יש לו צרה והוא נידח, ולעומת זה גם בישראל יש ע' נפש וכל ישראל נקראים על שם יהודה ועל שם יוסף שהם גם כן כחות כללים, דהיינו בענין הקדושה הכללית המכוון מעיקר ענין הבריאה לזכור מהשם יתברך ושלא לשכוח כלל, וזהו גבר בב' שבטים אלו דלכן תרין משיחין מהם הגואלים ומוציאים אותו קול שופר גדול דלעתיד לעורר האובדים ונידחים הנזכרים:

והם ב' מיני זכירות שהם ב' ימי ראש השנה דהיינו מצד קום ועשה ומצד שב ואל תעשה, היינו ששקיע בעבודת השם יתברך תורה ותפלה ומתוך כך הוא זוכרו וזה דרגא דיהודה מחוקקי, או דשקוע בניצוח היצר ומלחמה לכבשו שלא להתאות לשום דבר המשכיח מהשם יתברך דרגא דיוסף הצדיק שפטפט ביצרו, והם ב' ימי הבנין הנז' כידוע דז' ימי הבנין יום ו' הוא נגד יוסף הצדיק ויום ז' נגד דהמלך ע זרעא דיהודה, והוא נקרא מנוחה אעל פסוק שהוא כח העבודה וכח העשיה כי עבודת השם יתברך הוא מנוחה על דרך כי קרוב אליך הדבר מאוד וגו', ולשון מאוד דמשמע מפלגה ודאי הוא קורבה שאין קורבה יותר מזו ואין בו שום יגיעה כלל, וכידוע גם כן על פסוק לא אותי קראת יעקב כי יגעת וגו' היינו דמאמר שיגעת ודאי לא אותי וגו', דבעבודת השם יתברך אין יגיעה רק בניצוח היצר שהוא מלחמה כבידה בזה יש יגיעה, וביום ו' נברא כח היצר גם כן כמו שאמרו ז"ל (ברכות ס"א.) על פסוק וייצר ב' יצרים ובב"ר (פי"ז) אמרו כשנבראה אשה נברא שטן דכתיב ויסגור וגו' אות ס' ע"ש, והוא שטן הוא יצר רע כמו שאמרו ז"ל (בבא בתרא ט"ז:) דעיקר כח היצר הוא כח ההסתר להשכיח מהשם יתברך וממילא

גם השם יתברך שוכחו ונמסר לפגעים חס ושלום וזהו השטנה, ובריאת האשה על ידי שינה ואמרו בב"ר (שם) על פסוק ויפל תרדימה וגו' תחלת נפילה שינה, היינו דזהו גם כן השכחה והוא העדר הזכרון הבא מכח עצלות כמה שכתוב עצלה תפיל תרדימה ומכח בקשת עונג ומנוחה, וזה התחלת הנפילה שהוא ההדחה ואחר כך מזה יבוא למדריגת אובד לגמרי על ידי ההשקעה בפעולות רעות, ובריאת היצר מהשם יתברך כמה שכתוב (בבא בתרא ט"ז.) בראת יצר רע בראת יצ"ט והיינו כנ"ל מפסוק וייצר, ועל ידי זה ויפל ד' תרדימה שהיה שינה זו מכחו של השם יתברך ובאמת הוא לטובה דעל זה נבראת האשה, וידוע מטעם האריז"ל סוד הנסירה לאדם וחוה להפריד חסדים מדינים ע"ש, פירוש כידוע בזוהר המשיל אברהם ושרה לנפש וגוף וכן כל קדמונים קראו איש ואשה חומר וצורה ושרה היא חומר לנפש דאברהם וכן כל אשה לנפש דבעלה, היינו דודאי היא בת זוגו משמת ימ"ב העזר שברא השם יתברך כנגדו שלא יהיה בו ערבוב לעסוק בצרכי הגוף גם כן, וכמו שאמרו ז"ל (יבמות ס"ג.) במה עוזרתו אדם מביא וכו' חיטין כוסם וכו' והיא עוסקת בצרכי הגוף והוא בצרכי הנפש ואין נשקע בענייני הגוף והפרדה זו להיות צרכי גוף נעשים בפני עצמם ואין מתערבבים יחד עם עסקי נפש זה נעשה על ידי תרדימה כטעם ירידה שלצורך עליה, ובפסר הישר לר"ת זכר זה גם כן שיש לאדם זמנים שחושק בדבר ושמואס ע"ש, והוא הנפילות הידועות על פסוק שבע יפול צדיק וקם שאין האדם עומד במדריגתו ואינו זז מעבודתו אף רגע אחד דמאחר שנברא ביצר אלו היה כן לא היה אפשר להפריד הרע מהטוב כלל, כי הפרדה זו היא על ידי כח התשובה וזה נעשה על ידי התרדימה שבינתיים ואחר כך מתעורר משינתו ושב ומתחרט, ועל ידי זה נפרד מעט מעט הרע מטוב ונשאר הטוב כולו בפני עצמו והרע הולך בימי התרדימה, מה בלא תרדימה אי אפשר להפריד רק לעשות מן הרע טוב ולהפכו וזה אי אפשר לגמרי בעולם הזה שכבר נברא יצר רע ועל זה אמרו (בראשית רבה פ"ט) טוב מאוד זו שינה, וכח האשה גם כן כל כבודה פנימה בשב ואל תעשה ופטורה גם כן ממצוות עשה שהזמן גרמא דרשות אחרים עליה ורק האיש יצא לפועלו ולעבודתו, וכן שבת הוא דרגא דנוקבא כידוע רק שהוא מנוחה הבאה אחר היגיעה ומי שלא טרח בערב שבת וכו' והוא מעין העולם הבא שהוא אחר הפרוזדור דעולם הזה אחר כך נקרא דנח נפשי' שבא למנוחה, אבל אשה נבראת בעיין שם בזמן היגיעה וההשתדלות הנה מנוחה זו היא השחכת היגיעה דרצון השם יתברך, אך זה צריך לענין בירור הלא תעשה ושלא יעשה את אשר לא רצה ד' שזה פועל התרדימה ההבדלה, והבירור כנזכר והיינו כמה שכתוב אנכי ולא יהיה לך בדבור אחד נאמרו מה שאין וכו' לשמוע כידוע דאנכי ול"י לך הם

שורש למצוות עשה ומצות לא תעשה ומצד השם יתברך הוא הכל בדבור אחד וכטעם דו פרצופין בראו וזה נדרש גם כן מוייצר ותליא בפלוגתא אי ב' יצרין או ב' פרצופין עיין שם בהרואה, (ס"א.) והיינו דהא בהא תליא דמצד ב' יצרין היה צריך הנסירה שלא להיות ב' פרצופין יחד ויהיה ערבוביא שאי אפשר לבבר טוב מרע, דעל ידי היצרין הוא מה שאין וכו' לשמוע להיות יחד זריז במקום הצריך להזדרז לרצון השם יתברך ועצל במקום שצריך להתעצל זה אי אפשר מצד היצר, ומי שבטבעו זריז יזדרז גם לעשות הרע והעצל יתעצל גם למעשה הטוב, וההפרדה על ידי התרדימות והנפילות שבינתים והוא מתחזק ומתגבר בכל כחו שחוזר ונזכר ומקיץ משנתו על ידי זה מפריד מעט מעט ומברר כחותיו שיהיו בלתי לד' לבדו כל אחד כפי מה שהוא צריך להשתמש בו:

ומצד ב' פרצופין שהוא הבריאה מצד השם יתברך אין ב' יצרין, וזה סוד הידיעה ובחירה דמצד העולם הזה היא הבחירה שזה נעשה מצד התרדימה דהיינו דעדר הדעת דבשינה מסתלק הדעת והידיעה, וכאשר האדם בשינה כמו בזמן הגלות אז כביכול השם יתברך כן וכמה שכתוב ויקץ כישן ד' כגבור מתרונן וגו', כנודע דעצמות האין סוף לית מחשבא תפיסא ואין נתפס בשום שם וכנוי כלל רק מצד התפשטות מדותיו באצילות קודשו שזה היה בעת הבריאה, רצה לומר שרצה השם יתברך לברוא נבראים שיכירו כח מלכותו והתפיסה וההכרה שיש לנבראים בו זה נקרא עולם אצילות כפי חלוקת פרטי מדותיו שאכ"מ, וכאשר אין הנבראים מכירים אותו והם ישינים ובטלין מהכרת השם יתברך הרי הוא כישן שהרי זהו עיקר האלקות, היינו מה שהוא מותפס בלבות הנבראים דמעצמות האין סוף אין אנו מדברים כלל דזה נקרא מה לפנים מה לאחור כידוע, וכאשר מתעוררים להכירו אז הוא שכביכול הוא מתעורר דזהו עצמותו מה שהוא נתפס וניכר לנבראים כנזכר, וזהו סוד הנסירה שפירש האריז"ל בעולמות עליונים כנזכר למעלה היינו דהכל אחד כפי הבדל ההכרה של הנבראים באמיתות השם יתברך הוא עצמו הבדל בעצם אצילות קדשו, דזה סוד מה שכתוב (זוה"ק ח"ב ל"ב:) על פסוק תנו עוז וגו' וצור ילדך וגו' דמעשה התחתונים פועל למעלה ובמקום אחר נאמר אם צדקת מה וגו' וכנודע זה ואכ"מ, ונודע דאהבה ויראה שורש לעשה ולא תעשה וכמה שכתוב בספרי (עקב) דע שאתה מתייראי וכו' דע שאתה אוהב וכו', וכשהאדם אוהב להשם יתברך אז הוא גם כן השם יתברך במדת החסד כי הלא האדם מכיר השם יתברך בכח מדה זו וכשמתייראי הוא גם כן מצד השם יתברך מדת הפחס והדין כנודע, ואצל השם יתברך אהבה ויראה מעורבים יחד כטעם אני יראתי מתוך שמחתי וכו', (תדבא"ר פ"ג) ובאמת הכל בדבור אחד נאמרו רק מצד האדם פעמים משתמש בזו ופעם בזו כפי הצורך לניצוח היצר, וכן

זה לעומת זה חס ושלום במעשיו הרעים גם כן וצריך לבירורים דבד"מ על דרך שכתב הרמב"מ (ה' דעות) דמי שחלה בחולי המדות הרעות רפואתו לתפוס בקצה האחרון ולא בדרך המיצוע עיין שם, ומצד היצר הרי כל אחד חולי באיזה מדה ודרך המיצוע נקרא ערבוב וקצה האחרון הוא ההפרדה ובאמת רצון השם יתברך האמיתי הוא דרך המיצוע, וזהו טעם דבסגירת בשר תחתונה דהיינו השלמת אותה מידה לבדה עד הקצה האחרון ולא שמדה ההפכית תשלימנה, מן הצד הב' יש אות ס' דמזה נולד שטן כח ההשטנה אף על צדיקים גמורים שכובשים את יצרם לגמרי ממש, מכל מקום רק יעקב א ע שהוא קו האמצעי כנודע לא מת ומטתו שלימה מה אברהם ויצחק ב' הקצוות אין מיטתן שלימה ולפיכך נגזר מיתה על ידי האשה, וכך רצה השם יתברך שיתקנו גם ב' הקצוות ויהיה מבורר מצד הבירור להיות איש ואשה זכו שם י' ביניהם (כמה שכתוב סוטה י"ז.) שהוא כטעם אין טיפה וכו' אלא אם כן טיפיים וכו' והטיפיים נכנסים בו, וכד בו י' ובה ה' שבהם נבראו ב' עולמות כמשאמרו חז"ל (מנחות כ"ט:) ועולם הבא על ידי י' שהוא על ידי טיפיים שלה דהיינו על ידי מה שיתקין עצמו בפרוזדור, מה בעולם הזה הוא הטיפה שלו על ידי זה יוכל להתקין בפרוזדור דאלמלא הקב"ה עוזרו וכו', (סוכה נ"ב:) וכל טיפה חלוק לה' נגד ה' פרצופין שהם ה' כחות שבנפש הידועים וכשיבואו לעולם איש ואשה דוגמת אדם וחוה שיבברו כחותיהם כל אחד חלקו זה הקום ועשה בעבודת השם יתברך וזה השב ואל תעשה בבירור גמור אז יבולע המות לנצח וישוב היחוד הגמור להיות אנכי ולא יהיה לך בדבור אחד נאמר גם בפה ואוזן דבני ישראל כי ישוב להיות יחוד יותר מבורר שיהיה ב' פרצופין ואעפ"כ הם פרצוף אחד, ואין כאן מקומו יותר:

וזהו קדושה דראש השנה דמצד השם יתברך הוא רק יום אחד רק חז"ל תיקנו ב' ימים והם קדושה אחת, כי נאמר בראש השנה בנחמיה כי קדוש היום לאדונינו פירוש למדת האדנות ומלכותו כמה שכתוב (ראש השנה לא דמי:) אמרו לפני מלכיות וכו', כידוע דעיקר הבריאה היה מכח התעוררות מדת המלכות דאין מלך בלא עם (פר"א פי"א) וזה כל הבריאה שיכירו כולם כח מלכותו והיינו על ידי הזכירה שיש בורא, ובמה בשופר פירוש שזה בא על ידי התעוררות היראה כי בכתוב נאמר רק יום תרועה וגו', וידוע דתרועה היינו יבבא ויללא דהיינו חרדה ויראה רק חז"ל למדו דכל תרועה תקיעה לפני' ולאחריה, ותקיעה הוא לשמחה וכמו ותקעתם וגו' בקרבנות וכן תקיעת שופר דלעתיד לבוא ודחרות דיום הכפורים של יובל, כי יראת השם יתברך אינו חרדה באמת אלא כרגע אבל תחלתו וסופו שמחה ואהבה, רק מכל מקום זה העיקר וכמה שכתוב ראשית חכמה וגו' וכמה שכתוב מה ד' אלקיך שואל מעמך וגו' ואין לו להקב"ה בעולמו אלא

וכו' דזה הוא המזכיר ומעורר את הלב לשוב, ולכך זהו בראש השנה ובתחלת עשרת ימי תשובה בפרט ההתחלה הוא לעורר היראה שבלב, וכידוע גם כן דראש השנה נקרא יומא תנייא (תיקו"ז תי' מ"א) דהיינו מדת הגבורה והיראה כנודע, אבל אחר כך כל עשרת ימי תשובה הם ימי רצון וגם ראש השנה בכלל רק ההתעוררות על ידי תקיעת שופר וחרדה וחיל ורעדה, והם ב' מיני יראה יראת שמים ויראת חטא דהיינו לסור מרע ויראת שמים להתגבר על ידי בעבודה ובעשה טוב כידוע דגם למצות עשה צריך דחילו ורחימו, ודחילו דמצות עשה הוא שמא חס ושלום הוא בכלל ולרשע וגו' מה לך וגו' או שמא ממעט בעשייתא וכיוצא וזהו נגד הב' ימים דראש השנה בכל עניינים וזהו התקיעות דב' ימים, וידוע דיום ב' דראש השנה אי אפשר לחול בשבת ולעולם מצד ישראל דמקדשי לזמנים דלא אד"ו ראש מה מצד השם יתברך בתחלת הבריאה היה יום ב' דראש השנה בשבת כי מצד השם יתברך ליכא ב' ימים כנ"ל, ובשבת אין תוקעין דשבת הוא עונג ומנוחה שהוא היפך דתקיעת שופר שאי אפשר דהעם לא יחרדו, רק בבית דין הגדול שם אין החרדה מבטל העונג על דרך שאמרו ז"ל (ברכות ל"ג:) אטו יראה מילתא זוטרתי אין לגבי משה ר"ל שהוא בית דין הגדול כמה שכתוב (סנהדרין י"ז) ומשה על גביהם מילתא זוטרתי, דכלל בית דין שהם השופטים במדת המשפט ושורת הדין הוא התפשטות מדה"ד שלמעלה כפי התפשטותה בכמה אופנים כנודע וכשיש דין למטה אין דין למעלה, (ודב"ר פ"ה) ולכך בבן דוד הגדול כאשר הם מעוררים מדת היראה אין יראה כלל באמת, וכענין שאמרו (ברכות נ"ז.) יין יש שותהו וכו' ויין למרי נפש ויש שותהו וטוב לו כידוע מחמרא דיצחק שהיין ממידתו ויינו ישמח לבב אנוש ומוליד שמחה לא יראה שהוא מילתא זוטרתי, ואצלינו דחלוק לב' ימים כנ"ל יום ראשון אפשר לחול בשבת הגם דיראה הוא שורש לסור מרע, מכל מקום בשביל זה הוא להיפך כאשר משתדל בסור מרע וכבישת היצר שאז הוא מתמרר על שיקועו בהבלי עולם הזה וריחוקו מאור פני מלך חיים אז העיקר לעורר אהבה, ולכך פעמים חל בשבת שרצון השם יתברך אז לעורר נייחא בלבות בני ישראל, מה יום ב' צריך תקיעת שופר לעולם והתעוררת היראה דההזכרה לעבודה והשתדלות בהשגת השם יתברך איך כבודו מלא עולם, על זה נאמר באור פני מלך חיים וממילא מחי' ומענג הלב וצריך התעוררות לדחילו דבאמת צריך גם בזה לדחילו והכל חד וקדושה אחת ממש אנבה ויראה דהיינו עשה ולא תעשה אנכי ולא יהיה לך וכנ"ל:

פרק יד

ענין יוהכ"פ כי ביום הזה יכפר וגו' דפירושו קינוח כדפירוש רש על לשון כיפור, וכן לטהר אתכם וגו' לשון טהרה גם כן רצה לומר הדחה וקינוח מכל לכלוך כי כך נמשלו

כל חטאי ישראל שאינו קלקול בעצם רק ככתם הנופל על הבגד כמה שכתוב נכתם עונך וכמו שאמרו ז"ל בסנהדרין (מ"ד.) משל לאסא דקאי ביני היצא, כי עצם נפש מישראל הוא אסא ומריח ריח טוב וכמו שאמרו ז"ל (סנהדרין ל"ז.) ריח בגדיו ריו בוגדיו רק החטאים סובבים אותו וצריך לקנח ולהדיח ואז נשאר נקי, ואיכות קינוח זה ידוע משל העולם כי הצרה מלמדת לאדם עצות איך לינצל, והחרדה דתקיעת שופר דראש השנה מן המיצר וגו' בראש השנה ענני במרחב וגו' ביוהכמה פעמים, ובכל עשי"ת הוא הלימוד דעצות איך להתקנח ולהתטהר מכל העונות ביוהכמה פעמים שעצמו של יום מכפר ומקנח, וכל דבר הוא בעולם שנה נפש דנפש הכהן גדול הוא נגד יוהכמה פעמים כמה שכתוב בספר יוסיפין דקראוהו המכפר בעדתו, ובעולם מזבח כדחז"ל (כתובות י:) מזיח עונות וכו' כמה שכתוב (במדבר רבה פכל אחד) מעולם לא לן אדם בירושלים וכו' תמיד של שחר מכפר וכו' דכפור גם כן לשון ריצוי כדפירוש רש על פסוק וכפר אדמתו עמו, וקרבן לשון קירוב וכן נאמר בקרבנות ונרצה לו שמתרצה ומתפייס על ידי הקרבנות וכן תפלות במקום תמידים תקנום (ברכות כ"ד:) גם כן אנו אומרים ומתפייס בתחנונים, ועיקר התפלה להתרצות להשם יתברך ותחלת בקשת צרכיו דעת שידע איך לרצות את בוראו בתשובה שאחר כך בברכת השיבנו דאם אין דעה הבדלה מניין כמו שאמרו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב) ואין מבחין בין טוב ורע ואיך ידע לשוב, וכל אחד יראה בעיניו [עיני שכלו ואחר כך] ובאזניו ישמע [זה נקרא חכמה מה שמקבל מאחרים ונאמר יהיב חכמתא לחכמין ואם כן צריך חכמה מקודם שמקבל חכמה דיהיב, וזהו החכמה דבעיניו יראה והוא קדמות השכל] ולבבו יבין [ואחר כך] ושב ורפא לו, וג' אלו אנו מבקשים מהשם יתברך וחננו מאתך דייקא חכמה בינה דעת כידוע דעת הוא פנימיות של הכתר דרצה לומר קדמות ותחלת השכל וראשיתו וכדפירוש רש [פרשת תשא] דדעת הוא רוח הקודש, והתעוררות התשובה הוא רק על ידי ג' אלו והיינו דתשובה הוא כשמקודם אינו כך ואחר כך שב בודאי צריך לזה התעוררות דבלאו הכי מאין יהיה זה שלא יהיה כמו שהיה מקודם, וההתעוררות הוא רק על ידי כח הזכירה שיזכור בהשם יתברך ובגדולתו וירתע ויפחד ממנו ויכסוף ויצמא להתקרב אליו, ולזה גופו צריך התעוררות כמה שכתוב (ראש השנה ט"ז.) שיעלה זכרונינו וכו' ובמה בשופר כי אין נזכר מעצמו, וכל אחד לנביא כשופר הרם ולך והגד וגו' שיעוררם כשופר לזכור בהשם יתברך כי לא כל מוכיח מעורר רק מי שקולו כשופר דכייף דעתי' וקול פשוט שאין לו שום כונה ונטיה לאיזה צד פנייה וכדומה, אבל אנו מבקשים וחננו מאתך וגו' שההתעוררות יהיה ממך כמה שכתוב השיבנו אליך וגו' וכמה שכתוב טוב לחסות בד' מבטוח וגו', וממה שנאמר טוב משמע

דגם זה קצת בטיחות רק דזה טוב יותר וע"כ רצה לומר הבטיחות באדם המלמדו תורה שיעוררו, ואפשר דאאדם עצמו מצד כשהוא אדם נברא בצלם אלקים כבר יש לו בטוחות להיות ציר נאמן לשולחיו שבראו ממין המדבר ובעל שכל וכל פעל למענהו ודאי ישלים בריאותו להשלים כבוד שמים, ויותר בטיחות יש בנדיבים שדרשו חז"ל (סוכה מ"ט:) על פסוק דניבי עמים דרצה לומר האבות שנקראו נדיבים, והיינו שבוטח במה שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב ונולד באומה ישראל ית במטע ד' להתפאר שהובטחו כי לא ידח ממנו נדח וזה באמת בטיחות גדול ועל זה אנחנו מברכים בכל יום שלא עשני גו', אבל עם כל זה יותר טוב לחסות בהשם יתברך עצמו כטעם ואני בהמות הייתי עמך שהיה עם השם יתברך גם שיחזיק עצמו לבהמה שאינו אפילו בצורת אדם עם כל זה יחסה בהשם יתברך, והיינו דיש ב' מיני מעוררים שכל לאדם הא' החכמה והשכל שבמוח וזה השכל הוא מצד שהוא אדם כי גם האומות יש להם שכל, ויש התעוררות גם כן מצד הבינה שבלב וזהו רק מצד שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב כי השם יתברך שוכן בקרב לבות בני ישראל, מה או"ה לב אין דלכך באו"ה מחשבה רעה מצטרף למעשה ולא בישראל, (קידושין מ'.) כי ממחשבה שבמוח עד שיצא לפועל למעשה יש באמצע הלב שאפשר שיתחרט מה באו"ה דהלב ממולא רע ודאי לא יתחרט, שעל זה אמרו (איכה רבה ב') יש תורה באו"ה אל תאמן דתורה עיקרה בלב כלשון חז"ל אין אני למד תורה שבלבו של פלוני הרי כל התורה נתונה בלבו וכיוצא בו בדחז"ל אליבא דר' פלוני ועוד טובא, ולא עשה כן לכל גוי רק לבני ישראל שנאמר בהם צול לבבי וחלקי וגו' כמו שאמרו ז"ל (שי"ר פ"ה) על פסוק ולבי ער דהקב"ה לבן של ישראל ולכך יש להן בינה בלב המעוררת, וגם זה בטחון שירעורר מצד חכמתו ובינתו שהנחיל לו השם יתברך אבל טוב לחכות בהשם יתברך:

ואנו מבקשים וחננו מאתך וגו' כי אי אפשר לנו להתעורר ולהתחכם ולהבין מעצמנו אעל פסוק שהתורה כתיבא ומנחא, ובודאי בכל ברכה ותפלה פועל מיד לכך מברכין תיכף בורך אתה ד' חונן הדעת שהוא חונן ונותן ודאי, ופרט דעת דהוא התחברות שניהם חכמה ובינה כידוע, ואחר כך יוכל להתפלל אתשובה דעל ידי דלבבו יבין ושב ורפא ואמרו ז"ל (מגילה י"ז:) דהיינו רפואה דסליחה, דלכל תשובה צריך ב' דברים ההתקרבות מהיום והלאה לתורתו ועבודתו ורפואת הקודם, ושניהם על ידי הכנת דברי תורה דייקא וכמה שכתוב כי לוית חן וגו' פירוש התחברות של חן ויופי להשם יתברך וזהו לראשך והוא השם יתברך שהוא הראש לכולנו, ואמר אחר כך ולכל בשרו מרפא פירוש בשר הוא תאות הגופניות וכל מיני רעות שהם מצד הגוף ובשר אדם, כידוע דאדם רצה

לומר עצם פנימיות האדם ובשר אדם הוא הגוף וכן דרשו חז"ל (סוטה ה'.) בשר בושה סרוחה רימה, ורם ג' ראשי מדות רעות הכוללים כל מיני רע דשס"ה לא תעשה וענפיהם שהם קנאה תאוה וכבוד, רימה רומז לקנאה כמה שכתוב ורקב עצמות קנאה שנרקב ונעשה רימה, וסרוחה רומז לתאוה כמה שכתוב (שבת קנ"ב.) אשה חמת מלא צואה וכן שורש התאות דאכילה נעשה ממנו צואה וסרחון ותינוק שיכול לאכול כזית דגן מרחיקין מצואתו דהסרחון הוא מצד התאוה, ובושה הוא מצד רדיפת הכבוד כי בזיון ובושה הוא היפך הכבוד וכל הרודף אחר וכו', ודברי תורה הם לכל בשרו לכל ג' כחות אלו מרפא וכמה שכתוב ובירך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה וגו' וידוע דלחם ומים רצה לומר תורה ובפרק אין דורשין דרשו משען לחם ומשען מים בעלי הלכה ובעלי הגדה, ואמרו ז"ל על הגדה שמתוכן אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם, ולעולם הלחם תחלה וכן אין אדם צמא לשתות אלא אחר אכילה כי עם ידי ההלכות שהוא ידיעת דברי תורה למעשה אשר יעשון ומתנהג כפי רצון השם יתברך בפשיטות הלכות שבתורה זה מעורר הצמאון אחר כך להכיר את מי שאמר והיה העולם ועל ידי הגדה הוא מכיר, וכאשר השם יתברך מברך זה רצה לומר שנעשה זה כבריכה תוך לבו כדרך שאמרו (בראשית רבה פצ"ה) באברהם א ע נעשה כליותיו כב' מעיינות ונובעות תורה אז והסירותי וגו' רפואה דסליחה, ודייקא והסירותי דעם כל זה אינו סר מעצמו רק השם יתברך מסיר, כמו בגד המלוכלך הגם שיושם תוך המים צריך לאדם הרוחץ ומשפשף עד שיסור הלכלוך ומכל מקום בלא מים אינו סר, והיינו על ידי דברי תורה ודברי הגדה ביחוד שעל ידם מכיר את מי שאמר והיה העולם ובאור פני מלך חיים, ונאמר תמים תהיה עם ד' וגו' שכאשר הוא עם ד' ובלויתו אז הוא תמים ושלם בלא חסרון, וכמה שכתוב בתהלך לפני והיה תמים שעל ידי זה שתהיה לפני תהיה תמים ובשלימות כי יתרפאו כל מיני מומים כדרך שהיה במעמד הר סיני שקרבנו לפני הר סיני:

ונמצא הכל חד באמת דעל ידי השיבנו וגו' וקרבנו וגו' על ידי זה ממילא כשפועל זה תיכף שהרי מברכין בארץ ישראל הרוצה וגו' פועל גם כן ברכת המרבה לסלוח, והוא כטעם אנכי ולא יהיה לך בדבור אחד נאמרו הגם דחלוקים לב' דמיד שמכירין אנכי ממילא לא יהיה לך וגו' ונגעל ונפלט כל מיני כחות אחרים, וכמה שכתוב (שבת ק"ה:) איזה אל זר שבגופו של אדם זה יצר רע ולא יהיה לך וגו' עוד וממילא נפלט רע הקודם שהוא רק מצד יצר רע, וכאשר לא יהיה לך וגו' יצר הוא וסריותו עמו כל מיני לכלוך שהיה בנפש על ידו ונשאר נקי ולכך אז היו חרות מיצר רע רק שאחר כך בחטא חזר, והקו' איך אשפר לחטא בלא יצר רע רק הוא על ידי בקשת דבר אתה עמנו וגו', דאנכי

ולא יהיה בדבור אחר הוא מה ששמעו מפי הגבורה דאין הפה יכולה לדבר כך ומצד בני אדם הוא חלוק לב' דברות והגם דמכיר אנכי וגו' עדיין צריך להשתדלות לא יהיה לך ועל ידי זה נתנו מקום וזה עצמו ענין חטא דעשה לנו וגו' יכלו לפנינו שהוא ממש בקשת דבר אתה וגו', והוא כענין בקשת המלך בימי שמואל שנאמר שם כי אותי מאסו וגו' כי רצון השם יתברך שיהא הוא מלכם מאן מלכי רבנן שלא יצטרכו לרב ולמלמד ואף למשה רבינו, כי השם יתברך נקרא המלמד תורה לעמו ישראל כמש"נ כי ד' יתן מפיו דעת ותבונה וכנ"ל וחננו מאתך דייקא, רק הם בקשו מנהיג ומורה דרך ודבר אתה וגו' ועל ידי זה הצריכו לימות המשיח דזהו ההבדל בין ימות המשיח לעולם הבא [לדברי האומר אין בין ימות המשיח לעולם הזה אלא וכו' (ברכות לא דמי:) שעל זה אמר הלל (סנהדרין צ"ח:) אין משיח לישראל כדפירוש רש"י אלא הקב"ה בעצמו וכו', ואין כאן מקומו] ולולי כן היה אז תכלית השלימות, וכמו שאמר רקח כל העדה כולם וגו' ומדוע וגו' ודבר אמת דיבר לפי שורשו דשבט לוי לא חטאו בעגל וקרח כוללם כידוע ויפה טען מצידו דכל ההתנשאות נפש מנפש והצטרכות רב ומורה הוא מצד זה כנזכר:

ויוהכ מה פעמים הוא יום מחילה וסליחה שנתרצה השם יתברך על חטא כנ"ל. והוא יום שנתנו לוחות אחרונות (כמה שכתוב סוף תענית) דבהם גם כן אנכי ולא יהיה בדבור אחד רק שהיה בצינעא ולא שלטה עין, פירוש שהוא בחדרי הלב ובפנימיות ואין ההכרה דאנכי וגו' שבלבות בני ישראל נגלה ומפורסם לכל, ועל ידי זה נתקיימו לפעול גם כן הלא יהיה לך וגו' בעמקי נסתרות שבפנימיות של כל איש ישראל י, ולכך כי ביום הזה יכפר וגו' ונשא השעיר וגו' יצא הוא וסריותו עמו ונעשו גם כן חרות מציר רע רק שאינו בפרהסיא דהרי למראית העין שקועים ברע, רק יום נתינת לוחות האחרונות בצינער הוא יום כפרת וקינוח כל מיני עונות דהרי רק למראית העין. אבל ביום ההוא יבוקש עון ישראל ואיננו וגו' וההוא פירוש הנעלם דיום הזה הוא הנגלה לעין דלשון זה כמורה באצבע והיא המפורסם, ויום ההוא הוא הנעלם והיינו היום שיגלה השם יתברך הנעלמות והנסתרות שבלבות בני ישראל אז יבוקש וגו', דגם לוחות אחרונות ניתנו חרות על הלוחות וכדרשת חז"ל חרות מיצר רע דלא יהיה לך כח זר כלל רק משתלח לעזאזל, ודרשו רז"ל (יומא ס"ז:) לכפר על מעשה עזא ועזאל פירוש קנאה ותאוה דהם ב' כחות ראשיות דלא תרצח ולא תנאף, דכבוד הוא הוא רק קו אמצעי דרע המחובר משניהם כמה שכתוב במקום אחר ושניהם שורש א' בתאוה כנודע, והיצר מתחלתו דנחש בתאוה ואחר כך נולד מזה בקין יצר דרציחה שהוא נולד על ידי תאוה כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פכל כך פר"א פכל אחד) תאומה יתירה ונתקנא או כדרשת חז"ל דרצה לירש כל העולם

כולו, וכן בני האלהים יקחו נשים מכל וגו' ויקחו הוא תאוה ומכל וגו' מזה נצמח קנאה שזה בוחר בחלקו של זה ולכך הם בני לשון רבים, ובדחז"ל נקראים עזא ועזאל ששניהם לשון עזות העזה ומרידה בקונם ואל הוא לשון כח וזה הב' עזותו בכח והוא יצרא דקנאה ורציחה שצריך לזה כח והתגברות נגד חבירו, ועזאל יש לפרש אזל לשון הלך שהעזות הלך ונשתלח מהם המדברה מקום שומם ולא במושב בני אדם, וכמה שכתוב (יומא כ'.) השטן בגימטריא שס"ד וכו' ואפילו הכי כמה בתולתא איבעול וכו' ואף על גב דהוא שטן הוא יצר רע, (בבא בתרא ט"ז:) רק יצר הוא למטה ועולה ומשטין ושם לעמלה אין לו מקום דנשתלח למדבר דשם גלוי דבלבות בני ישראל בצנעא רצה לומר בפנימיות הנעלם אין רע כלל רק הרע כפי הנגלה בעולם הזה, ולכך למטה בעולם הזה יש יצר אלא דמכל מקום באותו יום אין לו רשות להשטין למעלה, וישראל דמקדשי ליוהכמה פעמים שהם ממשיכים קדושה זו הנקרא קדוש ד' כמו שאמרו ז"ל (שבת קי"ט.) על פסוק ולקדוש ד' מכובד, כי ראש השנה נקרא קדוש לאדונינו אבל זה שמי לעלם וביוהכמה פעמים כהן הגדול הוגה שם הוי' רק שהוא בבית קדשי קדשים דהיינו בצינעא כי שם הוי' הוא המכוון הנזכר דאנכי ולא יהיה בדבור אחד שאין הפה יכולה לדבר:

פרק טו

ענין חנוכה שהוא מהנסים שלא ניתנה לכתוב, אולי רצה לומר שלכן אין מסכת חנוכה במשניות כנודע, כי הכתב הוא מה שגלוי לכל ואין צריך מסורת מאדם וכמה שכתוב בקדושין (ס"ו.) תורה כתובה ומונחת, וכן כל הנסים גלויים גם לכל העמים מה שאין כן חנוכה אין עושין זכר לנס רק מה שמצאו שמן במקדש להדליק, היינו כי ענין נרות דבית המקדש להאיר לפניו יתברך כמה שכתוב במדרש [פרשת תצוה] הוא מאיר לכל העולם ומצוה להאיר לפניו, וכענין זה אמרו במדרש (בראשית רבה פ"ל) באברהם א ע עד שאתה מאיר לפני ממספוטימא וכו' והוא שנאמר בו התהלך לפני וגו' מה בנח ומשלו ז"ל למלך שהיה מהלך במבואות האפלים הציץ אוהבו והאיר לו בנר, כי עולם הזה נמשל ללילה [בריש פסחים] וכן בסוטה, [ד' כל אחד א'] למהלך באישון לילה ואפילה והגיע לפרשת דרכים הוא יום המיתה, והיינו לגבי האדם המהלך בו וכן השם יתברך שמלכותו בכל משלה רק בועלם הזה הוא באפילה שאין אורו יתברך גלוי ורק ממשלתו העלמת ובדרך העלם ונאמר ישית חושך סתרו שהשם יתברך שם העולם הזה שהוא החושך להיות שם סתרו, והוא יתברך מסתתר עמנו גם בכל מיני חשכות והגם דנהורא עמי' שריא זהו מצד עצמותו אבל מצד מלכותו יתברך המושלת בכל אף במקומות היותר חשוכים, שכך רצה יתברך שיהיה מקומות חשוכים מגלוי אור אין סוף והוא העולם הזה בכלל, ובפרט

או"ה המשוקעים בכל חמדותיו ולא ידעו את ד' כלל והוא יתברך מושל בגוים גם כן אעל פסוק שהם מבואות האפלים ששם אפל יותר מבשאר מקומות שגם כן יש חשכת לילה בכלל מפאת העדר אור השמש, רק באותן מבואות יש עוד אופל של הכתלים המצללים ומעלימים גם כן אור הלבנה והכוכבים שישראל נמשלו להם, זה גם דאין גמור בעולם הזה דדומה ללילה (כמה שכתוב חגיגה י"ב:) מכל מקום יש להם אור דלבנה וכוכבים היינו אור הנפש מצד עצמה שהיא חלק אלו"ק ממעל ונמשלו לכוכבים ואור הלבנה דלית לה מגרמה רק כפי קיבולה אותו יום מהשמש כפי קירובה וריחוקה במידת סיבובה, אבל או"ה גופות המזוהמים שלהם מעכירים ומאפילים עד שאין שום אור כלל, ומכל מקום אף בהם מלכותו משלה כי אין עוד מלבדו ומלכותו מהלכת גם שם באותן המבואות, ואברהם א ע הוא הראשון שהדליק הנר במה שהרעיש כל העולם לדעת שיש בורא יתברך שמו, ואף אותן שלא האמינו מכל מקום כבר ידעו ונתפרסם מעלת א ע שהאמין באלקות יתברך שמו, וחז"ל אמרו שילהי מנחות דבכל מקום גדול שמו בגויים אלא דקרו לי' אלקא דאלהא, וזהו כל ענין על זה שהתחיל מדור אנוש כמה שכתוב הרמב"מ להאמין שעזר ד' את הארץ, וכן אמרו ז (בראשית רבה פנ"ט) דאמר אברהם אבינו ע עד שלא פרסמתי אלקי השמים ועכשיו אלקי הארץ שפירסם שהוא משגיח בארץ דלא יכלו להכחיש כל או"ה הצלת אברהם אבינו מאור כשדים בכח השגחתו יתברך והיה ידוע להם דאברהם וביתו מושגחים מהשם יתברך עצמו:

וזה נקרא שהאיר לפניו יתברך לפרסם אורו ולא כנח את האלקים וגו' רצה לומר כמו שקיבל מתושלח ומה שלמדו והורה לו לעשות לא היה כדור המבול שהזידו לעבור והוא לא עבר, אבל אברהם א ע אמרו ז"ל (בראשית רבה פס"א) אב לא למדו רב לא היה לו ובן מ"ח הכיר את בורא מה שמקודם לא ידע רק הוא בהשתדלותו הגיע להכיר, ומה שהאדם עושה על פי לימודו הוא מה שהשם יתברך מאיר לו איך לעשות, אבל מה שהאדם משתדל מעצמו כאברהם א ע זה נקרא בהיפך שהוא מאיר כביכול לפניו יתברך, ואמר לו עד שאתה מאיר וכו' היינו כי אברהם א ע היה תחלה לגרים (כמה שכתוב חגיגה ג'.) שהיה נולד מאו"ה כפי התולדה דאחר כך הכיר ונתגייר ולגבי או"ה ההכרה בהשתדלות עצמו זה נקרא מה שהאדם מאיר אולם באמת אברהם א ע זכה אחר כך לשם אזרחי שאינו גר ואמרו ז"ל (בראשית רבה פס"ג) אברהם נקרא ישראל, והתחלת זה במאמר לך לך וגו' שהוא עד שאתה מאיר וכו' היינו מה שנקרא אצל או"ה הארה, לך לארץ ישראל היינו מה שנקרא אצל ישראל הארה וגילה לו ענין ישראל שהוא להכיר שגם ההשתדלות הוא מהשם יתברך, וזה כל שורש הבדל בין ישראל לעמים שאו"ה חושבים דהם פועלים

בהשתדלותם ולכן כשרצו ליתן תורה להם שאלו מה כתיב בה כו' (פסי"ר פיס' דעה"ד) דאולי אין השתדלותה כפי כחם, אבל ישראל כתיב בהו תומת ישרים תנחם כמה שכתוב בפרק רבי עקיבא (פ"ח.) התמימות הוא שלא לחקור אחר השם יתברך כדפירוש רש על פסוק תמים תהיה וגו' והיינו על ידי ידיעה דהכל מהשם יתברך כי גם כל מעשינו פעלת לנו, זהו שורש התמימות דרגא דיעקב איש תם שאינו חונף לרמות פירוש שאין בו כח השתדלות כדרך המשתדלים בכחם ועוצם ידם שזהו איש ציד, ולכן אמר לך לך וגו' דפשטו לך לעצמך כמו שאומרים לתינוק שיכול ללך לעצמו ואין צריך שיוליכוהו, וגילה לו בזה כי מה שחשב שהוא היה מאיר לפניו יתברך והיה כן האמת כפי מדריגת ארצו ומולדתו מאו,ה אין זה אמת לאמתו, וכמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פל"ט) דאברהם א ע ראה בירה דולקת וכו', ודולקת היינו שהשם יתברך מאיר כי מ"ז ההשתדלות הוא מהשם יתברך וזכה למדריגת התהלך לפני והיה תמים, רצה לומר שתהיה בתמימות והשגת מדריגה דהכל מהשם יתברך ועכל זה התהלך לפני, וזה על ידי הברית שבבשרו והוא משאמרו ז"ל (עירובין י"ט.) שאברהם א ע יושב על פתחו של גיהנם ומציל כל שיש לו מילה כי הוא כבר ידע מילדותו כל מיני רעה שעל זה הובטח טל ילדותך כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה שם), וזה נקרא הישיבה על פתחו של גיהנם רק הכניסה של כל מיני רע שזהו שורש הגיהנם שאינו אלא אפי העבירות עצמן דרשעים תרדף רעה כנודע, והמילה היא שורש היהדות כמו שאמרו ז"ל (נדרים ל"א:) שאין הערלה נקראת אלא על שם אומות העולם, אבל ישראל אעל פסוק שחטא ישראל הוא על ידי המילה שהוא ברית חותמו יתברך בינינו שאנו שייכים לו ואפילו ערלי ישראל נקראים מולים, וזהו התהלך לפני דמדריגת תמימות ישראל שאפילו אינו הולך כלל עם השם יתברך וממרה את פיו זה גם כן מתהלך בדרכיו אלא שאינו מתהלך עמו דהוא על ידי דרך השם יתברך הקבוע וידוע שהוא דרך השם יתברך רק הוא מתהלך לדרכו בלא כונה ללכת בדרך השם יתברך כלל ואדרבא אפילו להיפך, ועכל זה ג"ז ברצון השם יתברך כטעם זדונות נעשין כזכיות ובמקום שבעלי תשובה עומדין וכו' (ברכות לא דמי:) דהוא מדריגה יותר גדולה דרגא דהתהלך לפני וזהו על ידי התמימות שיודע שאין לו משלו כלום רק הכל מהשם יתברך: **וזהו** הנרות דבית המקדש שאמרו ז"ל ע"ז (שמו"ר פל"ו) למעשה ידיך תכסוף הקב"ה מאיר לכל וכו', שהגם שאנו יודעין שהוא מאיר לכל העולם כולו אנו מאירין לפניו מצד מה שהוא ציוה כן, וזה עצמו נקרא שמאירין לפניו כביכול כיון שהוא מצוה וכוסף שיקיימו מצותו ונחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו הרי זה עצמו נחשב הארה לפניו כביכול מה שישראל שומרין מצוותיו התמימות בהקדמת נעשה לנשמע שזה כל עיקר

כוספו יתברך ועל ידי זה זכו למדריגת אעל פסוק שחטא ישראל הוא, וידוע מה שמשלו הספרי מוסר החוטא כלוקח המלך ומוליכו למקום מטונף חס ושלום וזהו מצד החטא אבל אחר שישוב וזדונות כזכיות הרי לא הוליכו אלא למקום קדוש וטהור, ומכל מקום הוא המוליך כי הרי לא היה בדרך התורה וציווי השם יתברך וזה נחשב מאיר לפניו שההארה הוא שיראה מי שמאירין לפניו הדרך ילך, ובהארת הנר מצוה שהוא במעשה הקיום מצות התורה נקרא מה שהשם יתברך מאיר לכל העולם כולו, ומצד מה שהוא כוסף למעשה ידיו ויש לפניו נחת רוח ועשיית רצונו גם מבעלי תשובה שזדונות כזכיות וכן מקיום מצות שחדשו סופרים הרי נעשה נחת רוח לפניו על ידי מצות מחודשות, ומה שהם כביכול מאירים לפניו על ידי נר מצוה וכן על ידי תורה עבור מה שהם מאירים לפניו על ידי תורה שבעל פה שהוא ביד ישראל כדרך שאיתא בהזהב (נ"ט:) נצחוני בני ובהפועלים (פ"ו.) נוכח רבה בר נחמני [ועדבר זה בקידוש החודש אני ואתם נלך לבית דין של מטה אימת קבעו ראש חודש (דבראשית רבה פ"ב)] וזה הכל מהבדל שבין ישראל לעמים דעל ידי שישראל מכירים שהכל מהשם יתברך גם השתדלותם על ידי זה השם יתברך מוסר הכל להם ובידם לחדש תורה ומצות והן הן גופי תורה וחביבים דברי סופרים וכו' (שי"ר פ"א) וגם בפירוש מצות התורה אין לנו אלא מה שפירשו סופרים והלכות שקבעו הם, וזהו גם כן ענין התהלך לפני שזכה אברהם על ידי מצות המילה שהיא מצוה ראשונה המחודשת על מצות בני נח שהיו נוהגות אז בעולם והוא בהשתדלותו הביא מצוה זו לעולם ונקראת על שמו בריתו של אברהם אבינו, ובימיו היה זה בכלל התהלך לפני שהוא הביא לעולם מצוה מחודשת שלא היתה מקודם, ואף על פי שהשם יתברך ציוהו על זה מכל מקום זה היה ביאור כל כלל עובדות דאברהם א ע שאמרו ז"ל (יומא כ"ח:) דקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה, והרי הוסיף מצות והתהלך לפניו מה שלא ציוהו אלא שמי יודע ששהיה זה רצון השם יתברך להוסיף, אבל בנתינת המילה מצוה מחודשת נתברר זה שרצון השם יתברך בהוספה על מצוותיו כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פי"א) שזה כל ענין המילה להגיד דמעשה בשר ודם משובחין ממעשה השם יתברך דכל מה שברא השם יתברך צריך תיקון, והתורה שבכתב היא דפוס כל הבריאה גם היא צריכה תיקון והוא התורה שבעל פה, (והוא) הראשון לחדש מצות ותורה מלבו כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פצ"ה) דנעשו ב' כליותיו כב' מעיינות ונובעות תורה לכך מצוה ראשונה החדשה ניתנה לו, וממנו התחלת ב' אלפים תורה כמה שכתוב בפ"ק דע"ז מואת הנפש אשר עשו בחרן שהוא מה שהאיר לבאי עולם זהו על ידי תורה אור דזולת זה אי אפשר להאיר, ושורש מכוון התורה הוא ההשתדלות והתחכמות להוסיף

ולהתהלך לפניו לא במקובלות לבד, ובזה הוא ממשיך אור בעשיית נפשות מחודשות כאלו הוא עשאן דשורש הנפשות הן עצמן שורש התורה כנודע, ותחלתו מואת הנפש וגו' הם גרים שגייר ולא נשאר מהם כלום שהוא על דרך וזרח משעיר וגו' שדרשו חז"ל (ע"ז ב':) שסובב הקב"ה התורה על כל אומה ולשון, שזהו התחלת התפשטות התורה בעולם הולך מתחלה לאו"ה כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, כי מצד תורה שבכתב שהוא מדריגת את האלקים וגו' לילך בדרכיו שמצוה זה אפשר גם לאו"ה להתנהג, אלא שהם שאלו מה כתיב בה וכו' כי אחר שיש אומה ישראל ית אז אפשר לגר להתגייר ונפסחו אל בית יעקב שהם נטפלים לישראל כי זה כל כחם אחר שרואים אומה ישראל ית מתנהגים על פי התורה אז גם הם מתגיירים, אבל שיהיו הם המתחילים בקבלת התורה שואלים מה כתיב בה כי אין להם תמימות, ולכך משנתקרב אברהם אבינו ע להיות תמים נתרחקו גם כן כל אותן הנפש אשר עשו בחרן שלא היו גרים גמורים כי אז עדיין לא היה אומה הישראל ית, רק דאברהם אבינו ע תחלה לגרים שעליו היה תחלה שם גר גמור אף שלא היה עדיין אומה הישראל ית, ומזכה הוא לתמימות ושם ישראל נתבשר בלידת יצחק ואומה ישראל ית יצא ממנו, ואפילו אליעזר ראש לתלמידיו שגייר הדולה ומשקה מתורתו וישמעאל בנו נדחו מירושתו שהוא הטיפול וחבור אליו כי גם ישמעאל אין נקרא זרעו כלל, רק מכל מקום החושך הכנה לאור וזרח משעיר למו ואמרו בזוהר (ח"ג קצ"ב:) דניטל זריחה והופעה מאו"ה וניתן לישראל, הכונה כפמה שכתוב הוא דמכוון התורה להיות הכל ביד ישראל וזה לכאורה דרך או"ה האומרים כחי ועוצם ידי וגו' וישראל הם להיפך מכירים דהכל מהשם יתברך, רק מצד מה שאו"ה במחשבתם ששההשתדלות בידם לא רצו לקבל השתדלות התורה הרי אדרבא מחשבות ההשתדלות מביא העדר השתדלות וישראל בעלי העדר השתדלות קיבלו השתדלות מזה מגיע כן משפטם להיות נחשב שלהם והשתדלותם, וכדרך שאמרו ז"ל (ע"ז י"ט.) לבסוף נקרא תורתו וזה עיקר נתינת התורה ומתן תורה כמתנה להיות שלהם, ומזה זכו לתורה שבעל פה שהוא מצד שהתורה להם מתנה להיות שלהם ולא בשמים היא עוד, והיא מורשה קהלת יעקב כמו שנתבאר שזה ירושה מארבהם א ע שקיים הכל ומצד חכמתו שהיה כל תורה שבכתב אצלו כתורה שבעל פה וכן תורה ציוה לנו משה לנו ולא לאומות העולם, כי אמרו ז"ל (תנחומא תשא) צפה הקב"ה דאו"ה עתידין לומר אנו ישראל אמר מי שמסטורין וכו' כי אחר דתורה כתיבא ומנחה או"ה דורשין בה לכבוד עצמן כרצונן, אלא שבאמת עיקר תורה שבכתב הוא כפי פירושו של חכמי ישראל בתורה שבעל פה ותורה שבעל פה לא עשה כן לכל גוי שאף שיש חכמי או"ה הגם שיחדשו

חכמות בענייני עבודת השם יתברך אינו נחשב לתורה שבעל פה רק מה שחכמי ישראל יחדשו, וזה זרח משעיר למו חכמה אנושית שזה עיקר בשעיר כמו שאמרו ז"ל (איכה רבה פ"ב) יש חכמה באדום תאמין שנאמר והאבדתי חכמים מאדום וזה זרח לישראל להיות להם לבד חכמה אנושית כי אין קרוי חכמה אלא חכמת התורה:

וזה כל ענין ניצוח חשמונאים ליון בזמן בית שני, שאז התחדשות התפשטות תורה שבעל פה אחר חתימת הנבואה כי נודע בתלמוד נקרא חכמת יונית כלל חכמות אנושית והם ההיפוך מתורה שבעל פה שהיא חכמה אנושית של התורה ורצו לבטלה מישראל היינו לבטל שאנו מאירים לפניו כביכול, וזהו טומאת כל השמנים שבהיכל עד שבא חשמונאי ונצחם, ובענין מעשה דיהודית בת חשמונאי ושאר צנועות דמסרי נפשי' לקטלא על באית גוי שהוא שמירת תוקף כח היהדות כמה שכתוב (עירובין י"ט.) על בועל ארמית דלא מבשקר לי' אברהם א ע, כי באיש ואשה נאמר והיו לבשר אחד ונדמה במראית העין לגוי וכן ההיפך באשה, ומסירת נפש על ההבדלה הזו הוא שורש התמימות דישראל כי הן יקטלנו לו נייחל לא כאו"ה דבשעת צרתן התקצף וקילל במלכו ואלקיו, ומעין חתום אלו הבתולות שגזרו על כל בתולה תבעל לטפסר (כמה שכתוב כתובות ג':) שזהו טומאת השמנים כי שורש תורה שבעל פה סטרא דנוקבא כנודע, ולא ידעו דבנות ישראל ימעין חתום אין שליטה לזר בתוכם, וכן נמצא פך חתום בחותמו של כה"ג וממנו הדליקו בבית המקדש היינו מה שאנו מאירין לפניו כביכול, ודבר זה הוא כח תורה שבעל פה שאי אפשר לכתבו בכתב גלוי לכל העמים שהרי הם אומרים שחכמתם אמת, ומה שתורה שבעל פה הוא חכמה האמיתית הוא מצד מה שאנו יודעין שהקב"ה מסכים על ידו להיות זה נחשב כמאירים לפניו, ודבר זה נקרא מסטורין שלו יתברך ואין בו גילוי לעין כל בעולם הזה רק לעתיד יראו כל בשר כי פי ד' דבר, כל דברי תורה שבעל פה הוא מה שפי ד' דבר ושכינה מדברת מתוך גרונם, וזהו מצות הדלקת נר חנוכה שאנו מאירין בעולם ניסיו כי כל ידיע עולם הזה בתורה שבעל פה הכנה לראיית כל בשר דלעתיד על ידי מה שמאירין לפניו בעולם הזה, ממילא זיו יקרי' מליא כל ארעא וניצוצין החוזרין מאירין לכל העולם כולו כמה שכתוב והלכו גוים לאורך וגו', וזהו נר חנוכה שמצותו בחוץ כשאין שעת הסכנה לקיים והלכו וגו':

פרק טז

להבין ענין ב' אדרי"ן, וידוע די"ב חודש נגד י"ב שבטים כמה שכתוב בב"ר [פרשת ויחי] ובשכבר הימים חשבתי הסברא דאדר נגד יוסף שנעשה לב' שבטים ופעמים נמנה א' פעמים ב' והארכתי במילי דאגדתא בזה ואחר כך מצאתי כן בספר קדושת לוי וכיונתי

לדעת קדושים, ואולם כפי קבלתי סדרן של ו' עמקים שבספר יצירה שבהם גבולי אלכסונים דהיינו בכל עומק יש ב' קצוות אלכסונים שכל אחד הוא נגד חבירו, וכן הם סדר י"ב שבטים שכל אחד יש לו שבט כנגדו שעומד בגבול אלכסונו שהוא ממש נגדו והיפך לו, וכן הם סדרן של י"ב פשוטות דבספר יצירה שם, ורשום אצלי סדרן בגבולי אלכסונים מסודר נגד האותיות כפי הקבלה שקבלתי ושמעתי לזווג השבטים זה נגד זה ונגד (נמחק תיבה אחת) ונגד האותיות על סדר זה, יהודה יששכר נגד אותיות ל' ז' הם גבולי אלכסונים נגד עומק רום, בנימין ראובן נגד אותיות נ' ח' נגד עומק תחת, אשר יוסף נגד אותיות סו 'ו', לוי דן נגד אותיות ה' ע', גד זבולון נגד אותיות צ' י', שמעון נפתלי נגד אותיות ט' ק', וידוע מספר יצירה סדקן של י"ב פשוטות לחדשי השנה ה' ו' ז' ח' ט' י' ל' נ' ס' ע' צ' ק' וכפי זה סדרן של חדשים מניסן עד אדר כסדר השבטים הוא לוי יוסף יהודה [וקבצתי בזה טעם על זה גם כן מה דסיון נגד יהודה וניסן נגד לוי אף דניסן ראש השנה למלכים דישראל ויהודה מלך רק בי מלכים ימלוכו, ואין כאן מקומו], ראובן שמעון זבולן יששכר בנימין אשר דן גד נפתלי, וחדשי הקיץ הם אלכסונים לחדשי החורף רק שאינן כסדרן זה נגד זה וכפי זה נפתלי נגד אדר ויש סיוע לזה ממה שכתוב הראבן דוד בספר יצירה בסדר י"ב כחות הנפש דשם סידר שחוק לנפתלי כמה שכתוב נפתלי שבע רצון, [הויינו דרצון הוא היפך כעס וכן תמורת שחוק כעס כמה שכתוב בפירוש רבינו סעדיה שם] וכל כך בבהגר"א שם בשם כתבי האריז"ל, ואדר נגד שחוק כפי נוסח ספר יצירה שבשערי ציון שהוא נוסח האריז"ל על ידי בספ"ה המליך ואת ק' בשחוק וצר וכו' ואדר בשנה וכו' עיין שם וכמה שכתוב בפירוש הגר"א שם מקרא דמשתה ושמחה ליהודים ע"ש, וכן מנהג לעשות כל מיני שחוק בפורים ומנהג ישראל תורה דהוא על דרך שנאמר יושב בשמים ישחק ד' ילעג למו, דיום אשר שברו וגו' נהפוך הוא וגו' דזה שחוק גדול כאשר נהפוך קיווי של רשעים ואו"ה מהיפך להיפך:

ואמרו בעל זה [ג' ב'] אין להקב"ה שחוק אלא אותו יום בלבד דעם בריותיו משחק ולא על בריותיו, והיינו כמה שכתוב במגילה (ו':) דאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים אבל אחרים משיש, וזה שייך בכל או"ה דאפשר שיתגיירו או עכמה פעמים יקבלו ז' מצות בני נח ויהיו מחסידי או"ה אכן בעמלק דכתיב תמחה ואמרו במכילתא (בשלח) דאין מקבלין גר מעמלק ומלחמה לד' וגו' ואיך שייך דאין שמח במפלתו, אבל זה השחוק דאותו יום שיוגמר אז מחיית עמלק שהוא ראשית גויים וכחו הוא המעוררם אז להתייצב וגו', כי הוא התמצית של עשו הוא אדום נגד משיח בן דוד שהיה אדמוני נגד עשו כידוע מדברי חז"ל בשוחר טוב וח"ה עי' בי"ר, ואמר ננתקה וגו' ודרשו חז"ל (ירושלמי על זה

פ"ב) על ציצית ותפילין שהם ציוני הלבושים דישראל מאו"ה כי כל חפץ או"ה תא ניהוי לעמא חד כמ,ש שובי שובי השולמית וגו' כמה שכתוב בשיר השירים רבה, ובאמת זה אי אפשר כלל כי אפילו ישראל שהמיר דת רצה לומר והגדיל עבירות זו למעלה מזו אעל פסוק שחטא ישראל הוא והמשילהו בסנהדרין [מ"ד א'] לאסא דקאי ביני הוצי, כי גוף הישראל מלידה מבטן מובדל מגוף עכו"ס ואפילו תינוק בן יומו ניכר למי שיוכל להכיר שזה בשר קודש וזה בשר חמורים, ובאחרית ימים כשיבורר זה דכל רואיהם יכירום וגו' וכאשר העידו מהאומות בעת השמדות רצה לומר דלשוא עמלו גם באותם שנשתמדו דאחר החקירה נתברר להם שעדיין לבם לשמים כידוע בספורי הקורות, וע"כ באחרית הימים רצונם עכמה פעמים להיות לעמא חד מצד הלבושים דהיינו מצד הדמיון אף שאינו באמת מכל מקום למראית העין הוא כן על דרך שאיתא בשבועות (ל"א.) א"ל או לבוש כמוהו וכו', כי איש חכם נשפט את איש אויל דכל משפט וטענות שיש על ישראל הוא על ידי או"ה כי שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות הכל אחד דכל זמן שיש מציאות לשורש רע ועמלק ואו"ה יש מציאות חוחים הסובבים השושנה העליונה והוצי דסביב לאסא שהם חטאי ישראל כנזכר, וכמה שכתוב בנדרים (ס"ו.) בנות ישראל נאות הן אלא שעניות מנוולתן לילך במלבושים מגונים ונדמים למכוערים, וכמה שכתוב בשיר השירים רבה על פסוק ששזפתני השמש שהכיעור בא מדבר חיצוני הסובב לגוף ויוכלו להעבירו, וכמה שכתוב ביהושע בן יהוצדק כה"ג שהיה לבוש בגדים צואים והסירום והלבישו מחצלות והם בגדי כהן גדול דמפורש בכתיב דנתנו לאהרן לכבוד ולתפארת, וכמה שכתוב בפרק כל כתבי (קי"ג:) ר"י קרי למאני מכבדותא דבלא מתאי תותבאי, (שם קמ"ה:) ועולם הזה נקרא לא מתאי ע"כ ניתנו רמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה להיות איש הישראל י מצויין בהם בלבושי כבוד לתפארת דזה כל שורש יעקב א ע תפארת ישראל אשר בך אתפאר, ואמרו בויקרא רבה (פ"ב) למה מזהיר הכל לישראל משל למלך שמזהיר על בגד אחד לפי שאותו לבש וכו' עיין שם כמה משלים הכל על שישראל לבוש של השם יתברך והיינו אשר וגו', כי אף דמלא כל הארץ כבודו אינו מקומו דבכל מקום (בלתי ניכר תיבה א') מלאכים אומרים א' מקום וכו' רק כבודו שהוא לבושין, והיינו על ידי ישראל שפרסמו כבוד מלכותו וכמה שכתוב בסוף מנחות מקרטגוני וכו' מכירין את ישראל ואת אביהן שבשמים, דעל ידי בני ישראל נתפרסם הכרת שמו יתברך בכל העולם כולו וכידוע זה בכל או"ה היום באמונות שלהם, וזהו שורש של ישראל בהם תפארתו יתברך ומשם התורה דכתיב בה אמת המפארת את ישראל בעלמא דשקרא שהם דבוקים באמת שתכון לעד:

וידוע מה שכתוב בזוהר אות ק' וה' הם אתוון דאשת זנונים ואשת חיל ובעת א"ז לאתתקנא גרמא כגונא דילה וכו' עיין שם [בפרשת תרומה קמ"ח סע"ב], והם אותיות של חדשי ניסן דניסן החודש הזה לכם שבו גאולת ישראל להיות כנסימן מיוחדת ואשת חיל עטרת בעלה לפאר להשם יתברך דזהו שורש ישראל מצד דיבוקם להשם יתברך דהפעם ילוה אישי אלי דע"כ הוא נגד שבט לוי כפי קבלתי הנזכרת, ובפירוש הראבן דוד לספר יצירה תשמיש ללוי וכו', והוא בלא לבושים כמה שכתוב (כתובות מ"ח.) אם אומר וכו' היא בבגדה וכו' דדביקות ישראל להשם יתברך הוא בעצם בלי שום לבוש כלל כי מצד הלבושים אפשר להיות דמיון שוא, וכן בהתחלת החטא דאחר מתן תורה דאמר מי לד' אלי היינו השורש השייך להשם יתברך שלא להשתנות על ידי חטאים ובאו אליו כל בני לוי שזהו השורש שיש בישראל שדבוק לגמרי בהשם יתברך וע"כ אי אפשר לו לחטוא בעל זה כלל, ותמורת תשמיש סירוס הוא בעולם התמורה אל אחר דאסתרם ולא עביד פירין, ובקצוות אלכסוני שלו כפמה שכתוב למעלה הוא שבט דן דידוע מה שכתוב במדרש (שוחר טוב קא) על פסוק פן יש וגו' או שבט אשר לבבו וגו' זה שבט דן דפסל מיכה יצא ממצרים כאלו חס ושלום יש בהם שורש להיפך אבל גם הוא קדוש לאלקיו מחובר בקדושה שמחובר תמיד עם שבט יהודה נשיאו, ויהודה נקרא כולו על שם הקדוש ברוך הוא דקידש שם שמים בפרהסיא כמו"ש בסוטה (י:), כי ענין יהודה הפעם אודה וגו' ההודיה להשם יתברך שעשה אותנו גם כן חטיבה אחת בעולם (ברכות ו'.) וע"כ הוא נגד סיון שבו מתן תורה שעל ידו נתפארו ישראל ונעשו דוגמתו יתברך וכמה שכתוב (בבא בתרא ע"ה:) עתידים צדיקים שיקראו בשמו יתברך ומה אני וכו' אף אתם וכו' (נדרים ל"ז.) הכל על ידי התורה, ודן ידין עמו כמיוחד שבשבטים לברר דאף בעת שלבבו פונה חס ושלום כאלו חס ושלום אינו מפאר להשם יתברך מכל מקום בפנימיותם עמך כולם צדיקים הנקראים בשמו של הקדוש ברוך הוא וזה היפך אז הרוצה להיות דבוק בחי עולמים גלוי לעין, וכמו שהיה בניסן גאולה גלוי' לעין כל דבני ישראל יוצאין ביד רמה וכן בניסן עתידין ליגאל ואוי למטיל כסותו בין לביא ללביאה כשנזקקין זה לזה, ועל ידי זה זכה אהרן לבגדי כהונה על דרך שאי סוף תענית אין אשה אלא לתכשיטין והיינו הלבושים הוא לכבוד ולתפארת שאין בו שום אחיזה לרע, וממנו שורש התורה משה רבינו עליו השלום וצורבא מרבנן דמורי כמה שכתוב יורו משפטיך וגו' ובכל מקום ובאת אל הכהנים הלויים בספר יוחסין מעזרא ור' יוחנן בן זכאי ע"ש, והיינו שהם מפארים את ישראל לאביהם שבשמים וכמה שכתוב (זוה"ק ח"ג כ.) משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא העוסקים ביחוד וזיווג החו"כ, ושושבינין

למה שלא יוציאו שום לעז על הכלה על ידי השפחות כמו שאמרו ז"ל בעגל ובאהרן התאנף וגו' שהוא שושבינה וניצול על ידי משר"ע שושבינא דמלכא, ומשניהם נתברר האמת דלא חטאו ישראל כלל דהרי אהרן אמר חג לד' מחר הוי' והודו לו, ואשת זנונים בעת לאתתקנא וכו' שזה כל חפץ או"ה לומר אנו ישראל אבל רק בעת מצד עולם הזה דשקרא שיש מציאות לרצון שקר אבל לא יכולת, ואות דילה כגונא דקופא אצל בר נש וכו' עיין שם בזוהר תרומה:

ואמרו (בבא בתרא נ"ח.) דהכל בפני שכינה כקוף בפני אדם, וידוע ששכינה הוא כנסת ישראל היינו שכינת השם יתברך בתוך לבבות דישראל, ואמרו ז"ל (סנהדרין ק"ט.) דמדור הפלגה נעשה קופין על שרצו להתדמות לבנות מגדל וראשו בשמים, והוא דוגמת ישראל בבית המקדש ששם שכינתו יתברך ואמרו (בבא בתרא שם) חוה בפני אדם כקוף בפני אדם וכן כביכול למעלה ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה, וזה שאמרו בשבת [ק"ד א'] ק' קדוש וכמה שכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני דבזה מתדמים כביכול אליו וכל מקום שאתה מוצא כנר ערוה שם אתה מוצא קדושה והקב"ה נקרא שונא זימה, וגם או"ה אחר דור המבול גדרו עצמם בעריות ורוצין להתדמות לאדם ובאמת אמרו (נדרים ל"א:) הנודר מן המולים וכו' מן הערלים וכו' שאין הערלה וכו', וידוע דברי רמב"ם בספר מורה נבוכים דמצות מילה היא הגדרת התאוה, ויציבא מילתא כי הערלה היא אשת זנונים שהוא עטיו של נחש שבארתי במקום אחר דהוא שורש התאוה כמו שאמרו ז"ל (שבת נ"ה:) על ישי דמת בעטיו של נחש ואמרו (ויקרא רבה פי"ד) על פסוק בעוון מלא אפילו חסיד וכו' על ישי, וזה מותר במחנה ישראל כי אמרו ז (סנהדרין ס"ג:) לא עבדו על זה אלא להתיר עריות וכו' דשורש על זה לא נמצא בישראל כלל, ומה שנאמר פן יש בכם שורש וכו' הוא רק נמשך מיצא דעריות שישנו גם בישראל וע"כ שרו של עשו נגע בכף יריכו כידוע דכעס ותאוה הם ב' הפכים ואף דבאמת כל הרעות מחוברים יחד, ואמרו (בראשית רבה פס"ה) על עשו צד נשים וכו' מכל מקום הוא פושט טלפיו כחזיר לומר מה אבא נשא בן מ' וכו' ופשיטות טלפיים היינו מה שאפשר להטעות בני אדם הרואין לעינים אפילו כעין שמואל הנביא רק ד' יראה ללבב האמת, אבל למראית העין יש לו אחיזה בירך יעקב רומז למקום התאוה כמה שכתוב יוצאי יריכו וכן בירך דסוטה, וזב אסור במחנה לוי' שהם נקיים מזה וע"כ שבט לוי לא עבדו על זה גם כן, (יומא ס"ו:) ובזה הוא הגאולה מאומות כאשר נתברר כח זה בכל ישראל [דכח כל שבט ישנו בכלל הכנסימן דכולם זרע יעקב הכולל הכל רק באותו שבט הוא נגלה בפרט] שאף ערלי ישראל נקראים מולים ודאין הערלה נקראת אלא על שם אומות העולם, והמילה הוא המבדיל בעצם הגוף בין בשר

קודש לבשר טמא כי זה אעל פסוק שחטא ישראל הוא כנזכר למעלה, ומצד הגוף באמת אין אחיזה כלל רק היעקר מצד המלבושים וכמש"נ ותתפשהו בבגדו דבלבוש אפשר להתדמות ועל ידי זה יאחז בירך, ושורש עשו הוא רציחה הנראה היפך מתאוה ותמצית כח עשו הוא עמלק והוא ראשית גוים שורש האשת זנונים דבעית לאתתקנא וכו', וע"כ בחר המן בחודש אדר שנברא תאות הק' כגונא דקופא וכו', ובפירוש הראבן דוד לספר יצירה דצר בו דגים בעולם ולו כח הימים ע"ש, וידוע דמים רומזים לתאוה שמצמיחים כל מיני תאוה וזהו נחל השטים שגם הוא קדוש אצל בני ישראל ומעין מבית ד' יוצא והקשה וגו' וכמה שכתוב ומספר את רובע ישראל, וכמו שאיתא (שוחר טוב מ' צ"ב) מה תמר יש לו תאוה אף ישראל יש להן תאוה ומה הוא תאותן של ישראל הקדוש ברוך הוא, וכמה שכתוב תאות אדם חסדו היא מדת חסד לאברהם א ע שנצטוה על המילה דממנו התחלת הבירור לזרע ישראל דכל תאותן להשם יתברך, ואמרו ז"ל (סוטה י"ט.) בשכר כי אם מחוט ועד שרוך נעל זכו לחוט של ציצית ורצועה של תפילין והם לבושין דיקר של כלל ישראל שמצוינין גם בלבושיהם, והציצית היא בלבושי הגוף להסיר בגדים הצואים על ידי זה וכמה שכתוב באותו תלמיד במנחות (דף מ"ד.) דטפיח ציצותיו על פניו להצילו מתאוה רעה, וכמה שכתוב וראיתם אותו וזכרתם וגו' ולא תתורו וגו' אשר אתם זונים וגו' לשון זנות ואתם דייקא שהוא מצוי בכם, וכמה שכתוב בהחליל (דף נ"ב.) כי הגדיל לעשות דמניח או"ה ומתגרה בישראל וכל הגדול יצרו גדול והיינו יצרא דעריות כדאיתא שם בעובדא דאביי, ואמרו בעירובין (דף י"ט.) שהכל יורדין על עסקי הנם ושם דאברהם א ע מציל בני ישראל דנמולים, והיינו דהמילה מעידה דתאותו להשם יתברך וזהו השורש התקוע מאברהם א ע וע"כ הוא מצילן:

וזהו המנהג להלביש בגד ציצית למתים וכמה שכתוב התוספות ברכות (דף י"ח.) וכמה מקומות מזה דבמתים חפשי רק הציצית הוא עדות וציון על לבושיו גם כן דהיינו בהתפשטות המעשים גם כן לא חטא, מלבד המילה המעידה על שורש גופו ורצועה של תפילין שהיא הקשר שיש לישראל עם אביהם שבשמים עד דראו כל וגו' ואמרו במגילה (דף ט"ז:) אלו תפילין שבראש, כידוע דתפילין של יד הוא קשר כל פעולותיו להשם יתברך וזהו לך לאות ולא לאחרים (מנחות דף ל"ז:) דאין זה גלוי לכל מצד המעשים הנגלים, אבל תפילין של ראש על התקשרות המחשבה וראשית שורש היהדות דהם מקושרים להשם יתברך ומים רבים לא יוכלו לכבות ולנתק, זה גלוי לכל העמים בדורן של שמד דהרבה מפושעי ישראל מסרו נפשם על קידוש השם ואפילו האנוסים בצנעא שמרו כידוע, וזה נקרא מוסרותימו ועבותימו (תוספות על זה ג': בשם ירושלמי) שהם קושרים

את ישראל שלא יוכלו לידבק ברע כלל וכשנתגלה זה נופל פחד על האומות ליגע בהם, וכמו שהיה ביציאת מצרים שמעו עמים וגו' כאשר מכירין הדיבוק של ישראל עם השם יתברך גלוי לעין, עד שבא עמלק וקיררה בפניהם ואמרו ז"ל (תנחומא תצא) שחתך מילותיהם וכו' היינו דבזה יש לו טענה למראית העין כנזכר, והוא הראשית גוים לעומת הראש דבני ישראל שבקדושה שמקושר להשם יתברך בגלוי ועל ידי זה ממילא כל הגוף גם כן מקושר והוא מייעץ ננתקה וגו' לנתק קישור זה, ועבותימו הוא תפילין כי עבות הוא המקשר דבר לדבר וזה ירצו להשליך כי לנתק כביכול מכירים שאי אפשר כי הקשר אמיץ רק רוצים להשליך על דרך השליך משמים ארץ תפארת ישראל שעדיין ישנו לתפארת רק שמתבולל בארץ ונטמע בין העמים חס ושלום למראית העין, ומוסרותימו הוא חוטי הציצית שהמוסרות קושרין הדבר בעצמו היינו שלא יוכלו לחטוא ולהתלבש בבגדים צואים וזה רוצים לנתק לגמרי והיינו דהם חושבים דבלבוש עכמה פעמים אפשר להתדמות, וזה כל חפץ אומות בעקבתא דמשיחא להתדמות עכמה פעמים בלבושים ועניינים הנגלים להיות במראית עין לעמא חד, ועל זה אמר למה רגשו וגו' יהגו ריק כי הוא מחשבת ריק ודמיון שמצד שהם בדמיון חושבין שיש ממשות לדמיון, אבל באמת הוא דבר ריק שהדמיון אין בו ממש ואינו אלא כדרך שעושין המשחקין כל מיני דמיונות לשחוק שיוכלו להתדמות מכל דבר, והשם יתברך ברא גם כן ענין זה לשחק כמה שכתוב לויתן זה יצרת לשחק בו [והוא מהדגים] ועיין בהספינה [על דרך סע"ב] דירדן מגלגל ויורד לפיו, היינו כמו שקבלתי דירדן בעולם כמו כבד בנפש וסמך מלשון הגמרא [בכורות נ"ה סע"א] דמסמיך זכרותא דירדנא וכו' זכרותא דדמא כבדא עיין שם, ודממנו כח הכעס דוגמת כבד כועס וע"כ אמרו [נדרים כ"ב סע"א] ונתן לך לב רגז וכו' לא עברי ירדנא יעוין שם, והשחוק תמורת הכעס דע"כ נוצר ענין השחוק בעולם לבטל לב רגז ולהפיגו על ידי זה וע"כ יגיח ירדן לפיו של לויתן לכלותו בפיו וזהו הכל בקדושה כי גם ירדן מכלל ארץ ישראל וארץ הקדושה, אבל בעולם התמורות הם זה לעומת זה כידוע שהעומד כנגד חבירו שמאלו נגד ימינו וימינו נגד שמאלו, וכאשר הם רוצים להדמות ישראל לעכו"ם מי שמכיר באמת דצורת ישראל משונה לגמרי איך לך דמיון של שחוק יותר מזה ומעורר שחוק למעלה דיושב בשמים ישחק למו, וממילא מתעורר בעולם התמורות תמורת שחוק כעס ואז יבהלם באפו ובחרונו וגו':

ושלשה מיני שחוק הם כמה שכתוב בבראשית רבה [פרשה נ"ג] אין מצחק אלא על זה גן עדן וש"ד ע"ש מקראי דמייתי, כידוע דכל דבר חלוק לג' בהכרח אמצעי וב' קצוות והולך כן לעולם כל שאפשר להתחלק כנודע, וכן הצחוק אף שהוא פרט אחד מתחלק

גם כן לג' אבות החלוקות, והם ג' מינים שבו ב' מהם מה שמשחק עם הזולת או עם אחר כמו יצחק מצחק עם וגו' או כמו לצחק בי דמייתי בב"ר או על אחר וכן יקימו הנערים וישחקו דהשחוק הוא מן החלש כמו ששוחקין על הנכשל ונופל וזהו משחק על בריותיו דלעתיד. והג' הוא גם בינו לבין עצמו כשעושה דבר של דמיון שאינו אמת רק לצחוק וכמו כמתלהלה וגו' ואומר הלא מצחק אני וכן ויקומו לצחק, ועיקר על זה לפי האמת אינו אלא דמיון כזב הנעשה לצחוק כמה שכתוב בשמות רבה (פמ"ג) לאשה שהיתה מחבקת לדמות של עץ ע"ש, וב' אלה האחרונים הוא מצד התפשטות ענין הצחוק בבריאה, אבל תכלית הבריאה לא היה דמיון שאינו אמת ולא להרע לשום בריה ולעשות דמן של נערים שחוק שזהו השחוק על בריותיו שהוא בע"כ שפיכת דמים והלבנת פנים למי ששוחקין ממנו ומאתו לא תצא הרעות, רק בעיקר היצירה יצרת לשחק בו היינו עם בריותיו שהוא שעשוע גם למי שצוחקין עמו ולא על דרך דמיון כוזב רק על דרך השעשוע להטיב לבו ולהפיג כעס ולב רגז, ושורש ענין לויתן על דרך הסוד עי' זוהר [אחרי נ"ח א'] ובמקדש מלך דרומז לצדיק יסוד עולם, רצה לומר צינור הממשיך השפע מן המשפיע למושפע שזה גורם צחוק בכל העולמות, ופשטי' דלצחק בו היינו בכל עלמין וכן הוא בזוהר [שמות י"א סע"ב] דאשרי לויתן לחידוי לעלמא וכו' עיין שם ואותו ענין גם כן בפרשת שלח [קעל דרך א'] ושם איתא בלחידוי בעלמא וט"ס הוא וצ"ל לחידוי לעלמא, [ואפשר דצ"ל כל חידוי בעלמא וכן הוא במקדש מלך פרשת שמות שם מהגהת הרחס ושלום, אך מה שכתוב שם לויתן חכמה ובעלמא בינה אם קבלה נקבל כי מקום יש בראש לפרש בענין אחר, ואין כאן מקום להאריך בסתרי תורה] ועיין בפרשת ויחי [רמ"ז א'] לאתתקנא למטרוניתא למחדי עילאי ותתאי כמה דאת אמר לויתן וכו' עיין שם ובמקדש מלך שם, ופשט מלת לויתן כמעיר איש ולויות וכלשון הירושלמי דמ"ק (פ"א הוא הדין) לא תעורר אשה לויתה וכדפירוש רש [איוב ג'] על פסוק העתידים עורר לויתן, ודגים פריצי כמה שכתוב בהספינה שם ולויתן שהוא הגדול שבהם כח זה עצום בו יותר, וזהו שורש הצחוק הנוצר בעולם דע"כ אמרו בספר יצירה המליך אות ק' בשחוק הרומז לקדושה וגדר ערוה כנז"ל וכמה שכתוב (ירמות כ'.) קדש עצמך במותר לך דיהיה השחוק בקדושה, ועל דבר זה נסמית עינו של אותו רשע אמר מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדבר זה (כמה שכתוב נדה ל"א.) כי מי ששכלו מזימה ואשת זנונים אין מבין שיהיה שייכות קדושה בזה כלל, וכן נחש שהוא אשת זנונים אמרו ז"ל (בראשית רבה י"ח) ראה אותן ערומים וכו' ונתקנא בזה שיהיה מציאות קדושה וע"כ בעת לאתתקנא ברזא דאשת חיל, אבל לא כנשים המצריות העבריות כי חיות הנה דמצרים הוא ערות הארץ ורזא

דאשת זנונים, וע"כ נקרא פרעה לויתן כדפירוש רש [תילים על דרך] על פסוק רצצת ראשי לויתן וכן תרגום יונתן [ישעיין כל זה] על לויתן נחש בריח, והיינו מצד שורש נחש דלויתן ומלך כל אומה הוא שורש כח האומה, אבל בישראל יש בזה חיות אלקי וקדושה וע"כ טרם תבוא וגו' דנשים צדקניות לא היו בפתקא של חוה כמו שאמרו ז"ל (סוטה י"ב.) ועמך כולם צדיקים ומצד חטא אדם הראשון גרס דסירס הזכר והרג הנקיבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא כמו שאמרו ז"ל פרק הספינה (שם) ולפניו כביכול גלוי מקודם הכל ולמה לא נברא מתחלה סריס חמה ולא יצטרך לעשות אחר כך דבר שאסרה תורה ובארצכם לא תעשו ועיין שאילת יעב"ץ חלק א' דנוהג גם בדגים, [ויש לעיין בזה לדינא ואין כאן מקומו דעכמה פעמים הוא פעולה ללא צרוך ומגונה] וכן קשה על בהמות בהררי אלף דשם דהיש לומר לברוא מתחלה כן הזכר מסורס והנקיבה מצוננת, וע"כ דתחלת בריאתן היה לפרות ולרבות ולא היו מחריבין העולם, ובפשוטו כי בתחלה שהיה אדם הראשון בגן עדן נראה דכך היה הבריאה משכן אדם בגן עדן ועולם הזה למשכן החיות ולא שייך דיחריבו העולם דהרי לצחוק נבראו, רק אחר דנתגרש אדם מגן עדן והוצרך עולם הזה למשכן בני אדם יש חשש דיחריבו העולם שלא יהיה מקום לבני אדם לשכון בו, ועל דרך הסוד בתחלה היו כל הבריות בקדושה ואחר החטא דיש מקום לרע ויש לירא שלא יתפשט ביותר חס ושלום עד שיחריב העולם, וסירוס זה הוא מה שכתוב בסבא דמשפטים [ק"ג א'] ואל אחר אסתרס וכו' דאלמלא עביד פירין יטשטש לכל עלמא, וידוע מה שכתוב (שבת ק"ה:) איזהו אל זר שבגופו של אדם זה יצר הרע וזהו שורש אל אחר, וידוע דיש ב' מיני יצר רע כח הכעסני והתאוני ושורש התאוה הוא בקדושה דע"כ זב מותר במחנה ישראל מה מצורע שבא על ידי כעס ולשון הרע משתלח חוץ למחנה ישראל כי זה דנקרא רע אין לו שורש בקדושה, וקודם החטא גבורות קדושות היה רק כח הצמצום שלא יתפשט יותר מן הראוי הגורם חורבן וכמה שכתוב מפי עליון לא תצא הרעות ולא יגורך רע ולא יצא מדת הכעס לפועל, אלא אחר שניתן מציאות לחטא דעל ידי החטא וחרה אף וגו' וכן לדון בדיני סנהדרין ולהיות קנאים פוגעים בחוטאים ולנקום מעכו"ם מה קודם חטא אין מציאות לזה, לכן תחלת חטא אדם הראשון היה בתאוה ואחר כך נמשך חטא קין ברציחה, וגם בבעלי החיים יש יצר רע וכמה שכתוב בהרואה (ס"א.) דהא חזי' דנשכא ובעטא, וזהו כח השור כי יגח ואמרו בפרק על פסוק (קי"ב:) להרחיק משור שחור ביומי ניסן דכשדעתו זחה עליו על ידי מילוי תאותו גובר בו יצר רע דנגיחה, וע"כ המסורסים אין נוגחין כי יצר זה גם כן נמשך רק מתאוה ובהמות בהררי אלף שהוא שור הגדול שבעולם בו תוקף כח זה ביותר, ועל זה אמרו בויקרא רבה [פרשה

י"ג] דלעתיד לבוא יהיה קניגיון דלויתן ושור הבר דזה נגחו בקרניו וזה נוחרו בסנפיריו ע"ש, והוא זמן שחיטת היצר הרע שאמרו בהחליל (נ"ב:):

ושני יצרים אלו הם הפכים זה לזה וכל אחד כשהוא בקדושה מבטל את חבירו, ובהספינה שם איתא קניגון זה דלויתן על ידי גבריאל הוא גבורות הקדושות, כי יצרא דשפיכת דמים וכעס יתבטל לגמרי אבל יצרא דתאוה צריך לעבודת ד' גם כן, ואמרו בזוהר (חלק א' קל"ז:) דאיקרי לבן דאתלבן ולא יתבטל וכאמרם ז"ל (זוה"ק חלק א' קל"ז.) ונתתי לב בשר לב להוציא בשר ולא להנאת עצמו, וע"כ יהיה קניגיון שלו על ידי גבורות הקדושות והקב"ה עוזרו כדאיתא שם דלולי זה אפילו חסיד שבחסידים וכו' (ויקרא רבה ריש תזריע) ובעולם הזה אסתרס עכמה פעמים, ועיין שם במקדש מלך [פרשת משפטים] בשם האריז"ל דסירוס זה הוא בראש במוח הדעת והוא גם כן בעץ חיים בשער הקלי' ועל זה נאמר ריצתת ראשי לויתן, ושם הוא משכן עמלק ראשית גוים שבו נאמר תמחה ואין מקבלין גר ממנו (כמה שכתוב מכילתא בשלח) דלא עביד פירין ובלשון הסבא שם דלית לי' תיאובתא שהסריס אין לו תאוה, וזהו שורש עמלק שהוא תוקף כח הרציחה דלהשמיד להרוג ולאבד עד שחושב שאין לו תאוה כלל ושבזה יש לו מעלה על ישראל, וע"כ כשנפל הגורל על אדר שמח דאז מת משה רבינו עליו השלום (מגילה י"ג:) שהוא הדעת דישראל, כידוע (מתיקונים) דמשה מלגאו בסוד הדעת וע"כ הוא הגואל ממצרים ערות הארץ מקום הזימה דאשת זנונים, והוא המעיד דאצל בני ישראל הוא בקדושה דדעת דקדושה הוא ממש היפך זימה דע"כ נקבר מול בית פעור ואחר מעשה דשטים כי הוא ממש הפכו דעל ידי הזימה מסתרס הדעת, וכידוע דעל ידי הרהורים ושטיפות הזנות קשתו ננערת כפירוש רש שאין מוליד רצה לומר (סנהדרין צ"ב.) וזהו סירוס הדעת דקליפה דאסתרס ממילא על ידי התגברותו ביותר, מה דעת דקדשוה אדרבא בני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו ותמלא הארץ מקום הזימה גם כן אותם, וע"כ בז' באדר נולד ומת כי חודש זה נגד כח התאות כנזכר ומזלו דגים דפריצי וידגו לרוב דבהם כח הריבוי, ותחלת יצירת כח פרו ורבו נאמר בדגים ובכל התחלה הכח עצום ביותר, ואיתא בראש השנה (ח'.) אימתי לבשו כרים הצאן באדר מתעברות באדר וכו' וישראל נמשלו לצאן שגם הם פרים ורבים ביותר דע"כ נקראים עשתרות שמעשרות (חולין פ"ד:) ומצרים עבדו להם דהם שטופי זימה ועל ידי זה אסתרסו ואין להן שייכות לפרו ורבו ולהדתמות להם רק עבדו לאותו כח שנעשה אצלם כאלוה רצה לומר שזהו שורשם, וכשנגאלו ממצרים שמעו עמים ירגזו זולת עמלק שהיה חושב עצמו היפך כח זה לגמרי וע"כ חתך מילותיהם וזרק וכו' טול מה שבחרת, (כמה שכתוב תנחומא תצא) כי השם יתברך בוחר בקדושת אותו כח והוא מכחיש זה שאין

בו מציאות קדושה כלל כי מצא הנחשלים אחריך, ומשה רבינו עליו השלום נולד ז' אדר לברר קדושת אותו כח כי עם ידי הק' הרומז קדושה נוצר כח זה וחודש זה, וז' ימים הם בנין שלם לכל דבר כז' ימי בראשית ו' ימי המעשה ובז' נגמר וישבת וכן היה ז' אדר לידת משה רבינו עליו השלום וגם פטירתו שהוא גניזת אותו כח, וידוע דבפטירת כל צדיק שביק חיים לכל חי דכחו וחיותו נשאר בעולם הזה בתלמידיו וכל שכן משה רבינו עליו השלום שהוריד לנו תורה מן השמים, ועל ידי זה נעשה התפשטות דברי תורה בלבבות בני ישראל עד אין קץ וחיותו הוא התחלת תורה שבעל פה שהוא ריבוי דברי תורה לאין קץ ועד שאמרו (במ"ר פי"ט) ראתה עינו של רבי עקיבא מה שלא ראה עינו של משה רבינו עליו השלום והכל על ידי המשכת משה רבינו עליו השלום וחיותו דשביק והניח בעולם בתורה שבכתב הנקרא על שמו, ונמצא פטירתו הוא התפשטות כחו בגלוי לכל לבבות בני ישראל, וע"כ הקב"ה ממלא שנות צדיקים מיום ליום (כמה שכתוב ראש השנה י"א.) דביום שנולד והתחיל התגלות אורו בעולם בו ביום מת ומתחיל התפשטות אורו בעולם, וע"כ היה בז' אדר שהוא רומז על קדושת כח חודש המתפשט בכל לבבות בני ישראל ובתלמידי חכמים ביחוד הם משורש משה רבינו עליו השלום כידוע, וע"כ הם נמשלו לדגים כמו שאמרו ז"ל (ע"ז ג':) דאי אפשר לחיות בלא תורה כדגים בלא מים וכן בזוהר [ס"פ שמיני מ"ב א'] ועוד בכמה דוכתי וע"כ אמרו בהחליל (נ"ב.) אלו מאן דסני וכו', וכל קדושת כח התאוה הוא רק על ידי התורה כמה שכתוב (סוכה נ"ב:) אם פגע בך מנוול זה [הוא כח התאוה שהוא ניוול גמור כמה שכתוב בשבת (קנ"ב.) חמת מלא צואה וכו', ואמרו לשון זה כמורה באצבע לפי שישנו בכל אחד אפילו חסיד שבחסידים דהכל רצון אחרי'] משכהו לבית המדרש אם אבן נימוח כמה שכתוב אבנים שחקו מים דגם דברי תורה נמשלו למים והוא ממשיך כל תאותו וחשקו בדברי תורה ושם כל שעשועיו ועל ידי זה נימוח לב האבן המורה תוקף תאוה היפך לב בשר לב להוציא בשר, כי כשאין תוקף תאוה יוכל להוציא בשר ולהוליד מה על ידי תוקף תאוה מסתרס כנזכר ונצטנן כחו כאבן על דרך שאיתא (סוטה י"א:) על פסוק על האבנים ירירותי' מצטננות כאבנים וזהו בעת לידה דאז פסק תאותה כמה שכתוב בנדה (ל"א:) דנשבעת שלא ליזדקק, ועל ידי התורה נימוח כח אבן זה ונעשה לב להוציא בשר [ואם ברזל מתפוצץ יש לומר דרומז על יצר דרציחה שהברזל ממית בכל שכן (סנהדרין ע"ו:) והוא חרבא דעשו כידוע]:

וזהו תבלין דתורה ליצר הרע שבבריאה כלשון הגמרא [בבא בתרא ט"ז א'] דבריאת יצר רע היינו בתאוה כנז"ל דזה אפשר להיות בקדושה כשיהיה על ידי תבלין דתורה המגדירתו שיהיה בקדושה ואז הוא מתבטל ונעשה מאכל טוב כי התבלין הוא לתקן

הדבר שיהיה טוב, והתורה היא מורשה קהלת יעקב ולא עשה כן לכל גוי דגוי העוסק בתורה חייב (סנהדרין נ"ט.) ויש תורה באדום אל תאמין (איכה רבה פ"ב) ע"כ אי אפשר להם לדעת מציאות זה בקדושה כלל, וע"כ שמח כשנפל על אדר דבכח זה דימה שיש לו טענה נגד ישראל וראיתא דאז מת משה, דהבין המיתה כמו אצלם דנפסק הכח לגמרי ואצל ישראל אינו כן דזרח השמש ובא השמש היינו דשקיעה הקודמת היא הגורמת זריחה שאחרי' על ידי התפשטות כח הנזכר והראיה דאז נולד גם כן, ואדרבא אותו חודש מיוחד לניצוח ישראל נגד אומות כמה שכתוב (תענית כ"ט:) האי מאן דאית לי' דינא בהדי גוי וכו', דרק על ידי זה הכח הוא בירור מעלת ישראל לעין כל עד דרבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד וגו' דמרדכי נקרא יהודי שכפר בע"ז (מגילה י"ג.) דהיינו הדביקות באמת היפך הדמיון, דזהו כח יהודה שנקרא על שמו של הקב"ה (סוטה י:) היינו שם הוי' המורה מדת אמת ניתן בסיון דהוא נגד יהודה כפי מה שכתוב למעלה, וזה החילוק בין ישראל לעמים דאצלם כל התאות דבוק באמת ואינו דמיון כאשה זונה דנקראת לחם שקר, וכן מה דעמלק חושב עצמו נקי מתאוה הוא רק מצד דמיונו כי עם האמת רציחה נמשך רק מתאוה כנז"ל ובודאי בו שורש הזימה גם כן על האמת וכל העכו"ם ערלים אבל ישראל כולם מולים (כמה שכתוב נדרים ל"א.) דהכל בקדושה, וכאשר נתברר שחוק דקדושה נתעורר בעולם התמורות מדת הפחד עליהם ועל ידי שחוק של דמיון נתעורר החרון והאף דהוא גם כן דמיון של מידה זו להאבידם, אבל על ידי שחוק האמיתית נתעורר מדת פחד אמיתית שהוא פחד יצחק ליפחד מהדר גאונו יתברך עד שעל ידי זה מתיהדים ורוצים לידבק באמת, ואויבי היהודים והמן נעשו לשחוק בעולם שהם מכח הדמיון ונעשה מהם שחוק של דמיון. ונעשה זה על ידי לקיחת אסתר לאחשורוש כי אמרו בפרק עושין פסין (י"ט.) דבועל ארמית נמשך ערלתו ואמרו בפרק אין מעמידין (כ"ז.) אשה כמאן דמהילא דמי וגבה לא שייך משיכת ערלה כלל ולעולם היא כמאן דמהילא, והיינו דבועל ארמית הוא נותן שפע לה ויש לו דיבוק עמה שהיא מקבלת שפעו דאם תתעבר ולדה כמותה ומוליד בן לעל זה על ידי שפעו, מה נבעלת לעכו"ם דהולד כשר וידוע דברי ר"ת בתוספות פ"ק דכתובות דאפילו באשת איש רחמנא אפקרי' לזרעיין דזרמת סוסים זרמתם ונמצא לא קבלה שפע ממנו כלל רק כזוכה מן ההפרק ולא כדבקה על ידי זה בו, והענין כמו שנתבאר דאל אחר אסתרס והוא הדכורא דבי' היה הסירוס, ושורש התאוה הוא בנוקבא כידוע דבה היתה התחלת הסתת נחש לתאוה ואמרו (ד"א רבה פ"א) כל שיחתה של אשה אינו אלא ניאוף שזהו על דרך שאיתא (עירובין נ"ד:) בת"ח כל שיחתן תורה דכל אחד כפי מה שהוא שרשו כן הוא שיחתו, ומכל מקום אמרו

ז"ל (כתובות ס"ד) יצרו של איש מרובה וצא ולמד משוק של זונות וכו', כי כבר הרג את הנקיבה אחר החטא דנתקללה ואל אישך תשוקתך שאין תובעת בפה דזו יצרה בפנים ואינו בהתגלות, ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא היינו כשיתלבן כח התאוה אז יוחזר להם כח זה להיות אשת חיל עטרת בעלה ונקיבה תסובב גבר וזהו חדשות שיהיה אז בארץ כנודע מטעם האריז"ל על פסוק זה:

ובסבא דמשפטים [ק"ח סע"ב] איתא גם בלויתן צינן את הנקיבה, ולכאורה הוא נגד גמרא בבא בתרא שם אבל כפמה שכתוב הגמרא שמלמדת לנו הנגלות דברה גם כאן מכח הנגלה ומצד ההתגלות הרגה כנזכר ומלחה רומז ליסורין כמה שכתוב בפרק קמא דברכות (ה'.) מה מלח וכו' והוא קללת הרבה ארבה עצבונך והוא ממתיק הבשר רומז לתאוה כמה שכתוב בסוטה [ה' א'] בשר בושה סרוחה וכו' והבושה היא בתאוה דרק קודם החטא נאמר ולא יתבוששו, והוא טפה סרוחה והוא מהאשה כמה שכתוב (נדה ל"א.) אמו מזרעת אודם ממנו בשר וכו' והמלח ממתיקה דהקללות היו להמתקה דעל ידי זה יומתק כעין תבלין דתורה, ועל ידי זה נמשך הצינון לכח הפנימי שממנו דיבר בזוהר העוסק בנסתרות וגם בזה כוונתו על פנימיותו דאל אישך תשוקתך בלב, ובדבור זה הוחזר לה כח היצר בפנים אחר שמלחה בעצבון ונצטנן כח יצרה, בדגים דפריצי אין הצינון מועיל כי השם יתברך יצר כח זה לקדושה רק פעל ההריגה בחוץ על ידי צינון זה שבפנים דעל ידי כן לא יוכל להתפשט לחוץ כלל, וכל כח תאותה הוא רק מצד צירופה לאיש וע"כ והוא ימשול בך דהכל ממנו, ועל דרך שאיתא בכתובות [נ"א ב'] דבתחלתה באונס יצר אלבשה עד שתוכל לצווח דהיא שוכרתו היפך שוק של זונות כי הוא הלבישה יצר רע שלו, דזהו הדיבוק והיו לבשר אחד ועל ידי זה הוא כח ההולדה להיות לבשר אחד בולד, וזה גם בישראל קדושים אבל באו"ה אמרו בבראשית רבה [פרשת פ"ז] ארורים הרשעים וכו' זו כבהמה שכבה עמי כי גם נקבותיהם עם הדומה לחמור רק דמכל מקום כיון דמולידה ממנו ועובר ירך אמו דע"כ ולדה כמותה אי אפשר לומר אפקרה לזרעה כי היא אין לה זרע רק גופה הוא הפועל בזרע האב, ואף דזרע ישראל בעמי עכו"ם כבמעי בהמה עי' קדושין [ס"ט א'] גבי שפחה ועיין שבת [פ"ו ב'] מכל מקום הרי נעשו לבשר אחד, וע"כ אמרו ז"ל (סוטה ג':) דקשורה בו ככלב שיש לה דיבוק עמו וע"כ קשה לפרוש כי הדיבוק פעל גם בו קצת דיבוק בה, דע"כ אמרו בסנהדרין [פ"ב א'] דלא יהיה לו ער בחכמים ואם כהן הוא וכו' עיין שם דנדבק בו שורש זוהמת גיות שהוא היפך התורה והכהונה דאין להן מציאות בהם כלל, מה בנבעלת לעכו"ם אף דאיתא בנזיר (כ"ג:) גבי יעל דהטיל בה זוהמא היינו דהולד פגום מיהת וכמה שכתוב בהחולץ (מ"ה.) אפילו הוה

כיהושע בן נון לא יהבינא לי' ברתי, וכמה שכתוב (במדבר רבה פ"כ) אחת היתה במצרים ופירסמה הכתוב למטה דן כנזכר למעלה דבשבט זה יש מציאות לשורש פורה ראש, והיינו בהולדה מן הגוי דהולד כשר אבל מכל מקום אין לו יחס למטה אבותיו, ואף דהוא ישראל גמור וכמה שכתוב במקום אחר דאין צריך לגיירו מכל מקום הוא לענין יחס אבותיו בקטן שנולד, וזהו נקודה האחרונה מישראל כי דן ירוד שבשבטים והאשה ירודה מן האיש והיא הגרועה מכל הנשים בענין הצניעות השייך לנשים, נמצא היא המדריגה התחתונה שבישראל וע"כ קרה בה ענין (זה) אף דגם היא לא יצאה מכלל קדושת בנות ישראל הכשרות דהרי אותה מעשה היה בטעות כסבורה שהוא בעלה כמו שאמרו ז"ל (שמו"ר פ"א) מכל מקום מגלגלין חובה וכו' ונגרם לה על ידי שהיתה פטפטנית ושואלת בשלום הכל כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פל"ב), וע"כ נקראת בת דברי ומדברת עם כל אדם נק' במשנה כתובות [ע"ב א'] יוצאה מדת יהודית, ומצד זה נמשך החיבור לגוי, ולעולם דן מחובר ליהודה שהוא הכופר בעל זה ודבוק באמת ממש, והיינו דחיבור זה אינו באמת דרחמנא אפקרי' לזרעיין וע"כ הולד כשר, מה חבור לגויה לא מבשקר לי' עוד (כמה שכתוב עירובין י"ט.) דזהו חיבור גמור דולדה כמותה וע"כ קנאין פוגעין, והוא בתורה על ידי פנחס משבט לוי הדבוק בהשם יתברך שהוא ההיפוך ממש של דיבוק בבת אל נכר וע"כ נקרא בקנאו את קנאתי כמו וקנא את אשתו מזנות וכן קנאת השם יתברך על כנסת ישראל בזנות ממשיי שאפשר ההולדה, וזהו מעשה דשטים שגרם מיתת משה נקום נקמת המדינים ואחר תאסף, ואף דמעין מבית ד' ישקה נחל השטים שהוא בקדושה. זה לא שייך בביאת ארמית דאי אפשר להיות בו קדושה דהרי ולדה כמותה, והוא טען בת יתרו מי התיר לך היינו דבעת נשואין עדיין לא גיירה שהיה תחת ידי יתרו עד שאמרו ז"ל (מכילתא שמות) דהתנה עמו בן ראשון וכו' רק דסופה להתגייר, וגם הם ראו אז במדיינים דסופן הטף בנשים החיו לכם דנדבקו בישראל והשאר נהרגו כולם וחשב דעתידין לידבק הכל ולהתגייר ועל ידי זה נצמח עיקר תאוה זו בהם, ועל דרך שאיתא (ע"ז כ'.) באשת טורנוסרופיס דצפה רבי עקיבא ברוח הקודש דעתידה להתגייר ולינשא לו והיינו דלולי כן לא חמדה לו כי אין שייכות לאו"ה עם ישראל, והיינו עם מי שהוא נקיבאמת מכל פסולת תאוה כרבי עקיבא דרק תחלה על שהיא מטפה סרוחה והכיר בניוולה והיתה מאוסה אצלו בתכלית ואחר כך שחק דהכיר ברוח הקודש כנ"ל, וכל שכן משה רבינו עליו השלום דהיה מסולק מתאוה זו לגמרי והיה קודם מתן תורה דלא נתברר עדיין בגלוי בחירת ישראל מבין העמים עד מתן תורה על ידי משה רבינו עליו השלום עצמו, ואז נתקרב יתרו גם כן וכדפירוש רש בסנהדרין [פ"ב א'] ד"ה בת יתרו,

ואף דמכל מקום הם זרע אברהם יצחק ויעקב ונקראין ישראל והוא נקרא גר מכל מקום כמו דעל ידי מתן תורה נתברר קדושת ישראל מימות אברהם יצחק ויעקב כך נתברר אז גירות יתרו מיום שנתחתן בו משה רבינו עליו השלום, כי משה רבינו עליו השלום הוא המברר קדושת כל אחד בשרשו על ידי התורה המבררת הכל ואין כאן מקום להאריך מזה, אבל הם לא היו נקיים מתאות וע"כ לא היו ראויים להם באמת כאשת טורנסרופוס לרבי עקיבא דהרי לא יכלו להמתין עד שיגיירום וישאום בהיתר רק צפו באצטראלגין דיבוק הטף, ועל דרך שאיתא באשת פוטיפר דראתה שיוליד מבתה רצה לומר דלולי זה לא היש לומר מקום לתבוע צדיק כיוסף כלל, ודרגא דידי' שומר הברית בכבישת היצר וע"כ היה מושל מצרים שהיא ארץ זימה ערות הארץ והוא השליט על כח זה, והוא מזרעא דרחל הרומזת לכנסת ישראל שהיא אשת חיל, ומצרים היא אשת זנונים דבעת לאתתקנא וכו' וע"כ רצתה לדבק בו ואמרה כבהמה ובירורה בזה דא,א לה לידבק בישראל כלל, והיינו כיון דהולד כבמעי בהמה דאין נקרא על שמו הרי דאין להם דיבוק באמת כלל כיון דאין הוא נקרא אב לאותו זרע:

וזהו גילוי דמות דיוקנו של אביו מדת אמת ליעקב להביט על האמת ולא על דמיונו, וגם רומז לתואר אב שנתגלה לו דאין אב לגוי כמה שכתוב ביבמות [צ"ח א'], וע"כ רק בישראל יש תואר ג' אבות כי אצלם יש תואר אב לאומה, וע"כ אין עמלק נופל אלא ביד זרעו של רחל (בראשית רבה פעל גבי) שהם הבירור והבדל שבין אשת חיל לאשת זנונים, וכל ענין עמלק הוא לדמות אשת זנונים לאשת חיל ומצד זרעה של רחל אין שום חיבור ביניהם כלל, כי היא שורש אשת חיל והם צעירי הצאן כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה שם) על פסוק אם לא יסחבום צעירי הצאן, כי הם נגד מדת צדיק יסוד עולם שהיא מדה אחרונה בקומת אדם כידוע, ושם בברית קודש ההבדל בין ישראל לעמים דאלו מולים ואלו ערלים בשרשם דאין למילה שייכות להם ועל ידי זה אי אפשר להם להתחבר ולהתדמות כלל אף מצד הדמיון, ועל זה היה כל ענין גלות מצרים לבירור זה שיזכו ליבחר להיות אומה מיוחדת נבדל מכל העמים שבירור זה הוא במצרים מקום הזימה, ויוסף היה ראש הנכנסים לשם ובירר זה בנסיון שנבדל מהם ומזרעו יהושע ראש הנלחמים בעמלק ואחריו שאלו מבנימין, והוא השאיר לאגג דנפיק מיני' המן באותה לילה שהניחו חי כנודע, ורחמנות שאול לא היה על דרך רע חס ושלום רק הרגיש בו איזה דבר טוב כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין צ"ו: לגי' העל ידי שם) דמבני בניו של המן למדו תורה ברבים ומנו רב שמואל בר שילת, וכבר ביארתי במקום אחר דלדעתי ברור דהיה זה על ידי ביאת אחד מזרע עמלק על בת ישראל דהרי אין מקבלין גרים מעמלק (כמה

שכתוב מכילתא סוף בשלח) רק היה בכהאי גונא על ידי שבוי' שנשבית ביניהם או בענין אחר באונס וקיימא לן (יבמות מ"ה:) דהולד כשר ומכל מקום הרי מצינו התורה קראתו בן איש מצרי והכי נמי נקרא מבני בניו של המן, ואולי רב ושמואל בר שילת עצמו שנקרא על שם אמו דשילת שם אשה אחות רבי חייא וכמה שכתוב בתשו' הגאונים היה על דרך רב מרי בר רחל וכמה שכתוב במקום אחר מזה, ובענין זה יש קליטה גם מעמלק בקדושה דודאי חס ושלום למחות אותו הזרע קדוש בן הישראל ית שהוא ישראל כשר, ולפי שקליטת ניצוץ קדוש דהמן היה על דרך זה ע"כ היה נפילתו על דרך זה על ידי לקיחת אסתר בת ישראל לגוי, ותוקף קדושתה דאותה שאמרה עכשיו ברצון אז לבשתה רוח הקודש (מגילה י"ד:) ופשטות רוח הקודש עכמה פעמים הוא רוח קדושה של פרישות עריות, והיינו על דרך שאיתא בנזיר (כ"ג:) גבי יעל כל טובתן של רשעים רעה וכו' דלא מתהניא מעבירה, ובגן עדן הנאה אסרה תורה עי' בת קול [ל"ב א'] ועיין בתוספות יומא [פ"ב ב'] בשם י"מ הרגישו בזה, ועכמה פעמים באסתר היה בירור שגם מצד הדמיון אין דמיון ביניהם כי מצד הדמיון היה נראה לאחשורש כאלו אסתר רודפה אחר תאותה וחרה לו על זה כמו שאמרו ז"ל (שוחר טוב כ"ב), והיינו דפרסיים צנועים בדבר אחר כמה שכתוב בברכות [ח' ב'] ושם סיים על זה פרסיים המקודשים ומזומנים לגיהנם שלא לספר בשבחו של עכו"ם, ולכאורה מה שכתוב שם מצניעותם בג' דברים הוא סיפור שבחם על זה אמרו דלא כן דעל ידי זה הם מזומנים לגיהנם כי הגם שיש בהם מדת צניעות ופרישות מדבר מגונה עם כל זה מלאי זימה, וכן באחשורש אמרו (מגילה י"ג.) מתוך גנותו של אותו רשע למדנו שבחו שלא וכו' שהיה בו גם כן צניעות בתאוה זו וע"כ גידל את המן, אבל שבח זה נלמד מתוך גנותו כי כל הפרשה אדרבה מספרת בגנותו וזוהמתו בזימה רק לפי שמתוך הגנות זכה עכמה פעמים להיות ביתו מעין לקדושת אסתר ונעשית למלכת פרס, וזה על ידי הצניעות שיש בהם כי זה מדת אסתר כמו שאמרו ז"ל (אסתר פ"ו) על פסוק אין אסתר מגדת דכל זרע רחל כן, וכן בשאול אמרו ז (ברכות ס"ב:) צניעות שהיתה בך חסה עליך כי זה מדתם בשתיקות וצניעות וע"כ מלכה עליהם ובבית אחשורש ביחוד שגם בו היה מדת צניעות זו, וע"כ חרה לו עליה שלפי דמיונו היה חושב שהיא לא כן וכאשר זה היה טענת המן, וההצלה היה על ידי זה המעשה שנתברר שאף דלמראית עין חשבו כונתה לתאוה על האמת לא מתהניא מעבירה כלל וכונתה רק להצלת ישראל והיא מליאה קדושה:

וזהו אפילו בחיבור לעכו"ם שזהו חבור של תכלית הגריעות האפשרי, חוץ משל ישראל בגוי' דגרע עוד וזה אין לו מציאות קדושה דאף יפ"ת במלחמה שהותר אמרו ז"ל (קידושין

כל אחד:) לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע ולא מצד קדושה כלל שהרי אין בו מציאות קליטת קדושה, אבל אסתר אף שביאה זו היא גם כן בתכלית הפגם ליבעל לגוי שאין פגם גדול מזה בבת ישראל מכל מקום באותה שעה שהיה הוראת שעה לבשתה רוח הקודש, ושבח הוא לה דבגנות צדקת כזו לא היה הכתוב מדבר חס ושלום ולא מספר זה כלל, וגם מדבר מגונה לא היה נצמח דבר גדול כזה הצלת כלל ישראל, וכיון שמעשיה פעל ההצלה זה מעיד שהיה מעשיה בקדושה והוא עדות על קדושת כלל ישראל בענין זה כי לא כצורינו צורם, רצה לומר צור מורה תוקף וחוזק והוא הכח אמיץ שיש לכל אחד באיזה ענין שהוא בן וכמו פרסיים בצניעות רוח קימעא של תאוה קלה עוכרתו וביקש על ושתי שתעמוד לפני כולם ערומה ואין לך היפך צניעות ומעשה זימה בפרסום גדול מזה, מה ישראל בענין שהם אחוזים בשרשם בו בקדושה אפילו כל רוחות שבעולם לא יזיזום ממקומם, וחז"ל (אבות פ"ג) המשילו על זה באילן ששרשיו מרובים והיינו דישראל מושרשים בג' אבות האיתנים מוסדי ארץ, אבל או"ה שרשם בעמלק שנקרא ראשית גוים ובו נאמר תמחה ואחריתו עדי אובד ואין להם שורש כלל, והם כל דבר טוב שנראה בהם הוא רק דמיון כוזב כי שרשם ברע, ואצל בני ישראל בהיפך כל דבר רע שנראה בהם הוא רק מצד דמיון כוזב דעל האמת שרשם טוב, וכאשר נתברר האמת אז נתברר דנהפוך הוא אשר ישלטו היהודים וגו', והוא התפאר אף לא הזמינה אסתר וגו' וחשב זה לגדולה ושבח ובאמת זה היה כונה לאבדונו, ונמצא כל גדולתו היה דמיון ושחוק לבד שהמכיר באמת היה שחוק ממנו גם בשעת מעשה, וההיפך בישראל ולקיחת אסתר לאחשורש בשעת מעשה היה נראה לפגם גדול לה רק מרדכי השכיל לומר שאינו בחנם כמו שאמרו ז"ל (אסת"ר פ"ו) וכן בסוף על ידי זה זכתה לרוח הקודש וכפי הנראה חבור מגלת אסתר היה גם על ידה וכמה שכתוב ותכתוב אסתר וגו', ועל ידי זה היה הצלת כלל ישראל והיה דבר גדול ושבח לה באמת ולא פגם וגם נתברר על ידי זה קדושת מעשה הצחוק דישראל כנזכר:

וזהו מסמך גאולה לגאולה דניסן הוא ראש גאולת ישראל שנעשה לעם מיוחד על ידי שהיו גדורים בעריות במצרים, ואדר הוא סוף כל הנסים שנתנו ליכתב כמו שאמרו ז"ל ביומא (כ"ט.) והכתב הוא הגילוי לכל מה שבעל פה, וע"כ אמרו במ"ר (תשא) דלא ניתנה הכל בכתב שלא יאמרו האומות אנו ישראל, כי שבעל פה הוא בלב וזהו מסטורין שלי (תנחומא שם) כי הקב"ה לבן של ישראל כמה שכתוב צור לבבי (שי"ר פ"ה) ואי אפשר לאומות העולם לדמות עצמם מזה הצד, רק מצד הכתב הוא הגלוי הם טוענין שכפי ההתגלות בעולם הזה גם להם יש גיונים של מעלה וטוענין אנו ישראל, ובאמת התורה

היא עיקר הבירור שבין ישראל לעמים והתורה שבכתב היא מורשה קהלת יעקב ולא עשה כן לכל גוי (חגיגה י"ג.) רק מכל מקום בעולם הזה יש להם טענות מצד זה, וי"ב שבטים שהם כוללות ישראל כל אחד הוא ענין מיוחד שבו הוא מיוחד בשם ישראל שאין לו שייכות לעמים ונבדל מהם, ונגדם הוא ישראל דמקדשו לזמנים בכל י"ב חדשי השנה ובניסן היה התחלת ההתגלות לעין כל דבני ישראל יוצאים ביד רמה ונבדלו מהעמים להיות לו יתברך בקבלת התורה והנהגה נסיית בכל מ' שנה דמדבר, ונסים גלוים כאלו פירסמו מעלת ישראל לעין כל עד כי שמעו עמים ירגזון וגו' ולא קמה עוד רוח וגו', וזהו נגד קדושת שבט לוי בדבוקים לגמרי בהשם יתברך והם ממש היפך או"ה המרוחקים לגמרי [וכן שמעתי כי שורש שם ישראל הוא בשבטו של לוי ומי שהוא שונא את הצדיק הנבחר בשבטו של לוי נקרא שונא ישראל ומשבט יהודה נקרא שונא ד' ומשבט יוסף נקרא שונא צדיק ומשבט גד נקרא שונא תם כמה שכתוב אנשי דמים ישנאו תם כך שמעתי ואין כאן מקומו מזה], וזהו התחלת בירור שם ישראל וע"כ אמרה הפעם ילוה אישי שורש יעקב הנקרא ישראל, ותחלה קראה רק על שם עני' וכו' שנואה, ושמעתי פירושו כי שנואה אנכי דדיוקנו של יעקב בכסא הכבוד (חולין צ"א:) והקב"ה נקרא שונא זימה (סנהדרין קל וחומר.) והוא הריח ריח זה בה ובשמעון אמרו ז"ל (ב"ר פצ"ט) כ"ד אלפיף שנפלו בשיטים היו משבטו וכשנולד הבינה דבר זה ואמרה ויתן לי גם את זה שהשם יתברך נתן לה להיות קדוש לד' כך שמעתי, וזה כל הבדל בין זרעא דלאה לזרעא דרחל כידוע דיש ב' יצרים תאוה וכעס שהם ב' הפכים, ובזרעא דלאה גובר כח התאוה דגם על ראובן נאמר וישכב וגו' אף דבאמת כל האומר ראובן חטא וכו' מכל מקום הכתוב מעלה עליו כן, (כמה שכתוב שבת נ"ה:) וזהו ראה ד' בעני' עניות בדעת כי אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג'.) וכן שמעון עד לוי אמרה הפעם ילוה שבו נתקדש כח התאוה כי הם קדושים לאלקיהם והפעם ילוה, ואז אחר כך יהודה אף שגם בו אירע מה שאירע מכל מקום אצלו כבר היה הכל בקדושה וכמה שכתוב (סוטה י':) ביהודה ממני יצאו כבושים ובדוד דראוי' היתה לו מששת ימי בראשית, (סנהדרין ק"ז.) וזהו הפעם אודה את ד' שכבר נתברר בו ונשתלמה בשלימותה שאין בה שום רע חס ושלום וע"כ אז עמדה מלדת:

ועשו כחו רציחה וכעס ויש לו טענה נגד העלולים בתאוה לפי מראית העין, אבל באמת אף השטופים בתאוה מישראל נקיים וטהורים בה יותר מן הפרושים מאו"ה וכמה שכתוב למעלה מהא דאסור בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם, וע"כ אמרו ז"ל בברכות (ז':) מאי ראובן ראו מה וכו' לבן חמי וכו' דעשו משוקע בתאות יותר, ומכל

מקום נופל ביד זרעה של רחל (פסי"ר י"ב) כי הם גם כן בכח זה וכמה שכתוב במכות (ט':) בגלעד שכיחי רוצחים בשכם שכיחי רוצחים, וכמו ששמעתי על ירבעם ושם אמו צריעה רצה לומר שרשו כעס כי צרעת מורה כעס, ובהם הבירור דאין כעסו ככעס עשו אשר עברתו שמרה נצח ועכל אחד (פסחים ס"ז.) דמצורע משתלח חוץ למחנה ישראל דמדת כעס שנברא בעולם אינו אלא לחול על ראש רשעים, והוא עמלק שהוא ראשית גוים שבו נאמר תמחה וע"כ עשו שורש הכעס כי בעבורו נברא מדת הכעס בעולם, וע"כ זרעא דיוסף ורחל שבהם מדת הכעס דקדושה הם שופכים חמתם במקום שראוי לכעוס בעמלק, וזהו חוץ למחנה ישראל שלא לשפוך כעסו על ישראל חס ושלום, ולפי שהוא חוץ למחנה נדמה כאלו חס ושלום חוץ לשם ישראל וע"כ ירבעם עשה עגלי זהב לומר אלה וגו' וכן עגל דמדבר נעשה בטס שהעלו יוסף, והיינו שנמשך מצד הפסולת של שורש מדתו שבקדושה כי השובר כלי בחמתו אמרו ז בשבת (ק"ה:) עד שא"ל לך עבוד על זה וכו' והוא אל זר שבגופו של אדם וזה ממש היפך זרעא דלאה, אבל באמת כל ישראל נקראים על שם יוסף שארית יוסף וכנסת ישראל נק' רחל כידוע כי עם האמת אדרבא הם שורש ישראל, ומכל מקום לפי שלמראה העין יש טענה מכה על עיקר שם היהדות ע"כ היתה עקרה עד שילדה לאה את יהודה שבו נתברר ההודי' להשם יתברך שאף במקום החסרון שם אתה מוצא השלימות, והיינו על ידי התשובה שהוא בחלקו של יהודה שיצא ממנו דוד הגבר הקים עולה של תשובה (מ"ק ט"ז:) וכן יהודה שהודה כמו שאמרו ז"ל (סוטה י':) וגם ראובן אמרו ז"ל (בראשית רבה פפ"ד) דפתח בתשובה תחלה כי כח זה בזרעא דלאה הרומזת לבינה שהוא סוד התשובה כמה שכתוב לבבו יבין ושב, וראובן היה ההתחלה ויהודה ההשלמה, ואז התחילה רחל לצעוק הבה לי בנים כשראתה שגם במקום החסרון יש שלימות אם כן גם אצלה כן וכמו שהיה באמת כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פע"א) דכל ישראל נקראים על שם רחל וזרעה זרע זרעה אפרים. ואמרה בא אל שפחתי וגו' מה שפחה כחה ככח גבירתה רק שהוא בפחיתות יותר ומכל מקום אצל האמהות היה הכל קודש לד' והיא חשבה דיצא סריותה בשפחות ואז אבנה ממנה ועל ידה, אבל באמת גם הם ילדו שבטי י', ומכל מקום התחלת לידת שפחת רחל היה דן הירוד שבשבטים (שמו"ר פ"מ) המאסף לכל המחנות שהולך באחרונה ואמרו ז (תנחומא תצא) דמהם הענן פולטן כי היה חוץ למחנה ישראל, כי בהם שורש הכעס כמה שכתוב בשופטים (י"ח) שהיו מרי נפש וכן אמרו ז (בכורות נ"ה.) ירדן שיורד מדן והירדן רומז לכעס כמה שכתוב למעלה וכן יהי דן נחש וגו', וע"כ אמרה דני וגו' רצה לומר עורר מדת הדין והכעס ומאותה מידה נולד זה על ידו יתברך דהותר על ידי מדתו זו בקדושה

כי באמת כח זה אצלו בקדושה, וע"כ הוא תמיד מחובר עם יהודא דגם דוד אדמוני רק עם יפה עינים אניו הורג אלא מדעת סנהדרין (בראשית רבה פס"ג) שרק על ידי כח התשובה אז נעשה הרע טוב מאוד עד שידין עמו כאחד וגו' כמיוחד שבשבטים, (שם פצ"ט) וזהו על ידי נפתלי שילדה אחר כך דאמרה נפתולי אלקים נתפלתי עם אחותי כפירוש מנחם שמביא רש"י לשון צמיד פתיל וחבור שנתחברה עם אחותה להיות לגוי אחד, אף שהוא נראה היפך אינו כעמים דכל אחד יש לו כח מיוחד לא ישתנה בו, מה ישראל אין להם שום כח רק מהשם יתברך הנותן כח לעשות חיל וכל כחותיהם בידם להטות כרצון השם יתברך אף בהיפך ממש, וע"כ תיכף אחר דן שהוא תוקף הכעס נולד ממנה נתפלי שבע רצון שהוא היפך הכעס ומלא ברכת ד' כי שם צוה ד' הברכה כמה שכתוב (סוף עוקצין) לא מצא כלי מחזיק ברכה אלא שלום היינו על ידי ההתאחדות והתחברות, וכמה שכתוב (בראשית רבה פל"ח) על פסוק חבור עצבים אפרים הנח לו מה שורש כח נפתלי שהוא לשון חבור, ולוי הוא גם כן לשון חבור והוא המחבר ישראל לאביהם שבשמים ונתפלי הוא המחבר ישראל זה לזה דאפרים לא יקנה את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים דמצד העולם הזה זרעא דרחל ולאה ב' הפכים:

ויהודה שממנו הנבחר מזרעא דלאה משיח בן דוד הוא יהיה היחיד ששב שמוחלין לו ולכל העולם כולו (יומא פ"ו:) עד שיבוקש עון ישראל ואת חטאת יהודה ולא וגו', כי יתלבן יצרא דתאוה כמה שכתוב למעלה דלא יתבטל רק שיהיה גם הוא קדוש לאלקינו, ועל זה אמר ביום ההוא יהיו כל מצילות הסוס קודש וגו' סוס מורה זימה כמה שכתוב בפרק על פסוק (קי"ג:) דאוהב את הזימה וכמה שכתוב כסוסים מזוינים וגו', וע"כ במצרים מקום הזימה שם מוצא הסוסים וסוס עצמו מורה זוהמת הזימה שהיא חלק האומות שמשוקעים בה באמת, ועל זה הוזהרו ישראל שלא להרבות סוס לבל ישיב וגו', רק מצילות שהוא המוצל מתאוה זו לחלק ישראל זה יהיה קודש מה כח כעס ורציחה תכלית הטוב שבו שלכך נברא הוא כדי למחות זרע עמלק ואחר כך יתבטל כח זה לגמרי, וע"כ משיח בן יוסף שהוא יהיה המשיח מלחמה נגד או"ה והוא הנבחר מזרעא דרחל בתכלית הפרישות מתאות וכל כעסו רק למחות שורש הרע וזרע עמלק מן העולם גם הוא יהרג, היינו דכח זה אינו נצחיי עד שיבוא משיח בן דוד לעשות שלום בעולם והוא יחייהו למשיח בן יוסף על ידי מדת השלום המחבר הכל דהכל אחד וכל ישראל באמת בשרשם כולם דבוקים יחד, וחודש אדר המוכן למחיית עמלק ושפיכת הזעם דיוסף דזרעא דרחל על ראש עמלק הוא נגד נפתלי שהוא מבלהה שפחת רחל, והוא הבא לחברה עם לאה לברר דבאמת גם בו אין שום כח של כעס כלל וכל כעס

הוא נגד עמלק לבד, ולהיות על ידי תוקף הכעס שהוא היציאה ממחנה ישראל יוכל לדמות לגוים חס ושלום ע"כ מצד זה דייקא הוא תוקף המלחמה נגדם והניצוח להם, ודן ידין וגו' על ידי שמשון שלמראית עין טענו נגדו האין בבנות עמך וגו' שרצה לידבק חס ושלום בהם אבל באמת הכתוב העיד עליו כי מאת ד' הוא לבקש תואנה בפלשתים אדרבא כדי להאבידם על ידי זה לא לידבק בהם כלל, וזהו הרבותא כאחד שבטי וגו' אף דהוא הירוד דומה למיוחד שבשבטים שהוא יהודה המברר מידת התאוה לשם שמים והוא בתאוה של אמת דמאתו יצאו כבושים, ואצל שמשון היה הבירור על תאוה של כזר להתאות לגוי' מזה אי אפשר להיות בו קדושה ולשם שמים כלל ועם כל זה היה גם זה מאת ד', והיינו שבאמת לא היה כאן תאוה כלל רק כעס שהוא היפך התאוה וזהו ידין במדת הדין ושפיכת הזעם על פלשתים על ידי זה, ונמצא תאוה זו גם כן שחוק ועל דרך השחוק של אדר שהוא התראות גוון של דמיון היפך האמת, וזהו הבירור על כל חטאי ישראל שאי אפשר להכניסם לקדושה יבורר שלא היה חטא כלל מצד שלא היה המכוון האמיתי בו כמו שהיה נראה לעין כל, וגאולה דמצרים היה על ידי שהיו גדורים בעריות דלא נתערבו בגוים אחת היתה ופירסמה וכו' (במ"ר פ"כ) למטה דן, ואסתר שהוא סוף כל הנסים היה נראה עירוב בגוים וזהו הסוף שמגיע ממש לגדר ההיפך ממתחלה וגם בו היה ניכר קדושת ישראל ביתר שאת דלבשתה רוח הקודש בעת שהלכה לענין שהוא בתכלית הגנות:

וזהו גאולה אחרונה שניתנה לכתוב בגלוי לעמים תכלית ההבדל שבינם לישראל, דגם בהיות אכתי עבדי אחשורש אנן ואין שם נסים גלוים ביד רמה רק בהתלבשות בדרך הטבע שהמלך נעתר לאהבת אשתו מכל מקום רבים מעמי הארץ מתיהדים וגו', שהיה ניכר לעין כל איך כל ההנהגה מהריגת ושתי ולקיחת אסתר הכל היה מאת השם יתברך לטובת ישראל וגם בעבדותינו לא עזבנו וגו', וכן בענין הקדושה הרוחנית נאמר השוכן אתם בתוך טומאותם ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי, (שמו"ר פ"ב) וידוע דמערב נקרא אחרו והוא כטעם וראית את אחורי וגו' דראיית פנים זה היה בבית המקדש ובעת תוקף ההתגלות, אבל מכותל מערבי דהיינו בהעלם זה לא זז מעולם דאף בכל ההעלמות וגם כי אלך בגיא צלמות רצה לומר בכל מיני שיקוע של רע המר ממות לא אירע רע כלל כי אתה עמדי דגם שם ימינך תנחני, וכסבורים אנו שזה גריעות וחסרון ובאמת זה תוקף שלימות כי זהו תכלית הבירור שאפילו ישתקע להיכן שישתקע עם כל זה לבו קשור בקשר אמיץ בהשם יתברך שאי אפשר לינתק כלל וכמו שלא יתגלה אהבת הבן לאב כאשר הוא עמו פנים בפנים והאב מטיב לו בכל מיני טובות ואהבות דאין חידוש אם

הבן אוהב לאב גם כן אבל כאשר הבן מרוחק מאביו בתכלית שאין נהנה ממנו כלל ועם כל זה לבו נוהה אחריו זה מעיד על אהבתו, וע"כ לעולם בירור ישראל היה על ידי גלות וכל גלות ודאי גורם שיקוע ברע ועד שבמצרים הגיעו למה שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פכ"ג) על פסוק גוי מקרב גוי מללו וכו' והללו וכו' וזה היה הכנה למתן תורה, היינו כי נתבררו כל כך שאפילו בתכלית שיקוע עצום עם כל זה הם באמת דבוק לגמרי בהשם יתברך וכמו שאמרו ז"ל (שי"ר פ"א) על פסוק ששזפתני השמש דברחיצה מועטת מתנקים כי אין החסרון בעצם כלל, ועל ידי זה זכו לתכלית ההתגלות היותר עצום שהיה בעולם הזה להיות נבחרים לעם מיוחד ומשנבחרו ישראל אי אפשר להם עוד להשתנות ואפילו הגדיל עונות עד למעלה אעל פסוק שחטא ישראל הוא (כמה שכתוב סנהדרין מ"ד:) ואי אפשר לעקור ממנו שם ישראל כלל בשום אופן, וכל טענת האומות הוא רק אנו ישראל שגם הם חשובים כמו בני ישראל או עוד יותר, כי מאחר שישראל קדושים אף שעושים כיו"ב לפי דעתם יחשבו שגם הוא כן, ועל זה הוא הבירור גאולה דימי אחשורש לברר דהם לא עשו אלא לפנים ולא עינה מלבו מה אומות העולם מה שעושין הוא באמת, וזה בשבת (פ"ח.) דבהר סיני כפה הר כגיגית והדר קבלוה בימי אחשורש ברצון היינו דמה שאי אפשר לעקור ממנו שם ישראל זה נראה כמסלק הבחירה ממנו והיינו כפיית הר דבע"כ יהיה ישראל, ובימי אחשורש קבלוה היינו שתברר שזה שאינו נעקר משורש ישראל אין זה דרך כפיי' ושלא בבחירה רק דבאמת הוא בשרשו בוחר מרצונו בו יתברך, וכמה שכתוב רמב"ם (ה"ג פ"ב) בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני דאפילו הוא רשע ואינו רוצה לקבל דברי חכמים אמיתות רצונו אינו כן, וזה היה הבירור אז דהכל לפנים וכעין דרך שחוק וזה תוקף גדול יותר וכמשנ"ת, ועל זה אמרו (מדרש משלי ט') אפילו כל המועדים בטילים ימי הפורים לא יהיו נבטלים, כי ביטול המועדות דלא יאמר עוד חי ד' אשר הוציא וגו' דהיינו היציאה מאיזה שיקוע פרטי דרע כי כבר יצאו לגמרי מכל מיני רע עד שיבוער הרע מן העולם עד שלא ניכר עוד שוע לפני דל, וקדושת כל מועד הוא מה שנקבע בלבבות כל הדורות מישראל אותה קדושה שנתגלה על ידי אותו מופת ונס פרטי שעליו נקבע היום טוב וכאשר יתגלה קדושה יותר אז נתבטל זו על דרך שרגא בטיהרא וכו' (חולין ס':) אבל ענין הפורים דאינו יציאה משיקוע רק פרטי רק היציאה משורש הרע כללי דראשית גוים עמלק שהוא המכחיש השורש, ופורים מברר שורש ישראל שאפילו הם בכל רע אינו אמת זה לא יתבטל דזה ענין בפני עצמו שאין לו שייכות לכל מועדים ולכל מיני גאולות העתידות, שכל גאולה הוא היציאה מרע לטוב אבל פורים אינו יציאה לטוב רק דגם בהיותו רע אינו רע כלל, וקדושה זו שישנה בישראל אינה מתבטלת על

ידי קדושה אחרת הגדולה ממנה שהם הכל מצד המעלה מה מעלת ימי הפורים הוא מצד החסרון וכפי גודל החסרון הוא גודל המעלה:

ונפתלי הוא אחרון הדגלים כפי סדר הדגלים, שדן מאסף לכל המחנות הוא ראש הדגל ונקרא על שמו מחנה דן אף דהוא הירוד שבשבטים (שמו"ר פ"מ) מכל מקום ענין מאסף המחנות הוא על ידי זה שהוא הירוד ומאסף כל המדרגות היותר תחתונות מישראל וזהו עיקר דגלו, ושבט דם הוא תכלית הירוד אבל אשר ונתפלי הם המחברים הירוד עם המעולה ונפתלי הוא תכלית ועיקר המחבר כמו עושר כבוד מלכותו נראה דהיה לו עושר מופלג מה שלא היה כן לשום מלך, ונראה דאז באותו דור היה מושפע שפע עושר רב מן השמים כי אותו דור דאנשי כנה"ג הואהתחלת תושבעל פה וידוע תורה שבכתב ותורה שבעל פה הם בחי' דכר ונוקבא כי תושבעל פה מקבל מתורה שבכתב, ואמרו ז"ל בב"מ (נ"ט.) אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו כי היא בחי' הגבורות קדושת שמשם העשירות וזהב יאתה וכן תורה שבעל פה הוא הוספת גיזרות וגדרים, ולהיות ישראל בגלות היו הם בתכלית העוני כמפורש בקרא בעולי גולה ועיין בריבית שמאי לענין שיעור פרוטה דחשיב כסף לכל דבר אף דהוא דבר מועט כי דור אנשי כנסת הגדולה היו עניים ביותר ע"ש, וכל השפע דעולם הזה היה הולך לאו"ה וקיבל הכל מלך או"ה שהוא הראש שישראל היו משועבדים לו, וגם המן להיותו צורר היהודים כל המיצר לישראל נעשה ראש לפי שעה בעלמא דשקרא וכאשר גידלו המלך קלט הוא כל שפע עושר הראוי לישראל, וגם בהמן נאמר ויספר כבוד עשרו ורוב בניו כידוע דאו"ה מונין לחמה וישראל ללבנה (סוכה כ"ט.) וכן נמשלו להם כמו שאמרו ז"ל (שי"ר פ"ו) דלבנה מושלת ביום ולילה וכן ישראל, ואמרו סוף שבת מאן דבחמה אכיל ושתי מדילי' ורזוהי גליין ודבלבנה אכיל ושתי דלאו דילי' ורזוהי כסיין, וכן ישראל כל שפע עולם הזה המגיע להם הוא לאו דילי' כי הם מכירים דלית לי' מגרמי' כלום רק מקבלים הכל מהשם יתברך, ורזוהי כסיין על דרך שנאמר אין אסתר מגדת וגו' ובשאול את דבר המלוכה לא הגיד שלא להתפאר כי אין לו במה להתפאר כיון דידע שאינו שלו רק השם יתברך נותן לו, מה או"ה דסבורים דהכל שלהם הם מתפארים כמו אחשורש בהראותו והמן ויספר, והסוף היה שחזר הכל לישראל והיה מרדכי עם בית המן לא נזכר מיד עושר בפירוש רק ומדרכי יצא בלבוש וגו' שהיה אצלו רק לבושי יקר ומאני מכבדותא כי אין העשירות שייך לו בעצם רק כמו לבוש:

ואמרו במגילה [ט"ז א'] אתא מלא קומצא דידכו ודחי י' אלפים ככר כסף דידי, ועיין שם בתוספות דהוא נגד ששים רבוא מישראל חצי שקל לכל אחד, וההשבון לכאורה

אין מכיון דהוא רק מאה ככר של קודש שהם מאתים של חול, ועיין חזקוני [פרשת תשא] פירש נגד נ' שנה ששוקלים מבן כ' עד בן ע', וזהו כדברי הרע"ב [פ"א דשקלים] דחיוב לשקול הוא מבן כ' ולא משמע כן דברי רמב"ם ושאר פוסקים עיין שם בתוי"ט, ובשכבר כתבתי בגליון הגמרא דאולי צ"ל בתוספות חמשים שקל ועל פי דברי ס' מנחת יהודא [פרשת בחוקתי] בשם ר"י חסיד עיין שם ואחר זמן רב מצאתי בספר אסיפת גאונים הגיה כן בשם הפנים מאירות, ועוד אמרתי לכיון גירסא שלפנינו עפימה שכתוב [פ"א דשקלים] דהיו עולי גולה שוקלים דרכונות שהיתה אז מטבע היוצאה והרע"ב כתב דשויה ב' סלעים אבל הרמב"ם [פ"א מה' שקלים] כתב במשקלה ב' סלעים יעוש"ב, והנה מפורש בעזרא ונחמיה דמטבע דרכונות הוא של זהב, וידוע מדברי חז"ל בב"מ [מ"ד ב'] דינר כסף א' מכ"ה בדינר זהב דשיווי הזהב כ"ה פעם בכסף ואם כן דרכון של זהב השוקל ב' סלעים שוויו נ' סלעים כסף והוא מטבע פרס של אותו דור, והיו שוקלין אז חציו שהוא נ' חצאי שקלים כסף ואם כן מחצית השקל של אותו דור היו מכוון לששים רבוא י' אלפים ככר של חול, ופירוש זה נכון מאוד אלא שאינו מכוון לפ"ד התוספות בב"מ שם ועוד בכמה דוכתי שכתבו דאין השיווי של זהב כל כך רק שהיה עב יותר ע"ש, ומכל מקום אפשר דשיטת התוספות מגילה לא אזלי בשיטתם בב"מ רק כפשטות הגמרא, והיה הזהב יקר בזמנם ועדש"נ בשלמה המלך ע"ה אין כסף נחשב וגו' כך אז במלכות פרס בדור אנשי כנה"ג שהיה שפע עושר כנזכר שע"כ היה מטבע היוצאה דרכון זהב, עד שהוצרכו ישראל עם גודל עניותם להביא מחצית השקל כעשירים שבעשירים חצי מטבע זהב גדולה כל כך כפ"מ שנתבאר, כי אז היה שפע עושר רב בעולם וכשהעושר רק אין כסף נחשב והכסף מזדלזל והזהב מתייקר:

אולם דברים בגו עפימה שכתוב ז"ל (יל"ש בשלח) על פסוק וחמושים עלו בני ישראל אחד מחמשים שהרשעים שבהם מתו בימי אפילה, ולמדנו שמספר ס' רבוא הוא רק למסולתים שבישראל ובצירוף הכל הם נ' פעם ששים רבוא, כי כך מדת הזיקוק מן הפסולת כמש"נ מזוקק שבעתים ז' פעם ז' הוא מ"ט בכל אחד יש עדיין פסולת והנ' הוא הכסף צרוף הבא אחר הזיקוק שבעתים, וכן נגדם בתורה נ' שערי בינה דמ"ט נתגלו למשה רבינו עליו השלום (ראש השנה כל אחד:) ותחסרהו מעט מאלקים הוא שער הנ' שהוא המזוקק לגמרי זה אי אפשר להתגלות בעולם הזה, וידוע ששים רבוא אותיות בתורה נגד ששים רבוא נפשות ישראל והם באמת נ' פעם ס' רבוא נגד נ' שערי בינה כי כל אחד כלול מנ', וזהו אחד מחמשים היינו שכל אחד היה אחוז וכולל מהחמשים, וגאולת מצרים שהיה ביד רמה ובאמת בעולם הזה אין יד רמה כל כך לישראל הוצרכו

לילך למדבר ולהיות פרושים מעולם הזה לגמרי ולאכול לחם מן השמים כמלאכי השרת אוכלין (יומא ע"ה:) וע"כ זכו לזה רק ס' רבוא המזוקקים לגמרי, כי אז היה בפרסום דתורה שבכתב רזוהי גליין באר היטב בע' לשון שהוא מדת יום מה תורה שבעל פה מדת לילה רזוהי כסיין דהוא מסטורין שלו שאי אפשר לגלות לאו"ה כלל וזהו קבלת התורה בימי אחשורש שהיה בהסתר דאכתי עבדי אחשורש אנן למראית העין ולא חרות מהמלכיות וכן מיצר הרע כי הכל אחד שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות דהא בהא תליא, ובעת מתן תורה היה חרות משניהם מה בימי אחשורש אף דבאמת הדר קבלוה אז מאהבה והוא תוקף מעלה יתירה מכל מקום הוא בהתכסות ובהעלם, דהרי בהתגלות היה עליהם טענות כמו שאמרו ז"ל (מגילה י"ב.) דהם לא עשו אלא לפנים רצה לומר רק מצד ההתגלות במעשה אבל פנימיות לבם הוא לד', וזהו הגאולה דאז המבררת על חטאי ישראל גם בהיותם חוטאים פנימיות לבם לשמים כמו שנתבאר למעלה, וכלל ישראל בצירוף הרשעים שנתבררו אז כי לא ידח ממנו נדח הם נ' פעם ששים רבוא שזהו מספר הפחות מכמה פעמים כי בברכה נאמר יוסף עליכם ככם אלף פעמים שזהו מספר המורה ריבוי בלא שיעור כמה שכתוב הרמב"ן על פסוק הנה נתתי אלף כסף לאחיך וכמה שכתוב בזוהר (חלק א' קס"א) דכל ברכה הוא במספר אלף, וידוע דהמספרים הולכים אחדים עשירות מאות אלפים ואלף הוא ריבוי האחד שממנו חוזר המספר עשרות אלפים מאות אלפים, וזהו בזמן שישראל עושין רצונו של מקום דנאמר יהודה וישראל רבים וגו' ולא יספר מרוב שאין להם מספר כלל, אבל כשאין עושין רצונו של מקום נאמר והיה מספר בני ישראל וגו' שיש להם מספר כמו שאמרו ז"ל (יומא כ"ב:) ואז המספר בפרטות הכל הם נ' פעם ששים רבוא כמו שהיו בגלות מצרים שלא עשו רצונו של מקום, כי ס' רבוא הוא מספר הפחות מישראל כמו שאמרו ז"ל (זוה"ק ח"ג רעל גבי) אין דור פחות מששים רבוא וכן אמרו בברכות (נ"ח.) אין אוכלסא פחותה מששים רבוא ובצירוף הרשעים הם עכמה פעמים נ' פעם, ולפי שאז היה הבירור גם על הרשעים ונגדם היה טענת המן ע"כ נתן י' אלפים ככר של חול שהוא נ' פעם ששים רבוא חצאי שקלים שהתורה קראתו כופר נפש:

וחז"ל אמרו (שקלים פ"א ה"ד) דנתקשה משה עד שהראה לו מטבע של אש, וקושי זה אין מובן כפשטי' (ע' תוספות מנחות כ"ט. ובחלק א') וברור דענין ההתקשות הוא איך יהיה כופר נפש איש עשרו שהוא ענין שחוץ לגוף לגמרי כי לא במותו יקח הכל ואין לו שום שייכות לעצם האדם, וחז"ל אמרו (מ"ק כ"ח:) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא, כי אלו ג' הוא כלל צרכי האדם בעולם הזה ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא ודבר זה נגזר

בתחלת היצירה, חכם או טפש (נדה ט"ז:) והחכמה תחי' בעליה ממנו נמשך חיי, גבור או חלש מזה נמשך בני כחצים ביד גבור כן בני הנעורים וגו' דורכי קשת ומרבים בנים וגו', עשיר או עני הוא שפע מזוני ואלו צדיק ורשע דזכותא לא אמר, ואולם הבטחת התורה הוא כל ג' אלו בשכר התורה ומצות כמה שכתוב למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' הרי חיי ובני ונתתי גשמיכם וגו' הרי מזוני, דבאמת כל אלו יש להם שייכות לתורה ומצות באריכות ימים יוכל להרבות תורה ומצות וכן להוליד בנים לעבוד ד' ולהיות פרנסתו מזומנת שלא יטרד ולעשות מצות בממונו, וכל מה שנוגע לתורה ומצות ודאי תליא בזכותא דשכר מצוה מצוה והבא לטהר מסייעין לו בכל מיני סיוע ומשפיעין לו גם כן שפע בני חיי ומזוני הצריך לסיוע לעבודת השם יתברך וכל שכן בני לקיים מצות פריה ורביה, ומה דתלוי במזלא והנגזר ביצירה הוא גם שאינו לסיוע לעבודת ד' ושלמה המלך ע ביקש ריש ועושר אל תתן לי וגו', וזה מה שנוגע לעבודת ד' תלוי בזכותא לשנות המזל וצריך לתפלה גם על עושר השמור לבעליו ולרעתו שלא יתן, ובבני נמי אמרו בס"פ ב' דברכות שלא וכו' בן או תלמיד המקדיח וכו', וכל שכן בחיי להרשיע חס ושלום אלא דבאמת כל פושעי ישראל מליאים מצות כרמון ואעל פסוק שחטא ישראל הוא וע"כ השם יתברך מאריך רוחי' נגדם, וכן בבני אמרו בברכות [י' א'] בחזקיה דנענש על דלא נסיב אף דחזי דהוה לי' בני דלא מעלי דבהדי כבשי דרחמנא וכו' כי מכל מקום יש בו שורש טוב דע"כ ממנו שלשלת המשיח, ובמצרים נאמר וישרצו וגו' ואמרו ז"ל (בשמות רבה ויל"ש) כשרצים הללו שהוא לשון מגונה רק לפי שבכלל הריבוי היה הרשעים שמתו בג' ימי אפלה אמרו כן ומכל מקום רצון השם יתברך היה גם בזה, וע"כ אמרו ז (מנחות כ"ט.) דנתקשה גם כן משה רבינו עליו השלום בשרצים והחודש הזה לכם, שרצים רומז לרבוי בנים טמאים מה תועלת בזה, והחודש הוא קביעת סדר זמנים שהוא רשימת חיי עולם הזה כי חיי עולם הוא למעלה מהזמן אבל המצות כולם ניתנו בזמן שהוא להיות קדושה גם בחיי עולם הזה, והוקשה למשה רבינו עליו השלום זה כי הוא היה דבוק לגמרי למעלה מהזמן דע"כ דורו דור המדבר שהוא חוץ מישוב העולם הזה ושם חלקת מחוקק ספון שלא נכנס לארץ שהיא קדושת עולם הזה במקום ומצוה ראשונה היה מצה, והחודש הזה תלוי בזמן להראות לו כי זה כל התורה שניתנה לעולם הזה דוקא הנגדר בזמן ומקום ולא למלאכים:

ומשה רע"ה נתקשה איך אפשר להיות קדושה בעולם הזה החומרי עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא באצבע הכונה כי העולם הזה נקרא הזה כמראה באצבע כי הוא דבר הנגלה לעין מה שאין כן הרוחני הוא נעלם, וזה כל תכלית בריאת עולם הזה להתגלות

כבודו יתברך לעין כל כמה שכתוב (תענית ל"א.) עתיד לעשות מחול וכו' וכל עחד מראה עליו בצבע הנה אלקינו זה וגו', וזהו על ידי מעשה התורה ומצות בעולם הזה כמה שכתוב בשבת [פ"ט ב'] דמחוי להו יצחק הקב"ה בעינייי' שזהו ממדריגתו דאורייתא מסטרא דגבורה נפקת (זוה"ק ח"ב פ"א:) ועל יי הצמצום ניתן מקום לתורה ומצות ולהשגת קדושה בעולם הזה גם כן, וזהו שהראה לו הקב"ה באצבע רצה לומר שיש מציאות התגלות גמור כמורה באצבע וכן בשרצים שיהיה מקום לריבוי טומאה, וגם זה רצון השם יתברך שכשם שקילוסו עולה מהצדיקים כך קילוסו עולה מהרשעים (שמו"ר פ"ז), וכן בכופר נפש דשקל שהוא דומם שאין בו חיות כלל כי הצומח יש בו עכמה פעמים נפש הצומחת וע"כ הוא ראוי לאכילת אדם שמתהפך לדם הוא הנפש שבאדם, אבל הדומם אין לו שום שייכות לחיות האדם רק הוא כמו לבוש לאדם כמו"ש למעלה על פסוק ומרדכי יצא בלבוש וגו' וכמה שכתוב (עירובין פ"ו.) רבי מכבד עשירים שהכבוד הוא מצד הלבוש כמה שכתוב מאני מכבדותא (שבת קי"ג:), כי הכבוד הוא מאחרים והאחרים אין מכירים אלא הלבוש ולא הפנימיות דהאדם יראה לעינים, וע"כ נאמר מלא כל הארץ כבודו דהארץ הוא עולם הזה שאין ההתגלות אלא דרך לבושים הוא רק כבודו ולא יראני האדם וחי דאי אפשר להתגלות עצם בעולם הזה כלל, וכן ישראל בועלם הזה רזוהי כסיין דאין העצם נגלה רק הלבושים כי עצם ישראל דבוק בהשם יתברך וכל הטענות שעליהם הוא מצד הלבושים כמה שכתוב למעלה דהמשילו חז"ל (סנהדרין מ"ד.) לאסא דקאי ביני הוצי, וצורך כופר נפש הוא רק מצד החטא וע"כ אז הגם שהיו כולם נקיים בעת המספר הוצרכו לכופר נפש שלא יהיה בהם נגף בפקוד, כי כל מספר הוא מצד שאין עושין רצונו של מקום כמו שאמרו ז"ל (יומא שם), ואף דדור מקבלי התורה היו אז בתכלית הקדושה מכל מקום מה שלא היו בתכלית הריבוי גם כן היה מצד שהיה בהם רשעים ומתו בימי אפלה והרי כל ישראל גוי אחד וחסרון של רשעים הוא נוגע גם לאלו, וכל מספר היה אחר חטא כמו שאמרו ז"ל (במדבר רבה פכל אחד) משל לזאב וכו' וע"כ אף דהנשארים לא חטאו מכל מקום מצד המספר שזה מורה שנחסר מהם על ידי החטא הנה זה מורה חסרון גם בהם שהרי היו מחוברים עמהם להיות אחד ממש, וכן זהו תיקונם של רשעים כמו שאמרו ז"ל (כריתות דף ו':) על חלבנה שנצטרף עם סממני הקטורת ועל ערבה שהיא באגודה אחת עם הלולב ועל ידי זה נתקן הכל, (עיין בבחיי פרשת תשא) וע"כ הוצרכו לכופר נפש מחצית השקל שהוא מטבע היוצאה:

וכלל רכוש דעושר הוא מטבע היוצא שבו יוכלו להשיג כל צרכי אדם בעולם הזה, ונותן מחצית על דרך שנאמר (פסחים ס"ח:) ביום טוב חציו לד' וחציו לכם כי יו"ם הוא

קדושת ישראל דמקדשי לזמנים דהיינו ענייני עולם הזה שהוא תחת הזמן וניתן רשות ליהנות מעולם הזה והכל קדוש לד', על דרך שנאמר ברכות (ל"ה.) דאחר ברכה הארץ נתן לבני אדם ואינו עוד מועל בקדשי שמים כיון שמכיר שהכל מהשם יתברך והוא הנותן, וזה הוא אכילת חול דרשות ואינו מועל, וביום טוב שהוא השגת קדושה בעולם הזה האכילה הוא עוד מצוה ומכל מקום צריך חציו לד', כדרך שאיתא בפרק רבי עקיבא (פ"ט:) דאמר יצחק פלגא עלי ופלגא עלך וכי תימא כולא עלי הא קריבית נפשי קמך, והכונה דעל ידי הקרבת נפש שמסר עצמו כולו להשם יתברך ונעשה עולה תמימה כולו לד' הרי נתיחד בשרשו בלא דבר החוצץ, והרי זה על דרך יחוד איש ואשתו והיו לבשר אחד דכל אחד פלג גוף ושולטין בנהסיהון שוה בשוה כאורח כל ארעא וכמה שכתוב אחשורש לאסתר עד חצי המלכות ותעש ולא יותר להיות שוה לו, וכן הקב"ה וכנסת ישראל כאשר הם דבוקים בו יתברך העולם הזה חלוק חציו לד' וחציו לכם, והוא ביום טוב שזוכין לראיית פנים בעזרה שאז הוא מצד השם יתברך נותן חציו לכם, ומחצית השקל הוא בהיפך מצד ישראל נותנין חצי לד' וזהו כופר החטאים שמצד הלבושים שהם מכירים שגם הלבושים שלהם גם כן מהשם יתברך, ואף לאחר ברכה דהארץ נתן לבני אדם מכל מקום הנאת ישראל מעולם הזה אינו דבר נפרד כי כל אכילתם להיות כח לעבודת ד' וכיוצא אפילו בהחטאים נאמר כי אתה עמדי [וכן שמעתי על פסוק ממרים הייתם עם ד' וכן ידוע המשל ממלך ששינה כסות ולשון] כמה שכתוב למעלה, וזהו ענין מחצית השקל המקדש הלבוש והוא בשקל הקודש להיות הכל נעשה על טהרת הקודש כי באמת בכל דבר יש קדושה, וזהו שהראה למשה מטבע של אש לומר שגם בענייני עולם הזה יש קדושה ורוחנית כמו רוחניות התורה הלא כה דברי כאש. ובנתינת מחצית השקל תרומה לד' הוא כופר על חטאי האדם שבלבוש. וכל טענת עשו הוא מצד הלבוש שגם הוא פושט טלפיו כחזיר ומראה שהלבוש טוב. אבל באמת סימן נפש הבהמית הוא גם כן בשניהם דוקא וצריך העלאת גרה גם כן המורה על פנימיות קרביו ותאותיו. ולפי שהמן חשב דגם ישראל (כן) ולא ידע דהם קדושים בעצם ולפי שראה שמחצית השקל הוא כופר נפש בחיות הלבוש קדוש חשב דהיינו אף שאין העצם כן. על זה אמר שישקול הוא אל גנזיהמלך וידוע דחז"ל ומדרש (אסת"ר פ"ב) דהמלך סתם במגלת אסתר במלכו של עולם הכתוב מדבר, והיינו דהוא היה מקטרג בדבר גם בשמים ממעל ואף דהוא נתן למלך אחשורש מכל מקום הראה בזה פיזור עצום, וכל ענין כופר נפש שמצד נתינת ממון מחצית השקל היינו דמתנדב מרכושו לד' ואף שהוא דבר שחוץ לגוף ויוכל להשיג אחר כך יותר (בלתי ניכר תי' א'). דזהו מצות קלות המצויות גם באו"ה ונקרא חסד לאומים

חטאת כמה שכתוב בפרק קמא דבבא בתרא. ואם עכו"ם נותן סלע בשביל שיחיה בנו חשיב לי' בפרק קמא דראש השנה (דף ד'.) לרשע שהחמיץ כי באמת זה אינו כלום. ורק גבי ישראל נקרא בזה צדיק גמור ומועיל לכופר נפש אף שהוא נותן לכופר נפש וכל עשיות שלא לשמה הם לבושי קודש דע"כ זוכה לעושר וכבוד שהם לבוש וחילוקא דרבנן לנפש וכן בכלל המצות שבענייני עולם הזה אמרו בזוהר שהם לבוש וחילוקא דרבנן לנפש כי הם בשרשם טוב והבירור הוא כאשר לא יהיה לו כן לא יהיה תוהא על הראשונות חס ושלום, וכן שמעתי על מה שכתוב (ברכות כ':) לא אשא להם פנים שהם מדקדקים עד כזית עד כביצה היינו כשאין להם חס ושלום יותר הם מברכים על הצמצום. וזה כל מעלת ישראל הניכר לעין כל כי באומות העולם כי ירעב והתקצף וקילל במלכו ואלקיו מה ישראל מברכים על הרעה כשם וכו', (שם נ"ג:) ויאה עניותא לישראל לברר על ידי זה קדושתם כי גם עני שבישראל עושה מצות כפי יכלתו, וע"כ אמר אתי מלא קומצא וכו' כמו שאמרו ז"ל (מנחות ק"ד:) מי מקריב מנחה וע"כ נאמר בו נפש שכאלו נפשו הוא מקריב. וזה דחי לי' אלפי ככרי דידי' וכו' שהוא בא רק מצד העשירות ולהתפאר כי עצמותו אין כן ואלו היה מגיע עד נפשו לא היה עושה, וע"כ אותו דור של תכלית העושר היו ישראל בתכלית העוני שבזה נתבררו שכל העושר הוא שייך לחלקם והוא שלהם באמת כי נתנו את מרדכי עם בית המן. היינו דטלפיים אינו סימן טהרה אלא אצל מי שמעלה גרה אבל מי שאינו מעלה גרה אף שטלפיו בדוקות אינו סימן טהרה. וכן העושר להמן היה שמור לרעתו ופיזורו היה לאבד היהודים שהוא דבר רע באמת, וישראל הגם שהיו עניים היו שוקלים להשם יתברך דרכונות שהיתה מטבע היוצאת אז על ידי עשרם של אומות העולם. וזה ודאי היה התרעמות גדול שהם בתכלית העוני ואו"ה בתכלית העושר ועל ידי עושרן של או"ה הם מוכרחים לתת מחצית השקל מטבע גדולה יותר ולפי תוקף עניים שפרוטה היה נחשב דבר חשוב כמו שנתבאר לקמן מהריבית שמאי ודאי תוספת זה לשקול דרכונות היה רב מאוד בערכם, אבל ישראל ודאי נתנו הכל בלב טוב מאד כי אין בלב ישראל תרעומת על השם יתברך כי עצם לבן דבוק בו יתברך, ועל ידי כך זכו אחר כך לעושר רב במשאמרו ז"ל (סוכה נ"א:) דבית הורדס היה יפה משל שהמלך ע ובן אמרו (ראש השנה כ"ד:) על המנורה העשירו עשאוה וכו' חזרו והעשירו וכו'. וזה על דרך המקיים תורה מעוני סופו לקיימה מעושר (אבות פ"ד) וזה נקרא סופו שהוא נמשך על ידו. ועל דרך שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ':) וההתחלה הוא שלא לשמה וכמה שכתוב בפסחים (ס"ח): מתחלה כי עביד אינש אדעתא דנפשי' ומזה נמשך העושר למשמאילים. וע"כ באמת מגיע לשיראל עשירות מיד. רק לפי שישראל שבאותו דור

קבלוה מאהבה והתחילו במדריגת ימין המנוגב מכל טוב רק אחר כך בתורת כל שכן מגיע העושר ע"כ היה להיפך. כי מצד הפנימיות דישראל יאי עניותא בעולם הזה וכמה שכתוב (נדרים ל"א.) במשה רבינו עליו השלום דהעשרי מפסולתן של לוחות דהעושר בא מצד הפסולת דהיינו מצד המשמאלים ומשה רבינו עליו השלום הוא שורש המיימינים, כידוע דמשה מלגאו יעקב מלבר (תיקו"ז י"ג) שהוא שורש הפנימיות דישראל :

וע"כ כשנפל על חודש שמת משה רבינו עליו השלום שמח אותו רשע, כי כל טענתו לא היה (רק) מצד הפנימיות וחשב דמיתת משה מורה שאין שם עוד פנימיות חס ושלום ולא ידע דבאותו חודש נולד ונתגלה ענין המתגלה על ידו בכך נשאר קבוע וקיים בישראל . כי יום הלידה מורה שאותו יום מוכן להתגלות אותו דבר ואם היה מת ביום אחר היה נראה דאותו יום מוכן חס ושלום לאבידת כח ההוא, ובאמת אותו כח שכבר נתגלה אינו נאבד עוד ואדרבא מיתתו הוא קביעות הכח וכמה שכתוב ז"ל (במדבר רבה פי"ד) על פסוק כדרבונות נטועים אימתי דברי חכמים כדרבונות בזמן שבעליהם נאספים מהם דאז נעשה כדרבן הזה הקבוע וקיים וע"כ הוא באותו יום המוכן להתגלות אותו כח ונמצא אדרבא חודש זה מוכן להתגלות הפנימיות. וכמו שראיתי לפרש והלבש אותך מחצלות דמלת מחצלות מורה חילוץ ופישוט הלבוש רק דכך הם מעשה המצות אף דהם גם כן רק לבוש מכל מקום הוא לבוש כזה שהוא פושט הלבוש ומורה הפנימיות וע"כ נקראים לבושי הקדושה מחצלות. וכן חודש אדר הנברא באות ק' שהוא כקופא דאזיל בתר בר נש הוא כענין לבוש, וכן אדר מלשון אדרת שער שהיה לבוש הנביאים והיו לובשים אותו גם למען כחש, כי בלבוש אפשר להתדמות כקוף לפני בני אדם אבל העצם אי אפשר להתדמות כלל, אבל לבוש של בני ישראל הוא לבוש המורה על העצם כי באותו חודש נולד משה רבינו עליו השלום ונתגלה הפנימיות שבישראל שהוא שורש שבט לוי המורה על פנימיות דבוקם בהשם יתברך כנזכר למעלה, והתגלות זה הוא בניסן לגמרי ובאדר הוא רק ההולדה לזה כי עם ידי גילוי קדושת ישראל בלבוש זה מעיד על הפנימיות, וזהו על ידי ההתחברות שיש אצלם ללבוש עם הפנימיות, וזהו שורש כח נפתלי המורה חיבור וניסן הוא ראש לחדשים ולסדר זמנים שהזמנים כולם דישראל שמונין ללבנה דלית לה מגרמה כלום הכל נמשך מהפנימיות שהוא מהשם יתברך, והאחרית הוא אדר שהוא בתכלית הריחוק ממהתחלה ובו הוא העיבור להשוות לשנת החמה כי צריך שיהיה אביב של תקופה גם כן, דהגם דישראל מונין ללבנה אינו ללבנה לבד רק שהם משוים חדשי הלבנה עם שנת החמה, מה או"ה מונין לחמה לבד שהם סבורים כחם ועוצם ידם עשה להם החיל מה ישראל מכירים שחסירים ומקבלים

מהשם יתברך זהו צירוף לבנה עם החמה. ועל ידי זה ישראל זוכים גם כן לשפע עולם הזה של או"ה גם כן דמאחר שמכירים שהכל של השם יתברך אחר ברכה הארץ נתן לבני אדם ומונין לחמה גם כן, והחמה משפעת כל מיני עושר כמה שכתוב בזוהר דזהב וכל אבנים טובות על ידי השפעת החמה וכן ממגד תבואות שמש:

ועיקר חודש אדר הוא ברבוי בני דידגו לרוב דזהו עשירות של ישראל, דכל ענין עשירות הוא ריבוי ענייני עולם הזה ושלמה המלך ע"ה ביקש עושר אל תתן לי, אבל בבנים נאמר (ברכות ו'.) בהדי כבשי דרחמנא למה לי ומצוה לערב אל תנח ידך (יבמות ס"ב:) וגם זה מתאות עולם הזה אבל כולו קדושה אצל ישראל, וזו ההשפעה מצד חבור הלבנה לחמה, ואו"ה דמונין לחמה לבד הם שורש אל אחר דאסתרס ומקבלין שפע עשירות לבד דהוא משפעה שלפי שעה לבד, מה בנים הוא קיום המין וכן קבלתי דחזק זה של השארת בנים קיום מין אינו בשורש או"ה [ונראה דהוא מלשון זוהר (ח"ב ק"ג:) הנזכר דאסתרס וסריס אין לו תאוה] רק בישראל ואגג באותה שעה שהניחו שאול היה כל אנחתו על שאינו מניח אחריו זרע וזה הדאגה בא לו מצד השורש שהיה בו דמבני בניו למדו תורה ברבים כך קבלתי, וע"כ רק בהמן נאמר דהתפאר וכבוד עושרו ורוב בניו שהתפאר בבנים מה אחשורש, והיה להמן ריבוי בנים שזהו היפך הראול לעמלק שכתוב בו תמחה וכן א' בתנחומא [ס"פ תצא] על עמלק סירסו כמה שכתוב כאשר שכלה וגו', ודע"כ נסמך בתורה לוהחזיקה במבושיו כי זה עסק עמלק לסרס כי טענתו הוא על הרבוי דישראל שזה בא מכח התאוה והרע ושרשו בדעת דרע דשם הסירוס דאל אחר, ולישראל נאסר הסירוס לשום בריה כל שבארצם (כמה שכתוב חגיגה י"ד:) וגם לעו"ם אבל לזרע עמלק כפי הנראה משם לא נאסר, כי ישראל מכירים שכל מה שברא השם יתברך הוא הכל לצורך (כמה שכתוב שמו"ר פ"י) ואפילו בע"ח מזיקים ועכו"ם וכדומה שרואה כפי דעתו שאין ראוי כך אין להתחכם נגד השם יתברך שהוא יודע יותר מה שראוי, ועל זה אמרו בהדי כבשי דרחמנא וכו' אף שלפי ראות העין אין זה ראוי נעשות לשם שמים גם כן אין להתחכם נגדו יתברך, וכמה שכתוב אל תהי חכם בעיניך ירא את ד' וסור מרע ופירוש בס"ח על העושה מזוזה בשמאל מצד התחכמותו לעשות לשם שמים נגד ההלכה ע"ש, וזה על דרך שעשה שאול בהשארה מעמלק לזבוח לד' וא"ל הלא חטאת קסם מרי ואון ותרפים הפצר, פירוש כל החטא שבקסם הוא רק המרי כי כשפים מכחישים פמליא של מעלה (סנהדרין ס"ז.) ויוכל להמשיך לו שפע נגד רצון השם יתברך וזה אין לישראל לעשות, וכן הקסם בידיעת עתידות נאמר תמים תהיה עם ד' וגו' שלא תתחכם לדעת מה שאין רצון השם יתברך להודיעך, ואם ירצה להודיעך יקים לך נביא מאחיך וגו' שתתודע

על פי השם יתברך עצמו ולא בדרכים אחרים שזולת רצון השם יתברך, וזהו המרי שרוצה מה שאינו רצון השם יתברך ואעל פסוק שאינו חטא ואדרבא חושב שיהיה לו ידיעה זו ודבר זה שישיג על פסוק הכישוף והקסם לתועלת גדול להשם יתברך מכל מקום החטא הוא המרי שאין לו להתחכם נגד רצון השם יתברך, וכן און ותרפים הפצר הוראת מלת הפצר בלשון הקודש כמו ויפצר בו היינו ריבוי הבקשה עד שהלה מוכרח לעשות רצונו אף שאינו רוצה באמת כך והיא אותיות פרץ המורה על הפרצה וההקנטה, ונאמר בגחזי ויפרץ בו ויקח אף דהלך ליקח הוא לא רצה ליקח יותר ורק שזה היה פתיחה והתחלה שיוכלו לפעול בו על ידי הפרצה והפצרה כי זולת זה אל היה מועיל כל הפצרה, וכפי הנראה מה שכתוב הנה עתה זה באו אלי ב' נערים וגו' אינו דבר שקר כי לא היש לומר לכתבו דברי שקר שלו או עכמה פעמים היש לומר לפרש על דרך שנאמר גבי נביא השקר שהשיבו לנביא האמת [מלכים א' י"ג] כחש לו, אבל כן היה האמת וכמה שכתוב ולקחתי מאתו מאומה שהיה דעתו לקיח רק דבר מועט לפי שבאו ב' נערים וידע דצריכים מאוד רק אלישע מכל מקום מנע לקבל וחשב הוא אף דהאמין באלישע דודאי אינו ראוי לקבל ממנו ואין זה רצון השם יתברך, מכל מקום כיון דנערי הנביאים רעיבים וערומים ויעשה מצוה גדולה להלבישם ולהספיק להם חשב זה כעבירה לשמה, אבל באמת עבירה לשמה הוא עצמו רצון השם יתברך דגם זה מקרא כתוב עת לעשות לד' הפרו תורתיך ואמרו במנחות (צ"ט:) מצינו ביטולה של תורה זהו יסודה וגם זה עצמו תורה, אבל אם יודע שאינו כתורה כההיא דהתם שהרי אלישע גם כן ידע דחקן של נביאים ועם כל זה לא רצה לקבל והוא נביא אמת לד' הרי ידע שאין הוא רצון ד', רק הוא חשב יבוא הישועה לנביאים מכל מקום וחשב כיון דכונתו לשמים מה בכך אם עושה נגד רצון השם יתברך, וכעין מחשבת שאול שא"ל שמוע מזבח טוב וגו' כי אין המצוה אלא כשהיא רצון השם יתברך ואם אינו רצון השם יתברך אינו מצוה כלל ואפילו כונה לשם שמים אם אינו רצון השם יתברך אינו כלום, ורבא נענש בחולין (קל"ג.) על דאטרח למרי' כולי האי (תענית כ"ד:) אף שנענה דזה נקרא הפצר שמפציר כל כך עד שמוכרח כביכול השם יתברך למלאות רצונו, והוא ראה שהתפלל ולא נענה וידע בבירור דהשם יתברך שומע קול תפלתו וכשאין עונה ודאי יודע שאין זה ראוי, אבל הוא ראה שיהיה קידוש השם גדול בדבר לעיני המלך וחשב יבוא הנס מכל מקום ובא בחזקה באזנינו שמענו וכו', והשם יתברך הוצרך לבטל רצונו כביכול נגד רצון רבא על דרך שאיתא (שם כ"ג.) בחוני המעגל שאתה כבן המתחטא לפני אביו ועושה רצונו, אבל מכל מקום היה נזוף על כך כי אין זה ראוי לשיראל, ונזוף פירוש מרוחק מחוץ למחנה שכינה כי זה

שלא עשה עדיין דבר מעצמו רק פעל בהפצרה אצל השם יתברך לא קראו הכתוב ולא נמצא על זה לאו מפורש בתורה אבל מכל מקום אין ראוי לקדושים אשר לפני ד' תמיד: **אבל** לעשות מעצמו נגד משפט התורה או רצון השם יתברך זה נחלת הגוים, וזה כל שורש ראשית גוים דעמלק שהוא בשורש אחד עם בלעם שהוא הדעת דרע נגד משה רבינו עליו השלום וכידוע, ובלעם נתנבא במעלת ישראל ועכל זה אמר הנה אנכי הולך ויעץ להכשילם וכן רצה לקללם אף דישע שאינו רצון השם יתברך חישב לעשות ולפעול נגד רצון תחלה בהפצרה על ידי קרבנות שגם השם יתברך יתרצה לזה וכך דרכו של יצר הרע הולך ממדריגה למדריגה היום אומר לו עשה כך ולמחר וכו' (שבת ק"ה:) ואחר כך יעץ במעשה להכשילם שחשב שעל ידי זה חס ושלום יופר עצת השם יתברך הדבוק בישראל ועכל אחד דשב ממדריגת נביא לקסם כי זהו חטאת קסם דנוכר, וכן עמלק אף דשמעו עמים ירגזון וגם עמלק שמע וידע מעלת ישראל וכמו שהמשילו חז"ל (תנחומא תצא) ליורה רותחת ובא וקפץ בתוכה אף דידע דרותחת, ובא בכשפים כמו שאמרו ז"ל (יל"ר בשלח) היינו להכחיש פמליא של מעלה ולעשות נגד רצון השם יתברך, וע"כ חז"ל (ריש חלק) מנו גיחזי באותן שאין להם חלק לעולם הבא בשביל דבר קטן כזה, אבל באמת זה דבר גדול להיות יציאה מכללות ישראל חס ושלום כמו שהשוותו חז"ל עם אותו האיש בחלק ובסוטה, (מ"ז.) ואמרו בספ"ב דברכות ולא תהא סיעתינו וכו' שיצא ממנו וכו' שזה נקרא יציאה ממחנה ישראל, והלך ממדריגה למדריגה דתחלה חשב שכונתו לשם שמים ושגם השם יתברך כביכול יוכרח להסכים על ידו, והיום אומר לו וכו' עד שעל ידי זה בא לויפרץ בו ויקח מה שלא היה לו עוד כונה לשם שמים בו כלל רק על ידי הפצרת נעמן פעל אצלו לעשות נגד רצונו כמו שחשב שיפעול הפצרתו אצל השם יתברך, ובאמת אצל השם יתברך לא היה הפצרה כלל שהרי לא המתין עד שידע שהשם יתברך מסכים על ידו רק עשה מעשה תיכף, אלא דהוא לפי שהיה שורשו מישראל היה זה מצד כונה לשם שמים, אבל מכל מקום זה שורש הרע והוא שורש עמלק שחושב להכחיש ולעשות נגד רצון השם יתברך, ולפי ששאול השיג דמזרע אגג ילמדו תורה ברבים הלך בשיטתו כיון דכוונתו לשם שמים יוכל לעבור רצון השם יתברך וזהו השורש של עמלק שנקלט בישראל כשעושה זה לשם שמים וע"כ השאיר לאגג כדי שיצאו ממנו בני בניו שילמדו תורה ולמיטב הצאן לקרבנות, ושמואל הוכיחו רק ומה קול הצאן ותעט אל השלל ולא זכר מאגג, כי באמת באגג הסכים השם יתברך על ידו שיהיה חי עד בא שמואל שהרי נתעברה אז אשה ממנו ויצא ממנו המן וכמו שאמרו ז"ל במגילה (י"ג.) מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני דלא קטלי' לאגג ונפיק מיני' המן, ואף דנענש על

זה מכל מקום כיון שסייע השם יתברך בעיבור ולידה שיארע זה טרם בוא שמואל דזה לא היה על ידי שאול, אף דהגרם היה ששאול השאירו מכל מקום כיון דהסכים השם יתברך על ידו אין זה אלא בגדר הפצר, וע"כ בתוכחתו זכר גם זה דהפצר אבל לא בא בפירוש אלא בטענת המרי שהוא על השלל שהחרימו אחר כך ולא הניח להקריב ולא נשלמו מעשיו ולא היה רצון השם יתברך כלל לזה, ולכך על ידי זה איבד המלכות ואין זה נקרא אצלו יציאה חס ושלום כמו אצל גחזי דשם בא על ידי זה גם כן לעשות על ידי ההפצרה ולעבור מה שלא היה כונתו לשם שמים גם כן, וזה כי היה זה אצלו על ידי יציאה מקדושת ישראל והיה אתחלתא דיציאה בזה, אבל אצל שאול היה זה, רק דבר הנגרם על ידי הצלת אגג שהרגיש קליטת כחו בקדושה וכח אגג הוא שפעל בו זה, והוא כמו כל חטאי ישראל הנמשכים מצד הקוצים המקיפים השושנה וזה כח עמלק גם כן שמכניס חס ושלום כחו הרע בלבות ישראל, וכמו שאמרו ז"ל [בתנחומא תצא] דבעמלק נאמר ולא ירא אלקים והרי בלשון הכתוב מוסב על ישראל, רק הכונה דזכור אשר עשה וגו' היינו דזהו מה שעשה לך שאתה עיף ויגע ולא ירא אלקים שהכניס כחו בך כי זהו כח עשו ועל ידו ויזנב כל הנחשלים אחריך, ואמרו ז"ל שם שבטו של דן שהענן פולטן כמו שנתבאר לקמן כי בשבט זה הוא ענין יציאה ליציאה ממחנה ישראל ובזה הוא אחיזת עמלק ובאמת אצל ישראל הכל אחד ועל ידי זה יוכל להכניס הכח בישראל בדרך שב ואל תעשה עכמה פעמים להיות עיף ויגע וגו', אף שידעו שצריך להזדרז למצות השם יתברך ועבודתו מכל מקום על ידי עייפות ויגיעה הוא יושב בטל ומתעצל והוא היפך ירא אלקים שהוא הגבור שאינו עיף, ועייפות זה הוא שורש של עמלק הנמצא גם בישראל כל זמן שלא נמחה זרעו מן העולם, ובעת מלחמת אגג אף דנצחו העוסק עם מטונף מתטנף, אבל שאול היה בחיר ד' ואמרו ז"ל (יומא כ"ב:) כבן שנה שאין בו חטא דכל מעשיו לשם שמים לגמרי והשיג מה שיולקט ממנו בישראל, ועל ידי השגה זו שהיה לו על הקליטה היה לו שייכות לענין הקליטה ונקלט בו גם כן ענין זה לעבור רצון השם יתברך, אבל רק לשם שמים להקריב קרבנות ולא שיבוא על ידי זה ליציאה לגמרי חס ושלום ולא נענש רק מהמלוכה כי המלך הוא כולל הכנסימן שזהו מדת המלכות, ודוד מלך ישראל שרשו במדת המלכות ומלכותו כירח יכון עולם כידוע ממה שכתוב (ראש השנה כ"ה.) ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים, דהוא נמשל ללבנה דלית לה מגרמה כלום וע"כ קרי לנפשי' עני שאין לו רק מה שהשם יתברך נותן לו ואין יכול לעשות דבר נגד רצון השם יתברך כלל, וזהו שורש מדת המלכות דמצד הזה אי אפשר לו כלל לבקש לעשות דבר שאינו רצון השם יתברך:

והוא שורש כלל כנסת ישראל המונין ללבנה ואין דומין לאו"ה המונין לחמה שחושבין שיש להם כח מעצמם ולעשות דבר נגד רצון השם יתברך, ודוד המלך ע ביחוד שהוא מדת המלכות דישראל קרי לנפשיה עני ואין עני אלא בדעת (נדרים מ"א.) שלא ידע להתחכם כלל נגד השם יתברך, וע"כ בשביל אותה מעשה איבד שאול מלכותו שזה היפך ענין המלכות ואף דכונתו לשם שמים, וזהו שקראו לשון תשלומין ומה שילם לי ימיני (מגילה י"ב:) ודקדק מהרש"א בחא"ג מה תשלומין הוא ע"ש, ובאמת מצינו תשלומין קודם המעשה גבי אליאב דאמרו ז"ל (פסחים ס"ו:) דמאסו ד' ממלך משום ויחר אף אליהב בדוד אף דזה היה אחר כך, והיינו דהשורש כבר היה, והנה שורש זה של עשיי' לשם שמים נגד רצון השם יתברך הוא בזרעא דרחל שטנו של עשו כי יש להם גם כן כח הגבורה הקשה שמשתמשים הכל לשם שמים להיות גבור הכובש יצרו, ומצד הזה באים גם כן לחשוב כח זה דכחי ועוצם ידי עשה לי שהוא ראשית גוים לעשות גם כן לשם שמים, ובאמת נמצא גם כח זה ביהודה אף דדוד המלך ע הוא ממש להיפך זה ובאותה מעשה דבת שבע נאמר למען תצדק בדברך וגו' שהיה יכול לנצח היצר רק לא רצה להיות עבדא דזכי למרי, (כמה שכתוב סנהדרין ק"ז.) ואף שנענש על זה זהו כשידע מפורש דברי השם יתברך באותו ענין בפרט ואדרבא דבר זה היה נגד התורה שהרי היה ראוי לו יותר לשמור מצות התורה שהוא גם כן מצות השם יתברך ושלא לעבור, אבל חשב דהמלך ע לדחות דבור הכללי שבתורה שאפשר להתקיים על ידי אחרים ולא יתבטל אותו דבור פרטי של השם יתברך שדיבר עמו, ומכל מקום נענש על זה כי באמת רצון השם יתברך שינצחוהו בכהאי גוונא ועל דרך שנאמר בב"מ [נ"ט ב'] לא בשמים הוא והקב"ה חייך נצחוני בני, וכן בהפועלים (פ"ו.) נחלקו מתיבתא דרקיע עם הקב"ה שעניייני התורה מסורים לבני ישראל ואף זה בכלל עניייני התורה שאין לו לעבור על דברי תורה, והרי זה על דרך שנאמר בס"פ (ב' דחגיגה) גבי אחר דכל מה שאומר בעל הבית עשה חוץ מצא שאין מכל מקום לשמוע להשם יתברך הנועל בפניו דרכי התשובה, הכי נמי אין לו לשמוע לעבור על דברי תורה אם לא כשיאמר נביא להוראת שעה שהוא לצורך כבוד שמים ושרצון השם יתברך כן, אבל זה שלא אמר לו השם יתברך שרצונו כן כלל רק אמר לו לא מנסית (סנהדרין שם) עדיף מהא דאחר, אבל באמת עיקר ענין עת לעשות לד' הפרו תורתך הוא דרגא דדוד המלך ע וכידוע מהזוהר דעת מורה מדת מלכות דבה כל עתים, וזה כל ענין דהמלך ע להביט על הראוי כפי אותו עת הפרטי וענין הפרטי ולדחות מפני זה כללי דברי תורה וע"כ עשה באותו מעשה כן ולא השגיח בכללי דברי תורה, ועל דרך שנאמר גם כן בפרק חלק (שם) על פסוק ודוד בא עד הראש וכו' מוטב וכו' אף

דע"ז הוא החמורה בכל עבירות ויש בה גם כן צד חילול השם מלך שכמותך וכו' מכל מקום חשב לדחות כל זה בשביל שלא יחשבו בני אדם תלונות על השם יתברך, וגם בענין שמעי היה כן אף דמורד במלך חייב מיתה על פי דין והרי קיימא לן קדושין [ל"ב ב'] מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ואם כן מה השיב הלא ידעתי וגו' אדרבא היא הנותנת לחייבו ומה בכך דהוא בשמחה ואינו רוצה להורגו הלא אינו רשאי למחול על כבודו. ואולי למאן דאמר (הובא בפר"ד) דאותן חדשים שברח מפני אבשלום היה מתכפר בסעירה כהדיוט אם כן לא היה לו אז כלל דין מורד במלכות וזה שאמר כי היום אני מלך ולא מקודם, אך למאן דפליג על זה קשה, ועוד שהרי ציוה שלמה עליו וזכר לו מהשבועה משמע שלולי השבועה היה ממיתו, ונראה דאף למאן דאמר דמתכפר כהדיוט היינו דבאותה שעה היש לומר דין הדיוט אבל אחר שחזר למלכותו ונתחרטו ישראל על מה שהמליכו אבשלום היה לו דין מלך למפרע, ודומה לרשע שעשה תשובה דמקודם היה רשע גמור ומכל מקום אחר התשובה דנעשו זדונות כזכיות חשבינן לי' למפרע כאלו לא חטא מעולם, והארכתי מזה בתשובה בענין זיקת יבם מומר גם לענין הדין דלדעתי גם לפי דעת הגאונים דיבם מומר אינו זוקק היינו באותו שעה בעודו מומר אבל כששב ומתכפר למפרע או זוקק ליבום למפרע גם כן ולא משעה ששב לבד יעוש"ב, וכן בריחת דוד מפני אבשלום שהיה לעונש חטאו כל זמן שלא נתכפר לגמרי בשעת מעשה לא היה לו דין מלך מצד שהעונש מהשמים להעבירו ממלכותו, וע"כ השיב תחלה בשעת מעשה שלא להמיתו משום דה' אמר לו קלל שגם זה מן השמים לענשו וגם מצד ישראל שהעבירוהו, אף דהיה זה חטא להם להעביר משיח ד' ממלכותו מכל מקום כיון דהעבירוהו יש לומר שלא היה לו דין מלך, אבל אחר שהחזירוהו ונתחרטו על הראשונות למפרע ונתכפר חטאם וכן חטא דוד להיות כאלו לא חטא הוה לי' למפרע מלך, וע"כ לא השיב עוד אחר כך ד' אמר לו כו' רק השיב כאלו בידו למחול וזה נגד דברי תורה:

אבל באמת הוא ראה שלשלת גדולה של מרדכי יוצא ממנו והרי לוט ניצול בזכות דוד ואפילו במצרי אמרו ז"ל (שמ"ר פ"א) ויפן כה וכה ראה שאין עתיד לצאת ממנו (וכו') ואעל פסוק שהוא חייב מיתה בדין כמה שכתוב בפרק ד"מ (נ"ח:) וכן אמרו בסוטה (מ"ו:) גבי אלישע לנערים וירא ראה וכו', ומיהו חייב מיתה בדין ודאי אין חוששין למה שעתיד לצאת ממנו ואפילו יאמר נביא אמת שעתיד לצאת ממנו צדיקים גדולים הרבה אין פוטרים אותו ממיתת בית דין כלל על זה, כי משפטי התורה נמסרו לבני אדם הראוים לעינים ודנין כפי מה שהוא ואין משגיחין בעתידות, (עיין בתוספות יבמות ל"ה:) ורק בדיני שמים השם יתברך מטה כלפי חסד בשביל העתיד וגבי משה רבינו עליו השלום אמרו

ז (שמו"ר שם) שהרגו בשם המפורש, ובכהאי גוונא שרוצה להרגו בידי שמים היה צריך לראות שאין עתיד וכו' דזולת זה אין משפט שמים להרגו, אבל בשמעי דהיה מורד במלכות וחייב מיתה בדין לא היה מועיל זה דעתיד רק דהמלך ע דחה דברי תורה זה משום עת לעשות, וע"כ אמרו (מגילה י"ב:) מה עשה לי יהודי דאין להתחכם על דברי תורה דאלו לא נולד מרדכי היה טוב יותר לכנ"י באותה שעה טרם הנס, ואף דבאמת כשנאבד המן הרי אדרבא הכל היה לטובה ויפה עשה דהמלך ע וכן אחר שנאבדו כל זרע המן ובאו אותן בני בניו שלמדו תורה ודאי יפה עשה שאול גם כן וע"כ לא אמר לו שמואל החטא מאגג רק מהצאן ובקר וכן לא נזכר בקרא כלל חטא על דור שהחיה שמעי אז, רק כנסת ישראל שבאותו דור טרם הנס צווחי על זה מה עשה וכו' על ידי שורש עת וגו' הפרו תורתך הקבוע בו, ומה שילם וכו' כי עם ידי שורש זה של יהודה הנטוע גם כן בכל ישראל שכולם נקראו על שמו (בראשית רבה פצ"ח) זה גרם לימיני להפר גם כן ציווי פרטי של השם יתברך גם כן מטעם כונה לשם שמים ועת לעשות, וזה נקרא שילם ותשלומין כמה שכתוב כי אין זה בעצם דישראל כלל רק הוא נמשך דרך שילום, ולפי שעל ידי דוד שהוא שורש כנסת ישראל נגרם לידת מרדכי דאיקני בהמן, והם חשבו אז זה לחטא חשבו גם כן דהגיע הגמול מדה כנגד מדה גם כן על ידי ימיני עצמו שהטיב לו במה שהניח לשמים ומה שהניח שאול לאגג מאותו הטעם עצמו בשביל שראה העתיד לצאת ממנו, ועל ידי זה נפק המן דציער לישראל והיה הגמול טרם החטא כי אין העונש מ"ה רק הוא תשלום הנמשך מעצמו, ושפיר יוצדק גם קודם המעשה דמכל מקום ישנו לשורש דבר זה בהם וכמו שנתבאר לקמן [ויש לפרש גם כן שילם לשון השלים וגמר ואף דבמעשה שאול ודוד דשאול קדם מכל מקום בעניינא דמרדכי והמן קדם הא דמרדכי לא יכרע לעורר קנאת המן וכן במגילה נזכר מקודם סיפור מרדכי ואחר כך סיפור המן]: **והם** אז ראו דהכל עונש אותו מעשה דהפרו תורה, ובאמת כל כונתם לעשות לד' אבל לפי שהנגלה לא כן היה להמן טענה, וכן ישראל שבאותו דור שהשתחוו לצלם ודאי לבם בשעת השתחוי' היה לשמים ולא עשו אלא לפנים וחשבו תחלה דאין רע בזה. אבל אחר כך כשראו הגזירה הבינו דאין רצון השם יתברך כך ואז חשבו דדבר זה בא להם משורש ענין שאול ודוד שגם הם עשו כן דברים שלא מפי התורה רק לפי שכונתם לשמים, וע"כ אמרו מה עשה וכו' אבל באמת ד' יראה ללבב ובשביל נגלה של המעשה בא העונש גם כן עדבר זה אלא לפנים, ועל האמת נהפוך הוא וע"כ בא על ידי המן דשורש עמלק גם כן כולו אינו אלא לפנים כי כל שורש עשו פושט טלפיים, וידוע מה שכתוב בויקרא רבה (שמיני) דד' מינים גמל שפן ארנבת וחזיר נגד ד' מלכיות, והחזיר נגד עשו דפושט טלפיים

במעשה אבל הפנימיות כולו רע והוא גרה לא יגר לשון עתיד, כי הפנימיות אינו מתגלה אלא לעתיד כאשר השם יתברך הגלהו כמה שכתוב איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו דהאדם אשר יראה לעינים איננו מכיר בו עד שהשם יתברך מגלה מצפוני לבו לעין כל, אבל ג' מלכיות הראשונות מעלי גרה ודרשו בויקרא רבה [ס"פ שמיני] שמקלסית להקב"ה ושמגדלות צדיקים, היינו דקילוסו יתברך עולה גם מן הרשעים כמה שכתוב בעירובין (י"ט.) וע"כ אמרו (ע"ז ג' :) כולם גרים גרורים לעתיד לבוא חוץ מאדום דכתיב ולא יהיה שריד לבית עשו כי אין קילוס עולה מהם כלל כי שורשם ברע הגמור, וע"כ הם עיקר שונאי ישראל אף הצדיקים שהם מכירים שהם צדיקים מכל מקום שונאים כי שורש עשו הוא יודע רבונו ומתכוין למרוד בו, מה הם מגדלים צדיקים כשמכירים שזה צדיק ושהשם יתברך רוצה בו, וטומאתם הוא בטלפיים היינו במעשה דכל אומה יש לה שורש מעשה מיוחדת ברע שאין יכולה ליפרד ממנו כלל, וכמה שכתוב (ספרי פרשת ברכה) דהחזיר התורה על כל אומה ולשון ועשו אמר מה כתיב בה לא תרצח וישמעאל לא תנאף וכן כולם יש לכל אחת דבר שאי אפשר לו למנוע מזה כלל, מה שאין כן ישראל שרשם אינו כפוף ושקוע בשום דבר שלא יוכל ליבדל ממנו כי שרשם נמשך אחר השם יתברך, דע"כ הקדימו נעשה לנשמע דהם מוכנים לעשות כל מה שיצוה השם יתברך ואו,ה קרו להו על זה עמא פזיזא וכו' אי מציתו קבליתו וכו' כמה שכתוב בפרק רבי עקיבא (פ"ח.) כי חשבו שגם הם כמוהם דיש דברים דלא מציתו ובאמת אצל ישראל לא שייך לא מציתו כלל, והשיבו אנן דסגינן בתמימותא וכו' כי מה שהחזיר השם יתברך התורה על כל האומות אם אין להם שייכות לא היש לומר להחזיר עליהם כלל, אבל הרי בידם להתגייר ומקבלים גרים מכל האומות הרי יש בידם גם כן לשנות עצמם רק כשמתגיירים להיות בשם ישראל יכנו, אבל מצד עצמם אינו כן ומכל מקום כיון שבידם להתגייר הרי בידם לכוף כחם גם כן, אבל יש בכל אומה השורש דעמלק הנקרא ראשית גוים שממנו יניקת שורש כחם, ועמלק הוא תכלית פשיטת הטלפיים שאינו כפוף גם כן תחת שום כח כלל אבל מכל מקום אינו כופף כחותיו להשם יתברך כי הוא הדעת דרע, וידוע דדעת הוא המחבר חכמה ובינה חכמה הוא מה שלמד מזולת או מושכלות ראשונות, וחכמת ישראל הוא מה שמקבלים מהשם יתברך, ובינה הוא מה שמתבונן מעצמו ודעת דקדושה הוא רוח הקודש כדפירוש רש [פרשת תשא] היינו שמחבר בינתו עם חכמתו של השם יתברך ויודע ומכיר שהכל מהשם יתברך וזהו רוח הקודש וכמה שכתוב הרמב"ן [בבא בתרא י"ב א'] ועל ידי דעת זה שבמוחו ולבו ממילא גורם דכל מעשים החיצונים גם כן נמשכים מאמיתות רצון השם יתברך, וזהו משה מלגאו יעקב

מלבר (תיקו"ז י"ג) החיצונות הוא מדת אמת לייעקב דכל נגלהו הוא שפת אמת תכון לעד, ויעקב איש תם ותמימות הוא היפך החכמה והיינו שאין לו חכמה מצד עצמו כלל כי מכיר דהכל מהשם יתברך וסגי' בתמימותא שלא לחקור אחריו יתברך כלל, כי הלא אנו מכירין שאין לנו מצידנו שום כח ושום חיות כלל ומאן דיהיב חיי יהיב כח וחכמה וכל השייך לכחות הנפש, אבל דעת דרע הוא שאין מחבר התבוננות עצמו עם חכמת השם יתברך דע"כ אסתרס ולא עביד פירין שהרי אינו מחבר חכמה ובינה כלל רק אדרבא חושב בינתו לדבר נפרד ומתחכם נגד השם יתברך, וזהו שורש וראשית גוים מלגאו ועל ידי זה נמשך כל ע' אומות מלבר שהם ע' כחות שונים ונפרדים הנמשכים מצד חכמת עצמם בלא הכרה שהכל מהשם יתברך, ומספר ע' הוא מצד ההתפשטות במעשה כידוע דכל דבר כלול מי' ג' ראשונות וז' תחתונות ג' ראשונות הם חכמה בינה דעת שבמחשבה וז' תחתונות במעשה וכל אחת כלול מי' הרי ע'. וז' עממין דארץ ישראל הם גם כן כלל ז' אלו שכבשום ישראל מארצם שבהם אין שורש זה וכידוע רמיזתם, וד' מלכיות המושלות הם כלל ד' ספירות חסד גבורה תפארת מלכות דרע וע"כ נקרא אדום בכל מקום סתם מלכות הרשעה, כי הוא שורש מלכות דרע דאמרו ז"ל (קה"ר פ"א) שעתיד להחזיר מלכות לבעלי' ושורש מדת מלכות הוא ממשלה ותוקף כח, וזהו שורש עשו תקיפא ואימתני ועל חרבו יחיה חרב מורה גבורה וכח, ומלכות קדישא דישראל הם מכירים ביותר שאין להם שום כח רק מהשם יתברך, וכמה שכתוב בפרק אין עומדין (לא דמי:) מלך כיון שכורע שוב אינו זוקף לפי שמצד מלכותו היה נראה מושל ובעל כח ע"כ בתפלה שהוא עומד לפני מלך מלכי המלכים כופף עצמו לגמרי ואין מראה שום זקיפה כלל.

ומכל מקום שורש עת לעשות הפרו תורתך הוא במלכי ישראל שאול ודוד כמו שנתבאר לקמן שמכל מקום דבר זה נמשך משורש המלכות, והוא על דרך הקב"ה גוזר וצדיק מבטל (מ"ק ט"ז) שהובטח בו דהמלך ע ביחוד לי דבר צור ישראל מושל וגו', ונאמר בעטרה שעטרה לו אמו לא זז מחבבה עד שקראה אמי (שי"ר פ"ג) שזהו מדריגת צדיק מבטל זהו בעטרה שעטרה מדת המלכות, אבל אשת חיל היא עטרת בעלה ובעלה מתעטר בה וזהו כל מעלתה וממשלתה, מה מלכות דאו"ה הוא נפרד מהשם יתברך וזהו שורש עשו שממנו יצא עמלק שהוא כח זה להיות כח נפרד דממנו כח הרציחה דעשו שעיקרו בפנימיות, כמה שכתוב במדרש (ויקרא רבה פי"ג) דמלכות זו מצעת הבימה וכו' דמראה כאלו אדרבא הוא דן לשופכי דמים ורציחה וכל מה שהם הורגים ורוצחים הוא הכל בדין וכך ראוי למלך, וכמה שכתוב (בראשית רבה פס"ג) גם כן בדוד המלך ע אדמוני רק עם יפה עינים שאינו הורג אלא מדעת סנהדרין ואף הם רוצים לדמות עצמם כן, רק

החילוק שהוא נמלך בסנהדרין דהיינו חכמת התורה והם דנים עפ"ה נימוסיהם שהוא חכמה אנושית וחושבים חכמתם לחכמה. וע"כ נאמר והאבדתי חכמים ואדום כידוע דמלכות הוא שורש לחכמה אנושית שהיא חכמה תתאה חכמת שלמה מלך ישראל אבל אצלו היה חכמתו ברוח הקודש וד' נתן חכמה לשלמה, ואף אצל או"ה יש גוון חכמה וכמה שכתוב (איכ"ר פ"ב) יש חכמה באדום תאמין אבל כאשר נחפשו עשו אז ממילא אבדה חכמתו גם כן כי כל חכמתם הוא היפך תמימות דעיקב שהוא נקרא על האמת סוף בוגדים ועקשות לא חכמה, ואצל כל מלכות המושלת על ישראל היה תוקף חכמה כמו חכמת מצרים בזמן שהיו ישראל תחת ידם, ובימי נבוכדנצר היה עיקר חכמה בכשדים ואחר כך שנכבשו תחת פרס היה מסתמא אצלם כל חכמת אומות העולם וכמה שכתוב ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים כי כן וגו', וזהו שורש חכמת האומות הקדמונים באצטגנינות וידיעת העתים דע"כ אמרו ז"ל (שבת ע"ה.) איזה חכמה ובינה שלעיני העמים זה חישוב תקופות ומזלות, ואחר כך בימי יון התחילה חכמת יונית ואריסטו היה בימי אלכסנדר מוקדן ראש מלכות יון שאז התחילה החכמה אצלם, וכל חכמות אלו הם הכל לימודים של חכמה בידיעות לבד אבל חכמת אדום הוא בנימוסים ובמעשים, וענין חכמת אומות העולם שהכתוב וחז"ל קראום חכמה ותיקנו ברכה שחלק מחכמתו לבשר ודם ודאי יש בו ענין חכמה באמת, וכן אמרו (מגילה ט"ז.) כל האומר דבר חכמה אפילו באו"ה נקרא חכם שנאמר ויאמרו לו חכמיו וגו' דלולי כן לא קראן הכתוב חכמיו, וע"כ כל חכמת עשו בפשיטות טלפיים שמראה סימן טהרה וחכמת אותן מלכיות בידיעת פנימיות שאין להם פשיטת טלפיים במעשה, ואמר אצל כל אחד לשון אחר בגמל אמר פרסה איננו מפריס לשון הוה כי כולו רע מתחלה ועד סוף דהתחלתו נמרוד שהמריד כל העולם כולו וסופו נבוכדנצר וזרעו זרע מרעים, ובארנבת אמר פרסה לא הפריסה כי סזוהר אמרו על חכמייון דאינון קריבין לאורחי מהימנותא ומובא בריקנטי, ובפסיקתא דפרה אמרו אשר אין בה מום זו יון ע"ש, והם שהתחילו לתרגם התורה יונית ללשונם שבהם מיוחס מאלכסנדר מוקדן התחלת טענת האומות אנו ישראל, וע"כ היה אז התחלת תורה שבעל פה שהוא התגלות המסטורין שלו ללבות בני ישראל, וע"כ אחר כך נתחברו יון ואדום יחד כי גם ביון יש קצת פשיטות טלפים בהווה אלא שאין שרשו כן, כי עשו שורשו באמת מיצחק ורבקה וע"כ פשיטות טלפיים שבגופו הוא פשיטת טלפיים גמור וכך שורשו להיות פושט טלפיים לרמות בזה יצחק אביו, מה יון הם רק מתדמים בפשיטות טלפיים אבל שרשם אין כן וע"כ אמר לא הפריסה לשון עבר היינו מצד שרשם, ובשפן אמר ופרסה לא יפרוס לשון עתיד כי במדרש ובפסיקתא דפרה אמרו

תמימה זו פרס תמימים היו שאין בידם וכו', וכן בברכות [ח' ב'] ספרו מצניעותם וסמכו לזה למקודשי אלו פרסיים המקודשים ומזומנים לגיהנם, כי באמת צניעות מעלה גדולה ואין קרוי צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא (ברכות ס"ב.) היינו דברים שדרכן לעשותן בהצנע ואין רואה הוא צנוע גם כן זהו תכלית הצניעות, ונאמר את צנועים חכמה כי זהו תכלית המבוקש במעשה ומה ד' דורש וגו' והצנע לכת עם אלקיך ועל ידי שלימות המעשה נמשך החכמה שהוא תחלת התגלות השתלשלות שלימות המעשה כידוע, אבל צניעות זה שהישראל הוא עם אלקיך דייקא מה באו"ה שלא יחשוב שגם כן צניעותם הוא מעלה גדולה ואינו כן דבאמת הם מזומנים ומקודשים לגיהנם על ידי זה, וכמו שלעתיד יתגלה מצפוני ופנימיות דעשו כך בחיצונות דפרס גם כן ההתגלות הוא לעתיד על ידי השם יתברך שיוליכם לגיהנם, ולא מצד התגלות הנעלם כעשו רק מצד התגלות הנגלה שגם עכשיו מקודשים ומזומנים לכך:

ומצד הזה הוא חיבור אחשורש מלך פרס שבו גם כן שורש מדת צניעות כמו שאמרו ז"ל (מגילה י"ג.) על פסוק בבוקר היא שבה אעל פסוק שהוא מתוך גנותו שהוא כולו זימה וזנות עם המן שגידלו על כל השרים מה שלא נמצא כן במלכות אחרת לגדל זרע עמלק כל כך, כי יש לו חיבור עמו במה ששניהם אין נגלים עתה רק השם יתברך עתיד לגלותם זה במעשה וזה בפנימיות, וזהו מדת הצניעות שהוא ההעלם והיפך הגילוי, וע"כ היה גדולת ותוקף הנס על ידי זרע בנימין כידוע דחז"ל (בראשית רבה פע"א) דרחל ובנימין וזרעו אחזו פלך השתיקה שהוא גם כן הצניעות והעלם וכל אחד (ברכות ס"ב:) בשאול ויסך שעשה עצמו כסוכה ונכנס גדר לפנים מגדר וכו', ויהודה היפך זה אחז פלך ההודיה (בראשית רבה שם) ומיכל בת שאול שחקה על דהמלך ע על שנגלה לעיני וגו' שהוא היפך הצניעות שלמדה בבית אביה. אבל באמת מה שהוא עושה היפך הצניעות הוא לכבוד שמים וע"כ נענשה שלא היה לה ולד כי היא רוצה שישמש בצניעות גם נגד כבוד שמים, וזה צניעות של או"ה וכמה שכתוב באחשורש דכשנכנסה אסתר כעס שחשב דאין זה דרך צניעות אף דהיא לבשתה רוח הקודש וכונתה לשמים, ואל אחר אסתרס וכל כח של או"ה אין לו התפשטות בישראל כי מעלת צניעות דישראל הוא רק כשאין להם צניעות במקום שאין צריך צניעות שלם שמים, וכמה שכתוב (מגילה י':) בתמר בשביל שהיתה צנועה בבית חמיה יצאו ממנה מלכים ונביאים וזה היה בעת שפשטה גדר צניעותה ותשב בפתח עינים רק שכונתה היה לשם שמים, ואז נתברר צניעותה שראויה לידבק בישראל ויהודא ולצאת ממנה מלכים ונביאים ושאינו כצניעות הפרסיים, וכן אסתר שבה שורש הצניעות זרע שאול נתברר צניעותה באותה שעה דלבשתה רוח הקודש (שם י"ד:) ונראה

לי דמה שכתוב בעירובין (צ"ו.) דמיכל בת שאול הניחה תפילין היה אחר אותה מעשה שהרגישה בחטאה שנראה שבא לה על ידי חמלת שאול על אגג דהוא סירס לישראל והיה ראוי מדה כנגד מדה שלא להניחו להוליד וכמו שעשה שמואל, ובאגג נתחדש אז חשק ההשארה שהוא חשק דישראל וכמה שכתוב למעלה מפי השמועה ועל ידי זה החשק חמל שאול, ומכל מקום לפי שלמראית העין היה חמלה להרבות זרע עמלק ע"כ היה העונש במיכל בתו שנדבקה במלכות בית דוד ולא היה לה ולד שידבק במלכות, וזה על ידי חטא שאירע לה שהיה למראית העין חטא של אומות העולם דע"כ מגיע עונש זה ועל ידי זה הניחה תפילין שהם אות ההתקשרות של ישראל לאביהם שבשמים על ידי קשר של תפילין. דע"כ וראו כל עמי הארץ וגו' אלו תפילין שבראש (ברכות ו'.) שהם המבדילים בין ישראל לעמים ומראים התקשרות דישראל שאין ניתוק כלל ושאי אפשר להם להיות כעמים כלל באמת] ואעל פסוק שיש אות שבת ואות ברית המורים על הפנימיות והחיצוניות דישראל שאין דומה לעמים כלל, עיקר דיראו ממך הוא על ידי אות דתפילין שהוא המבדיל בין שורש דראשית גוים שהוא העקשות לעשות בזדון לב נגד רצון השם יתברך, היפך זרע יעקב איש תם הנמשכים בתמימות כצאן אחר הרועה ובאמת גם ישראל נקראים עם קשה עורף שהוא היפך התמימיות, אבל אצלם הקשיות רק בעורף שהוא אחורי האדם ולא בפנים המורה פנימיות האדם דבפניהם כל רואיהם יכירום וגו', כמה שכתוב באיכה רבתי דמי אפך לדיהודייא וכמה שכתוב למען תהיה יראת ד' על פניכם לבלתי וגו' ואמרו [נדרים כ' א'] זו הבושה וכל מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו כו', וכמה שכתוב גם כן ביבמות [ע"ט א'] ג' מדות בישראל ביישנים וכו' וזהו נגד יעקב, והבושה ניכרת בפנים כמה שכתוב (ב"מ נ"ח:) אחווורי אפי הלבנת פנים ונאמר בושתי וגם נכלמתי להרים פני אליך כי עונותי וגו', וזה מדת ישראל שיש להם בושה להרים פנים לפני השם יתברך כשחוטאים מה שורש דאו"ה הוא העז איש רשע בפניו, וסתם רשע היינו עשו כמה שכתוב (מגילה ו'.) על פסוק יוחן רשע ועל פסוק אל תתן ד' מאויי רשע ועוד בכמה דוכתי ובאמת אמרו בביצה [כ"ה ב'] ג' עזין ישראל באומות ודע"כ ניתנה לישראל תורה דדתיהם אש שאלמלא וכו' (עיין שם) אבל עזות וקשיות שלהם הוא בעורף:

וזהו יערוף כמטר לקחי שמתיש קשיות שבעורף כי המים מרככים כל דבר קשה, והוא תורה תבלין דיצר הרע שנקרא לב האבן ואם אבן הוא נימוח (סוכה נ"ב:) ולב אבן דאו"ה שרשו כך ואי אפשר לו לימוח כלל מה לב אבן דישראל אעל פסוק שקשה ביותר וכמה שכתוב בהחליל (שם:) דהניח כל האומות ואין מתגרה אלא בישראל וע"כ הם עזים

שבאומות, מכל מקום אינו מצד הפנים המורה הפנימיות ואמיתות הרצון שבמעמקי הלב רק מצד האחוריים דשם אין נגלה אלא החיצונית לבד ואי אפשר להכיר הפנימיות אלא בפנים ולא בעורף כלל, והקשיות שלהם הוא רק מצד הנגלה לזולת בלבד אבל הם עצמם פנימיות קשיותם גם כן דבוק בהשם יתברך, ועל זה הוא קשר של תפילין שהוא בעורף דהוא אות על קשיות ערפם דגם כן דבוק בהשם יתברך, וע"כ נשים פטורות מתפילין דנשים דעתן קלות ואין בהם קשיות עורף, ומכל מקום קשר של תפילין הוא נגד מוח הדעת דבו הוא עיקשות דאו"ה יודעים רבונם ומתכוונים למרוד וע"כ אסתרסו במוח הדעת דנאמר בו תמחה, מה ישראל עקשותם הוא למסור נפשם להשם יתברך ועל זה הם כאבן וכאש שמים רבים לא יוכלו לכבות האהבה וגו', ומשם הוא שורש דתורה על ידי משה רבינו עליו השלום כידוע, והאומר יש תורה באו"ה אל תאמן (איכה רבה פ"ב) דלא עשה כן לכל גוי ועכו"ם שלמד תורה ח"מ (כמה שכתוב סנהדרין נ"ט.) כי הם אין להם שייכות לדעת דקדושה כלל, ואם רוצה ליכנס לדעת מבלי שיתגייר רק שיגיע לשורש הדעת דראשית גוים שם נאמר תמחה וח"מ, וע"כ התורה יערוף כמטר שמסיר הקשיות דלב האבן דיצר הרע ומכניס הקשיות דדברי תורההלא כה דברי כאש, דע"כ נמשלה לאש ומים (תענית ז'.) שהיא כמים לכתוב אש דיצר הרע שהוא גם כן אש כמה שכתוב (קידושין פ"א.) חזי דאת נורא וכו' רק שהוא אש זרה ונכבה על ידי מימי התורה והוא כמטר דמוליד גם כן ברקים ורעמים השופכים אש, וזהו ענין הדעת המחבר חכמה ובינה שהם מוחא ולבא ועל הלב נאמר שפכי לבך כמים נוכח פני וגו', דבעמידה פנים בפנים אין להם קשיות ונימוח לב האבן וההכרה דפנים בפנים הוא בלב שבו כח ההרגשה וכל הפעליות האדם והשתנות הניכר בפנים הכל מן הלב שכחותיו הם המורגשות באדם, אבל החכמה שבמוח אינו עושה רושם ניכר בפנים כלל, וזה חכמת החכמים דעדיף מנביא (בבא בתרא י"ב.) היינו שיכול להשיג יותר מהשגת הנביא, וכידוע מהאריז"ל שהגיד עד היכן השגת משה רבינו עליו השלום והשגת כל נביא והוא דיבר בעולמות עליונים יותר כנודע, ולא שהשיג יותר מהם רק שהוא דיבר מצד השגת החכמה ובודאי הם השיגו בחכמה עוד יותר וכל שכן משה רבינו עליו השלום, רק כל זה השגה נעלמת היינו שאינו מורגשת בלב להיות כרואה פנים בפנים מה השגת הנבואה הוא השגה בחדרי הלב כרואה פנים בפנים:

וכשביקש משה רבינו עליו השלום הראיני את כבודך היינו כל מה שאפשר להתגלות להשגת אדם שזהו הנקרא כבוד אלקים הסתר דבר שהוא סודות מעשה מרכבה המתגלים לחכמי הדורות, וכל מה שנודע לתלמיד ותיק ועתיד לחדש בכל דור ודור

ועתיד להתגלות הכל נגלה למשה רבינו עליו השלום, (כמה שכתוב ויקרא רבה פכ"ב) אבל התגלות כבוד זה ביקש רק דרך ראיה כי מה שהוא בלב הוא בקנין וזה אי אפשר רק כל אחד כפי דרגא דילי' ועד מקום שורש נשמתו ולא יותר, אבל דרך ראיה יכול לראות גם מרחוק כידוע דזהו החילוק בין חוש המישוש שהוא מכח ההרגשה היוצא מהלב אינו אלא בפגישה ממשיית מה חוש הראיה שבמוח דרואה גם מרחיק, ונאמר לו וראית את אחורי ופני לא יראו ולא אמר לא תראה, דר"ל כי אי אפשר במציאות כלל להשיג דרך ראיה השגה פנים בפנים שהוא השגה מורגשת בלב כי לא יראני האדם וחי, היינו בעודו מלובש בגוף שאז הוא בעל גבול וגדר כפי הגוף המגדירו אי אפשר לו להשיג דרך הרגשה יותר ממה שמוגדר כפי שרשו, ורק אחורי היינו השגה על דרך הרואה מאחוריו שאין בו הרגשת פנים בפנים, וזהו כי ד' אלקיך אש אוכלה שאי אפשר לידבק בו היינו מצד השגת החכמה והראיה שבמוח, רק הדבק במדותיו הוא בכחות הלב והשגה המורגשת הוא רק במדותיו, ועיקר התורה היא דת אש שעיקרה בהשגת החכמה שבמוח רק שעורפת כמטר בלב לפוצץ היצר, וזהו על ידי הדעת המחבר המוח עם הלב שהוא בעורף, וע"כ אמרו ביומא (ס"ו:) אין חכמה לאשה אלא בפלך שנאמר וכל אשר חכמת לב וגו', רצה לומר שחכמת הנשים עיקרה בלב וכמה שכתוב בנידה (מ"ה:) על פסוק ויבן שנתן בינה יתירה באשה שהבינה שבלב הוא באשה יותר והידים הם ענפי הלב כי כל כחות הפעולה נמשכים מהלב וע"כ חכמת אשה הוא רק בפלך רצה לומר בכחות הפעולה, והמלמדה תורה כמלמדה תפלות (סוטה כ'.) כי כשנכנס דברי תורהנכנס ערמומיות בלב כמו שאמרו ז"ל (שם כל אחד:) על פסוק אני חכמה שכנתי ערמה, וע"כ אמרו ופושעים יכשלו בם דברי תורהוכמה שכתוב (שבת פ"ח:) למשמאילים בה סמא דמותא, וע"כ נאמר מימינו אש דת למו דדת אש שהוא השגת החכמה הוא רק מימינו למיימינים בה מסטרא דחסד, ואף על גב דאורייתא מגבורה נפקת ונקראת אש מכל מקום צ"ל מימינו דוקא כי תורה דכתיב בה אמת היא מדת אמת ליעקב המחבר ב' הקצוות, כי מצד הקצוות נמשך פסולת ואש זרה היוצא מהתוכא דדהבא ואש דיצחק להיות על חרבך תחיה חיותו היא סמא דמותא דס"מ, וחיות האמיתי שאין בו פסולת הוא חיבור אשא ומיא וזה היה ביעקב, ובאמהות היה חלוקות לב' לאה ורחל כי באשה אי אפשר להתחבר יחד כי נוקבא הוא סטרא דגבורות כנודע וכמה שכתוב בפ"ב דסוטה (י"ז.) דאש דידה מצרף וקשה יותר, וע"כ באר בזכות מרים (תענית ט'.) מוצא מים הוא מסטרא דידה דאשה יראת ד' היא תתהלל ויראה הוא בלב כמה שכתוב ביומא [ע"ב ב'] על פסוק ולב אין, וממנה יוצא שפע מימי החסדים וכמה שכתוב בכתובות (ס"ז:)

דמיקרבא הנייתה, אבל להתחבר לדת אש היה בא לאש זרה ותפלות ר"ל, וע"כ אין שייכות לנשים עם תפילין שהוא המקשר מוח הדעת להשם יתברך כי הם דעתן קלה שאין בהם חיבור החכמה לבינה, ורק מיכל בת שאול כשראתה בעצמה ענין קשיות עורף דאעל פסוק שראתה שהוא לכבוד שמים והיה גלוי לעין כל דפיזוז דהמלך ע אז היה רק לכבוד הארון ועם כל זה ותבז בלבה, וגרם לה זה מה דנשקפה בעד החלוק וידוע מה שכתוב בזוהר (ח"ג קפ"ד:) על וישקף בעד החלון דאבימלך דהוא חלון דחכמתא, וכן בכל מקום השקפה דרך חלון היא השגת חכמה שלא דרך הלב על דרך לבי ראה הרבה חכמה שהוא ראיה גמורה רק השגת המוח זה נקרא דרך חלון, ולפי שהיא בקשה להתבונן בחכמה שאין ראוי לנשים גרם לה חסרון בלב דותבז לו בלבה שחשבה שאינו ראוי מצד החכמה, ובאמת חכמת ישראל הוא רק לבטל עצמן לגמרי להשם יתברך ובשביל כבודו ואין לכמה לאשה, וכשתחפוץ ליינק מחכמה תתאה שהיא חכמת נשים ולהשקיף על ידי זה בעד החלון דחכמתא תמשך על ידי זה לחכמה זרה דאומות העולם שכל חכמתם הוא השקפה בעד החלון לבד כי אצלם לב אין כלל, וע"כ הניחה תפילין המקשר דעת דישראל להשם יתברך דהיינו שחכמה ובינה מחוברים על ידי הדעת המחבר להשם יתברך וגם קשיות ערפם הנראה בהתגלות נגד רצון השם יתברך גם הוא קשור בו יתברך, ולא מיחו בה חכמים כי היה הוראת שעה לה אז:

ובמעשה דהמן שבא על ידי ענין דשאול ודוד בעשיי' נגד המצוה שעל זה הוא טענת המן, דהוא גם כן מצד הנגלה קושי עורף ושלא לימשך אחר השם יתברך ונקרא חכם בעיניך דנמשך מצד חכמה שלמראה עינים ולא מה שהוא חכמה על האמת וזה כל חכמת אומות העולם דעולם הזה אחר כך כשנתגלה דהם לא עשו אלא לפנים נאמר ליהודים היתה וגו' ויקר ודרשו חז"ל ספרק קמא דמגילה זו תפילין שנתגלה התקשרות קשיות ערפם בהשם יתברך, וזהו כי שם ד' נקרא עליך על דרך שאיתא (בבא בתרא ע"ה:) עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה היינו דלעתיד יבורר דעמך כולם צדיקים ויהיו חטאיהם מסודרים כשנים הללו דגם מה שעשו נגד רצון השם יתברך אין חטא, וכאלו השם יתברך כביכול מבטל רצונו מפני רצונם ושכל חטאיהם הוא על דרך הקב"ה גוזר וצדיק מבטל והשם יתברך נהנה מזה, וזהו דשם ד' נקרא עליך שזהו ענין תפילין את ד' האמרת וד' האמירך. כי תפילין דמרי עלמא כתיב בהו ומי כעמך ישראל וגו' (ברכות ו'.) וקשר של תפילין הוא התאחדות גמור על דרך והיו לבשר אחד ובזה ממילא גם קשיות העורף קשור בהשם יתברך. וזה נקרא יקר כי השגה זו בעולם הזה הוא דבר יקר מאוד, וע"כ מצות תפילין רפוי' בידינו (כמה שכתוב שבת ק"ל.) כי צריך גוף נקי כאלישע בעל

כנפים היינו נקיות מתאות גופנית, כי אם יתגלה אור קשר זה ללב ממולא מתאות יפרוץ בעבירות וכל רע בחשבו כי מכל מקום מקושר בהשם יתברך וע"כ אי אפשר אלא במי שנקי מתאות, וזהו בעל כנפים הם אהבה ויראה תרין גדפין דהיראה שורפת כל תאות רעות שבלב והאבה מכנסת כל כחות תאותיו להשם יתברך, ושם בשבת [מ"ט א'] אמרו מה יונה כנפירוש מגינות אף ישראל מצות וכו' היינו כמה שכתוב במכילתא העוסק בתורה פטור מהתפילין, כי הת"ח אף דאמרו בהחליל (נ"ב.) דאביי נצטער אלמלא וכו' עד דתני לי' ההוא סבא ובתלמידי חכמים יותר מכולן מכל מקום אמרו סוף חגיגה דאין אור של גיהנם שולט בהם לפי שכל גופן אש, דאור של גיהנם הוא אש התאות כמה שכתוב בעירובין (י"ט.) שהכל יורדין על עסקי הנס ונאמר רוחכם אש תאכלכם שמהחטא עצמו נעשה האש של גיהנם, וע"כ אף דאיתא במנחות [ק' רע"א] גם הוא למלך הוכן האו הת"ח דבו אש היצר גובר יותר הוא רק דרך הכנה לא דרך שליטה חס ושלום, כי אש התורה היא אש אוכלת אש דגיהנם ואין צריך הגנה כלל, וע"כ אין צריך לתפילין שהוא רק אות וקשר והוא כמו מצות מגינות כי יש מקום לראיית עמי הארץ אלא דיראו ממך, מה מאן דאחיד באורייתא אחיד בקובית הלל וד' בדד ינחנו וגו' דאין מקום לראיית עמי הארץ כלל וכדרך שאיתא (ברכות לא דמי:) כל הנביאים כולם לא נתנבאו וכו' אבל תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה, והם כל גופן אש היינו יוצא מגדר גוף כלל כי בכל מקום אש רומז דבר רוחני כמו ד' אלקיך אש אוכלה, אבל תפילין הוא קשר הגוף:

וצריך גוף נקי כאלישע, שם זה מורה על טהרה מתאות לשון אלי שע שכל פניית לבו שהוא פונה הוא להשם יתברך, וכן באלישע נאמר איש קדוש הוא ואמרו בברכות [י' ב'] שלא ראתה קרי, ובעל כנפים רצה לומר בעל מצות שיש ב' מיני קדושות כטעם והתקדשתם והייתם קדושים, דוהייתם הוא קדושת הת"ח שהוא מעצמותו על ידי התורה נעשה כל גופו אש ואין צריך להשתדלות קדושה, אבל והתקדשתם בהשתדלות הוא לבעלי מצות שמקדשין עצמן מלמטה להיות גוף נקי, וזהו יקר אותיות קרי כמו ששמעתי על לשון חז"ל (ב"מ כ"ט:) תפילין בי בר חבו משכח שכיחי דרומז לשם שרמז האריז"ל בברכת תקע בשופר היוצא מג' מלות יח"ד מארב"ע כנפו"ת בצירוף אותיות שלפני אות אחרונה שבכל תיבה דבכח זה השם הוא קיבוץ ניצוצי קרי שנפזרו לבטלה ושם שכיחי תפילין דגם כן מועילין לענין זה כך קיבלתי, והיינו דנעשה מקרי יקר כידוע דהנשמות היוצאות על ידי טיפי קרי הם יקרות ביותר וכשנקלטו לקדושה נעשה מהם יקר, וכן ביארתי במקום אחר דעל ידי תקינו משיג גם כן דברים יקרים, ועז"א בבמ"ר ותנחומא [פרשת חוקת] על פסוק וכל יקר ראתה עינו דברים שלא נתגלו למשה רבינו עליו השלום

נתגלו לרבי עקיבא וחביריו, כי משה רבינו עליו השלום היה מנוקה לגמרי מכל תאוה שאין לו שייכול להם כלל וע"כ הוא שורש לתורה שבכתב שהוא תורת ד' ואחיד בקובית הלל להיות נקרא גם כן תורת משה, כי אותה השגה היה אצלו בקנין גמור עד דנקרא בעלה דמטרוניתא ושכינה מדברת מתוך גרונו, והשגה זו הוא מה שאפשר לאדם להשיג בעולם הזה דרך הרגשה בלב, וע"כ אין נקרא מסטורין שלו רק חכמת תורה שבעל פה שהוא מה שמשיגים בני ישראל מצד חכמתם שאינו על דרך השגת הנבואה, כי חכמות אלו אי אפשר להשיגם כלל בעולם הזה דרך השגת הנבואה שזה נקרא התגלות דמשה רבינו עליו השלום, וע"כ נקרא יקר שזה בעולם הזה הוא יקר כי אינו מהשגת עולם הזה כלל, אבל דרך ראיית עין של חכמה נתגלה לרבי עקיבא וחביריו שהוא היה יסוד תורה שבעל פה כמה שכתוב (סנהדרין פ"ו.) וכולהו אליבא דרבי עקיבא, וחביריו הם י' הרוגי מלכות וכמה שכתוב בפסחים [נ"ח א'] הרוגי מלכות רבי עקיבא וחביריו שהיו י' ניצוצי קרי שיצאו מיוסף הצדיק כנודע, וכשנתקנו ונעשו מהם נפשות יקרות הם השיגו כל יקר כוללות היקר של חכמה והשגה שאפשר להשיג בעולם, וכמו ששמעתי על קנמון תשעה בעולם, וכמו שהיא התשיעית מתתא לעילא והיסוד הוא הט' מעילא לתתא וקנמון רומז על המתקת היסוד הרומז עקשות כאשר הוא דבוק בחכמה דהיינו שהעקשות הוא על פסוק חכמה כך שמעתי, וכן על ידי תיקון היסוד משיג שרשי החכמה, ועיקשות הוא היפך התאוה וכידוע דכל בעל תאוה נוח להתפתות ודרך נשים לו, ומדת צדיק יסוד עולם להיות קשה עורף לטובה וכמו שלוקחין ליסוד הבנין דבר קשה וחזק מאוד שלא יהיה נכפך כלל ואבן שתי' שממנו הושתת עולם הוא אבן קשה שאין בו לחלוח כלל, וכל לחלוח מורה לתאוה כנודע וד' בחכמה יסד ארץ שצריך שיהיה יסוד זה נמשך מחכמתו יתברך, וזה כי אמרו בנדרים (ל"א.) אסור במולי או"ה וכו' היינו דבאו"ה אפילו גדור בתאות בתכלית נקרא ערל, כי כל או"ה ערלי לב שאין להם חיבור הבינה שבלב לחכמה שמשיגים, ואשה דכמאן דמהילא דמי (ע"ז כל זה.) מכל מקום א' אשה בכל אלה לא מצאתי והיינו לפי שאין בה חכמה, ואדם אחד מאלף מצאתי לשון אאלפך חכמה וכן חז"ל (ויקרא רבה פ"ב) דרשוהו על לימוד התורה אלף נכנסין למקרא ואחד יוצא להוראה, שזהו שלימות התורה לשון הוראה להורות המעשה אשר יעשון שיהיו המעשין נמשכים מחכמת התורה שבקרבו, ולכך בן פורת יוסף לשון פרי' ורבי' וכן ברכתם וידגו לרוב וכמה שכתוב לבני יוסף אם עם רב אתה, כי בהעדר התאוה אמרו ז"ל (יומא ס"ט:) אפילו ביעתא בת יומא לא אשתכח אבל יוסף נתברך ההיפך בריבוי, כי עם דבר זה נסמית עינו של אותו רשע (נדה ל"א.) שהתפאר ויודע דעת עליון כי דעת דרע אסתרס ועיקשות שלהם

גם בנביאי או"ה כשרוצה לפרוש מתאוה הוא פרוש לגמרי, אבל עקשות דישראל הוא יוצא מחכמה דרך הדעת המחבר החכמה עם שלמטה וכחות המעשה ואינו עיקש אלא לכבוד שמים ואדרבא הוא הצינור להוצאת הנפשות יקרות מישראל, וע"כ אין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף (בבא בתרא קכ"ג:) דעמלק הוא שורש העקשות ועיקר טענתו נגד תאות דישראל וכמו שאמרו ז"ל (תנחומא תצא) על פסוק אשר קרך, אבל עקשות שלו נגד רצון השם יתברך ועקשות דזרע יוסף הוא כרצון השם יתברך:

והמן כבר היה בו שורש מה דבני בניו למדו תורה שהוא היציאה להוראה להיות העקשות נמשך מצד החכמה, וע"כ התפאר הוא ברוב בניו שהוא היפך הראוי לזרע עמלק וכן נתבאר למעלה דכבר היה באגג שורש חשק זה לבנים מה שאינו ראוי לראשית גוים וכמו שנתבאר דזה רק כאשר העקשות נמשך מן החכמה, וחשב המן את עצמו שגם הוא כן וע"כ חידש גזירות להשמיד וגו' דעדיין לא היה גזירה כזו, וגם אחריו כתבו הקדמונים [הובא בספר קרבן מנחה למהר"י חאגיז] דכל גזירות שמדות והריגות שעברו על ישראל היה הכל על ידי גזירת המן כי כתב אשר נכתב בשם המלך מלכו של עולם אין להשיב לגמרי יעוין שם, ואמרו ז"ל (ויקרא רבה פכל זה) דאמר שוטים היו הראשונים וכו' כי כל צוררי ישראל חשבו מחשבות להאבידם לגמרי והגם דידעו דהשם יתברך חפץ בהם זהו כל שורש גוים דחושבים דיוכלו להתעקש ולעשות נגד רצון השם יתברך הנמשך להם מעמלק שהוא ראש הקופצים על ישראל אחר יציאת מצרים שנגלה בחירת השם יתברך בישראל לעין כל, ואמרו ז"ל (תנחומא שם) דקיררה בפני אחרים דעל ידו הוא התעוררות כל אומה ולשון לקום נגד ישראל, אבל כולם על עמך יערימו סוד ויתייעצו וגו' דרך עצה וערמה ותחבולה כי יודעים שאי אפשר לעקרם לגמרי נגד רצון השם יתברך בפירוש רק חושבים להתחכם נגד השם יתברך, והמן כבר הכיר דשוטים היו הראשונים דחכמה זו להתחכם נגד השם יתברך, והמן כבר הכיר דשוטים היו הראשונים דחכמה זו להתחכם נגד השם יתברך הוא שטות רק הוא חשב שיוכל להטות רצון השם יתברך לרצונו, וכידוע דחז"ל (אסת"ר פ"ג) דכל מלך סתם במלכו של עולם הכתוב מדבר ומה שאמר המן למי יחפוץ המלך לעשות יקר וגדולה יותר ממני הוא גם כן במלכו של עולם שחשב עצמו חשוב בעיני השם יתברך, והכל על ידי כח בני בניו הנזכר לעיל חשב דבאמת גם הוא דבוק בהשם יתברך ועקשותו הוא רצון השם יתברך, וכמו שאול שהניח לאגג היה ענין הפצר דהסכים השם יתברך על ידו כנזכר למעלה וזה היה השורש לביאת המן שגם הוא חשב כחו בהפצרה דיוכל להטות רצון השם יתברך להפצרתו, רק ההבדל דהישראל חושב דבאמת יהיה רצון השם יתברך כך, אבל הוא ידע דאמיתות רצון השם

יתברך אינו כן ומכל מקום חשב דבהפצרה יוכרח לעשות רצונו, וגם בישראל הקב"ה גוזר וצדיק מבטל אבל הוא באמת רצון השם יתברך שיבטל וכמה שכתוב למשה רבינו עליו השלום הניחה לי דפתח לו פתח להראות דבהפצרתו תלוי ואז הוא מפציר ומתאמץ לבטל, וזהו כח ההפצרה הנמצא גם בישראל דנגדו הוא שבט נפתלי לשון נפתלי ועקש וכדפירוש רש על נפתלתי נתעקשתי והפצרתי וכו', דכח העקשות הוא בזרוע דרחל ועל ידי נפתלי הוא חיבורם בזרוע דלאה וכמו שנתבאר לקמן והיינו דהעקשות כרצון השם יתברך וזהו עם אחותי וגו', וע"כ כשנפל הפור על חודש אדר שהוא נגד נפתלי שמח כי הפלתו פור היה גם כן כונתו במוסר הדבר לשמים כמה שכתוב בחוק יוטל הגורל ומד' כל מעשהו, אבל ידע דבהכרח יפול על חודש א' וחשב דהשם יתברך יוכרח להסכים למעשיו מצד שהשם יתברך רוצה בו, ובו מת משרע,ה שהוא היה המתעקש ומפציר לרומם קרן ישראל, ונולד גם כן בו דזהו כח שרשו בדעת מקום העורף ודורו דור המדבר צווח עליהם עם קשה עורף וכבר אמרו בערכין (י"ז.) דור לפי פרנס ופרנס לפי דור כי בו היה שורש ענין קשיות עורף הטוב שבישראל למסור עצמו לגמרי וכמה שכתוב מחני נא מספרך וגו' דהכונה אבידת עולם הבא גם כן שימחה חס ושלום מספרן של צדיקים ומזכרונו של השם יתברך לגמרי ורק אך לפעול רב טוב לבית ישראל שזה כל ישעו וחפצו:

וזה ענין חודש אדר שהוא באות ק' כקופא בתר בר נש, שהוא כטעם כי שם ד' נקרא עליך הנזכר למעלה שיוכל להתדמות לגבורה של מעלה להתעקש ולגזור ולבטל, ובו היה מפלת המן כי באמת המלך חפץ לעשות יקר למרדכי שנולד גם כן על ידי הפרת תורה דדוד המלך ע שהניח לשמעי (כמה שכתוב מגילה י"ג.) אבל זה לא היה נגד רצון השם יתברך ורק ישראל יש להם יקר דתפילין דקשיות ערפם דבוק בהשם יתברך ורק להם יחפוץ השם יתברך לעשות יקר, וכאשר מרדכי יצא בלבוש וגו' אז ליהודים היתה וגו' ויקר וחשיב ד' דברים, אורה ושמחה וששון הוא כנגד ביטול גזירות להשמיד להרוג ולאבד, להשמיד הוא גזירת שמד שהוא ביטול תורה דודאי מי שנשתמד היה ניצול לפי גזירתו ובביטולה היה אורה זו תורה, ולהרוג הגורם אבל נהפך לשמחה שהוא היפך אבל וע"כ אמרו ז"ל (שם ט"ז:) זו יום טוב שהוא היפך אבילות דאין אבילות נוהג בו וכמה שכתוב מאבל ליום טוב, כי ענין שמחת יום טוב דכל שמחה נמשך על ידי הרגשת חיות היפך אבל הנמשך מהרגשת מיתה, וביום טוב שנצטוו בראיית פני האדון ד' באור פני מלך חיים יש הרגשת חיות וע"כ הוא זמן שמחה והיה אז להם תמור גזירה להרוג, ותמור לאבד שהוא על דרך האובדים בארץ אשור שהוא אותן הנטמעים בין העמים

בקטנותם שאין ניכר אם הם מזרע ישראל שגם בזה היה מתרצה אותו רשע, אחר כך היה להם ששון זו מילה שהוא המבדיל גוף ישראל מקטנותו שלא יוכל להיות נאבד ונטמע בעמים כלל, ונגד נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם הוא היקר דעל ידי זה יראו ממך כי כל שליטת ישראל בשונאיהם הוא על ידי כבישת אותו כח שבהם להכניסם לקדושה:

והנה מרדכי ידע את כל אשר נעשה ואמרו ז ברוח הקודש, היינו מה שנעשה למעלה דנחתם בטבעתו של מלכו של עולם שאין להשיב, אבל ידע כי רצון השם יתברך להשתדל לטובת ישראל אפילו נגד רצונו וכידוע המשל ממלך שכעס על בנו ומכל מקום נהנה מי שמקרבו, (בבא בתרא י'.) וע"כ חישב לתפוס מדתו של המן לבוא בעקיפין להצילם ושלח לאסתר לבוא לפני המלך אשר לא כדת דבגילוי עריות יהרג ואל יעבור, ואף דאמרו בס"פ בן סורר ומורה קרקע עולם שאני זה נלמד אחר כך מאסתר דבאמת לא היה איסור, אבל הם לא נתברר אצלם עדיין הלכה זו וע"כ לא רצתה אסתר תחלה וגם כן אחר כך אמרה שהוא שלא כדת, אבל נתרצית לעשות שלא כדת ולאבד אף עולם הבא בשביל הצלת ישראל וזה פירוש כאשר אבדתי רצה לומר בעולם הזה שנטמעה בין העמים אבדתי בעולם הבא גם כן חס ושלום, ומרדכי גם כן לא היה מבורר אצלו עדיין דבר זה דקרקע עולם שאני וע"כ נאמר דלבש שק היינו לבוש גרוע וגס, וכבר נתבאר למעלה דמעשה המצות הם לבושי כבוד והעבירות הם בגדים צואים וביחוד נקרא גבי יהושע בן יהוצדק כהן גדול שנתחתנו בניו באו"ה דעל ידי זה היה לבוש בגדים צואים, וגבי אסתר היה היתר ומצוה גדולה באמת רק לפי החשבתו היה עבירה נקרא לבוש שק שאין לבוא בו אל שער המלך מלכו של עולם דזה השער לד' צדיקים דוקא יבואו בו, ולבוש שק הוא בגד דוד המלך ע כמה שכתוב בבבא בתרא [קי"א א'] איהו יאי וגולתי' יאי גששי' דין שיעורי' כשק ולפירוש א' דרשב"מ שם גולתי' יאי היינו טלית של ת"ח ע"ש, וע"כ דשק היינו בגד ע"ה שהמשילוהו גם כן בשבת [קכ"ד א'] למרדעת החמור שאין מקפיד על טליתו ע"ש, ולפי שהיה להם אז העלם דברי תורהוידיעת ההלכה ע"כ נקרא לבוש שק, ושער המלך הוא מקום התפלה לעני העומד בשער ופתח דשם הוא הפתיחת פה וכדרך שנאמר בשער לא יפתח פיו, וכן נודע על דרך הסוד דזו היא התרעא, ובמקום רנה של תורה שם תהא תפלה (ברכות ו'.) ולא מצלי אלא ביני עמודי דגרסי (שם ח'.) ומסיר אזנו משמוע תורה גם וגו' כי קרוב וגו' אשר יקראוהו באמת אין אמת אלא תורה (ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ח) שהקריאה יהיה על ידי דברי תורה, ולפי שאז חשב המן שעמד על שטות הראשונים ושהוא דבוק בחכמה גם כן ובאותה שעה

שהיתה משחקת לו לפעול בקטרוגו למעלה היה באמת קצת העלם חכמה מישראל. וע"כ לא התעורר מרדכי מעצמו לגזור תענית ולהרבות בתפלה רק ויזעק זעקה גדולה שהוא כצועק מתוך הרגשת כאב עצום שאינו מדבר דבר רק זועק לבד, וע"כ נקרא איש יהודי כמו ששמעתי על פסוק שמע ד' קול יהודה דהכונה על הקול בלא דבור דאינו מתפלל בדבור רק צועק בקול לבד והיינו דביהודה הוא שורש שכח התפלה דרגא דדוד המלך ע ואני תפלה וביקש משה רבינו עליו השלום שישמע השם יתברך גם תפלה כזו שפעמים אי אפשר להתפלל רק צועק לבד בנהמת לבו כי גדול הכאב, וכן הועיל למרדכי שפעל על ידי זעקה כזו דהשם יתברך עזרו על פסוק דרכו לבקש עצות דרך הטבע כאלו מתחכם נגד השם יתברך, ואסתר שלחה בגדים להלבישו הכונה רצתה לעוררו לבוא אל המלך של עולם בתורה ותפלה לבטל הגזירה, ולא קיבל כי הוא ראה שאי אפשר לנצח המן על ידי התעוררות רצון למעלה שזהו נגד כל האומות שבאים נגד רצון השם יתברך, אבל המן חשב דגם הוא מעורר רצון למעלה ושהשם יתברך רוצה בו וחפץ ביקרו היינו שיוכל לפעול נגד רצון השם יתברך ושיהיה גם זה רצון השם יתברך, וע"כ רצה מרדכי לבוא נגדו בתחבולות כאלו כי בזה הוא ניצוחו להראות שישראל אף שיעשו מעשה התחכמות כאלו הם רוצים להתחכם נגד גזירתו יתברך שכבר נחתמה, גם בזה אין כונתם לכבוד עצמם כלל רק לכבוד שמים ולעשות רצון השם יתברך האמיתי שהרי מתרצים להאביד נפשם מעולם הזה ומעולם הבא ואם כן אין כונתם לעצמם כלל, דעיקר הבירור באסתר שהיא מסטרא דנוקבא שאצלה אין שום מקום לקשיות עורף כלל כמה שכתוב למעלה דדעתם קלה וכאמרם ז"ל (פר"א פמ"ה) בנשי דוה"מ שהיא אותו דור עם קשה עורף והנשים לא כן, וע"כ היא לא רצתה לבוא אשר לא כדת ובקשיות עורף רק לבוא בתפלה ותחנונים, ומה שכתוב אל תדמי בנפשך וגו' חלילה שחשדה מרדכי שאינה חוששת לתקנת ישראל, אבל גם היא ידעה דהצלת ישראל יהיה על ידה ועל ידי מרדכי אבל חשבה דהוא על ידי התקרבותם למלך לא יוכל המן להם ולא יהיה שליטתו עליהם וממילא יוכלו הם לפעול בתפלתם בעד כלל ישראל כי רק על ידי שליטת כח המן לא היו יכולים להתפלל גם כן כנזכר, והוא השיבה אל תדמי וגו' כי אם וגו' ממקום אחר ופירוש מקום אחר כמו אל אחר ואלהים אחרים וסטרא אחרא דלעולם אחר הוא היפך אחד יחודו של עולם, וידע מרדכי ברוח הקודש את כל אשר נעשה ודההצלה יהיה דוקא ממקום אחר על ידי זה יבורר קדושת ישראל שהם דבוקים ביחידו של עולם גוי אחד שאין להם שייכות לאל אחר, וכן הליכת אסתר לאחשורש הוא התדבקות בסטרא אחרא, ואמר אם תדמי לימלט בית המלך מלכו של עולם ולהיות אדרבא דבוק בהשם יתברך

ולהתפלל לפניו והחרש תחרישי בעת הזאת שאינו זמן תפלה דעי כי ריוח וגו' יעמוד ליהודים ממקום אחר עכמה פעמים, אבל את ובית אביך וגו' כי הם צריכים הבירור בזה שהיה טענה על שאול במה שהניח לאגג וכן על מיכל בתו, דע"כ לבררה היה הבירור גם כן באשה ואי אפשר לברר זה על ידי המלטה לבית מלכו של עולם יתברך היא החזיקה בשלה גם כן לומר לך כנוס וגו' וצומו עלי. שהתפלה לא יהיה בהצלה מהמן שהודית לו דעל זה ל"י בתפלה רק התפלה יהיה עליה שהיא לא נכללה בגזירת המן כל עיקר ובכן אבוא וגו' בצירוף התפלה גם כן:

ומרדכי עשה גם בציוי זה דאסתר העברה על דברי תורה כמו שאמרו ז"ל (מגילה ט"ו.) על פסוק ויעבור מרדכי כי התענה ג' ימים של פסח (עיין רש"י אסתר ד') ומפלת המן היה ההתחלה בליל ב' דפסח בזמן קציר העומר והגמר דתליותו ביום בזמן הבאת העומר כידוע עמר בגימטריא קרי, וכן שמעתי על מה שכתוב (מנחות ס"ו.) העומר מנופה בי"ג נפה שרומז על קדושת הזווג צריך להיות נקי מאוד מכל סיג ותאוה רעה וי"ג נפה היינו ז' מדריגות מתתא לעילא ואחר כך חוזר ויורד ו' מדריגות עד היסוד בה ששם קדושת הזווג כידוע והם י"ג כך שמעתי, והענין כמה שכתוב בסוטה (י"ג.) היא עשתה מעשה בהמה לפיכך קרבנה מאכל בהמה, כי זנות נקרא מעשה בהמה שהוא מצד הרע בנפש הבהמית שישנו גם בישראל, כי השם יתברך יצר גם הבהמות ויש בהמות טהורות והאדם כלול בו גם נפש בהמית ומספר את רובע ישראל כאשר הוא כרצון השם יתברך שזה נקרא שהצדיק נוצר ממנה ואפילו אין נוצר בשעת מעשה מכלמקום כל טיפה שיוצא מאדם מישראל אינו לבטלה חס ושלום, ואפילו ט"ק שיצאו מיוסף מאחר שהיה להציל עצמו מעבירה יותר חמורה והיה גם זה רצון השם יתברך לעבור על דברי תורהאז צדיקים גמורים נוצרו מהם כנזכר למעלה, וזהו העומר שמביאים להשם יתברך גם מקציר שעורים שהוא מאכל בהמה כנזכר וכמה שכתוב בריש פסחים צא ובשר לסוסים וחמורים, אבל מכל מקום הרי השם יתברך יצרם ויצר מאכלם שהוא המקיים חיותם ע"כ מביאים גם מזה הראשית להשם יתברך, וכשיעור עומר שהיא מדת מאכל אדם ליום כמה שכתוב במן כי כל ההבאות להשם יתברך הוא מצד נפש הבהמית שבאדם, ובשבועות זמן קציר חטים שהוא מאכל אדם אז הוא מתן תורה שהוא להשלים צורת האדם, ומפסח עד שבועות שסופרין לאותו יום הוא השלמת נפש הבהמית כדי שיהיה מוכן לקבל צורת אדם והוא על ידי הקיווי והחיכוי לזה, ובהתחלה מביא עומר לד' לומר דכל מעשה בהמיית של אדם מישראל כונתו לשמים, וקצירתו גם כן דוחה שבת שגם הוא מכלל ההקרבה עצמה הגם שאינו מקריב עדיין לד' רק מכין ומכשיר להקרבה, כי

אף על פי שמצד ההשתדלות בבחירת אדם עיקר ההשתדלות הוא בכפיית נפש הבהמית דבה שורש הרע מכל מקום מצד שורש נשמת ישראל הוא בהיפך, שהרי מצות מילה הוא מורה על קדושת אותה תאוה והוא נימול לח' טרם ידע כלל מאוס ברע ובחור בטוב כמה שכתוב הפייטן מבטן לשמך המה נימולים, ולא עוד אלא אפילו ערלי ישראל נקראים מולים, ואעל פסוק שהוא צריך השתדלות גדול לבוא לשלימות הקדושה המבוררת בזה שיהיה מנופה בי"ג נפה להיות ראוי להקרבה מכל מקום גם התחלת השתדלותו כבר הוא בכלל ההקרבה, והתחלה כל שהוא מושכת והולכת עמה הגמר, וזהו חכמת חכמיו של המן שאמרו לו אשר החילות לנפול וגו' כי נפל תפול וגו', כי כל עיקר טענת המן מצד תאוה ובזמן קציר העומר שעסק אז מרדכי באותם הלכות כמו שאמרו ז"ל במדרש לקיים נשלמה פרים שפתינו לעורר התחלת אותה קדושה ואז התחלת נפילת המן, והתחלה זו היא נכללת בכל הגמר כנזכר וזה שאמר אשר החילות וגו', ולפי שבהמן היה גנוז קצת שורש דישראל מה דמבני בניו למדו תורה (סנהדרין צ"ז.) ע"כ היה מפלתו בניסן ובפסח שהוא זמן המוכן ליציאת ישראל ממיצר הקליפות, וכשיצא יוצא שורש היהדות מכל המקומות שהם משוקעים על ידי שליטת האדם באדם לרע לו, כי כביכול בפסח הוציא גוי מקרב גוי ודרשו חז"ל (שוחר טוב ק"ז) כעובר שבמעי אמו שגם טהרה בלועה נפלט ויצא, ואז ניתן מרדכי עם בית המן וקלט כל הטוב וממילא הרע נאבד:

אבל מחיית כל עמלק היה באדר שהוא זמן המוכן למחיית עמלק, ולא בניסן שהוא רק רוממות ישראל שהם נדבקים עם השם יתברך וממילא נשאר הרע כמצולה שאין בה דגן, ובכלל עמלק אין שורש טוב כלל שהרי אין מקבלין גר מעמלק (מכילתא בשלח) ואף המן היה השורש בבני בניו אבל בו עצמו נאמר עודם מדברים וגו' ויבהילו וגו', כי עפ"י דברי חכמיו התחיל להתבונן קצת בטעותו ולפי שהיה בו קצת שורש דבני בניו אפשר היה עוזב עקשותו שהרי הוא החשיב עצמו כן דכל עקשותו כרצון השם יתברך, אולם באמת השם יתברך בוחן לבבות ידע דהוא שרשו עמלקי גמור ואפילו עזב עקשותו היה רק למראית עין ובהתגלות לבו לא בפנימיותו, ולפי שמכל מקום אין מדת השם יתברך להעניש אלא מצד הנגלה ומביא הדבר לגילוי דע"כ נאמר איך נחפשו עשו וגו' דהשם יתברך מגלה פישוט טלפיו דכל זמן שהוא בהסתר לא נתמלא סאת העונש, ע"כ מן השמים הבהילוהו על דרך הכבדת לב פרעה ובהמן שהיה גנוז שורש דבני בניו שנקלטו בישראל אצל ישראל לא יועיל הכבדת הלב רק נמצא אזניו הכבד אבל גבי לב נאמר השמן היינו שישתקע בתאות ועל ידי זה נכבדים אזניו משמוע דברי נביא אבל אם אין הלב משוקע בתאות הוא נכון לימשך אחר השם יתברך וכמה שכתוב (סנהדרין ס"ג:) דלא

עבדו על זה אלא להתיר עריות כי אין בישראל אלא שיקוע תאות המסיר אזנם משמוע תורה וזולת זה לבם דבוק בהשם יתברך, והמן החשיב עצמו נקי מתאות ושיהיה גם הוא נקל בעיניו לימשך אחר השם יתברך והוא על דרך גר המתגייר להיות בשם ישראל מתכנה, אבל אין מקבלין גר מעמלק ע"כ מן השמים לא קיבלוהו והבהילוהו ושם נתברר ונתגלה דאדרבא הוא אין נקי מתאות, וכמה שכתוב הגם לכבוש את המלכה וגו' ובודאי דבר שקר גמור לא נכתב במגילה, אבל הם חשבו דאסתר חס ושלום משוכה אחר תאות ממה דבאתה לאחשורש מבלי שיקראוה וע"כ נפל על המטה וחז"ל אמרו (מגילה ט"ז.) מלאך בא והפילו ואין הקב"ה בא בטרוניא להעליל עליו עלילת זנות, אבל הוא על דרך שאיתא (בראשית רבה פמ"ט) בלוט מי שלהוט אחר בולמס עריות סוף וכו' אף דאז מינס אנוס כי אין מגלגלין הדבר אלא למי ששייך לו, והרי יצר הרע הוא מלאך כמה שכתוב רב עמרם חסידא חזי דאת נורא ורצה גם כן להפילו ולא יכול לו כמה שכתוב בסוף קדושין (פ"א.) וכן גבי ר' מאיר דשם וגבי ר' מתיא בן חרש באדר"נ, אבל זהו בישראל ששרשם באמת מנוגב מכל תאוה, אבל או"ה בהיפך אין הערלה נקראת אלא על שם או"ה ואפילו מי שנקי לגמרי שורשו בהיפך מזה ע"כ בהתגברות מלאך וכח עליון מסית לא יכול לינצל כלל אפילו דבר שהוא נגד שכל אנושי לגמרי, וע"כ פני המן חפו ומדבר שקר אין האדם מתבייש, וכל מעלת המן בעת מעלתו היה בפניו על דרך חכמת אדם תאיר פניו והוא היה אז שורש החכמה הנמצא באדום, וזנות נקרא שטות כמה שכתוב (סוטה ג'.) על פסוק כי תשטה אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות וע"כ אז פניו חפו, ובזה נחפשו עשו והיה מפלתו תיכף באמירת חרבונא גם הנה העץ וגו', ומלת גם הוא כמסייע להקודם כי באמת מרדכי היה ראש הצדיקים שבאותו דור בענין קדושת הברית וע"כ אמרו ז"ל (אסת"ר פ"ז) מה מר ראש לכל הבשמים וכו', כי זנות הוא ריח רע וכמה שכתוב (שבת קנ"ב.) אשה חמת מליאה צואה וכמה שכתוב (ע"ז י"ז.) בשעת הרגל דבר הפיחה וכו' וכן החלבנה שריחה רע רומז לפושע ישראל בעבירה (כמה שכתוב כריתות ו' :) ובשמים בעלי ריח טוב הם הצדיקים שומרי הברית והוא היה הראש. וזה שאמר אשר דבר טוב על המלך והמלך סתם במלכו כל עולם מדבר וטוב הוא דרגא דצדיק כנודע, והמן שרצה להתקומם נגדו ולתלותו ע"כ שהוא בשרשו היפך ממנו, וכל שורש עשו פשיטת טלפים שלו הוא היפך מה שבשרשו ומדהוצרך השם יתברך לגלות מצפוניו נראה דלא בנקל הוא לעמוד על מצפון עומקו כי אפילו הוא עצמו חושב דהוא כן, והבירור הוא בעת הנסיון כי אצלו אמרו בא מלאך וכו' ולא כמה שכתוב בבראשית רבה [פרשת פ"ה] גבי יהודא זימן לו הקב"ה מלאך הממונה על התאוה, דשם היה זה

מאמיתות רצון השם יתברך והשם יתברך רצה שהמלאך יסיתו לכך לא יכול לעמוד נגדו ולכפותו, אבל אצל אותו רשע לא זימן הקב"ה המלאך רק בא מלאך מעצמו, ובאסתר רבה איתא דהוא מיכאל רצה לומר שהוא שר ישראל כמה שכתוב בדניאל רצה לומר כח המליץ בעד ישראל ומתקומם נגד המקטריגים גרס לו זה דנבעו מצפוניו לעין, וזה היה שלימות מפלתו והתעלות מרדכי מצד קדושתו וקדושת אסתר באותו ענין באמת היפך מחשבת המן עליהם:

ולהצלת כלל ישראל ואבידת כלל עמלק היה צריך עדיין השתדלות שני' דאסתר לפני המלך, שזה ענין בפני עצמו לברר דכל מעשה ישראל הגרועים הוא רק לפנים ואפילו רשעי ישראל ושאין צדיקים כמרדכי וריקנין שבהם מליאים מצות כרמון, וההיפוך בראשית גוים וזרע עמלק זה היה באדר, כי ניסן הוא ראשון לחדשי השנה שהם חדשי הלבנה הרומז לכנ"י רזא דאשת חיל שבו התחלת תיקון כנסת ישראל להתקרב לדודה, ואדר שהוא אחרית השנה הוא באות ק' רזא דאשת זנונים דמתתקנא כגוונא דאשת חיל, ואין מעברין אלא אדר שהעיבור הוא להשוות שנות הלבנה לשנות החמה כדי שיהיה האביב בזמנו דאעל פסוק שקביעת הפסח ושאר מועדות לחדשי הלבנה צריך שיהיה גם כן בזמן אביב של חמה, וע"כ נקרא חודש האביב דאין נקרא ראשון אלא כשהוא בזמן אביב דרק אז התחלת חדשי הלבנה כשיהיה זמן אביב בתקופות החמה כי כל כח הלבנה הוא מה שמתחברת לחמה ומקבלת ממנה, וידוע דסוד חמה ולבנה רומזים לקובית הלל ושכינתי' שכן כנסת ישראל לית להם מגרמם רק מה שמקבלים מהשם יתברך, ואו"ה מונין לחמה היינו כמה שכתוב במנחות (ק"י.) על פסוק בכל מקום מוקטר מוגש וגו' דקרו לי' אלקא דאלקא היינו שכופרים רק בשכינתו יתברך בתחתונים שסוברים שעזב את הארץ, וזה שורש כל העל זה שהתחיל בדור אנוש וכמה שכתוב רמב"ם [ריש הל' על זה] וע"כ הם סבורים שיועיל השתדלותם בענייני עולם הזה אם על ידי על זה וכשפים או על ידי סיבות טבעיות, כי סבורים דעולם הזה הוא נבדל מעצמותו יתברך שמו ומסור לטבע או לצבא השמים ושאר כחות נפרדים, וישמעאל מונין ללבנה אבל אין משוים חדשיה עם שנות החמה כנודע, והיינו כי הישמעאלים אינם עובדי על זה וכנודע מדברי הרמב"ם בהמ"א וביו"ד ס"ס קכ"ג ושאר פוסקים ומייחדים יחוד גמור ומאמינים בהשגחתו בתחתונים ושאר דברים שלקח נביאם מתורתינו כל שרשי האמונה, רק שמכל מקום לא קיבלו עליהם תורת משה ולהתגייר ולהיות בשם ישראל יכנו, וע"כ אין שום חילוק ביניהם לשאר גוים כלל כי משוקעים במה שמשוקעים כמוהם ממש רק גרועים מהם במה שהם כעין יודעים רבונם ומתכוונים למרוד, וכמו עמלק לפי

שבא מזרע ב' אבות יש בו קצת שורש להכיר האמת וגרע על ידי זה יותר שנמחה לגמרי ואין מקבלין גר ממנו לפי שאין בו דבר טוב כלל, כי עשו נקרא בפרק קמא דקדושין (י"ח.) ישראל מומר כי בא מיצחק שנימול לשמונה ונקרא כבר בשם ישראל, וכמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פס"ג) דיצחק נקרא ישראל, ויש בו שורש מישראל וכמו שאמרו ז"ל (ת"י ויחי) דראשו נקבר במערת המכפלה בעטפירוש דיצחק, אבל כל שלא היה עדיין חוט המשולש היה אפשר לשם ישראל גם כן להשתנות על ידי קלקול מעשיו, ורק מיעקב ואילך אי אפשר לשורש ישראל להשתנות עוד אפילו יגדיל ק' עונות זו למעלה מזו והחוט המשולש לא במהרה ינתק, ומהרה דמארי עלמא אמרו בסוף גיטין (פ"ח:) דהוא תתנ"ב שנה והקדים ב' שנים עיין שם ובאגרת תימן לרמב"ם גירסא אחרת יעוין שם, וזה כדי שלא ינתק לגמרי כי יש מכל מקום מציאות קצת לינתק כאותן שנמנו שאין להם חלק לעולם הבא רצה לומר וי' השבטים למאן דאמר נטמעו בין העמים ובספרק קמא דיבמות (י"ז.) לא זזו משם עד שעשאום כגוים גמורים, וגם זה הוא רק על הגופות ההם אבל שורש ישראל מזרע יעקב לא ידח ממנו נדח, ואפילו אותו אשר בשם ישראל יכנו גר שחזר לסורו דינו כישראל כדאיתא בהחולץ לענין קדושין, אבל עשו שהיה רק מב' אבות היה יכול להמיר עצמו לגמרי ועל ידי תמורה זו הוא השורש והראשית דגוים, כי לעולם הראשית דרע יש לו שייכות ואחיזה עם הסיום דטוב ומצד הזה הוא גרוע מהכל על דרך שאיתא (פסחים מ"ט:) שנה ופירש קשה מכולם כי ידע ומרד, וישמעאל נולד מאברהם עד שלא נימול דאף דאמרו ז"ל (ב"ר שם) דאברהם נקרא גם כן ישראל היינו אחר שנימול אבל תחלתו נקרא בריש חגיגה תחלה לגרים, וכן ישמעאל הוא כמו גר שהמיר גירותו וטרם שהיה הכינוי דשם ישראל דהיה יכול עדיין להמיר גירותו שישוב לגיות, וגרע גם כן מצד זה משאר גויים, ותפלת אברהם א ע לו ישמעאל יחי' לפניך פעל זה שאינם עובדי על זה כלל דזה נקרא יחי' לפניך, כי עם זה ועובדי' נקראים בכל מקום מתים כמו זבחי מתים ובפרשת רבי עקיבא דהוקש על זה למת, אבל אינו חיות באמת כלל רק לפנים כי פני ד' נקרא התגלות ההשגה שבלבבות הנבראים שבזה הם מסתכלים ומשיגים, וזה שאמר פני ילכו והניחותי לך כי כל מדת הדין נמשך מן הפנים הללו שיש פנים של זעם חס ושלום, כי בהשגת עצמותו נאמר ופני לא יראו ותכלית הידיעה היא שלא נדע וזהו מראה אחוריים, וזהו השגת בני ישראל ונביאיהם שהוא מצד דביקות האמיתי ואהבתו יתברך לישראל, אבל יש גם כן הכרה מצד מדת זעמו חס ושלום כדרך שכתב רש"י [ר"פ וארא] כשהקב"ה עושה דין ברשעים הוא יראוי ומתקדש, ועל הכרת פנים כזה רומז בפני ילכו שאינו עצמות הפנים דלא יראו רק הגוונים הסובבים הפנים, והתגלות הכרה ישנו גם

באו"ה על דרך ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד מרדכי וגו', וכן אנשי הספינה שהיו עם יונה שיראו יראה גדולה, ותשובת אנשי ננוה, והכרת אבימלך אחר לקיחת שרה וכדומה, כשרואים אמיתות השגחתו יתברך בתחתונים שלא יוכלו להכחישו הם מודים בע"כ שיש אלוה משגיח ונופל יראת העונש עליהם, ומצד הגוון וההתגלות נראה זה כהכרת בוראו וירא מפנים ועל דרך זה הוא הכרת הישמעאלים:

ואברהם א ע השיג זה כי אין להם שייכות בעצם לידבק בהשם יתברך כלל, וכידוע דיראה אמיתית מושכת אחרי' אהבה ממילא, מה יראה פסולה זו שאינה אלא באו"ה דאין להם שייכות לאהבה כלל שהוא רק בישראל דנאמר בהם ואתם הדביקים וגו' אתם ולא שום אומה ולשון כלל, וזה ענין שאין מחברים מנין הלבנה עם החמה דדבר זה הוא על ידי כנסת ישראל המתחברת עם דודה ומקבלת עיבורה ממנו הם נפשות מישראל המתחדשות בכל עת, וכן דברי תורה וחכמה שבלבבות בני ישראל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש שכל זה הוא רק בישראל, דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין ואין בו ריבוי כלל, וכל מיני חכמות שמחדשין חכמי או"ה הוא נמשך על ידי חכמת ישראל, כי כאשר א' מישראל מחדש איזה דבר בחכמת התורה שהיא חכמת השם יתברך חכמה זו מתפשטת בכל עלמין וגם בעולם הגשמי מתחדש כנגדה איזה דבר חכמה שבענייני עולם הזה הנמשך על ידי חכמה זו שנתחדשה בתורת ד' ועבודתו יתברך ויוכלו לקולטה חכמי או"ה שבאותו הדור ולחדשה ויחשוב הרואה שהם חידשוה, ושמעתי כי מסכים לדבריי אלו הוא מאמר ז"ל פרק הבעל ידי (ס"ג:) אפילו ספינה הבאה מגליא לאספמיא אין מתברכת אלא בשביל ישראל ושכן הגיד אחד קדוש כי גם מיני ארוגות בגדים שונים המתחדשים מידי יום בא על ידי מה שמחדש איזה נפש מישראל איזה דבר בעבדות ד', וזה דבר מבורר אצלי ונתבאר אצלי בכמה מקומות ואין להאריך בו כאן, וגם ריבוי שבאו"ה בא רק על ידי מעללי ישראל וכידוע דעל ידי זיווגים וכדומה נוצרים נשמות הגרים וכן על ידי מעללים רעים הוא יצירת נפשות העכו"ם, וסופן ליאבד כשיבוקש עון ישראל ואיננו וישאר מהם רק מה שיהיה גרים גרורים ועבדים לישראל שהעבד הוא קנוי קנין עולם לרבו כמו בהמה ובע"ח ואין לו נפש בפני עצמו כלל, ועיקר ענין הריבוי וברכת פרו ורבו שיסד השם יתברך בעולם הוא בשביל ישראל דבהם הוא ריבוי האמיתי, ולא למראית עין לבד כריבוי דאו"ה דהוא רק מצד העולם הזה אבל אין בהם ריבוי אמיתי המתחדש ונוסף תמיד, שזהו רק בישראל דבהם יש אפילו חידוש גמור להיות יש מאין כדרך שנאמר ועם נברא יהלל י' ובריאה בכל מקום מורה יש מאין כידוע, ועל דרך שנאמר לב טהור ברא לי וגו' דזה כח ישראל בתפלתן לפעול אפילו בריאת יש מאין

בדבר שיש בו חסרון משורש יוכל לתקן השורש עד שיהיה נברא טהרה מחודשת בלבו ויש מאין, וכן מי שנברא להיות עקר רצה לומר שלא יוליד יוכל לשנות בתפלתו, ואותו מזמור דתפלה לעני נאמר על זה וכמה שכתוב בשימוש תילים דהוא מסוגל לעקרה שתלד והוא הדין לעקר שבתפלה זו נקרא עני כי יעטוף, אף דכל המבקש ד' נקרא עני מכל מקום אין עטיפת נפש כל כך כי הרבה סבות טבעיות לפרנסה והעשיר יכול לעזור לעני ולפרנסו ולמראית העין נראה כי יוכל לבטוח באדם, מה שאין כן בזה דרק לפני ד' ישפוך שיחו ואמר פנה אל תפלת הערער זה שאין לו בנים שהוא כערער בערבה, ואעל פסוק שהוא ערער בשרשו דע"כ נקרא הערער סתם בה' הידיעה מכל מקום לא בזה את וגו' ונותן לו יש מאין, ותכתב זאת לדור אחרון רצה לומר תפלה זאת נכתבת בספר שבו חקוקין כל הנפשות כמה שכתוב (ראש השנה ט"ז:) ספרן של צדיקים וכו' וספרא דאדם הראשון (ב"מ פ"ה:) וכן בכמה דוכתי, דנפשות מישראל הם כתיבת הספר שלמעלה ותפלה הוא לשון חיבור כי כל תפלה הוא התחברות והתיחדות קובית הלל ושכינתי' דע"כ הוא בלחש ועל ידי התפלה עצמה הוא לידת הנפש המחודשת וע"כ היא נכתבת בספר שנעשה מזה התחדשות נפשות ולהיות דור אחרון ועם נברא יש מאין, ויש אנקת אסיר שהוא רק אסיר ועצור על דרך כי עצור עצר ד' וגו' וכן עצרני ד' מלדת שיש בו כח בשורש רק שהוא עצור, ועל זה אמר שם לשמוע אנקת אסיר ולפתח בני תמותה שהוא פתיחת המאסר והעוצר של בני תמותה דמי שאין לו בנים חשוב כמת כמו שאמרו ז"ל (נדרים ס"ד:):

ובחודש אדר שבו הוא הריבוי דישראל, אז הוא זמן העיבור שנה שניתוסף חודש והוא על ידי חיבורה עם החמה ומקבלת עבור כנזכר למלעה לשון חז"ל מתעברות באדר, וזה ענין נפתלי מלא ברכת ד' ומצינו בלשון חז"ל יצתה מליאה על אשה מעוברת (יבמות קי"ט.) וידוע מה שכתוב בזוהר (ח"ב קע"ח:) ה' ד' הות ובתר דקבילת עוברה נעשית ה', כי הה' רומז לכנסת ישראל הדלה דלית לה מגרמה רק קבלת העובר ברכת השם יתברך וזהו נגד לוי שהוא הדיבוק בהשם יתברך, וזהו העובר ברוחניות דהיינו התחדשות דברי תורה וחכמה שהוא העיקר בלוי דיורו משפטיך ליעקב וגו' ונאמר ובאת אל הכהנים והלוים ונאמר שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו וגו' וכן בכמה דוכתי, וכן מתן תורה על ידי משה ואהרן וכמו ששמעתי על אחד קדוש שאמר דבפרשת החודש היה מרגיש חידושין דאורייתא דברים מחודשים, כי אז בקריאת החודש הזה לכם שהוא התחדשות שבט (שלֵ) ניסן שהוא נגד אות הה' הוא קליטת התחדשות דברי תורה, וקליטת עובר גופני הוא באדר שנגד אות הק' דהוא גם כן דוגמת אות ה' דריש הוות וקבילת עוברה, וריש

גם כן לשון דלות ורישות רק שעוברה הוא בעקימות כי עקוב הלב מכל דהוא נגד אשת זנונים משכא דחויא שהוא כתנות עור הגוף דאדם, ואשת זנונים הוא חומר הגופני לבד שאין בו שום קדושה וזהו הק' שהוא מאתוון דשקרא (זוה"ק חלק א' ראש השנה:) ועיין בפע"ח ריש שער השבת, אולם בקדושה הוא נגד נפתלי המחבר כל ישראל יחד, ואדר הוא סמוך לניסן כי בישראל הק' רומז קדוש שיש גם בגוף קדושה על ידי התחברותו עם הנפש שעיקרה הוא כח החכמה כידוע דנפשות ישראל הם מאותיות התורה, והם ס' ריבוא נפשות דדור המדבר ונפשות שאר הדורות הם מהתחדשות תורה שבעל פה שבאותו (הדור) וע"כ עיקר קבלת העיבור האמיתי מצד הנפש החי' הוא באות הה' דניסן אבל אות ק' הרומז לעיבור גופני ישנו גם באומות העולם, אלא דבישראל קבלתם העיבור הוא רק מהשם יתברך ואין עיבור גופני בלא עיבור רוחני כלל ושניהם צריכים זה לזה כמו שאמרו ז"ל בפרק חלק (צ"א:) במשל דגוף ונפש באים לדין לעונש וכן לענין השכר, וחיות הגוף הוא הנפש והתגלות ביאת הנפש לעולם הזה הוא על ידי הגוף וכן ביאת ניסן בזמן אביב הוא על ידי עיבור אדר:

ושני חדשים אלו הם זמן פקידת עקרות שיעקרו בנפשות מישראל, דכנסת ישראל נקרא עקרה כמה שכתוב רני עקרה לא ילדה וחז"ל (ברכות י'.) פירשו דלא ילדה בנים לגיהנם, פירוש דלידה הוא התחדשות שאינו כלל בהקודם וכל התחדשות נפשות מישראל הרי אף הם בכלל הכנסימן ואין קרוי לידה חדשה אלא אם היתה יולדת בנים לגיהנם חס ושלום, וזהו תשובה לאותו מין על פי דרך שאלתו, ופשטי' דקרא הרינה מה שיתחדש אז כי חלה גם ילדה ציון כי אז יהיה לידה חדשה לכלל ישראל וכמה שכתוב כימי צאתך וגו' אראנו נפלאות, שכמו ביציאת מצרים ידוע דנקרא לידה לישראל שיצא אז בהתגלות לעין כל ענין אומה ישראל ית וקדושתם, כן יהיה אז לידה מחודשת דהתחדשות קדושה יתירה בישראל מה דעין לא ראתה ולא נוכל להשיגו כלל מה הוא, רק הנביאים וחז"ל הגידו לנו כ"ד מה שהשיגו מהתחדשות הלידה אז דרך כלל, ועתה היא עקרה כי כן היה התחלת אומה הישראל ית דיצחק אבינו שהוא ראש הנולדים מלידה ומבטן בקדושה היה דרך נס, דאברהם ושרה שניהם עקורים ונאמר אחד קראתיו וגו' רצה לומר שנוצר להיות אחד ועל ידי תפלה פעל זה כנזכר למעלה דהתפלה הוא החבור ודיבוק כנ"ל, ובפסח נולד יצחק (ראש השנה י"א.) שהוא חודש האביב ונקרא על שם הצחוק שהוא כח חודש אדר, וע"כ ילדו אברהם לק' שנה שהוא כח אות הק' כי זה כל כח קדושת איש הישראל י להנולד ישראל י שגם גופו קדוש לד', והגוף הוא קוף [וג' מתחלף בק' כידוע] המתדמה בפני אדם האמיתי אבל בישראל הוא מתדמה לגמרי בקדושה וזהו הצחוק שעשה, וכן

הלידה דלעתיד הוא גם כן על ידי עקרות הקודם ועל ידי ריבוי תפלות והשתדלות כנסת ישראל בכל ימי הגלות בתורה ומצות וזכו ללידה זו, ובניסן עתידים ליגאל ויהיה מקודם מחיית עמלק באדר והוא זביחת היצר שהוא השחוק שיהיה להקב"ה באותה שעה ויהיה כתנות אור תחת עור ומשכא דחויא, ומזה יהיה הסעודה דלויתן ושור הבר שהיא דוגמת סעודת פורים דע"כ אמרו ז"ל (אס"ר פ"ב) דבמשתה אחשורש אמר להם אם יש לכם כזאת לעולם הבא, כמה שכתוב במקום אחר כי משתה אחשורש הוא מה שהתחיל להתעורר ימי משתה ושמחה דפורים ומצות סעודתה והיא סעודה דעולם הבא, והוא ענין אוכלה מטעמים בעבור תברכך נפשי דיצחק ועל ידי סעודת פורים נעשה מלא ברכת ד', ויצחק אמר גם כן ואוכל מכל שטעם כל מיני טעמים והוא מעין סעודת עולם הבא דעל זה רומז מכל (ב"ר פס"ג) ועל ידי זה לקח הברכות מעשו, וע"כ מאן דאית לי' דינא בהדי עכו"ם לימשכי' עד אדר (תענית כ"ט.) שאז ניצוח ישראל נגד עמים כי לקיחת יעקב הברכות מעשו לזכות לטוב עולם הזה גם כן היה על ידי כח אותו חודש, ואף דמעשה היה בפסח כמו שאמרו ז"ל (פר"א פל"ב) ב' גדיי עזים אחד לפסח זהו קבלת רוחניות הברכות שזהו העיקר אצל ישראל, אבל זה לא היה שייכות לעשו כלל ולא לקח ממנו ומה שלקח מחלקו הוא רק גשמיותם בעולם הזה זהו על ידי כח אדר הקודם לניסן, וע"כ משנכנס אדר מרבין בשמחה היפך חודש אב דממעטין בשמחה (תענית שם) ומשמיט עצמו שהוא נגד שבט שמעון האלכסוני לנפתלי, כי הוא לא נזכר בו ברכה בפירוש כלל בפרשת וזאת הברכה כי הוא נגד אות הט' שאמרו בזוהר (חלק א' ג'.) דטובי' גניז בגוי', היינו שהוא בהעלם אבל בהתגלות לא כן וכמו שאמרו ז"ל (יל"ש ברכה) דלא בירכם מפני מעשה דשטים שהיה משבטו, וזהו כל טענת האו"ה ואחיזת עשו בכף יריכו בזנות שהוא חסרון שבגוף משכא דחויא עד שנראה למראית העין בעולם הזה כאלו אותו גוף חס ושלום אין ראוי לברכה, ובאמת פנימיותו אך טוב שהוא רזא דצדיק שומר הברית כמה שכתוב אמרו צדיק כי טוב כנודע אבל הוא גניז בגוי' בהעלם:

ובאדר הוא ההתגלות דמלא ברכת ד' ושמחה הוא התגלות הנייחא שבלב וטובה שמרגיש בפנימיותו להיות גלוי על אבריו בחוץ גם כן, וע"כ באחד באדר משמיעין על השקלים וקורין פרשת שקלים בשבת שמברכין אדר, כמה שכתוב למעלה דענין השקלים הוא קדושת עניינים הגופנים ועיקר תשמיש שקלים החדשים לצורך קרבנות מתחיל בניסן ואדר הוא המכין לו שיהיה לו שקלים לקרבנות, וזה כמה שכתוב למעלה מענין אדר וניסן שהם דוגמת גוף ונפש הפועלת דרך אברי הגוף, וקדושת עניני הגופנים היינו שיוכל לפעלם בקדושה ולא יצטרך למנוע עצמו משום דבר שלבו חושק לפי שהכל

קדוש לד' זה גורם שמחה, וכמה שכתוב בתענית (ט"ו.) לא הכל וכו' אלא צדיקים לאורה וישרים לשמחה שנאמר ולישרי לב שמחה, וצדיק הוא המוגדר וכובש תאותיו והוא שרוי בלא שמחה כל כך רק זוכה לאורה זו תורה שהוא הרגשה פנימיות, אבל ישרי לב שהלב ישר ואינו מתאוה רק למה שהוא רצון השם יתברך שיתאוה ואין צריך להגדיר עצמו זה יש לו שמחה, וזה עיקר שמחת אדר על ידי התגלות ישרת לב דישראל, ובפרק קמא דמגילה אין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים הא לענין הספד ותענית וכו', ולא אמר הא לענין משתה ושמחה וע"כ נחלקו הפוסקים בזה, אבל באמת עיקר ההתגלות וממילא כשאין מקרא מגילה לא שייך שמחה, וכן כשאין מתנות לאביונים לא שייך משתה דצריך שיתן גם לאביון מסעודתו וכדאיתא בזוהר, ובהגהת רמ"א סוף שולחן ערוך או"ח מסיים וטוב לב משתה תמיד ורוח ד' דיבר בו דפתיחתו בשולחן ערוך או"ח שויתי ד' לנגדי תמיד שזהו התחלת קדושת ישראל בפנימיותו דחודש ניסן שהוא ראשון לחדשי השנה בזמן וכן בנפש ההתחלה הוא בזה ואחר שהשלים נפשו על ידי השתדלות אברי גופו בכל מעשה המצות מגיע לאחרית שנה באדר דאז הוא טוב לב שכבר נתיישר לבו בהשתדלותו, וכשנתעברה שנה לא נוסף חודש י"ג שהרי אין לו שם בפני עצמו רק הא' נקרא אדר הראשון, וכמו שיש בשמן על דרך משל ראשון ושני כמה שכתוב פ"ב דמנחות אלא דשם הא' משובח וכאן דהשבח הוא הסמיכות והחבור לניסן הב' הוא המשובח, אבל הראשון גם כן דוגמת השני אלא שזה יצא ראשון וכעין קליפה הקודמת לפרי, וזה כשרוצים לכוון את חג הפסח שיהיה במועדות דהיינו שיהיה ליווי ויחוד ישראל עם אביהם שבשמים כראוי, וזה על ידי קדושת חודש האדר הקודם שלא יהיה דבר גופני וחומרי חוצץ ביניהם, ופעמים שמתרחק שנת הלבנה משנת (החמה) ואז צריך להוסיף ימים על שנת הלבנה, ובודאי כיון יש שתוספת ימים יתירים והארכת זמן עד שיגיעו לקדושת חג הפסח מסתמא אין יכולים ישראל אז להגיע לקדושת אור הפסח אלא בהשתדלות של ריבוי זמן יותר, כי לא לחנם נתארך הזמן והקב"ה חפץ למהר יום שמחת לבו בקדושת המועדים עם ישראל, אבל מצד ריחוק זמן האביב ע"כ רומז איזה ריחוק בישראל שצריכים להתקדש יותר, וע"כ ההוספה רק באדר שהוא התקדשות כל פעולות הגופנית דישראל שמצדם הוא הריחוק, ואז נחלק זה של אדר לב' והיינו כנ"ל דיש בישראל שנראה כעין שנדחו לגמרי כגון אותן שאין להם חלק לעולם הבא, ואדר הוא נפתולי אלקים המחבר כל הפסולת שבישראל לקדושה כאשר מרוחק לגמרי עד שמצד משפט הגלוי לנו מפי חז"ל בתלמוד אין להם חלק לעולם הבא חס ושלום נעשה אדר א' שנקרא גם כן אדר המורה לבוש של גבורה לשון אדרת שער ולשון אדיר

במרום כי הגוף הוא לבוש דנפש, ואין בין אדר א' לב' אלא וכו' דבאמת שניהם קודש לד' רק מקרא מגילה המורה התגלות הוא רק בשני, כי בראשון אין התגלות של קדושת הגוף שהרי כפי ההתגלות אין להם חלק לעולם הבא, אבל מכל מקום גם הם יש להם חיבור לקדושה על דרך שאיתא בראש השנה (י"ז.) דרוח מפזרת אפרן תחת כפות רגלי הצדיקים, וכן יש הרבה מדרגות שנקרא אין לו חלק אבל מכל מקום קיום יש לו ואינו נכלה לגמרי כנפשות או"ה רק קיום לעד על ידי דיבוקו בשרשו באלקים חיים הקיים לעד רק שחלק מיוחד אין לו, מלבד מה דדורשי רשומות אמרו כולם יש להם חלק לעולם הבא, (סנהדרין ק"ד:) הגם דהם אמרו על אותן הנפשות הפרטים שנמנו במשנה מן הפרט ילמוד על הכלל כולו, וכמה שכתוב במקום אחר כי אלו ז' פרטים של אנשים רשומים שנמנו הם נגד ז' ענייני קלקולים שאפשר ליאבד חלק עולם הבא על ידן:

וענין דורשי רשומות, היינו שיוכלו להשיג מה שאין בו התגלות גמור רק רשימה מה, כי מה ששנינו שאין להם חלק לעולם הבא הוא מצד ההשגה הנגלית שהיה לחכמי ישראל בענין עולם הבא, אבל באמת עצמות עולם הבא עין לא ראתה ואינו אלא השגה דרך חכמה (אין ניכר תי' א') יש בו מעמקים שאינו מושג לכל חכמי ישראל בעולם הזה כלל דעל זה נאמר עין לא ראתה אלקים זולתך (כמה שכתוב ברכות לא דמי:) ומאותן מעמקים יש גם כן רשימות קצת שמתגלות לדורשיהם אשר ידרשום באמת שיוכלו להשיג שמץ דבר כמשיג רשימו מגוף הדבר, ועל ידי השגת רושם זה הם אמרו דגם לאלו יש להם חלק לעולם הבא, כי באמת שורש ישראל אינו נאבד כלל וכל הקלקולים הם מצד העולם הזה אף הקלקולים דעולם הבא הוא על ידי העולם הזה, כמה שכתוב (ע"ז ג'.) משל לעיין שם ושבת ויבשה וים וזהו כל ההשגה דעולם הבא שבעולם הזה דמשיגים אותו רק דרך העולם הזה והיינו מן מצד שעולם הזה הכנה לו, אבל באמת יש בעולם הבא עוד דברים נעלמים בעולם הזה לגמרי לפי שאין הכנה להם אלא דרך רשימו, רצה לומר ההכנה הוא רק מצד קדושת השורש שהיה בעולם הזה בתכלית ההעלם כעין רשימו לבד, ודורשי רשומות משיגים רושם קדושה שיש אפילו בהיותר גרוע שבישראל ועל ידי זה משיגים הרשימה של חלק עולם הבא שיש גם לאלו מצד רושם מה של קדושה הנמצא בשרשם, וכידוע דכל אור וקדושה המסתלקת מנחת במקומה רושם הנקרא אצל ח"ה רשימו, וכן קדושת יהדות הוא מלידה מבטן אף שאחר כך קלקל מעשיו עד שנדחה חס ושלום לגמרי ונסתלק האור מכל וכל עד שאין לו חלק לעולם הבא מכל מקום הרשימו נשאר, ומצד רשימו זה נשאר בו עדיין קצת קדושה אלא שאינה גלוי' ודורשי רשומות בדרישתם מכירים, ומכל מקום גם חכמי המשנה ידעו מזה וע"כ אמרו (מגילה ו':) אין בין אדר א'

לב' וכו' כמה שכתוב דאלו שאין להם חלק לעולם הבא הוא רק מצד ההתגלות אבל ידעו שיש בהעלם מה שלא נגלה בעולם הזה דשם אין שום פסולת כלל, וזהו צחות לשון רמ"א על ענין שמחה דאדר ראשון דטוב לב משתה תמיד, וכבר נזכר למעלה דהוראת מלת טוב המורה כמה שכתוב בזוהר (חלק א' ג'.) ובבת קול (נ"ה.) על טוב הנעלם דטובי' גניז בגוי' וכן נאמר מה רב טובך אשר צפנת וגו' שהטוב הוא הצפון ונעלם שאין מושג לברי', וישרי לב הוא כשמושג ישרות הלב על האברים, אבל טוב לב הוא מה שמשיג הטוב בפנימיות הלב לבד וגניז בגוי' והוא השגת הטוב צפון, ומי שמשיג זה הוא משתה תמיד גם באדר א' שמשיג שלימות כל מעשה הגופנים דישראל אפילו היותר גרועים בתכלית דבאמת אין בישראל פסולת כלל, וע"כ הוא משתה תמיד כי זה עונג תמיד שאין בו דאגה וצער כלל והבן:

עניין שמשון

ענין שמשון. אמרו חז"ל (ב"ר פצ"ח) שחשב יעקב שהוא משיח, כי אמו הצללפוני כדאיתא בבבא בתרא (צ"א.) היא משבט יהודה [מבני חור שממנו השתלשלות בית דוד גם כן מבצלאל כמו שאמרו ז"ל (שמו"ר פ"מ) כמפורש בדברי הימים וכן המשיח יהיה אביו מיהודה ואמו מדן והוא להיפך, כי ענין יהודה ודן שהם ראש וסוף השבטים כמו שאמרו ז"ל (שם) אין לך גדול כו' וירוד וכו', וחיבורם היינו שמתחבר הראש לסוף נעשה עגול כשלוקחים קו ישר וכופפים הראש לחבר עם הסוף והוא סוד המחול לצדיקים לעתיד לבוא וכל אחד מראה באצבע (תענית ל"א.) וכמה שכתוב אז תשמח בתולה במחול שהוא עיגול, כי יש סוד עגולים ויושר כידוע מהאריז"ל דהיינו בכלל אור פנימי ואור מקיף כי השם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, סובב כל עלמין הוא מצד שהוא אין סוף ושם אין שייך עבודה ובחירה כלל, וכידוע דכל השמות והכינוים להשם יתברך וכן כל מעשה התורה ומצות הוא רק על ידי סוד הצמצום, היינו שכביכול צמצם אורו האין סוף ובלתי תכלית להיות נעלם ונסתר רק דרך קוים דקים והשגות קצרות ככף איש עד שיוכל שכל אנושי להשיג שיש אלקות, ודבר זה נקרא ישות שהרי אומרים שיש אלה המנהיג הכל וכיוצא בו בתוארים שע"כ אי אפשר לשכל אנושי שהוא תחת הישות להכיר השם יתברך אלא על ידי תוארים והשגות ישות, מה שאין כן עצמות האין סוף אין ואפילו אין יכולים לקרותו וכידוע דא"י"ן נקרא הכתר שכבר הוא מכלל מנין המדות של השם יתברך המתפשטות בסוד הצמצום לבוא לידי גילוי והשגת אדם אלא שמידה זו היא שורש להם לכך נקרא בשם אין, כי התחלת התגלות ההשגה למוח נקרא יש מאין

שהוא השגת החכמה שבמוח שכבר הוא ישות וכמו שנתבאר זה במקום אחר ואין כאן מקום להאריך, ועיקר העבודה הוא מצד הזה שהוא ממלא כל עלמין בצמצומים רבים והעלמים, והוא אור פנימי לכל הברואים לכל אחד כפי כח השגתו כשמשיג אמיתות השם יתברך, וכפי מדת האור פנימי של כל הנבראים שהם כלי קיבול לאותו אור כך יש להם אור מקיף כמו שהוא בכלל הבריאה כולה שהתחלתה היה בריאת המקום, [וזה שאמרו שהיה סדר זמנים קודם לכן כי המקום והזמן תכופים זה לזה כששייך מקום שייך זמן וכן שייך נברא שזהו עולם שנה נפש שבספר יצירה, ואין כאן מקומו] היינו שהשם יתברך פנה מקום כביכול שצימצם עצמו והניח מקום ואויר פנוי לקבל נבראים, והנה סביבותיו מכל צד הוא אור אין סוף וממילא הוא אותו מקום תמונת עגול כי הרי ההצמצמות היה בשוה לכל צד כי למה יתצמצם באיזה צד יותר מאחר שהוא אין סוף לא שייך גבי' צד שנאמר דלצד זה נתצמצם יותר וכיון שהוא בכל צד בשוה הוא תמונת עגול וכדור וכך כלל הבריאה שלעינינו משמים וארץ הם עגולים וכדורים, והנה אור אין סוף שסביבו ממש בהכרח גם כו שנתצמצם שלא יתפשט לתוך האויר שבינתים ונמצא שיש באורו יתברך הסובב כל עלמין ענין הצמצום, והנה אותו מקום הפנוי נעשה כלי לקבל אור והשגת השם יתברך בדרך ההתצמצמות כפי כח אותה הכלי, [שאינה דומה תחילתה שסמוכה לסוף ללמטה עד המרכז כידוע שבעגול וכדור המרכז נקרא למטה לגבי הסובב כמו בכדור הארצי כנודע] ואז המשיך השם יתברך אור השגתו לפנים המקום הזה כי אור השם יתברך הוא עדיין נעלם מכלי ולמעלה ממנה כעין אור מקיף והמשיך לה אור ישר לאור פנימי רצה לומר המשיג אור השם יתברך בקרבו ממש הוא האדם והוא היושר של כל העולם שהעגולים הם הרקיעים והארץ והיושר הוא האדם, וכך בכללות בריאת המקום האור פנימי היה בדמות אדם פירוש כי מאחר שאנו רואים שכלל הבריאה הוא האדם שהוא סוף הבריאה ולעולם התכלית של איזה פעולה הוא בסוף, והיינו שלכך היה כל הבריאה כדי שגם האדם הגשמיי יהיה משיג אמיתות השם יתברך ואורו כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פ"א לגי' ילקוט) בראשית בשביל ישראל :

והנה כל כלי משיג כפי מה שהוא וכך האדם כפי מה שהוא כך הוא משיג להשם יתברך, וידוע דאיברי הגוף הוא מלבוש לאיברי הנפש היינו שמסתמא כמו שאנו רואים חלוקת הגוף לאיברים כך הנפש המתפשטת בתוך אותם איברים כך הנפש המתפשטת בתוך אותם איברים ומחי' אותם היא גם כן מתחלקת לאיברים, ואינו דומה חיות הנפשי של הראש לחיות הנפשי של הרגל דרך משל וזה ידוע, ואם כן יש בנפש גם כן חלוקת מדרגות שהם בכלל ג' מדרגות שבקומת אדם הראש והגוף והרגלים שהם למטה מן

הגוף, והנה במה משיג האדם להשם יתברך בנפש נמצא ההשגה גם כן חלוקה למדרגות שאינו דומה ההשגה שמשיג בחלק מן הנפש שנקרא ראש ומוח דרך משל להההשגה שמשיג בחלק שבה המכונה רגל, וכך כלל הכנסת ישראל קומה שלימה יש נפשות ראשי הדור ויש עיני העדה ויש דוגמת הלב ויש דוגמת הרגלין וכדומה כל האברים ואין השגת אחד דומה לחבירו כפי מעלתו והקומה בקומת כלל הכנסת ישראל, ונמצא השגת אלקות שבנפש האדם היא קומה שלימה כקומת הנפש והגוף היינו שבכל חלק ממנה יש השגה בענין אחר כפי ענין שהוא אותה אבר כלי להשיג, ונמצא אור אלקות המושג לאדם הוא ממש דמות אדם המשיג, וזה סוד בצלמנו כדמותינו היינו שבאמת השם יתברך האציל אורו יתברך בדרך קו וצמצום עד שלא ברא את האדם רק שהאצילו לצורך האדם שהיה בדעתו לברוא ומסתמא לא האציל וצמצם יותר מכפי הצורך לאדם שיברא כפי מה שיוכל להשיג היותר שלם במין האדם הנברא כפי הכלי שלו, ונמצא האציל השגה דבמות וקומת אדם רצה לומר השגת אלקות מורגשת לנברא בחלקים אלו כחלקי האדם, ונמצא שהאור האלקות המצומצם הוא בדמות אדם ואחר כך שברא אדם המשיג אותו אור אמר בצלמנו כדמותינו, ואמר בלשון רבים כי באור זה המצומצם מאחר שהוא נחלק למדרגות כפי מדרגות קומת האדם הרי יפול בו לשון הריבוי, אך באמת הכל אחד ומיוחד באמת כי הכל אור אחד מאור אין סוף רק שזה נעלם ונתלבד בכך מלבושים וצמצומים עד שהוא מושג בענין כך וזה בכך צמצומים ומזה הדרך עד שהוא מושג כך וההבדל ביניהם אינו מעצמותם רק מצד הצמצומים והלבושים שהוא לאדם המשיג שמשיג כך ומשיג כך, ולכך אצל האדם אמר לשון ריבוי בצלמנו שבהשגה שאצלו שמצידה נתייחס בצלמנו לגבי דידי' היא לשון רבוי אבל הוא מכיר שבאמת הוא יחוד ויברא וגו' ויפח וגו' לשון יחיד, והנה קומה זו של אור פנימי של כל העולמות וכללות המקום הפנוי שהוא הנקרא אויר קדמון אותו אור פנימי וקו יושר שהאיר השם יתברך לתוכו דרך צמצום נקרא אדם קדמון כידוע, ונמצא לכלל הבריאה שהוא האויר קדמור אור פנימי ואור מקיף וכן לכל נקרא הוא במדה זו כי כח הפועל בנפעל וכפי מה שהוא בפועל הראשון שהוא אור השם יתברך המצומצם בכלי הנקרא אדם קדמון כי לגבי אין סוף לא שייך כלל שם פועל וענין פעולה מאחר שהוא אין סוף רק מצד האור המצומצם ויש אור פנימי ואור מקיף האור פנימי ביושר והאור מקיף בעיגול, והנה בעגול אין מדרגות ואין שייך ימין ושמאל ומעלה ומטה לגבי קו עגולי שהוא מכל סביביו מרחק שוה מן הסובב, אך מצד היושר יש החלוקות דמעלה ומטה שמצידם הג' מדרגות דגוף ראש ורגלים הנזכר שהראש והרגל הוא מעלה ומטה ומאחר שיש ב' קצוות

בהכרח יש אמצעי והוא הגוף וכן יש ימין ושמאל וגם כן בהכרח אמצעי, ונמצא כל אחד מן הג' חלוק לג' אלו דימין ושמאל ואמצע והם ט' והמקום הכוללם הוא העשירית זהו בכלל חלוקת המדרגות שיש לתפוס בקו יושר המתפשט היינו ט' מדרגות מצד עצמו והיה מצד המקום רצה לומר כי ענין אותו קו הוא אור שרצה השם יתברך להאיר לאותו מקום וכלי הקבול לאותו אור והנה יש באותו אור ג' כחות היינו כח עצמותו מכח וענין מה שהוא מקבל מלמעלה וענין מה שהוא משפיע למטה וזהו ראש וסוף אמצע, וגם כן יש בו כח דימין ושמאל רצה לומר כח מרובה וחזק וכח מועט ורפה שמאחר שהוא מצומצם ומוגבל בהכרח יש בו החיזוק והרפוי שזהו ימין ושמאל ובכל ב' קצוות יש בהכרח אמצעי ובינוני שהוא קו היושר, ואלו הם ט' מדות ומדרגות שיש לאותו אור מצד עצמו רצה לומר מצד כחו מה שהוא בכח שיש בו כח ג' מדרגות כל אחד כלול מג' ומצד מה שהוא מוציא לפועל זהו מדריגה העשירית דרצה לומר גמר הוצאת כחותיו מן הכח לפועל, וזהו מצד המקום רצה לומר מצד שמוציא כחותיו לפועל במקום והוא משפיע כחותיו בכלי שלו הנה כח זה יש גם כן בו בהכרח שיש באותו אור כח המוציא כחותיו מן הכח לפועל, והוא הכח העשירי [וזה סוד שנקרא עטרת היסוד ונקרא נוקבא ואין כאן מקומו לבאר הכל] שהוא היותר קרוב אל הכלי קיבול והמושפע כי מסתמא שימוש כל כח הוא כפי מעלתו, והרי מעלת כח זה אינו מעצם מעלת האור רק מצד הוצאתו לפועל והשפעתו בכלי המקבל לכך הוא האחרון שבכחותיו המחבר את השופע עם המשפיע ומוריד השפע מן האור אל הכלי:

והנה להיות אור יושר זה בעל מדרגות הנה הכלי קבול שלו הוא בעל מדרגות גם כן בדמותו כצלמו וכמו נפש וגוף האדם ונמצא שלא כל עגולת אותו מקום חלל ופנוי נעשה כלי קבול לאותו אור ישר רק כפי מדת וקומת אותו אור ישר דהיינו כקומת אדם והרי אותו אויר פנוי הוא בדמות עגול וכדור ונמצא נשאר פנוי הרבה חוץ מכלי קיבול של אותו אור, [והיינו כדי שיהיה מקום לעולמות שבאמת לא היה די כלל באותו צמצום ראשון רק צריך מלבושים על לבושים והעלמים על העלמים עד שיגיע לבריאת העולם הזה כידוע] ונמצא יש ב' כלים האחד עגולי ואחד יושר וכן ב' אורות אור פנימי ביושר ואור מקיף בעגולים, והעגול כלי קבול להיושר היינו שהעגול הוא כללות המקום פנוי והוא מקבל בתוכו היושר בחלק ממנו ובעגול אין חילוק מדרגות רק ביושר, והנה אנו מוצאים דוגמתו באדם כי הנה יש בו כח חיוני שבו נבדל מן הבהמה ונקרא בשם אדם, וכח זה הוא מתפשט בכל איבריו בשוה שאפילו צפורן רגלי נקרא צפורן אדם ונבדל מן הבהמה, וכן הוא שוה בכל בני אדם שאפילו הפחות הוא נבדל מבהמה ויש בו גם כן כח

שבו הוא נבדל בעצמיותו אבר מאבר וכן בכללות מין האדם נחלק אדם מאדם, וב' כחות אלו שבנפש האדם הם הנקראים נפש ורוח שנפש יש לכל אחד ואחד ומתפשט בשוה בכל איבריו, ורוח הוא המתחלקת למדרגות כמו שאמרו ז"ל (במדבר רבה פכל אחד) שיכול להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד שהחילוק הוא ברוח והנפש לרוח הוא כלי קבול שהנפש מקיף הכל ומקבלת בתוכה הרוח, ואין כאן מקומו ביאור פרטי כחות הנפש רק זהו בכלל והוא מצד חלוקים דעגולים ויושר וזה סוד היושר נקרא רוח והעיגולים נפש שהם ממש דוגמתם, והנה גם בנפש יש השגות אלקות וכמה שכתוב ונפש כי וגו' צמאה לך נפשי וגו' וכדומה, והיינו כי אור היושר הזה הוא כלול גם כן מב' כחות פנימי ומקיף לפי שהוא נמשך מן אור המקיף היינו מן אור המצומצם הממוצע מאותו אור נמשך בדרך משל כמו קו אור פנימה נמצא יש בו גם כן מכח אותו אור המקיף, והנה מצד אותו כח שבו אינו בעל מדרגות רק מצומצם הכל בשיווי ואין יכולת באותו כח ליכנס תוך כלי המוגבלת במדרגות ונתפשט בקו עגולי תוך עיגול האויר הפנוי, ביאור זה כי האור היינו השגת אלקות שרצה השם יתברך שיהיה מושג לנבראים כשהשפיעה ונתנה לתוך הנברא שהוא המקום נתפשטה בב' אופנים הא' בקו יושר היינו במדרגות והא' בעיגול היינו בשיווי לכל כי כך הוא בכח השגה זו בהכרח כפי עניינה שיהיה כח השגה בשיווי לכל וגם כח השגה במדרגות, ולפי שכח השגה זו דשיווי לכל היינו קו העגולי לא נתפשט אלא מן אור היושר נמצא היושר קרוב לעצמות אין סוף יותר מן העגול, ולכך גדולה ההשגה של אור יושר מן ההשגה העגולית כמעלת הרוח על הנפש שגם כן זה בכללות ובשיווי לכל וזה בחילוק מדרגות, [ואמנם באמת על ידי היושר נעשה העגול גם כן בעל מדרגות כפי קירובו אל היושר ואין כאן מקומו ביאור זה], והנה מצד המשכת אותו אור העגולי המקיף באמת הוא גדול מן האור פנימי דיושר שהרי הוא מצד כח המקיף באותו אור דהיינו כח הצמצום הראשון שהיה רק להיות מצומצם מצד א' דהיינו בצד שאצל העגול ובצד הא' הוא א"ס, אבל היושר הוסיף בצמצום אחר צמצום להיות מצומצם מכל מצד ונמצא אותו כח של אור המקיף שיש באור היושר זה יש בו ב' עילות שלא יוכל ליכנס לפנים ביושר א' מצד טבעו להיות בהיקף והב' מצד מעלתו. ומצד מה שטבעו להיות בהיקף נתפשט לאור פנימי בהיקף ועגול אך שם הוא גם כן מצומצם מכל צד על ידי כלי העיגול כמו אור היושר ואינו דבוק באין סוף רק דרך היושר ולכך הוא פחות במעלה מן היושר, ומצד מעלתו שארץ ישראל להתצמצם תוך כלי מכל צד נשאר לאור מקיף סביב הכלי כמו שהוא שורשו שמשם לוקח אור מקיף לכלי ולא תוך הכלי, ומצד הזה מעלתו גדולה באמת מן האור פנימי שבתוך היושר כי ב' כחות שיש לאור המקיף

לכללות המקום הא' מה שהוא מקיף ואינו בתוך הכלי והב' מה שהוא בעגול בכח הא' הוא גדול באמת מן האור פנימי, אבל בכח הב' הוא פחות פירוש כי כח הא' הוא מצידו אבל כח הב' הוא מצד המקבל והמקום המקבלו, ומצידם אדרבא זה גדול שמקבלים ממנו יותר [וכמו שאנו רואים ברוח ונפש גם כן ואין כאן מקום להאריך] שנכנס בפנים להאיר להם, ומאחר שהמקבלים מקבלים ממנו יותר מסתמא יש בו כח להשפיע יותר נמצא מצד כח ההשפעה אור הפנימי גדול רק מצד עצמיותו אור הסובב כל עלמין גדול, ולכך נתחלק כח זה של אור הסובב כל עלמין שהיה בקו היושר לב' חלקים הא' כח ההשפעה שבאור הסובב כל עלמין היינו דרך עגול ושיווי נעשה לאור פנימי לעיגולים וכח העצמיי נעשה לאור מקיף בין לכלי העגולים בין ליושר, היינו כל אחד כפי ערך האור פנימי שלו כך נתחלק האור מקיף ונמצאו ב' כלים דעגולים ויושר כל אחד יש לו אור פנימי ואור מקיף, והנה להיות היושר בעל מדרגות והם בכלל י' מדרגות כנ"ל וכן הכלי שלו מסתמא י' מדרגות אלו והוא מחולק לי' נמצא גם האור היוצא ממנו ומתפשט לעגולים מחולק לי', והם י' ספירות דעגולים ויושר דאדם קדמון ומהם מתפשטות שאר העולמות שכללותם גם כן בדמות אדם, וכידוע זה בסתרי המרכבה אשר אין כאן מקום ביאורם כי זה כולל כל סתרי הנסתרות רק בדרך כלל נתבאר ענין היה מדרגות דעגולים ויושר ואור פנימי ואור מקיף שהם בכל הנבראים שכח הפועל בנפעל כמו שנתבאר:

וכל כלי קבול לאור יש בו בהכרח גם כן אור פנימי ואור מקיף, היינו אור שהוא משיג ואור השם יתברך [המקיפו] שהוא למעלה מהשגתו שארץ ישראל השגה הזו להתצמצם תוך אותו כלי ונשאר עליו במדריגת מקיף, ולאותו אור יש בהכרח גם כן כלי עיגולים שבהם גם כן אור פנימי ואור מקיף כנ"ל והם גם כן י' מדרגות כנ"ל, ובכלל היה מדרגות הראשונה היא כח האור המקיף והאחרונה היא כח העיגולים כי הנה האור מקיף הוא למעלה במדריגה ואור העגולים למטה כמו שנתבאר, וידוע דלעולם מדריגה האחרונה מאיזה דבר הוא ראש למדרגות במדרגות שאחריה ומי שהוא זנב לאריות הוא ראש לשועלים וכדאיתא בסנהדרין [ל"ז א'] וגם כי מדריגה אחרונה היא כללית כל המדרגות שמשפיעתם למקבל, נמצא בה הוא כללות המדרגות כולם יחד מצד ההשפעה וזהו ענין העגולים ומדריגה הא' הוא ראשית קבלת השפע שרצה לומר שורש כל המדרגות מצד מה שמקבלים מלמעלה וזהו ענין האור מקיף כמו שנתבאר, וכן הם באדם הנפש שהיא מדריגה האחרונה כידוע היא העגולים כנ"ל והאור מקיף הוא היחידה והנשמה לנשמה שהוא נגד מדריגה הראשונה וקוצו של י' דשם כנודע, והיינו שהנשמה הוא במוח מה שהאדם משיג עדיין ונשמה לנשמה הוא שלמעלה מהשגה והיינו שהשם יתברך מקיפו

וסובבו כענין יסובבנהו וגו' שיצרנהו וישמרהו למעלה משכלו, וזה היה אז במדבר על ידי ענני כבוד שזה היה להם אז אור מקיף ובאר מן אור פנימי שהם ג' כתרים דתורה וכהונה ומלכות שזכו להם משה אהרן ומרים, מלכות הוא מדריגה האחרונה וראש לשועלים והוא הנפש ואור פנימי דעיגולים, ותורה הוא אור פנימי דישר שהיא גם כן בגבולים נגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים וכידוע, [וכנודע דמשה סוד הדעת שכולל חכמה בינה דעת והוא יעקב מלבר דכולל ו' קצוות ומרים שיצא ממנה דוד מדת מלכות ואהרן נגד הכתר], וכהונה הוא אור מקיף דהשם יתברך כי אהרן שושבינא דמטרונתא (זוה"ק ח"ג נ"ג:) שעל ידי עבודתו הוא מקבל השפע למעלה ומוליך נפשות ישראל למעלה לקבל השפע אבל משה רבינו עליו השלום שושבינא דמלכא והוריד התורה לארץ כידוע, ולכן על הכהונה ביחוד נאמר לא יקרב וגו' דזכה אהרן ונטלה (יומא ע"ב:) שאי אפשר כלל להשיג אדם אחר האור מקיף לפי שבאינו גדר השגה ולעולם האור מקיף סמוך לעיגולים בסוך נעוץ סופה בתחלתה, וגם כתר מלכות זכה דוד ונטלו (שם) ואי אפשר לכל להשיגו אך מכל מקום אינו מפורש לא יקרב וגו' וכבר היו מלכים משאר שבטים אחר דוד לפי שהוא בגדר השגת אדם לכך אינו מפורש, מה האור מקיף אינו בגדר השגת כלי רק לכהן שנקרא מלאך כמו שאמרו ז"ל בפנחס (במדבר רבה פט"ז) שיכול לצאת מגדר כלי לכך הוא מפורש לכל בפסוק דלא יקרב וגו', אך באמת גם מלכות אי אפשר להשיג חוץ מבית דוד שהוא מדת העיגולים כידוע בזוהר (ח"ב כ"ז.) דדוד הוא מדריגת הנפש, וכך הוא הסדר יושר ומקיף ועיגולים כידוע וכן סדרם משה אהרן ומרים שהם סנהדרין וכהן גדול ומלך כידוע, וכשיהיה שלימות מלכות בית דוד אז יהיה שלימות העיגולים שתשמח בתולה במחול, והיינו כידוע דמקום מצב הרע שבכל עולם ועולם הוא בין היושר למקיף ועיגולים והיינו דעיקר הרע הוא במעשה כידוע דמחשבה רעה אין וכו' (קידושין מ'.) והיינו בכחות הנפש כמה שכתוב ונפש כי תחטא וכמה שכתוב במקום אחר, והיינו שעיקר כוונת הרע בעולם מצידו היינו מצד פעולתו לרע הוא להוציא באדם מן הכח לפועל איזה דבר רע שזהו ענין כח העגולים וכמו שנתבאר למעלה [דהוא מדה העשירית שביושר, והיינו דכח זה שוה בכל אדם והוא דרך משל כח חוש המישוש או כח הפעולה שוה בכל האיברים ובכל אדם רק החילוק באיכות הפעולה זהו מצד ט' ספירות ראשונות אבל מצד העשירית הוא השיווי] וגם להעלים ממנו האור מקיף דהשם יתברך היינו להעלים ממנו ששורשו רק טוב ודבוק בהשם יתברך ושבאמת השם יתברך שומרו, וכשיתגלה זה קוים יבוקש עון ישראל ואיננו כי הרי אור השם יתברך מקיפו מכל צד לשמרו מכל רע ואיך אפשר שיחטא, רק שבעולם הזה זה נעלם וזה יתגלה רק

כשיתגלה גם כן תיכף עמה אור העיגולים היינו שבכל הפעולות והמעשים היה הכל אור השם יתברך גנוז בהם, דבעולם הזה גם אור זה נעלם כי אין אדם צדיק אשר וגו' ואי אפשר כלל שיהיה גלוי לעין איך אור השם יתברך נמשך בכל הפעולות וכולם דבוקים בו, ולא יחטא, זה אי אפשר מצד כחות הרע העומדים כמחיצה לאור מקיף ועגולים:

וזהו תכלית העבודה והשתדלות אדם בעולם הזה להסיר מסך המבדיל עד שיבוא ויגיע להשיג בהירות אור השם יתברך המקיפו [כידוע שממנו מזדכך חיצונות הכלי וזה סוד כי קרן עור פניו כנודע והיינו דיש עור ובשר והעור נקרא בזוהר משכא דחויא שמצידו החטאים, והיינו בעולם הזה שלא נזדכך ולכך נראה למראית העין פנימות הכלי טוב מן חיצונותה ובאמת החיצונות טוב כנודע והיינו על דרך שנאמר (ברכות ל"ד:) במקום שבעלי תשובה עומדים וכו' וזה יקר יותר אחר הזיכוך כשמשיג האור מקיף ואין כאן מקום להאריך] ואור הפנימי שבכחות הפועלים שלו, וכידוע בזוהר (ח"ג ק':) על פסוק ויעקב נסע סוכתה שאחר הניצוח לעשו בראש חודש ויוהכמה פעמים אז מגיע לסוכות שזהו נגד ענני כבוד והיינו אור מקיף, ולכך שם הבירור דאומות כדאיתא בע"ז (ג'.) כל אחד מבעט בסוכתו שאעל פסוק שקיומם הוא גם כן ע"כ מן השם יתברך ויש איזה ניצוץ אור פנימי המחיים אבל אין להם אור מקיף כלל כי האור פנימי הוא מצומצם בכלי ומלבושים והרע גם כן מלבישו עד שאין ניכר, וזהו הניצוץ המחי' בסוד גלות השכינה כנודע מה האור מקיף שאינו נכנס בכלי ולבוש כלל אינו נכבש אצלם בסוד גלות כלל ואין להם שייכות לו ולכך מבעטים במצוה זו, ומכל מקום מקריבים בחג הסוכות דייקא ע' פרים נגד ע' אומות (במדבר רבה פכ"א) שהרי מכל מקום האור מקיף הוא הכל גם הרע שבינתים, וכן לעתיד והחזיקו וגו' בכנף איש יהודי שיהיה עכו"ם כל כך רק יהיו עבדים והיינו שיהיו כמו ישראל בעולם הזה בזמן שאין עושין רצונו של מקום נקראים עבדים (כמה שכתוב בבא בתרא י'.) והיינו כשנעלם אור המקיף, וכן לפניהם יהיה נעלם האור מקיף ולכך יהיה להם קיום בתורת עבד, והיינו כי אור מקיף הוא מה שלמעלה מהשגה ויוכל להתעלם מהם ולכך יוכלו להתקיים על ידי אור פנימי דיושר כי הם מלבושים אותו כידוע דביושר הגרוע מלביש לטוב אבל בעיגולים הוא להיפך, ולכך כשיגיעו אחר כך למדריגת ולא ילמדו עוד איש את רעהו כי כולם וגו' שזהו מדריגת עגולים והיינו יום השמיני עצרת שאחר סוכות שאמרו ז"ל (במ"ר שם) פר אחד ואיל אחד משל וכו' שאז נאמר ונשגב לד' לבדו וגו', ונאמר ד' בדד ינחנו ואין עמו וגו', וכשיתגלה אותו אור אז יכלו לגמרי כי לא יהיה להם עוד קיום מצד אור הזה שהוא אור פנימי ואינו אלא בפנימיות ישראל והם לא יוכלו להלבישו כי הוא אינו מתלבש אלא מלביש כידוע כסוד

העגולים, כי עם אור זה דעיגולים שהוא אור פנימי נאמר ולא יכנף עוד מוריך כמו אור מקיף שאפשר להתעלם, ומאחר שאי אפשר להתעלם אין מקום למדריגת עבדות כלל כי אור פנימי דיושר רצה לומר ט' ספירות שבכח [והספירה היה דיושר היינו מה שבכח להוציא לפועל אבל העיגולים הוא ההוצאה עצמה כמובן] ואינו בפועל ומה שהוא בכח הוא מלובש תוך הכלי ואינו נגלה, ואעל פסוק שכל ישראל יש להם בכח אור פנימי דאלקות הנמשך מצד הכתר תורה שהוא מורשה לקהלת יעקב ירושה ממש לכל זרע יעקב וכנחלה שאין לה הפסק מכל מקום אינו יוצא לפועל, ועיקר העבודה והשתדלות הוא להוציא אור פנימי זה שבכח לפועל והיינו להשיג אור העגולים רצה לומר אור השם יתברך השוה ומקיף כל העולם בשוה, כי בהוצאה לפועל במעשים לשם שמים הכל שוים כל הנפשות מישראל ומצד אור הזה המתגלה אין עוד מקום לאל נכר ורע כלל, [כידוע דכל עיקר הבחירה ברע הוא על ידי הצמצום וההעלם במדריגת דמות אדם ואין כאן מקומו לבאר זה]:

וסוכות ושמיני עצרת תכופים זה לזה שאין הפסק ימי חול, שתיכף כשמשיג אור הסוכות שהוא האור מקיף דהשם יתברך משיג אחר כך אור דשמיני עצרת דהיינו אור פנימי דעגולים שכל מעשיו מראש ועד סוף לשם שמים, ואמרו ז (תנחומא פנחס) רצה הקדוש ברוך הוא לעשות מ"ט יום וכו' למה אני מצער וכו' והיינו כי הגשמים ברכה לעולם ומכל מקום נקרא גבורת גשמים שיורדין בגבורה (תענית ב'.) לפיכך יש בו קושי לעוברי דרכים, וכן אלו היה חס ושלום מקום לרע בין אור מקיף לעגולים היה צער לעוברי דרכים להלוך בדרך ד' להשיג אור העגולים דרך ההעלם, כי בסוכות מרצין על המים והיינו דעל ידי האור מקיף ניתוסף שפע אור רב בחיצונות כלי הגוף רק כל שפע אור הוא בגבורה וצמצום דזולת זה אי אפשר לקבלו, ובשפע אור כזה היה צער גדול להולכי דרך ד' כטעם כל הגדול מחבירו יצרו גדול (סוכה נ"ב.) וכמה שכתוב (חגיגה י"ב.) באור דששת ימי בראשית גנזו מפני הרשעים, והיינו דעל ידי שפע אור השם יתברך ביותר גם הרע שבאותו מקום הוא מתגבר ביותר לפי שיש בפנימיותו אור רב כל כך כי לעולם הרע מקיף לטוב כנודע וכמו בדוה"מ כידוע, ולכך התכיפם זה לזה גאולה מגלות וביעור הרע והיצר מן העולם וכמה שכתוב הנני שולח וגו' לפני בא יום ד' וגו' כמה שכתוב (סוף עדיות) אין אלי' בא וכו' אלא לעשות שלום בעולם, וכידוע דפנחס זה אלי' (יל"ש פנחס פר"א פמ"ז) שנאמר בו הנני נותן לו את בריתי שלום מדתו של אהרן אוהב שלום וכו' דעל ידי זה מקרבן לתורה (אבות פ"א) פירוש דזה ענין האור מקיף לשמרן מכל רע אבל האור פנימי מלמד את האדם שידע איך להשמר מן הרע והשמירה מן האדם

עצמו אבל האור מקיף הוא השומר וזה ההבדל בין משה לאהרן, ולכך בשעת המגפה בהולכת הקטורת אמר משה לאהרן כי הקטורת היא חיים כמה שכתוב בשבת (פ"ט.) ואף מלה"מ מסר לו דבר דהיינו קטורת שהוא ממש היפך ממלה"מ, וכמו ששמעתי דמסרו לו דבר דמלאכים היינו גילה לו מהותו ועניינו וכשנודע לו עצם ענין המיתה נודע לו ענין החיים גם כן כי אין דבר נודע אלא בידיעת הפכו, וכמו באדם הראשון טרם שאכל מעץ הדעת ולא ידע מהו מות לא ידע גם כן מהו חיים אך כשנודע לו ענין המיתה נאמר פן ישלח ידו וגו' שנודע לו גם כן ענין החיים [וכן אלי' ממש היפך מלה"מ כדאיתא בבת קול (ס':) והיינו דהוא לא מת לכך הוא ממש הפכו, וזה שאמר (ב"מ קי"ד:) ולא כהן הוא מר וכו' וכמה שכתוב (שמו"ר פ"ה) מה לכהן בבית הקברות כי הוא ממש ההיפך ולכך הוזהרו הכהן על טומאת מת], וכן למשה על ידי מלה"מ נודע לו מהות החיות שידיעת ההפכים אחת, אך מכל מקום לא היה יכול לפעול רק על ידי אהרן כידוע בסוד י"א סממני הקטורת שבהם כח י"א מדרגות דרע ומקטירם לריח ניחוח להשם יתברך והוא על ידי מדתו שאמרו אוה"ש כידוע דזה היפך שורש הרע, כמה שכתוב בריש ספרא דצניעותא דעד לא הוה מתקלא לא הוה אפין באפין ומלכין קדמאין מיתו כו' ודרך אחוריו הוא כאדם שנותן לשונאו כידוע, ורצה לומר שנותן השפעה שלא במתכוין וביחוד לזה כדרך שא' בכתובות (ס"ז:) בר"א שצר מעות לאחוריו וכדרך שאיתא בפרק גיד הנשה (צ"א.) מאחורי' אתא ונשיי' שהוא לא הרגיש בדבר וכך כשאינו נותן ברצון טוב נותן דרך אחוריו כאלו הוא שלא מדעתו וידיעתו כלל, והיינו כמה שכתוב (בראשית רבה) בתחלה ברא במדת הדין וכו' פירוש כי דין נקרא גבול וגדר שצ"ל כך וכך דוקא ורחמים היינו בלי גבול אעל פסוק שבשורת הדין אינו כן מכל מקום הוא מרחם, ושורש בריאת העולם היינו שיהיה מקום בעל גבול וגדר זהו מדת הדין רצה לומר שיהיה מדה זו של הגבלה והגדרה בהשפעת שפר אורו יתברך ולכך שורש הצמצום הוא מדת הדין, והנה מאחר שגם מדה"ר היא ממדותיו יתברך שאין להם סוף וגם מדה זו של צמצום והעלם היתה מתפשטת לאין חקר בהעלם אחר העלם עד שאמר לעולמו די שאי אפשר עוד בתוקף העלמות כאלו לשום נברא להכיר שיש בורא ולהשיג שום אור כידוע, והנה מצד מדה"ד רצה לומר התפשטות מדת ההעלם והצמצום היה נותן גם כן להיות ירידת האור שלא דרך אפין באפין, פירוש שמיד שהגיע ממדרגות קבלת ההשפעה שהם ג' ראשונות כנזכר למעלה למדריגת מקבלי ההשפעה שהם ג"א וג"ת כנ"ל לא היה הכל רק דרך אחוריים, ומכל מקום המקבל גם כן קיבל הכל רק לעצמו כי הנתינה לזולת הוא רק דרך אחוריים וכאלו דעתו ורצונו רק לקבל לעצמו, ועל ידי זה מלכין קדמאין מיתו כי הכלי

לא היה יכול לקבל אור הזה פירוש כי לכל אור בהכרח יש כלי המקבלו רצה לומר מקום המצמצמו ומגבילו שבאותו מקום המצומצם הוא משפיע אורו, נמצא הכלי הוא מכח הצמצום ואין ביכולתו להתפשט יותר מכפי מידת צמצומו, ומאחר שכפי האור הנשפע היה להשפיע עוד במדרגות וכלים מאחריה וכפי מדת הצמצום של הכלי המקבלת שהיא רק בהתפשטות של מדה"ד בלבד היה במדתה העדר נתינת ההשפעה אפין באפין, היינו כאלו אינו רוצה עוד להשפיע ולתת לאחר אם כן בהכרח צריך הוא להתפשט כלי שלו כפי מדת אותו אור, ועל ידי זה נשבר הכלי כידוע בגשמיים, וכן על דרך משל ברוחניים הנגלים מי שאין שכלו גדול ומעמיק בהשגות יותר מכפי כח כלי שכלו לקבל אז מוחו נתקלקל לגמרי ונפגע או מת כענין בן זומא או בן עזאי שזכרו בחגיגה (י"ד:) שא"ל רבי עקיבא כשתגיעו למקום אבני שיש וכו' דמפורש בזוהר [פרשת בראשית] ובתיקונים [תיקון מ'] דהוא סוד שבירת הלוחות יעוש"ב, וידוע דשבירת הלוחות ושבירת הכלים הכל אחד שהוא ענין זקן ששכח תלמודו לאונסו כדאיתא במנחות (צ"ט.) היינו שמרוב ההשגה שלמעלה מכח חכמתו נשכח ונאבד ממנו הכל ואמרו על זה הזהרו וכו' שליחות וכו', וכמה שכתוב בתיקונים ולא תהוו שקילין אבני שיש טהור וכו' וא"ת דהא אסתלק וכו' דובר שקרים לא יכון וכו' עיין שם שבאמת הוא שקר שאף שנפלו ונשברו אין שם פירוד, פירוש כי אבנים הם הבונים בתים ומהם הוא בנין הכלים אפילו בעולמות העליונים ואפילו בעולם האצילות מאחר שהאור מצומצם בהכרח הוא במקום שאותו מקום הוא לו כלי המצמצמו וכן כלי ובית נבנה מאבנים כי העולם הזה הוא רושם כל העולמות וצל שלהם כידוע, וכן בספר יצירה נקראים האותיות אבנים והתיבות בתים פירוש על דרך משל מאמר השם יתברך יהי כן על ידי זה נתצמצם הדבר להיות על גבול זה הנה בעשי' נעשה הדבור דהשם יתברך לחיות לאותו דבר וביצירה הקול דהשם יתברך ובבריאה המחשבה והרצון שבלב ובאצילות המחשבה והשכל שבמוח, ואותיות הדבור הם כלי לקבל עומק הרצון ושורש הנעלם בנוק' ואותיות הקול הם כלי דז"א לקבל האור ואותיות שברצון הלב הכלי דאימא ואותיות המחשבה דמוח הכלי דאבא כנודע זה במקום אחר ואין כאן מקום ביאורו:

והכלל כי עומק הרצון הנעלם מתלבש באותיות ותיבות שהם כלי לצמצמו להיות הרצון כפי האותיות והתיבות כל אות אבן וכל תיבה הוא בית וכלי שלם לקבל אור הרצון הנרמז באותה תיבה, וזה שאמרו שם בתיקונים דאבני שיש טהור אינון י' י' וכו' פירוש כידוע דיש נקודה וקו ושטח ואין פחות מנקודה שהוא ראשית הגילוי ולכך החכמה שהיא ראשית הגילוי דיש מאין רמוזה באות י' דשם הוי' כי אין גילוי פחות מנקודה

שהיא י', כדאיתא בחלק (צ"ה:) על פסוק נער יכתבם שהיא האבן היותר קטנה עכמה פעמים וראשית ההתלבשות באותיות הוא במחשבה שבמוח וזו היא האות היותר קטנה, ובלב הוא בהתפשטות, לכל צד הוא ה' שהוא שטח מתפשט באורך ורוחב, ובקול אין כאן חילוק אותיות ותיבות רק הארכה והתפשטות מנקודה לקו והוא ו' ובדבור הוא התפשטות הזו בשטח וזה הוא ה' תתאה [הנבנית מוי"ן מה ראשונה נבנית מיודי"ן כידוע בסוד כתיבת השם], כנודע דשם הוי' הוא שם העצם וכמו דרך משל כשאנו קורין אדם בשמו אותו השם הוא כלי המקבל לגוף ציור האדם המצוייר בשכלינו כך אותיות אלו של השם הם כלי קבול לאור השם יתברך המתפשט בכל הבריאה דרך ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה וד' מדרגות אלו וידוע דאורייתא מחכמה נפקת שהוא סוד הו' קצוות מדת אמת ליעקב אין אמת אלא תורה (ירושלמי ראש השנה פ"ג) פירוש כי בחכמה הוא בהעלם והיא מחכמה נפקת לבוא אל הגילוי ונעשה מי' ו' על דרך משל רב המלמד לתלמידו כשהוא עדיין בשכל הרב הוא כנקודה א' וכשמוציא מה שהשכלו ללמד לתלמיד הוא צריך לפשטה ולהאריך מה שבשכלו ואחר כך כשהתלמיד מתבונן בה אז הוא מרחיב יותר ונעשה גם רוחב שהוא תמונת השטח ואות ה' שהיא תורה שבעל פה, אבל תורה שבכתב הוא רק הקו ואות ו' ולכך התורה מתחלת בא' אנכי שהוא תרין יודי"ן ו' ביניהם כדאיתא בתיקונים שם יעוש"ב, דהיינו חכמה עילאה וחכמה תתאה פירוש חכמת השם יתברך שממנה נמשכה התורה וחכמת בני ישראל המקבלים שגם היא כשהוא במוחם הוא בדמות י' שהוא החכמה ועץ החיים באמצע הוא התורה עצמה כדאיתא בתדבא"ר פ"א אין עץ החיים אלא תורה שהיא ההמשכה מחכמת השם יתברך לחכמת ישראל, והמשכה זו היתה למעלה מכח השגת ישראל כמה שכתוב ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות שאינם כלי קבול לכל כך אור, ואלו זכו ישראל היה חרות ממלאך המות (שמו"ר פמ"א) כמה שכתוב אני אמרתי אלקים אתם פירוש שם אלקים הוא סוד הצמצום ומדת הדין שהוא סוד הכלי רצה לומר שאתם כלי קבול להחזיק האור וההשגה מהשם יתברך בכל עוז ולא היה מיתה כי אז היה שלימות התיקון, אך המיתה נולד משבירת הכלים שהוא שבירת הלוחות והיינו כי הלוחות שהוא כלי קבול להתורה שהוא עצם נפשות ישראל כידוע דקובית הלל ואורייתא וישראל חד פירוש חד ממש א', כידוע דכנסת ישראל רצה לומר קיבוץ מישראל אבל שורש ישראל הוא עצמו שורש התורה שנלקח מחכמה עילאה כי הם מקבלים מעץ החיים שהוא הוי"ו הממשכת אור השם יתברך מחכמה העליונה לחכמה תתאה, וגופות בני ישראל הם קלי קבול לנפשותם ולכן המשילו ז"ל בשבת (ק"ה:) אחד מישראל שמת לספר תורה שנשרפה כמו

הס"ת הוא כלי קבול לדברי תורה כך אדם מישראל, ועל ידי החטא שנפרח מהם אותו אור המרובה שהוא עץ החיים ונשאר הוי"ו בסוך עץ הדעת טוב ורע ע"ש בתיקונים שזהו סוד לוחות שניות שלא היה בהם כל כך גלוי אור השם יתברך, והיינו לפי שהוא אבנין אחרנין פירוש שנמשך דרך כלי קבול אחר היודעים גם כן ברע שלא לקבל האור דרצה לומר רע היינו שארץ ישראל ומשיגים השם יתברך והוא נמשך מסוד הצמצום שהוא העצם אמיתות השם יתברך שעל ידי זה הוא בנין הכלים, והכלים הראשונים הם אבני שיש טהור שהוא רק ממדת הצמצום של השם יתברך בעצמו שצמצם עצמו כביכול ואין כאן ידיעה ברע עדיין, אבל אחר השבירה ונסתלק האור מהם ונשארו הכלים בלא אור שהוא כגוף בלא נשמה שר"ל צמצום והעלם אור השם יתברך בלי שיהיה בפנימיותם אור השם יתברך מתעלם כלל הנה זהו שורש כל בריאת הרע וההיפוך מאמיתות השם יתברך להיות העלם גמור באמת מאור השם יתברך, והוא המיתה והטומאה והרע וכל השמות המגונים הנמשכים מאחוריים של מדת הדין והצמצום, פירוש שעצם הצמצום היה לצמצם אור אין סוף ושיהיה אור א"ס גנוז ומתעלם זהו עיקר הכונה שלה אבל שלא במתכוין וכדרך אחרויים נעשה צמצום כזה שאין בו אור פנימי על דרך שנתבאר למעלה, ובאמת אלו לא היה בו אור פנימי כלל לא היה מתקיים כלל והיה כלא היה כי מדת הצמצום הוא רק לצמצם ולהגביל איזה דבר ולא כשאין כאן שום דבר אם כן מה הוא מגביל רק שמאחר שהיה בהם אור ונשבר כ"מ שיש אור נשאר רשימה ממנו כידוע על דרך יציאת צדיק עושה רושם שניכר שחסר מה אלו לא היה צדיק כלל, וכן בזה ענין האור הוא השגת האלוק' וכבר נשאר רושם ההשגה על ידי זה שניכר שבכלים אלו חסר מהם אור אלוק' ונמצא ההשגת אלוק' הוא בכלים הנשברים האלו מצד החסרון שאנו רואים ומכירים שחסר מהם:

וזהו סוד הניצוצין שבהם ואצלם בגלות וכל העבודה להעלותם למעלה, פירוש שכח אותם כלים הוא כח הצמצום וההעלם לגמרי מאור השם יתברך רק שמצומצם בתוכם גם כן רושם זה שניכר שנעלם מהם אור השם יתברך והכרה זו היא רושם מאמיתות אור השם יתברך שמאחר שיודע שאור השם יתברך נעלם מהם כבר יודע ומשיג שיש אור השם יתברך, וזהו הרשימו מאור השם יתברך שבהם וההעלמה הוא כאשר יתבונן בלבו העלם זה ויתמרמר על זה עד שיזכה לבוא על ידי זה לידי גילוי והתגלות אורו יתברך כל חד לפום דרגא דילי' אחר ההעלם העצום שמשים לב על זה להתבונן כי לא לכך נברא רק כל פעל למענהו לקילוסו ובא מן העלם לגילוי על ידי זה הוא העלאת הניצוצין משבירת הכלים, וגוף האדם שנבנה אחר כך שהוא דוגמת לוחות שניות וכלים שניים

אחר שהאור נלקח ונלקט מן הכלים הנשברים כבר הוא יודע מצמצום כזה שיוכרח לצאת ולהסתלק לגמרי, ודוגמתו הכלי שלו כמידתו יודעת שאפשר לה להצטמצם כל כך עד שיסתלק ממנה האור לגמרי, וידיעה פירוש הרגשה איך שיש במציאות להיות כזה, ולכך אינון אבנין אחרנין הם מעץ הדעת טוב ורע דאינון חיי ומותא עיין שם בתיקונים פירוש שגם שהוא עץ שהוא המשכת הוי"ו שהוא חיים גמורים מכל מקום יש בו גם כן ידיעה מטוב ורע חיי ומותא שהרי כח הצמצום של הכלים יודע מעתה איך אפשר המות רק שמקיים ובחרת בחיים ובוחר בתיקון על דרך המתקלא ואנפין באנפין, וכן גוף האדם נעשה יודע טוב ורע רק כשמגיע לרע הוא לוקח האור שבו ר"ל שמכיר שמפעולה זו חסר אור השם יתברך ופרח ממנה שההכרה זו הוא הרשימו והניצוץ שבה, היינו שכשאוחז ברע ועושהו הרי דבק בכלים המתים עצמם שהוא עצם המיתה מאחר שנעלם ממנו באמת אור השם יתברך לגמרי ועושה ממש היפך רצונו, אבל אם מכיר שברע זו חסר אור השם יתברך ואינו עושהו זהו העלאת הניצוץ ורשימו דאור שבו למעלה שממשיך העלאה למעלה היינו היכר באור מתוך הצמצום וההעלם שזהו רצון העליון בהצמצום ולמטה במקום שבירת הכלים היינו שאין אור ניכר, אך מכל מקום אם מכיר אותו רשימו מתוך ההעלם הרי הוא נתעלה במדריגה שלמעלה ונתהפך ונתעלה אותו חלק מן הכלי הנשברת שפגע בו לשוב להיות מתוקן ולעלות למעלה היינו במקום הכלים המתוקנים שעניינם מה שהם מתוקנים היינו שאור פנימי דהשם יתברך גנוז ומצומצם בהם וניכר מתוך הצמצום האור הגנוז, והנה גם בזו ניכר אותו רושם האור הגנוז היינו מאחר שניכר בו שחסר כאן אור הרי די השגה וכידוע, כשמכיר שיש העלם שוב אינו העלם וכך כשמכיר מתוך אותו חלק ההעלם שיש כאן העלם וחסרון אור השם יתברך הרי מכיר אור השם יתברך, וכידוע בזוהר (ח"ב קס"ג.) משל דבת זונה שעיקר בריאת יצר הרע כדי לכפותו וכשהאדם כופהו אז נעשה טוב מאוד זה יצר הרע (בראשית רבה פ"ט) ונעשה בכל לבבך בשני יצריך שעובד ה' גם ביצר הרע שגם באותם כלים מכיר מתוכם אור השם יתברך, ונמצא הכל כלים לאהבת ד' ולקבל אור השגתו והיינו על ידי הכרת הרע שזה רע והיפוך רצון השם יתברך, וזהו אורייתא מסטרא דעץ הדעת טוב ורע באיסור הויתר מימינא חיי ומשמאלא מותא והוא פורש ממנו, אבל מסטרא דעץ החיים תמן ליתי פרודא דהיינו בכלים ראשונים לא היה עדיין אופן ודרך ידוע שיוכל להיות העלם לגמרי מאור השם יתברך שלא יהיה בו מצומצם אור פנימי כלל, ולכך נקראים אותם כלים אבני שיש טהור כי כחם הוא רק לצמצם אור השם יתברך בתוכם ולא שיעלם חס ושלום אור השם יתברך מהם לגמרי זה אין בכחם כלל מצד עצמם שהם נמשכים ממדת

הצמצום של השם יתברך שגם מדת הצמצום היא מעצמות השם יתברך, כידוע כהדין קמצא דלבושא מיני' ובי' ואם כן איך שייך שיהיה נעלם מהם אור השם יתברך שהרי יודעים שרק מכח השם יתברך הוא שנמשך צמצום והעלם זה, וכשמכיר שהשם יתברך נעלם ממנו אינו נעלם כלל ואיך שייך לקרוא המלכין דמיתו, רק שאור השם יתברך שמשיגים הוא כענין אור מקיף כמו שאנו אומרים בתחילת התהוות המקום וחלל פנוי שהיה אותו מקום מכיר השם יתברך שהוא מקיפו ואעל פסוק שהוא נעלם מתוכו, וכך השגת אותם כלים שבפנימיותם מצד האור פנימי הם נקראים מתים שהרי לגבי' נעלם האור מקיף שהכלים שהם הצמצום מפסיקים בינו לבין האור מקיף, ונמצא לגבי' הוא מיתה גמורה דאין בו רק רושם האור פנימי הנשאר כנ"ל שהוא נעלם מאוד לגבי גופות הכלים המעלימים, ולפיכך הזהרו בזקן וכו' כי גופות בני ישראל גם שאינם בשלימות ומגיעים למקום המיתה הם דוגמת הכלים הנשברים עצמם וס"ת שנשרף ושברי לוחות והרי מונחים בארון כמו הלוחות, דהיינו מצד האור מקיף מקיפם ביחד כנ"ל דמצד מסך המבדיל הוא בין הכלים להאור מקיף ושם הוא מקום המות, וזהו רק מצד הכלים דעץ הדעת טוב ורע הם מכירים שמקום זה הוא מקום המות אבל מצד הכלים הנשברים עצמם הם מכירים האור מקיף שלהם, ואעל פסוק שאין בהם אור פנימי רק רשימו מכל מקום יש להם אור מקיף והשגה שהשם יתברך מקיפם מכל צד אף על פי שהוא נעלם מהם בפנימיותם מכל מקום הם דביקים בו במה שמקיפם ואין נפרדים ממנו, והוא כענין צדיקים במיתתם קרויין חיים (ברכות י"ח.) ועמך כולם צדיקים וכמה שכתוב (תענית ה':) יעקב אבינו [שהוא שורש כל נפשות ישראל] לא מת ואף על פי שאינו חיות גמור נגלה לעין וכמו שיהיה לעתיד בתחיית המתים מכל מקום יש בו חיות מצד האור מקיף, ולכך רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום (חגיגה שם):

וכולם גם כן נכנסו לפרדס שהוא גן עדן דמט"ט דיצירה, כדאיתא בזוהר [בראשית כל זה א'] ובתיקונים ששם עץ הדעת טוב ורע דאתהפיך ממטה לנחש ומנחש למטה כדאיתא שם ובתיקונים כמה פעמים, וכמה שכתוב במדרש (בראשית רבה) על חנוך דהוא מט"ט אדם דיצירה שסילקו הקב"ה קודם זמנו שלא יחטא, כידוע דביצירה הטוב ורע שקולים זה כזה ואחריו כל א' ימשוך כמה שכתוב בקדושין (מ':) לעולם יחזיק עצמו חציו וכו', ורבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום היה בשלום עם שלום כי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה וכו' כנ"ל דהכלים הראשונים לא היו יכולים להחזיק האור וברכת ה' מפני שלא היה בהם שלום, ומצד האור מקיף רודף שלום כנ"ל היינו דרודף שגם מי שאין בו שלום יהיה לו שלום ולכך מקיף גם הכלים הנשברים כנ"ל, אבל הוא נעלם ואי אפשר

להציץ להאור מקיף בכלים דעץ הדעת טוב ורע שהכלים הנשברים מפסיקים ביניהם אלא כשיעבור דרך עליהם ושם נשארו בן עזאי ובן זומא, ואחר כי כולם היה שורש נפשם משבירת הכלים ועולם הנקודים שאינם כלי מחזיק ברכה ואור שלמעלה מהשגתם וכל דבר בהכרח כלול מג' ראש וסוף ואמצע כמה שכתוב למעלה והראש דכלים הסמוך לאור מקיף הוא בן עזאי ועליו הכתוב אומר יקר בעיני וגו' כמה שכתוב בויקרא רבה (פ"ב) י' נקראים יקרים וכו' ומיתתן של חסידים והוא כדרך שאיתא בב"ר (פ"ט) והנה טוב מאוד זה מות שהוא יקר שגם בהעלם עצום כזה עד שמגיע למיתה ממש שם גנוז אור השם יתברך והוא עצם דשבירתן של כלים זהו מיתתן, והאמצעי הוא בן זומא שעליו הכתוב אומר דבש מצאת וכו' שבו יש קצת העלם מאור מקיף מצד חיצון הכלי ולכך לא היה לו לחפוץ יותר מהשגתו, וסופן אחר שהיה בהעלם גמור עד שחשב ב' רשויות פירוש שהתבוננות האור שלהם היינו איך הוא אור האלקי בכל דבר וכשהגיעו לאבני שיש טהור דהיינו הכלים הנשברים השיגו שהנה גם הם מעצם אלקות הם נמשכים, והנה זה קושיא גדולה דאתה הסבות וגו' (כמה שכתוב ברכות ל"א:) שטען גם כן איוב בראת צדיקים בראת רשעים כמה שכתוב פרק קמא דבבא בתרא (ט"ז.) שביקש להפוך קערה על פיה, פירוש קערה הוא כלי קיבול לאור השם יתברך והעולם דומה לקערה כדאיתא בירושלמי הובא בתוספות בעל זה, ועל פיה היינו שאינה כלי קיבול היינו שהשם יתברך ברא הרע בעולם שיהיה רע דל"י מתורה תבלין שהבריאה היה כדי לנצחו על ידי אור השם יתברך בתורתו, והנה אותם כלים הנשברים שהוא תחילת הבריאה דמדת הדין היינו תוקף הצמצום וההעלם כטעם יצרו של אדם מתגבר בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו (קידושין ל':) הוא שיתוף מדת הרחמים דאחר כך בעולם התיקון, אבל מצד אותם כלים באמת אין יכול לו שהוא תכלית ההעלם, ולכך מצד מידתם אין שום תירוץ והקושיא חזקה על מי שאנו רואים שיצרו תקפו לעבור כדר' אלעאי (מו"ק י"ז ע"א) ולמה לא היה הקב"ה עוזרו, אך התירוץ שתוק כך עלה במחשבה לפני שאמרו (מנחות כ"ט:) על מיתתו של רבי עקיבא כי כך היה רצון העליון שלמעלה מן השכל והשגה אנושית, וכשמגיע לאותו רצון העליון ושורש הנעלם מרצון השם יתברך בבריאה שהוא סוד האור מקיף כמה שכתוב במקום אחר שם יראה דבאמת הקב"ה מקיף הכל והוא עוזרו גם כן הגם שהוא הולך בגיא צלמות וגו' אתה עמדי אבל זו אי אפשר להשיג מהשגת השכל כי האור מקיף הוא אור שאינו יכול ליכנס במוחין לכן נשאר למקיף כידוע, ולכך אחר טען ב' רשויות דיש רשות בפני עצמו לידע טוב ורע ואם כן יוכל לבחור ברע כי הנה זו הקושיא היא קושיא הידוע מידיעה ובחירה וכנודע והיינו דמאחר שרואין שניתן בחירה ברע

אם כן אין רשות לידיעת השם יתברך מקפת על זה ולכך חשב שאין עזר השם יתברך מגיע לזה כי הוא מוכרח כשיצרו מתגבר להרע ונמצא הוא רשות בפני עצמו, ולכן בחר ברע כדי ליהנות גופו וזה שאמרו דחזא למט"ט וכו' כידוע בתיקונים דמט"ט נקרא יקו"ק הקטן וכמו שאמרו ז"ל (סנהדרין ל"ח:) ששמו כשם רבו ואל תמר בו אל תמירנו, כי עץ הדעת טוב ורע הוא אילן גמור תמירנו, כי עץ הדעת טוב ורע הוא אילן גמור כמו אילנא דחיי פירוש אילן נקרא המקיף כל הענפים והסעיפים מראש וסוף עד השורש הכל שיש בו גם כן שורש מושרש וכך הוא תוקף העץ הדעת דטוב ורע כידוע, ולכך הוא כותב זכיות וחובות לפי שהוא עץ הדעת טוב ורע היינו זכות וחוב, וחזי' דיתיב כי באמת אין ישיבה למעלה פירוש כמה שכתוב (פסחים ג'.) באיש קראו מרכב ובאשה קראו מושב, ומעשה מרכבה נקרא מצד הדכורא שהקב"ה רוכב על כל הנבראים והאבות הן המרכבה, (בראשית רבה פפ"ב) ומצד הנוק' הוא מושב כטעם אין ישיבה בעירה אלא למלכי בית דוד (יומא כ"ה.) וכדרך שנאמר מכון לשבתך עולמים שבית המקדש והמשכן הוא מקום להשראת שכינה נקרא לגבי השם יתברך ישיבה, שמדת השכינה רצה לומר מה שהקב"ה שוכן בלבות בני ישראל זה נקרא אצלו ישיבה ולא רוכב וזה שאמר אין ישיבה וכו', רק למכתב זכוותא דישראל נשתתפה מדת כנסת ישראל בו שהוא הישיבה שניתנה למלכות בית דוד נמצא הישיבה אינו מצד עצמו רק דאתיהיב לי' רשותא, והוא חשב דהוא מצד עצמו פירוש דעצם הכח דטוב ורע הוא רשות בפני עצמו רק לפי שהוא מכל מקום מקבל מלמעלה דלכ"נ אחר שידע רבונו וכו' (קה"ר פ"ז) כי הוא הציץ בפרדס החכמה איך הכל מלמעלה רק חשב השם יתברך עשאו רשות בפני עצמו, וכמו דרך משל בעולם הזה איש ואשה שמאיש לוקחה זאת ומכל מקום היא כרשות בפני עצמה קודם נשואין, ולכך הוא מעצמו במדריגת נוקבא דשייך בו ישיבה, ולכך אתיהיב רשות למימחק זכוותי' כי פירוש זכות לשון זך ואור ולפי שעל ידי האור שלמעלה מהשגתו נסתלק כל האור ממנו שחשב ב' רשויות חס ושלום ונעשה כטעם שברי כלים שנסתלק האור והזכות שלו והוא בשיטתו שכבר הוא כמו מוכרח כנ"ל אמר איזול ואתהני, ומכל מקום גם הוא בסוד השברי כלים עצמן שגם כן מונחין בארון וכמה שכתוב (חגיגה שם) ר"מ רימון מצא שהוא כמה שכתוב (סנהדרין ל"ז.) כפלח הרימון רקתך אפילו ריקנין שבך וכו' שמי שנתרוקן ממנו האור דומה לרימון, אך להיותר מצד הפנימי שבשברי כלים הרחוק לגמרי מאור המקיף לכך הגיע לחשוב הכלים לנבדלים בפני עצמו אבל ג' קליפות האסורות וקלי' נוגה הידועים הם למטה מגוף עצם הכלים רק נמשכים מכחם כי עצם הכלים הם אבני שיש טהור, וזה שאמר רבי עקיבא שלא יאמרו מים מים פירוש שיש

בהם פירוד באמת חס ושלום דזהו דובר שקרים וכו', כידוע דהאי עלמא נקרא עלמא דשיקרא פירוש שבאמת כל מה שנראה לעין הוא שקר ודמיון דמה שלפי שעה נקרא שקר והרי לעתיד יהיה תחיית המתים יתברר דהמיתה היתה דמיון וכמה שכתוב היינו כחולמים ומה שבחלום אינו אמת כלל, וכן כל ענייני העולם הזה לעתיד לבא יבולע המות לנצח ויסתלק הרע לגמרי ויכלו האומות כטעם ד' בדד וגו' ונמצא כל העולם הזה שקר באמת, וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שבאמת בעצמיות הכלים הנשברים מצידם הם אבני שיש טהור ומיוחדים בתכלית היחוד אף לאחר השבירה בהשם יתברך, וזה השיג רבי עקיבא על ידי שנכנס בשלום שהיו כליו מתוקנים לקבל אור הראוי ולא נפל מכח הקושיות וחקירות והשגות שלמעלה מן השכל כי השיג האור מקיף שהשם יתברך מאיר עליו למעלה משכלו והשגתו כטעם מיתתו שאמר כל ימי הייתי וכו' (ברכות ס"א.) שביקש להשיג אור השם יתברך שלמעלה מהשגתו שזה נקרא בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך שהוא המיתה ושבירת הכלי לגמרי אפילו הכי מבטל א"ע כולו לגבי אור מקיף דהשם יתברך, ולכך יצא גם כן בשלום שהיא השגת האור מקיף שהוא אוהב שלום וכו' וניתן לו ברית שלום כמידתו:

וזהו ביאת אלי' לעשות שלום בעולם, (כמה שכתוב סוף עדיות) שהוא פתיחת אור המקיף לעין כל שיראה איך נפשות בני ישראל אפילו אותם שהם בסוד שבירת הכלים אור השם יתברך מקיפם והם אבני שיש טהור, וזהו מדריגת אלי' שלא מת שאין כאן מיתה כי גם במיתתו קרוי חי מצד האור מקיף כמה שכתוב למעלה, וזהו ענין הקטורת שאינו מניח למות כי המיתה הוא העדר החיות שאין כלי הגוף משיג חיות ממקור החיים יתברך על ידי אכילה דעה"ד טוב ורע שהוא אילנא דמותא שמצד החסרון [כטעם אין מיתה בלא חטא (שבת נ"ה:) פירוש חסרון] שבצד ידיעת הרע שבו אין משיג חיות דעץ החיים שאין שם מקום לרע כלל שהוא סוד אור דשברי לוחות וכלים הנשברים שעדיין לא נודע אז מאפשרות השבירה כמו שנתבאר למעלה, אך כשמשיג האור מקיף נמצא השבירה אינו רע כלל לגבי כלים עצמם ונמצא אין בעצמיות כלי שלו רע כלל, וזהו עצם ענין הקטורת שעניינה על דרך הפשט להעביר הריח הרע כמה שכתוב הרמב"ם במורה נבוכים [בטעמי המצות שלו שמאחר שיצאו מפה קדוש בודאי הם לבושים חיצונים לאמיתות טעמי המצות על דרך הסוד], וענין הריח הרע הוא שעולה ריח מכח הרע שבאדם וענין סממני הקטורת הם בושמים בעלי ריח טוב וכחם ושרשם מצד הרע כידוע, והיינו שבאמת הוא מעשה ריח טוב ואין בו רע כלל כי סוד הריח הוא הרשימו דאור כי עצם האור נקרא טעם והרשימה נקרא ריח שמניח אחריו, וכמה שכתוב בספר יצירה

המליך אות נ' בריח שאות נ' הוא רמיזת הנפילה והשבירה כמה שכתוב בפרק קמא דברכות (ד':) רק מכל מקום ריח נשאר, ולכך צר בו חשון בשנה שמעצרת ועד החג הוא זמן שמחה דמביאין בכורים וקורין ומהחג ועד חנוכה וכו' (בכורים פ"א) ובחשון נשאר עדיין הריח והרשימה מן השמחה, ודקין בנפש שמשם יוצא הריח רע דאדם כי מאדם עצמו אין יוצא שום ריח רק הריח רע דתחתוניות שהוא מן הדקין שיוצא על ידי המאכל שהוא עץ הדעת טוב ורע שהתחלת הידיעה ברע היה על ידי מאכל ובאדם נקרא רק ידיעה ברע שהוא כמו רשימו שהניח בו הרע וזהו הריח רע שנעשה על ידי השבירה ואות הנ', אך באמת בני ישראל שהם הרע שבהם הוא מצד הכלים עצמם ולא מצד ההמשכה מהם ששם הוא הרע הגמור רק מצד עצמיות הכלים שם אין רע כלל, ולכך וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו (סנהדרין ל"ז.) שגם כן מעלים ריח טוב והיינו כמה שכתוב (עירובין י"ט.) פושעי ישראל מלאים מצות וכו' ואמרו (ויקרא רבה פ"ל) על הדם ריח ולא טעם כך בישראל בעלי מצות ולא תורה, כי נר מצוה ותורה אור ונר לגבי אור כרשימו דאור לגבי עצם האור ועצמות הכלים מעלים ריח טוב ומצד האור מקיף שלהם הוא הריח טוב באמת שהוא המצות דפושעי ישראל, אבל הרשעות שלהם נגד זה הוא חלבנה כמה שכתוב בכריתות (ו':) דכל תענית וכו' דבאגודה אחת נעשה גם זה ריח טוב ואם חסר זה גם כל הריחות לא הועילו כי כל הריחות מצד המצות וטוב שבהם והרי יש רע גם כן ועדיין חוזר לעץ הדעת טו"ר, אך באמת הם י"א סמנים כידוע דברע יש י"א כחות ומדות אעל פסוק שהם רק י' מכו שנתבאר למעלה הי"א הוא נגד מקור האין סוף והוא נמשך מן הכלים שהם י', כי כל דבר נחלק לי' בהכרח והי"א היא הרשימו דאור פנימי הנשאר כי מאחר שאינם כלי קיבול להחזיק להיות האור פנימי מתיחד בהם כמו גוף בנפש לכך אותו רשימו מן החשבון, והנה הרשימו עצמו הוא ריח הטוב שעולה מכל היה מדות דכלים אמנם ריח העולה מן הרשימו הוא ריח רע שהרי עניינה על דרך יציאת צדיק וכו' כמה שכתוב למעלה דהרי שם הוא פנה זיוו כו' אך זה עצמו עכמה פעמים הכרת אלקות, אך הרשימו מזה היינו שנסתלק גם זה ונשאר רק רשימו ממנו אם כן אין ניכר גם זה שנעלם ונסתלק מכאן אור השם יתברך שהרי גם הכרה זו נסתלקה ומצד הזה הוא המשכת הרע הגמור וכמה שכתוב במקום אחר, ולכך הריח הי"א דרשימו הרע אך בהצטרפו עם היה הוא גם כן ריח טוב היינו דמכל מקום יש בו רשימו דרשימו, כטעם והיה אם שכח תשכח הידוע ששוכח השכחה וההעלם שברא השם יתברך ששמעתי דעל זה נאמר והיה לשון שמחה דבאמת שם הוא עיקר המו"מ של בני ישראל כשהם בהעלם גמור כי ד' שומרם לעולם מכל רע, וזהו על ידי האור מקיף ועל ידי שהם באגודה

אחת אז גם הרע שבפושעי ישראל מעלה ריח טוב כי הוא נמשך גם כן באמת מעצמות השם יתברך, אעל פסוק שהוא בתכלית ההעלמים והעלם דהעלם ונדמה לרע אינו אלא ריח טוב כשמתאגדים יחד המעשים שלו כולם שהרי יש בו גם כן טוב ומצות כרמון, וזה מעיד על הכל שהכל טוב כי הכל מאמיתות השם יתברך רק צריך לזה התאגדות שהוא השלום בעצמיו ושכל כחותיו מחוברים, וכן בכלל ישראל שכולם באגודה אחת וכאלו הם גוף אחד ונפש אחד והכל מחובר ואם כן גם הרע מחובר ודבוק אל הטוב ונמשך ממנו וכל המחובר לו הרי הוא כמוהו והמחובר לטהור ע"כ גם הוא טהור ומעיד על הרע עצמה שהיא גם כן מכלל האבני שיש טהור הנמשכים מאמיתות האור מקיף שעליהם ונעשה מעץ הדעת טוב ורע גם כן עץ החיים שאינו מתייירא משבירה כלל כי השבירה אינו רע וארץ ישראל ברע, ולכך מונע המגפה והמיתה אך מכל מקום אין מועיל להחיות אותו שכבר מת ולרפאות הכלים הנשברים שישוב עצם אל עצמו כל זמן שלא נתגלה אור העגולים שאחר התיקון, כי השבירה היתה בעגולים כיודע דהיינו מדה האחרונה של כל המדות שהוא הראש לשועלים כמה שכתוב לעמלה היינו מידת המלכות אנא אמלוך שזו היתה השבירה שכל אחד חשב שהוא יהיה כלי קיבול בעצמו ולכל האור וקבלת השפע להשפיע הוא מדת המלכות כידוע:

ולכך ביאת אלי' שהוא גילוי אור מקיף הוא לפני בוא יום ד' וגו', כענין סוכות לפני שמיני עצרת דיום ד' שאחריו הוא שיתבונן מלכות שמים כמה שכתוב ותמלוך אתה הוא כו' ויכירו הכל כח מלכותך והוא גם כן קיום מלכות בית דוד ומלך המשיח הנמשך ממדת הלכותו יתברך כשהוא בשלימות, וזהו גלוי אור העגולים אז ירד טל של תחיה לתחיית המתים שהוריד השם יתברך גם כן בשעת מתן תורה כמו שאמרו ז"ל (שבת פ"ח:) שיצא נפשם היינו מריבוי האור שלא היו יכולים להחזיק כטעם שבירת הכלים, וחס עליהם על ידי הטל של תחי' שהוא טל של תורה עצמה כמו שאמרו ז"ל (כתובות קי"א:) כל העוסק וכו' טל של תורה מחייהו, ובהקדמת התיקונים דיו"ד ק"א וא"ו הוא טל דתחיית המתים פירוש כשיורד על **ה'** אחרונה ונעשה יחוד הגמור וחבור כל אותיות השם הנעלמות עכשיו **שהה"י** אחרונה בגלות בסוד גלות השכינה, שזה רומז למידת מלכות שהוא סוד העיגולים שנעלם עכשיו תיקונם כידוע דו"**ק** הם הנגלות שהם תורה ומצות וי"**ק** הנסתרות והוי"ו לעולם מחוברת למעלה כענין כל המקבל עליו עול תורה מעבירין כו', (אבות פ"ג) וכענין בראתי יצר רע בראתי תורה תבלין ועל ידי התורה יש הצלה וחירות משאור שבעיסה ושעבוד גלות רק **ה'** בגלות כמה שכתוב (מגילה כ"ט.) גלתה שכינה עמהם, וכמה שכתוב אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה דייקא במעשה

ופירוש כי ענין התורה רצה לומר שהשם יתברך מורה דרך לבני ישראל איך יתנהגו והמצות הוא הקבלה שבני ישראל מקבלים ושומעים לדברי תורה, ולכך בתורה שהוא מן השמים ולימוד השם יתברך לא שייך גלות וכמו דרך משל שאנו לומדים עכשיו גם כן סדר קדשים וכל העוסק בתורת וכו' כאלו וכו' (מנחות ק"י.) כי לא שייך בענין התורה שהיא מלמעלה שליטה לבני אדם או ליצר רע, רק השליטה הוא על בני אדם ומעשיהם שזה נקרא מצוה כי גם לימוד תורה הוא אחד מתרי"ג מצות והוא כא' המצות מצד המצוה בפעולת אדם שלומדה, רק עצם התורה והמאור שבה היא למעלה מן המצות רק שמשפיע בהם רצה לומר מלמד ומורה איך לעשות ומביא לידי מעשה ולכך במאור תורה לא שייך ענין גלות ויצר רע כלל, רק בנר במצוה שהוא השתדלות מעשה דבני אדם בזה שייך הגלות שמונע הרבה מעשה מצות וכן שאור שבעיסה, וזה נקרא שכינה שהקב"ה שוכן בתוך וקרב בני ישראל ממש שלכן הוצאת כחותיהם לפועל בפעולה ממש הוא כרצון הקב"ה בתורתו, ואז מתחיידים תורה ומצות שהוא יחוד קובית הלל ושכינתי' **ו' בה'** כשמתנהג אפ"י התורה שמורה לו ובגלות שמונע זה **הה'** נפרדת מן אותיות **יקל וחומר** מאחר שאין המעשים מתנהגים אפ"י התורה, ולכך כללות המלאכות דו' ימי המעשה הם ל"ט שבשבת נצטוו עליהם שלא לעשותן, כידוע דסוד הו' הם **ו'** ימי הבנין **והה'** הוא סוד שבת היינו דפעולת השם יתברך ובריאתו נבראים הוא ענין התורה שמורה דרך לנבראים אחר שנבראו, כך התחלת הבריאה נותן מקום לנבראים ואחר כך הוא שבת שהשם יתברך שובת מפעולה והנבראים יכירו שהשם יתברך בראם ועל דרך משל כשהאדם יגע ואחר כך שובת ומנפש עצמו אז מושך כח נשימתו שנפח במלאכתו ויגיעתו אליו, וזה סוד עליות כל העולמות בשבת כידוע והעלי' היינו שמכירים קונם וחושקים מאוד להתכלל במקורם, ולכך כללות פעולת הו' ימים הם ל"ט שהוא גימטריא **דיקל וחומר** במילואם (כזה יו"ד ה"א וא"ו) **שהי"ק** שהם הנסתרות דמחשבה ורצון שבמוח ולב מתאחדים עם **הו'** שהוא הוצאת הפעולה, ולפועל ממש הוא **הה"י** שזהו בשבת כששובת ממלאכתו אז נראה שהוציא לפועל ממש, וכשינטף הטל הזה על **הה'** היינו שיאירו כולם בה גם כן שכל הפעולות והמעשים של בני ישראל היה על פי התורה ועומק המחשבה והרצון של השם יתברך, וזהו האור פנימי דעגולים שכולל בשוה לכל הנבראים שמצד המעשה שהוא מעולם העשיה כולם שוים שזהו המדריגה והמדה היותר אחרונה ממדות השם יתברך בענין השגתו יתברך לבני אדם שאפילו הפחות שבישראל בהכרח יש לו אחיזה במדה זו שהוא סוף קומת האדם דאור השם יתברך המושג לגל הנפשות מבני ישראל, ולכך מצד מידה זו הכל שוים שבענין

המעשים והפעולות עצמם כשנסלק הכונה והמחשבה הרי הוא שוה בכל אחד מישראל על דרך שאיתא (חולין י"ג.) קטן יש לו מעשה ואין לו מחשבה דמעשה יש לכל, ואז יתברר דכל המעשים מבני ישראל הם מכח האור פנימי שבהם דהיינו רצון השם יתברך שהוא בתוכם ועל פיו הם נעשים, ואפילו כל מעשה העבירות ואין צריך לומר פעולת הרשות הכל על דרך עת לעשות לד' הפרו תורתך, כידוע בזוהר פרשת אחרי דעת לעשות וגו' היא הה' אחרונה דשם עיין שם והיינו כשיתגלה אורה מצד התיקון דהיינו העגולים דעולם התיקון שכל העמשים של הקטן שבישראל הכל היה אז עת לעשות לד', כי הה' אחרונה שהיא השכינה שוכנת אפילו בלב הפחות מישראל והיא שהיתה פועלת הכל ונמצא אין כאן עבירה מעולם ואין כאן שבירה ומיתה מעולם מאחר שהכל מאמיתות עומק הרצון דהשם יתברך אם כן גם השבירה מעומק הרצון דהשם יתברך, וכשיתגלה דבר זה שזהו עומק הרצון דהשם יתברך ושאין עוד מלבדו אם כן אין כאן שבירה כי במה הוא השבירה שנפרד הכלי לחלקים ומה הוא בינתים אויר מה נפקא מינא בהתגלות אור השם יתברך בין אויר לכלי, כי זהו רק בסוד הצמצום והעלם אור השם יתברך שייך פירוד אבל לגבי אמיתות השם יתברך לא שייך כלל פירוד כמו שלא נוכל לומר על האור מן הכלים הנשברים שנשבר האור כי באור לא שייך פירוד ושבירה, וכך לעתיד יתגלה שהכלי עצמה היא גם כן אור כי הכלי שהוא כמו חומר לצורה וסוד הנוקבא מדת מלכות שהיא עתה בגלות והעלם ולעתיד יתגלה אורה כשיבורר שכל מעשה הגוף של בני ישראל הוא מעצמות השם יתברך ואם כן הגוף עצמו היא גם כן אור:

וזה סוד כתנות אור באל"ף שהיה כתוב בתורתו של ר"מ (בראשית רבה פ"כ) כמו שיהיה לעתיד אור בעד עור דגוף ואם כן לא שייך שבירה כלל ולא מיתה, וכדרך שכתב רבינו סעדיה גאון בספר האמונות על הנאכלים מאריות ונשרפים וכיוצא בו איך יקומו בתחה"מ ואמר כי השבת יש לאין זה אי אפשר כלל רק נפרד לחלקים ונעשה מחלק ממנו אויר וכו' והנה גם כן זה עדיין נבראים וממשים ובגדר היש ע"ש, וברדת הטל של תחי' שהוא יחוד הגמור של אור השם יתברך וזהו העור ובשר שקרם עליהם מאמיתות כתנות אור דהשם יתברך ויתגלה שהמיתה הכל היה רק למראית העין, כי לגבי גילוי האור דהשם יתברך מה נפקא מינא כי כך הוא מתבטל הכרה הגופנית דעולם הזה לגבי גילוי עצמות האור שבגוף כגופות המתים ושאר ההשתנות שנעשה ממנו לאחר שנרקב גם כן שזהו רק השתנות צורות הגופות והגשמיות הנגלה למראה עיני בשר בעולם הזה שנעלם אור השם יתברך שבתוכם, אבל כשיתגלה אור השם יתברך שבתוכם אז יעלם מן העין הראיה הגופנית שתתבטל לגבי עצמות האור וכמה שכתוב בשער היחוד האלקות

להרב בזה, ואם כן אין נפקא מינא בהשתנות הגופנית כי אינו השתנות אלא לפום העלמא דשקגרא ומראית עין הדמיוני דלכן אמרו גבי אבני שיש טהור דובר שקרים לא יכון נגד עיני דייקא עיני השם יתברך שאינם מצד הדמיון הוא רואה שהוא שקר [וזה שאמרו בתיקונים דהאבני שיש הם נגד תרין עייניין דנחתי דמעין לימא רבא וכמו שנת"ל בזה] כי באמת לית תמן פירודא כלל, וזה סוד לוז שבשדרה במקום קשר של תפילין שממנו בנין הגוף בתחיית המתים כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פכ"ח) פירוש כי בעולם הזה הוא גם כן נגלה זה לנפשות בני ישראל רק הוא במראה אחורים כענין וראית את אחורי וגו' ואמרו ז"ל (ברכות ז'.) זה קשר של תפילין, היינו שאינו מבורר וגלוי לעין עדיין עד לעתיד שנזכה למראה הפנים אז ישוב כל הגוף כאותו מקום דקשר של תפילין כי יהיה כולו מקושר ודבוק לגמרי בקשר אמיץ להשם יתברך שיתגלה המאור שבו לעין כל וממילא אין שייך כלל פירוד ומיתה באור, וזהו טל של תורה שנקרא עץ החיים שאינה מעץ הדעת טוב ורע דתמן פירודא אבל בעץ החיים אין שייך כלל פירוד כי הוא החיים שאין בו מות כלל, ואז יהיה ביעור רוח טומאה לגמרי מן הארץ כי אין שייכות כלל עוד לטומאה והבעלם שהרי ההעלם נגלה לעין שהוא גם כן אור השם יתברך, וזהו שמיני עצרת שפר אחד ואיל אחד א' דה' בדד ינחנו ואין עוד ערבוביא מה סוכות אף דהוא זמן שמחתינו שאנו מכירים האור מקיף דהשם יתברך הנעשה על ידי פעולת הכה"ג ביוהכמה פעמים שנתכפר כל עונותינו מאחר דצריך כפרה הרי יש מקום לעין, וזהו קדושת הכהן שידן מטמא למתים דיש מקום לטומאה רק שהוא נבדל ממנה ולא נטמא, ולכך יש מקום דהקרבת ע' פרים נגד ע' אומות (במדבר רבה פכל אחד) שכולם מקבלים מבני ישראל והם עבדים להם, וזהו גם כן ביאת אליהו שהוא פנחס לעשות שלום בעולם שאז יהיו הכל מודים לשישראל שמכירים מעלת ישראל שדבוקים בד' על ידי האור מקיף, ומדצריך לעשות שלום ש"מ דיש שייכות למחלוקת אבל גילוי המשיח וקדושת שמיני עצרת הוא היחוד הגמור דלא שייך כלל מחלוקת שהרי הכל אחד ואיך שייך עשיית שלום אצל אחד, ואז אין מקום כלל לנפרדים שהם האומות כלל ויבוער רוח הטומאה שאינו מקבל אור פנימי דהשם יתברך בתוכו לגמרי מן העולם כי דבר זה אינו בעולם כלל שבכל דבר יש אור פנימי דהשם יתברך שאפילו בכלים הנשברים שהוא מדת המלכות יש אור פנימי שהוא סוד הארת אור פנימי דעיגולים וכנזכר למעלה:

והנה ידוע מהר"ב ז"ל דשמיני עצרת הוא נגד שלמה המלך ע כידוד ושלמה לעולם תכופים ואחר הושענא רבה שהוא נגד דוד בא שמיני עצרת נגד שלמה, והיינו שידוע דכל מגמת שלמה המלך ע"ה להשיג אור זה דמשיח ושיהיה בניינו הבנין האחרון המקוה,

ובאמת עלתה בידו ברוחניות שקיימא לן (חגיגה ג:) קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא והיינו קדושת שלמה אך לא בגשמיות והתגלות לעיני בני אדם שהרי נחרב, אך החורבן הוא כטעם שבירת הכלים ולעתיד יתגלה כי גם גוף בניינו קיים לעד וכמו שאמרו ז"ל אך מכל מקום למראה בני אדם היה טענה אליו, ולכך נכתב בכתוב עליו מה שנכתב וכן על שמשון כי שניהם אהבו נשים נכריות וכן שניהם נקראו על שמו של הקב"ה כמו שאמרו ז"ל (סוטה י'.) והוא סוד התגלות האור איך באמת לאמיתו גם גשמיות הגוף הוא ממש דבוק בהשם יתברך כי השם הוא שורש החיות וחיות שלהם ממש הקדוש ברוך הוא, ונמצא הכלים גם כן ככלים שלמעלה דידוע באצילות איהו וגרמוהי חד שגם הכלים אלקות כנודע וגם הגוף קדוש, והיינו כידוע מאמר חז"ל (ראש השנה כ"ה:) על פסוק את ירובעל ואת בדן וכו' דשקיל וכו' ושמשון בדורו כאהרן בדורו כי הוא דוגמת אהרן [והאריז"ל אמר דבדן אותיות נדב שהיה גלגולו והוא פנחס ואליהו כנודע] כי השיג האור מקיף וחשב להשיג גם העגולים בהיותו בסוד עגולים אמו מיהודה ואביו מדן כמה שכתוב למעלה, וזהו כי היא ישרה בעיני שאמרו ז"ל (סוטה ט':) שמשון בעיניו וכו' פירוש שהיה מופלג בעיניו והיינו שהיה כל כך קדושה בעיניו עד שאמר מאחר שהיא ישרה בעיני בודאי רצון השם יתברך כך שאי אפשר שעיני יחמידו דבר טמא, ובאמת מפורש בכתוב כי מאת ד' וגו' ואם כן למה נענש רק לפי שנתגאה בעיניו כמו שהמשילוהו לסוטה דבקשה את שאינה שלה, שפירוש עיניו הוא סוד שהגיע לאבני שיש טהור דהוא לקביל תרין עייניו וכו' כמה שכתוב למעלה, כידוע בעץ חיים ריש שער אעל פסוק דהעינים ששם הראיה הוא סוד נשמה לנשמה שהוא אור שארץ ישראל ליכנס בפנים בג' מדרגות דנר"נ שהם ג' מדרגות דראש תוך סוף הנזכר למעלה שהם בפנים הכלי ומה שארץ ישראל ליכנס בפנים נעשה בסוד אור מקיף הנקרא נשמה לנשמה והוא סוד ראיית העיינין שהם יוצאים מהחכמה שבמוח כי זה האור מקיף הוא בסוד החכמה שהוא אור מקיף לכל מדריגה דנר"נ כפי אותה המדריגה ונמצא האור מקיף זה שהוא הנשמה לנשמה חלוק גם כן לג' מדרגות דנפש רוח ונשמה אבל יש עוד אור מקיף הנקרא יחידה שמקיף הכל בשוה במדריגת הנשמה ואין בה חילוק ולכך נקרא יחידה וזהו בסוד הכתר יעוין שם, ונמצא דיש ב' מיני אור מקיף הא' במדריגת יושר והב' במדריגת עגולים והעגולים גדול מן היושר בזה, אעל פסוק שבאור פנימי העגולים במדריגת נפש שהוא למטה ממדריגת רוח דיושר וכן האור מקיף דעגולים שהוא כפי ערך האור פנימי קטן מאור מקיף דיושר שהיא כפי ערך אור פנימי שלו, מכל מקום זהו מצד האור פנימי [והאור מקיף מצד חלוקתו הנמשך מן האור פנימי כמו שיש חילוק

דרך משל מן אור מקיף דאדם לאור מקיף דבהמה וכמובן] שמה שהוא מושג בשוה לכל בהכרח הוא פשוט יותר ממה שאינו מושג אלא לכל אחד לפי מה שהוא אדם ובעל שכל, אבל האור מקיף דהיינו העדר השגה לשום נברא שאין בו השגה בפנימיות רק בסוד מקיף אם כן ודאי גדול הוא ההשגה והאור הנעלם בשוה מכל הנבראים אפילו מבעל שכל היותר גדול מאור מהשגה הנעלמת במדרגות כפי איכות הבעל שכל המשיג, ולכן לגבי אור פנימי שהוא אור המושג למקבלים היושר גדול מעיגולים, אבל לגבי אור מקיף שרצה לומר אור הנעלם מכח ההשגה דכלי קבול ונשאר רק בסוד מקיף [כמו דרך משל האדם משיג השמים שרואה בעיניו אבל רחוק הוא מהם להגיע עד תכלית עניינם שקראום הקדמונים גשם חמישי שלא נדע איכות ענין גדם ההוא רק נודע ונראה לנו שיש גשם שמימיי המקיפנו] העיגולים גדול, וכמו שהוא בכלל האור מקיף דכללות העולמות שהוא המקום פנוי ואויר הקדמון שהאור מקיף הוא עצמות אין סוף הוא אור מקיף הכללי בסוד יחידה והוא גדול מאור מקיף הכללי בסוד יחידה והוא גדול מאור מקיף הפרטי המתחלק לכל כלי וכלי מן הכלים שבפנים, וזה סוד נעוץ סופה בתחילתה דראשית הכל מצד האור מקיף הוא עיגולים וכן סוף הכל מצד האור פנימי הוא עגולים ולכך האור מקיף דבוק לעגולים, והאור מקיף דבעגולים שהוא סוד יחידה הוא דבוק ממש בעגולים כי מצד היחוד הזה שהוא יחיד ומיוחד ממש נגלה תיכף אור העיגולים דרצה לומר היחוד גם בפנימיות בענין ממלא כל העולמות דבמדריגת היחוד, על זה א' בספר יצירה לפני אחד מה אתה סופר דלא שייך כלל לומר פירוד וחציצה בשום ענין בעולם וכל העולמות אין חוצצין לפניו כלל דאלו היה חוצצין אם כן אינו יחידה, ואם כן מדריגת יחידה היא עצמה גלוי מדריגת העיגולים שהוא אור פנימי של כל הבריאה כפי התיקון שאין שם שבירה כלל, ואמנם תרין עיינין שהוא האור מקיף בסוד יושר כנ"ל הם נחתין תרין דמעין לימא רבא על שבירת הלוחות כדאיתא שם בתיקונים, ואעל פסוק שמצד המקיף גם שברי לוחות מונחים בארון מכל מקום אור מקיף זה הוא כפי מדת ומדריגת האור פנימי וחלוק למדריגות, ואם כן בשברי לוחות דאין שם אור פנימי רק רשימו גם אור מקיף הזה הוא רק כפי מדריגה זו דאור פנימי שהוא הרשימו דהעדר האור כנ"ל, כך האור מקיף שמהעינים הם התרין דמעין דנחתין לימא רבא היא מדת המלכות כידוע שזה מדת העגולים והשבירה שהוא במידה זו כנ"ל, והיינו שמצטער על השבירה והעדר האור פנימי וצער זה זהו האור מקיף שבמדריגת עיינין ונשמה לנשמה לנשמת האור פנימי שבשברי לוחות וכלים דלכך נקרא נשמה לנשמה שהוא כפי הנשמה כך הוא נשמה לנשמה, והאבני שיש טהור הם לקביל תרין עיינין אלו שמקיפים אותם אך

מכל מקום נקראים אבני שיש טהור כי הרי מכל מקום דבוקים באור מקיף זה ואור מקיף זה דבוק באור מקיף דיחידה שהוא מקיפו גם כן וביחידה לא שייך כלל תרין דמעין כי הוא פנימי כלל שבבחי' רוח ונפש דהיינו עיגולים ויושר ששם היתה השבירה שהם נגד ז' תחתונות כידוע, [רק דהכא היה במדת המלכות שהוא מדת העגולים שביושר], אבל הנשמה היא נגד ג' ראשונות ששם לא היתה שבירה והאור מקיף הזה הוא כולו במדריגת אור הנשמה ואין חילוק אצלו על ידי השבירה כלל דלא שייך גבי' וכנ"ל:

ושמשון היה בעיניו מרכבה לעיני השם יתברך כביכול והגיע להני תרין עיינין ובקש לתקן הכל ולהשיג האור מקיף דיחידה ועיגולים, ובאמת היה מדריגתו מדריגת האור מקיף דאהרן וכנ"ל אך מכל מקום ביקש את שאינו שלו, כי סוד נשים נכריות שאמרו ז"ל (סוטה ג:) קשורה בו ככלב ופירוש האריז"ל בשער תיקון העונות שהוא ב"ן דקליפה יעוש"ב, פירוש כידוע דיש ד' צירופים לשם הוי' שהשם הזה הוא כולל כל הבריאה כולה הוא שם העצן דהשם יתברך איך אורו מתפשט בכל ענפי הבריאה, כי הוא גוף האילן כולו כנודע דפירוש שם הוי' הוה ומהוה הכל והשם הוא כלי להחיות כידוע כמו שאנו קורין ראובן ורצונינו להחיות נפש פרטית ידועה וכך שם הוי' רצונינו חיות של כל הבריאה הנמשך מהשם יתברך וד' אותיות אלו הם מכוונים לאור זה, וזה סוד מה שחילקו כל הד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשי' נגד ד' אותיות השם, וכן ד' פרצופים שבכל עולם ומילוי כל אות היינו מה שיש בכחה להתפשט ונעלם וגנוז בתוכה וכשמתפשטת הוא נגלה, והם ד' אופנים מילוים דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שיש לשם הוי' כידוע הם גם כן מתפשטים בכל העולמות בסוד מילוים כמו גוף האותיות ולהיות שם הוי' בכלל ובפרט ובפרטי פרטות, וכמו דרך משל שכלל העולמות אצילות נגד היה דשם ומכל מקום יש בד' פרצופים שבו ד' אותיות השם וגם בכל פרצוף בפני עצמו ושכל השם גם כן וכמה שכתוב בתיקונים כמה פעמים ובפרטות שם הוי' שבכל פרצוף הם מתחלקים הד' מילוים לד' הפרצופים וכידוע כל זה ואין כאן מקומו לבאר כל זה באר היטב, רק בכלל כי מילוי ב"ן הוא בנוקבא רצה לומר אור השם יתברך המתפשט בכלי המקבל מצד שהוא מקבל להשפיע לאחרים שזהו מדת הנוקבא והמלכות כידוע התפשטות אור השם יתברך שם הוא על ידי השם הוי' במילוי ב"ן, רצה לומר שהוא הוה ומהוה הכל על ידי התפשטות הנעלם במילוי זה שהוא נקרא כפילא רצה לומר שהנעלם והמילוי הוא ממש כמו גוף האותיות **בהוא הדין ו"ו הוא הדין** הם ממש רק כפולים והיו"ד נשתנית המילוי לו"ד אבל מכל מקום הוא גם כן מספר י' ורצה לומר שהתמלאות והתפשטות אותו האור הוא עוד פעם אור כמוהו. ופירוש כי ענין אותיות הוא המצאת

ממציא כל לשון שחילק אופני ההברות היוצאים מתוך הפה וקרא לכל אחת שם ידוע כדי שיוכל לבנות על פיהם התיבות והמלות שהוא חבור איזה הברות ואותיות יחד ואיך יוודע זה אם לא יהיה לכל הברה שם מיוחד, והנה בלשון הקודש האותיות הנקראות וציורם הנכתבות שזה ציור המציאם ממציא הכתב כדי שיוכל להודיע על ידי זה המכוון שלו לאחר הרחוק ממנו ולדור אחרון מה שאין יכול להודיעו על ידי הדבור כל זה נקרא קודש כי ממקום קדוש יצאו, כי הנה בריאת העולם היינו שיהיה נבראים ומקבלים אם כן ראשית הבריאה הוא האותיות שעל פיהם הוא הקבלה שזה עצם ענין המצאת האותיות יצורם ושמותם שעל ידיהם יוכל הרב להשפיע חכמתו לתלמידו בדבור ובכתב [שהם סוד זעיר ונוקבא תורה שבכתב ותורה שבעל פה כמה שכתוב במקום אחר], וכך השם יתברך גילוי אורו הוא על ידי צורת אותיות בהכרח שעל פיהם הוא גילוי הרצון שבלב לפועל, ואמנם גם במחשבה שבלב ומוח שייך לומר אותיות מאחר שהגיע למדריגת גילוי במוחו ולבו והוא נגלה לשכל האדם עצמו הרי הוא נגלה בדרך אותיות ותיבות בהכרח שנגלה לו דבר כך וכך הרי הוא בעל גבול בכך וכך תיבות וכך וכך אותיות, רק שבמקור השכל והמחשבה טרם שהגיע לגילוי לאדם עצמו שהוא עדיין בלתי בעל גבול שם אין שייך אותיות, וזה הוא מקור האין סוף שאין אנו יכולים לדבר בו ולא להתבונן רק מצד מה שהגיע למדריגת הגלוי להשגת אדם ביש מאין לשם הוא נגלה לבעל גבול אם כן בהכרח הוא הגילוי בצורת אותיות שהם כלים המלבושים גילוין רצה לומר שאנו מבינים דרך משל השגה כך וכך הרי בהכרח יש בו ציור אותיות מה, ואות היה דרך משל מורה על ראשית ההשגה כמו שהיא בהעלם גדול בדמות נקודה והוי"ו כשהיא מתפשטת בדמות קו ומהם נבנים כל האותיות, ונמצא עיקר האותיות מצד התגלות שבמחשבה ולא שעיקר שמות האותיות הם מצד הדבור שבו הוא חלוקת ההברות כמו שנתבאר, וכפי זה הכתב היא ציורים הסכמיים לבד אמנם בלשון הקודש הכתב גם הוא קדוש עוד למעלה מקדושת הלשון, כי הוא סוד ציור האותיות כפי מה שהם במחשבה ששם הוא בדרך ציור לבד שמחשבה זו היא נקודה ומחשבה זו כמו קו ומחשבה זו חבור נקודות וקוין על דרך זה ומחשבה זו חבור על דרך זה, והם בכלל כ"ב מיני ציורין מתחלקים שכל אחת ציור מחשבה פרטית כענין אות ומאיזה ציורים מתחברת מחשבה שלימה והיא תיבה ומכמה תיבות ענין, ולכן אמרו (בראשית רבה פי"ז) נובלות חכמה כו' תורה שבכתב היא מחכמה נפקת שהוא המחשבה דשם שייך ציורין וכתב, והוא למעלה מהדבור שאחר כך כשהוא מוציא מה שבלב לפועל גם הברות הפה שהוא כח המוציא מחשבתו לפועל לגלות לזולת היא כלולה מכ"ב מיני הברות כפי הכ"ב מיני הציורין שיש במחשבה, וכל

אלה ממקום קדוש יצאו ממקור פנימיות השם יתברך בבריאת העולמות כי הוא הנותן כח למחשבה לחשב ולדבור לדבר וממנו הכל, ולשון הקודש הוא אור פנימי דמחשבה ודבור דהשם יתברך כמה שכתוב לצרף אותיות שנברא בהן שמים וארץ, (ברכות צ"ה.) פירוש כי בדבר ד' שמים נעשו כל דבור הוא באותיות ועולם העשיה הוא דבור דהשם יתברך והאותיות שבדבור וכן הולכים העולמות למעלה כפי מדריגת האותיות ממחשבה ורצון וכנודע וזהו מצד הפנים, ושאר לשונות הם מצד אחורים כמו לשון ארמית שהוא אחורים כנודע ויש אחורים דאחורים וכן הכתב וכמבואר זה במקום אחר ואין כאן מקומו, רק מענין כתב ולשון הקודש שהברת כל אות מורה על ציור מחשביי פרטי והיא כח פרטיי מן המחשבה העליונה שהוא כלל, וכידוע בספר יצירה איך חלק כל הכ"ב אותיות וביאור כחותיהם שהם מושלים עליהם בעולם שנה נפש שזה כלל הבריאה זמן ומקום שהוא הכלי קבול ונפש שהוא כח הקבלה שבכלי קבול, ובהם יש כ"ב חלוקות אולם שהם נמשכות מכ"ב צורי אותיות דגילוי יש מאין מרצון השם יתברך, וביאורם הוא ביאור כל הס' יצירה שהכיר בו אברהם א ע שהוא הראשון שהכיר את בוראו הכרה גמורה שיש בורא בעולם שכל הנבראים ממנו וכמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פי"ב) על פסוק בהבראם באברהם כי שורש ענין אברהם הוא הבראם של כל הברואים מהבורא יתברך, ולכך הוא הכיר בספר יצירה שהוא חקיקת דברי חכמה ומחשבתו של השם יתברך שעל ידי יצר הכל, ושם נאמר כי הכל באותיות וגם בי' ספירות שהם ל"ב נתיבות פליאות וכו' שבהם וכו' פירוש האותיות הם הכלים והיה ספירות הם האורגת שבכלים, [וכידוע מסוד המלבוש שהוא האותיות והיינו שהם לבוש לאור ומצמצים המחשבה דרך קוים ונקודות בעלי גבול ולכך הם נעשו על ידי ניתוק האור והשארת הרשומות כידוע והיינו דעל ידי אור הבב"ת אין מקום להגבלת אותיות רק ניתוק היינו הסתלקות אור הבב"ת נשאר מקום לאותיות ואין כאן מקום להאריך בסוד המלבוש מאחר שהוא מקבלת הר"י סרוג ותלמידיו והרחס ושלום לא הזכיר ממנו דבר ונודע אזהרת הרחס ושלום שלא לשים עין למה שכתוב התלמידים זולתו על שם האריז"ל ועיין זוהר הרקיע ר"פ בראשית דנשמר מהר"מ פאפרש לדבר מזה] כי יש גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם שאף על פי שלגבי כל הבריאה כולה האותיות מחשבתו של השם יתברך הוא אורם חיותם וקיום מכל מקום בחכמתו ומחשבתו של השם יתברך בעצמו יש ל"ב נתיבות, וי' ראשונות הם אורות לכ"ב האותיות שהם כלים להם והחכמה שהיא המחשבה ראשית הגילוי יש מאין יש בה גם כן אורות וכלים הישות הם האותיות ומצד שמקבלים מאין הם היה ספירות שלא הגיעו כלל לצורת אותיות:

והנה שורש הצורות הם **י' ו'** שהם הנקודה והקו כמו שנתבאר למעלה שמהם הוא בנין כל הצורות [אבל השטר הגמור אי אפשר לציירו באותיות המחשבה כי אם הוא מתפשט לכל צד עד אין סוף אם כן הוא אין סוף ואינו בעל גבול וצורה כלל, ואם הוא מוגבל מכל ד' רוחותיו הוא נקודה והוא **י'** אבל ק' הוא שמבריח מקצה אל הקצה [מדת יעקב כנודע נחלה בלי מצרים] רק הוא בעל גבול מכל מקום בב' צדדים דרוחב], והם אבות לכל הציורים שבמחשבה שהם נבנים מנקודה וקו בהכרח [ובספר יצירה שא' ג' אמות אמה שכתוב דבר מצד הנבראים מן האותיות ולא מצד בריאת והתהוות האותיות עצמם], והאם הוא **הה'** וא' בספרא דצניעותא ה' דלי"ת הוות וכו' פירוש שהוי"ו הוא המשכת היו"ד לאורך הד' היא המשכה לאורך וגם לרוחב ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט, שכל אות הוא צמצום וכלי המגביל וראשית הכרות הישות ובעל גבול הוא **י'** והמשכת הישות הוא הגבלה יתירה ויש המשכה לאורך והוא הו' וזהו מדת הזמן והשנה כי כל המשכה צריך זמן להמשכה מראש הנקודה עד סוף [וכן נבנה הזמן מאור השמש ההולך ממזרח למערב שהוא קו האורך, וקו הרוחב שמן הצפון לדרום הוא המקום המקבל לאור השמש בכל נקודה שהיא יש לו קו רוחב מצפון לדרום הרחוק מגוף נקודת האור ומקבלו וכן הד' שהוא משכה לאורך הוא העולם והמקום [והנפש הוא היה שהוא הנקודה והעובר שבתוך הד' כמו שיתבאר], ובהמשכה זו נעלם היו"ד כל עיקר [שעדיין בוי"ו הוא גלוי בראשו] שהיה הוא היש מאין וכאן נתגלה יש גמור מכל צד ולכך היא נקראת דלה דלית לה מגרמה כלום פירוש פעיקר קבלת האור והחיות הוא מן האין ועל ידי היש מאין, דרך משל באדם כשנופל לו איזה מחשבה במוחו והיא קשורה וסתומה תחילה עדיין רק מתגלה במוחו ראשית הגלוי היינו מחשבת כך וכך ואחר כך הוא ממשיכה לאורך וגם לרוחב, פירוש שמתפשטת ומתרחבת בכמות שהוא האורך וגם באיכות ומהות שהוא הרוחב ואז נפסקה המחשבה ואין לה עוד להמשך, רק שהיא מולדת מחשבה אחרת ואז היא נקראת ה"א כמה שכתוב בזוהר שהוא לאחר שקיבלה העובר בתוכה שהוא היה תוך ד' ובכחה להוליד עוד **י'** ראשית והתחלה למחשבה אחרת, ולכך ד' הוות עד שלא נקראת אם ולא קבילת עובר אבל מצד קבלת העובר נקראת ה' והיא אם להוליד עוד, ולכך שורש צורות המשכת המחשבה [שהם צורת האותיות כנ"ל] הם יו"ד והדלא תעשה יש **י'** בתוכה היינו העובר שמולדת עוד פעם יו"ד ולכך הם יו"ק אבות ואמות כל הצורות והם ב' ההי"ן כמו ב' אבות שהם **י' ו'** כי מן היה נמשך תיכף ד' ולכך מלוי היה הוא יו"ד כי פירוש מילוי היינו מה שאינו מפורש רק הוא בכח להתמלאות כך והיה מתמלאת לוי"ו וגם לד' וזו הדלא תעשה היא המולדת הוי"ו, והיינו כי התפשטות לאורך

ורוחב יש מיד בנקודה והיינו מיד שתפול מחשבה סתומה בלבו הוא מתבונן בה באורך ורוחב פירוש בכמות ואיכות כמו שנתבאר ואחר כך היא מתפשטת לאורך אותה תבונה סתומה והוא הוי"ו הנולד מן ה' ראשונה ואחר כך מתרחבת לרוחב ונעשית ה' אחרונה להוליד י' אחרת, דרך משל כשמתחיל לחשוב לבנות בית ואחר כך מתבונן בו בכמות ואיכות ואחר כך מאריך במחשבתו לעמוד על כל פרטיו ואחר כך הוא השלמת כל מה שיש לחשוב בזה ואז נולד אחר כך מחשבה אחרת, כך היה ד"מ מחשבת בריאת העולם אצל השם יתברך ויקו"ק הם שורשי ואבות ואמות כל הבריאה שמהם נולדו כל הצורות והתמונות שבהם נבראו שמים וארץ וכל הנבראים שהיו כולם חקוקים במחשבתו של השם יתברך וכך עלו במחשבה לפניו, והם ד' אותיות במחשבה על דרך הנזכר ובכלל מן המחשבה עד סוף המעשה גם כן חלוקים לד' אלו כידוע מד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה שהם נגד מחשבה ורצון וכחות הפעולה וגמר הפעולה שהוא גם כן ממש דוגמת ד' חלוקות דמחשבה עצמה שנתבאר, וד' חלוקות אלו הם גם כן בכל אלו הד' הנזכרים על דרך משל במעשה שבנה בית יש ד' חלוקות תחלה קונה עצים ואבנים החומרים המצטרכים לבית ואחר כך משפם ומתקנם אלו לכתלים ואלו לתקרה וזה לרצפה וכיוצא בו ואחר כך עוסק בבנין ואחר כך נגמר ונעשה בית, וכן בכלל הד' חקירות וידיעות שיש בכל דבר שהם חומר צורה פועל תכלית הם ד' מדרגות הנזכרים שכח הפועל שבנפעל הם ב' האבות והנפעל הם ב' האמהות הנזכרים והצורה הוא כח הפועל שבחומר ומקורם הם ד' אותיות ההוי' שי"ו אבות וב' ההי"ן אמהות כנזכר למעלה:

ודברים אלו עמוקים ארוכים ורחבים ומבוארים למבין ואי אפשר לבאר הכל רק למי שזכה והאיר השם יתברך עיניו לחזות בנועם ד' איך כל עלילות מצעדי גבר ותחבולותיו מחשבתו ורצונו הכל כאשר לכל הוא נמשך מאמיתות מחשבתו ורצונו של השם יתברך והוא רק כגרזן ביד החוצב בו, ומכל מחשבות ופעולות אדם נוכל לעמוד ולהתבונן על מחשבות ופעולות השם יתברך אים הם כעני ין מבשרי אחזה אלו"ק שיש בזה ב' אופנים, והם הרמוזים בלשון הכתוב בצלמנו כדמותינו דידוע דצלם דכורא ודמות נוקבא פירוש דהוראת דמות היינו כמו אדם המצוייר על הכותל שאין בו מגוף האדם אבל צלם הוא ממש מגוף האדם וכדרך שא' בבבא בתרא (נ"ח.) נסתכלת בדמות דיוקני בדיוקני עצמה וכו' כמה שכתוב שם הכל בפני אדם כקוף בפני אדם והם דמות לבד ואדם נקרא צלם שהוא דכורא דהיינו כח הפועל עצמו ודמות נוקבא ניכר רק כח הפועל עצמו ודמות נוקבא ניכר רק כח הפעול שבנפעל, וזהו באספקלריא שאינה מאירה מי שמתבונן במשלוח על ידי מבשרי אחזה אלו"ק שבדרך משל כמו שרואה בגוף האדם

כך מתבונן למעלה כביכול כידוע משלות כאלו בספרים, אבל אספקלריא המאירה הוא שזוכה ורואה בבשרו אלו"ק ממש שכל פעולות ועניינים שבגוף הכל חלק אלו"ק ממש הוא הפועל, וזהו החילוק בין זה הדבר לכה שאמרו ז"ל (ספרי מטות) וזכו לזה כל ישראל בקריעת ים סוף כמו שאמרו ז"ל ראתה שפחה וכו' (מכילתא בשלח) כי כולם ראו באספקלריא המאירה, מה יחזקאל ומכל מקום גדלה מעלת יחזקאל ששם היה רק לפי שעה וכרגע בעת שאמרו פסוק זה אלי ואנוהו ותיכף נעלם וכן בכל דור ודור יש מענין זה זיוכל לזכות לראיה כרגע וגם כן בקנין, וזה היה רק אצל משה רבינו עליו השלום שהיה אצלו בקנין כמו שאמרו ז"ל ולכן אמרו ז שכינה מדברת וכו' דממש כל פעולותיו היה מפורש לעיניו כי הכל חלק אלו"ק הפועל ומדבר מקרבו, אבל בדורות הללו על זה אמרו בפרק קמא דבבא בתרא (י"ב.) חכם עדיף מנביא כי הראיה מעינים מיוחס למוח כידוע וכן מיוחס החכמה לראיה כמש"נ ולבי ראה הרבה חכמה וגם לנביא לפנים יקרא הרואה, ויש חילוק בין ראיה לראיה כי הנביא הוא כשהוא בקנין היינו שכבר עבר כל המדרגות מתחלת הראיה במחשבה שבמוח עד סוד וגמר כל היה מדרגות, וזה נקרא שהוא אצלו בקנין כן כמו שהוא בראיה ולכך יוכל לומר כה אמר ד' או זה הדבר אבל החכמה הוא הראיה לבד שהוא כרגע ואחר כך חלף הלך כנ"ל, כי הם ג' מדריגות כלשון חז"ל עין רואה ולב חומד וכלי המעשה גומרים והחכמה הוא כשעדיין במדריגת עין רואה לבד ולא נתפשט עד לסוף ומכל מקום זה עדיף, והוא על דרך שנאמר טוב מראה עינים מהלך נפש ואמרו ז בפרק יוהכמה פעמים (ע"א:) טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה וכך דרשו חז"ל בכל מקום ההליכה כמה שכתוב בפרק קמא דברכות (י"א.) בלכתך בדרך פרט לחתן והיינו כמה שכתוב בריש קדושין בלשון דרך ובעירובין (ק:) על פסוק ואץ ברגלים ושאר דוכתי, והיינו כי כל הליכה תנועה ופעולה ובכל פעולה יש יחוד דפעולה וכח הפועל שהוא יחוד קובית הלל ושכינתי' שא' בזוהר על חנוך תופר מנעלים ומייחד יחודים (עיין יל"ר בראשית) כי בכל פעולה אפשר לייחד יחודים למי שמכיר ויודע שכח הפועל שבו והפעולה עצמו הכל מהשם יתברך, וטוב מראה עינים וכו' היינו כמו ששמעתי עמש"נ טוב שם משמן טוב ובדחז"ל טוב שם טוב כו' שהוא כמה שכתוב בברכות (ז:) גדולה שמושה של תורה יותר מלימודה דשמן היא חכמה והוא לימודה ושימושה של תורה היינו החשק וההשתוקקות שיש לו לדברי תורה וזה נקרא שם וזה גדול יותר, וכמה שכתוב בשר"ת על פסוק כי בי חשק וזהו הנקרא ראיה שבמוח וכן במוח עצמו יש ראיה וגמר מעשה וכנ"ל דהד' מדרגות יש במחשבה עצמה גם כן ולעולם הראיה שהוא מתחלת לידת המחשבה במוח והשגת המוח יותר גדול מן

הגמר כי בגמר יש גבול אבל בחשק אין לו גבול, וזה נקרא מראה עינים שהוא השגת המוח וזה גדול יותר מלב חומד ולב חומד גדול יותר מכלי המעשה גומרין [ולכך תורה גדול מתפלה שתורה נקראת מראה עינים ותפלה הלך נפש ואין כאן מקום להאריך בזה הפלוגתא פרק קמא דשבת (ו'.) דמר סבר מסיר אזנו וכו' ומר סבר זמן תורה לחוד], וזה שאמרו ז"ל (בחגיגה) בן עזאי הציץ ומת ועליו הכתוב אומר יקר בעיני ד' המותה וגו' כמה שכתוב ביבמות (ס"ג:) א"ל לבן עזאי אתה נאה דורש ואין אתה נאה מקיים דקודש ולא נסוב ולא עשה גופה של מעשה דהיינו הלך נפש והשיב נפשו חשקה בתורה דהיינו מראה עינים וזהו הציץ לבד, מה ר' עקיבא נכנס בשלום ויצא דהיינו הלך נפש שהיה מצליח עד הגמר מעשה וכמה שכתוב בהרואה (ס"א.) כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי ואקיימנו שהיה חושק מכל דבר שיביאנו לידי גמר מעשה, אבל בן עזאי נסתפק בראיה לבד ועל זה נאמר יקר בעיני ד' פירוש שגם עיני השם יתברך כביכול זה לעומת זה הציץ בו כדרך שא' בבנות ירושלים מסקרות עינים וא' הסבי עיניך שהם הרהיבוני אך לא היש לומר עסק בעולם העשיה כי הראיה לבדה בלא מעשה חזקה שם יותר וכמו שאמרו ז"ל (במדבר רבה פי"ד) על פסוק לא יראני וגו' הא בשעת מיתתן רואין וזהו יקר וגו' שדבר יקר ומשובח בעיני ד' דייקא במדריגת מראה עינים, וגם על רבי עקיבא דרשו חז"ל (רבה חקת) וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחבריו כי גם הוא הגיע לאבני שיש טהור שהוא סוד העיינין כנזכר למעלה וכמה שכתוב למעלה שהוא בסוד הא' ותרין יודי"ן שבו הם העיינין [שהוא החכמה כנ"ל], וכידוע בעץ חיים [ריש שער מיין נוקבין ומיין דוכרין] כי ב' יוד"י האל"ף הם סוד מ"נ ומ"ד יעויין שם בפנים ופירוש מיין נוקבין ומ"ד הם החשק שיש בדכר ונוקבא, ואז נקרא מים מים שעדיין לא הגיע לצורת אותיות דהיינו גמר פעולה שאז נקרא אבנים כמה שכתוב למעלה, וא"ל אל תאמרו וכו' דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני פירוש כמה שכתוב (אבות פ"ג) כל מי שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת והיינו לא יכון לנגד עייני דייקא שגם ראיית עיינין נסתלק, וזה נקרא דובר שקרים פירוש דבור הוא גמר הפעולה כידוע ושקר ידוע בזוהר בריש ההקדמה דק"ר אתוון דשיקרא והש' יסודא דקשוט כידוע דש' רומז לתלת אבהן שהם נגד ג' ראשונות [היינו הגם דרומז לחסד גבורה תפארת כידוע רומזים גם כן לג' ראשונות דנוקבא שהם נעשים אצלה ג' ראשונות ואין כאן מקום להאריך זה] דהיינו מראה עינים וק"ר הם נגד ד"ה כמה שכתוב בפע"ח ריש שער השבת בסוד שדה עיין שם דהרי"ש דוגמת הדלא תעשה [וכמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פי"ט) אם אתה עושה ד' רי"ש מחריב העולם מאחד אחר], ולבתר דקבילת עוברה נעשה אצלה ק' וגם הרי"ש פירוש רישות

כמו דלא תעשה על שם דלותה דהיינו שמשתוחקקת לטוב או לרע רק שברע הקו"ף קודם כי אין לה מילוי ואין אדם מת וחצי תאותו בידו, (קה"ר פ"א) ואף על פי שגם בתורה אמרו ז בויקרא רבה (פכ"ב) אוהב מצות לא ישבע וכו' היינו שרוצה יותר אבל מכל מקום יש לו גם כן שביעה והתספקות ושמחה בחלקו וכמש"נ ישמח לב מבקשי ד' שגם בעודו מבקש יש לו שמחה מה בתאות הוא לעולם רעב וחסר כמה שכתוב (סוכה נ"ב:) משביעו רעב והרי"ש מאוחרת לק':

ועוד דברים בגו, כי אמרו ז בשבת (ק"ד.) ק' קדוש ר' רשע והיינו כי הרשעות רק בחשק ורצון לעבירה דבמעשה בלא מחשבה אין נענש דאונס רחמנא פטרי' אף מגלות וכן בעל זה אמרו בסנהדרין (פ"ז) אנוס הוא וכן בגן עדן בכהאי גוונא דאנוס הוא שלא היש לומר לחשוב שזה עבירה, ורק בשוגג צריך כפרה דהוה לי' למידע ולא שם מחשבתו ולבו לדקדק והיינו דגוף המעשה מסודרת ועומדת כך וכמו שאמרו ז"ל (שבת ל"ב.) כי יפול הנופל ראוי היה זה ליפול משמת ימי בראשית אלא שמגלגלין וכו' וכל אחד (סנהדרין ק"ז.) ראויה בת שבע לדוד משמת ימי בראשית והיינו לפי שדהמלך ע עשה תשובה נתפרסם כן, ובאמת כן יתברר לעתיד על כל חטאי ישראל כשיצורפו ויתלבנו כמו שאמרו ז"ל בשבת (פ"ט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו, והיינו דמאחר שאמיתות רצון השם יתברך כך הוי כמו עבירה לשמה בנזיר (כ"ג:) וכמה שכתוב עת לעשות לד' הפרו תורתך ואף על גב דהוא נתכוון לתאות עצמו הוי ככפוהו ואכל מצה יצא (ראש השנה כ"ח.) ואמרו בפרק קמא דפסחים (ח'.) דבישראל גם כשמתכוין גם להנאת עצמו ובודק חמץ לבקש מחט מקרי צדיק גמור, ולכך הק' דהיינו המילוי זה נקרא קדוש כמו שאמרו ז"ל (חולין ז':) ישראל קדושים הם אפילו הבעלי עבירות [דבאו"ה כהאי גוונא לא מהני כדאיתא בריש ראש השנה] שמילוי הרצון שלהם אפילו לד"ע מקרי קדושה וכמה שכתוב בע"ז של ישראל דאין לה ביטול ילפינן מקדושת מזבח עיין שם בע"ז (נ"ב.) והיינו דע"ז שעשה ישראל ודאי אינו באמת אלא לעבודה לד' אלא שבעולם הזה אין נגלה עדיין זה ההכרה הברורה דכל מעשי ישראל הכל פעולת ד' ממש שהם חלק אלו"ק, ומכל מקום גם על המחשבה לבד אין נענש כמו שאמרו ז"ל (קידושין מ'.) מחשבה רעה אין מצרפה למעשה [והיינו רק בישראל כמה שכתוב בירושלמי פרק קמא דפאה] והיינו דאמיתות עומק ראשית דמחשבת איש הישראל י הוא רק לעשות כרצון השם יתברך וכמה שכתוב הרמב"ם (בפ"ב מה"ג) בטעם כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, והמחשבה רעה נולדה מן היצר שיושב על ב' מפתחי הלב (ברכות ס"א.) וכמש"נ יצר לב האדם רע וכמה שכתוב (שם י"ז.) גלוי וידוע שרצונינו וכו' שאור

שבעיסה כו', ובעולם הזה שניתנה הבחירה במעשה לכך העונש כשבאה המחשבה לידי מעשה שבמחשבה יש בו ב' מיני מחשבות דטוב ורע ובכחו להגביר הטוב ולעכב המעשה ולכך אין נענש על האונס שלא היה יודע במחשבתו הטובה לעכב, ולכך הר' אחר הק' דאחר המילוי במעשה אז ר' רשע נקרא רשע על המחשבה והרהורי עבירה ולא מקודם המעשה וגם לא על המעשה רק על הרצון, ואמנם זהו בעולם הזה דנקרא עולם דשקרא דפירוש ש'ק'ר' היינו שמחבר יסודא דקשוט היינו מחשבה וחשק טוב עם חשק ומילויו דרע שדבר זה אינו אמת כלל שאי אפשר זה להיות שאיש הישראל י שיסודו בטוב רק ענפיו נוטים למקום טומאה כמשל חז"ל שיתערב ויתהפך לטמא ורע, וזהו סוד הידיעה ובחירה שתירץ בו האריז"ל בסוף ספר ד' מאות שקל כסף דהידיעה במקום אחר והבחירה במקום אחר ע"ש לשונו וגם בסוף הזוהר חדש מזה עיין שם ובארנוהו במקום אחר דרצה לומר ממש תירוץ הרמב"ם שאין ידיעתנו כידיעתו, ולידיעת השם יתברך אין הבחירה מכחשת כלל אף על פי שהיא היפך הידיעה ואי אפשר לב' הפכים בנושא אחד זהו לגבינו אבל לגבי השם יתברך אפשר וכמה שכתוב במקדמת ספר גבורות ד' בענין נס בשני הפכים יעוין שם, וכן לגבינו הבחירה ולגבי השם יתברך הידיעה ובאמת לגבי השם יתברך אין מקום לבחירה ולכשנזכה להתגלות אלקות כל כך עד שיהיה השגתינו כהשגתו יתברך וכמה שכתוב (בבא בתרא ע"ה:) עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה אז נראה דאין מקום לבחירה כלל, וזהו עלמא דקשוט שחותמו של השם יתברך אמת (שבת נ"ה.) שכפי מה שהוא ידיעתו הוא האמת אך אצלינו הוא הבחירה כי אנו בעולם הזה ואין ידיעתינו כידיעתו יתברך שאי אפשר לידיעה כזו בעולם הזה שהוא עולם המעשה שכך יסד השם יתברך זה העולם העשיה שיהיה בו מקום הבחירה והעלם הידיעה דהשם יתברך, ולכך נקרא עלמא דשיקרא כי בהתגלות האמת אז יהיה כליון השמים וארץ שכתיב בישעיין היינו שיהיה כאין ואפס כל ענין העולם הזה ממש מאחר שנגיע למדריגת הידיעה דהשם יתברך ויהיה פתוח לבנו בהשגה כזו מתבטל באמת ענין הבחירה והמעשה לגמרי ונסתלק עולם העשיה גופנית דעולם הזה ולכך הוא נקרא עלמא דשקרא שהוא היפך האמת לאמיתו כנ"ל, ולפי שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא דהיינו עלמא דקשוט לפיכך ניתנה להם תורה דכתיב בה אמת שהיא המלמדתם לעמוד על האמת ואז נעשו חרות מיצר הרע ואו"ה שהוא ממש היפך השקר דוגמת עולם הבא אלא שהיה רק לשעה דהיינו ראיה לבד ולא בקנין, והוא היסודא דקשוט שבו אותיות אמת הם הג' ראשון דשי"ן דמקרבן מילי' ועדיין לא הגיע עד סוף כל דרגין להיות בקנין כך וחזרו להתחבר אתיון ק"ר ולהיות השקר המצוי, ולכך ניתן עמוד העבודה ונצטוו

במשכן ואוהל מועד שהוא הממתיק ועושה את המר מתוק על ידי הקרשים נעשה מן שק"ר קר"ש [כידוע שכל המתקה הוא על ידי התחלפות הצירופים כמה שכתוב במקום אחר על מה שכתוב בספר יצירה אין ברעה למטה מנגע ואין בטובה למעלה מענג, וכל המתקה נעשה כמו שהיא למטה מן הכל נעשה למעלה מן הכל והיינו כנ"ל דק' קדוש ובמקום שהוא אתהפך חשוכא לנהורא וכולו טוב רק שנהתפך עליונים למטה ותחתונים למעלה וזה שא' (פסחים נ'.) עולם הפוך ראיתי כי כשנתהפך עלמא דשקרא נעשה כן אבל אנן כי היכי דאיתינן הכא וכו' פירוש אנן הדבוקים בתורה דכתיבה בה אמת ואין כאן מקום להאריך] השם יתברך בסוף שבם הסוף קשוט ואז נעשה הכל טוב כדרך שא' בפרק ב"מ (ל':) ראו שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורהבודאי כולו כן, וכן מה שכתוב ולואי תהא יציאתך מן העולם כביאתך בלא חטא רצה לומר רק רגע היציאה וכמה שכתוב עד יום מותו וגו' אם ישוב מיד תקבלו כי מאחר שלידתו טוב וסופו טוב אין לחוש לאמצע דבודאי כולו טוב, והעיקר הסוף כי כל דבר הולד על שם סופו ותכליתו וסוף מעשה במחשבה תחלה ולכך כשהשי"ן בסוף הוא טוב גם אתוון ק"ר טובים והיינו דבאמת כל הכ"ב אותיות קדושות וממקום קדוש יצאו:

וידוע בספר יצירה דבאות ק' נברא חודש אדר והוא ממש דוגמת ה' שנברא בו חודש ניסן כמו שאמרו ז"ל (מגילה ו') מסמך גאולה לגאולה שגם הוא חודש הגאולה, רק החילוק שזה משפיל גאים ובו מחיית עמלק אשר קרך שהוא מכח אותיות ק"ר כי הוא ראשית גוים כנודע ולכך נאמר ונהפוך הוא אשר וגו' שהתיקון לזה על ידי ההמתקה נעשה ממש להיפך ועולם הפוך כמה שכתוב למעלה, והנס היה על פי דרך הטבע היינו מנהג זה העולם שהוא עלמא דשקרא ובאות ק' עצמו נעשה הנס על ידי עבירה לשמה דאסתר שמילוי וקבלת העובר דרי"ש רשע שהוא אחשרוש שבו נאמר ופושעים יכשלו בם שנתכוין לדבר עבירה כמו שאמרו ז"ל (נזיר כ"ג.) בלוט ובנותיו והחשק שלו רע, והיא לא חשקה לזה רק מילוי החשק אצלה נקרא ק' קדוש כמו שאמרו ז"ל (מגילה ט"ו.) שלבשתה אז רוח הקודש ונתהפך מר למתוק ונשפל עמלק ורבים מעמי הארץ מתיידים וגו' שהמר נמתק אבל ניסן הוא גלוי האמת ומגביה שפלים ופורעניות מצרים היה במורא גדול זו גלוי שכינה וכמש"נ ועברתי וגו' אני ולא אחר והוא בה' שהוא קבלת העובר דקדושה היינו המילוי מצמאון כנסת ישראל לדודה על ידי התגלות אור השם יתברך, ונצטוו אז במצה כידוע בזוהר נשא ושאר מקומות דמצוה רומז לה' אחרונה, פירוש שמילוי החשק הוא בגוף של מעשה והלך נפש על ידי זה הוא המילוי וקבלת העובר ונעשה מד' ה' ומצה חסר הוי"ו הרומז לתורה לפי שאז היה קודם מתן תורה כי מתן תורה הוא האמת

בקנין גמור, ויציאת מצרים היה עדיין בראיה לבד כמו שאמרו ז"ל (מכילתא בשלח) ראתה שפחה וכו' והיה המצה דהיינו דסתלקות השאור שבעיסה והיצר על ידי החפזון שהוא במהירות כרגע בעת הבהירות הגדול נסתלק היצר שלא הספיק בצקם וכו' עד שנגלה וכו', ואלמלא תשהה העיסה רגע אחת תחמיץ שעדיין אינו כן בקנין דהיינו שהוא כך ומוכן לכך רק אדרבא מוכן להיפך ועל ידי החפזון נעשה כך כי דבר זה של העדר היצר לגמרי אי אפשר, וכמה שכתוב במדרש הנעלם (פרשת תולדות) על לבן דגם לעתיד יהיה יצר כדי שיהיה חדוותא דשמעתא רק דנקרא לבן דאתלבן רק במהירות כרגע, ובשבועות נאמר לחם חמץ שאז הוא האמת בקנין גמור ואין לחוש ליצר, ובניסן הוא המראה עינים והתחלת האמת, ואדר סוף השקר והשפלתו עד שמגיע להסוף שהוא גם כן קשוט והוא הק' דאזיל בתר ה' כגונא דקופא בתר בר נש כמה שכתוב בזוהר תרומה וגם הוא מקבל עובר ומילוי חשקו על ידי עבירה לשמה שהוא גם כן מצוה ונקרא עת לעשות לד' הרומז גם כן לה' אחרונה כמה שכתוב בזוהר ריש אחרי, וחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו' שאמרו ז"ל (ברכות מ'.) אין לך דבר מביא יללה אלא יין והוא ראשית חטאי העולם באדם ונח [שממנו נשתכלל גם כן העולם אחר המבול שנתקן כל מה שעבר על ידי המבול], וכאן אדרבא זהו מצותו [והשכור כל מעשיו בלא דעת רק אונס כפוהו כנ"ל וזהו תיקון כל מעשה העבירות], ולכך הוי' המושלת בחודש זה הוא בצירוף מהופך ממש כידוע והוא על דרך עולם הפוך הנזכר למעלה שנעשה על ידי תיקון השקר, והיינו דסדר הוי' הוא סדר ההמשכה מתחלת המחשבה עד סוף המעשה כמה שכתוב למעלה וזהו המושלת בחודש ניסן כמה שכתוב בזוהר ניסן אתוות כסדרן ותשרי אתוון למפרע, פירוש שהסדר הוא ממעלה למטה וכן בניסן היה התגלות האור מלמעלה למטה כידוע שהיה באתרועתא דלעילא לבד בלא אתערותא דלתתא כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פכ"ג) על פסוק גוי מקרב גוי ובשאר מקומות, מה תשרי שהוא חודש הדין וכידוע מהאריז"ל והוא גם כן בתוספות בראש השנה [כל זה א'] ד"ה כמאן עמה שכתוב מתחילה וכו' ולבסוף בראו במדת הרחמים דבזה נתקיימו דברי שני האימורים דבניסן ותשרי נברא העולם, ובתשרי הוא הרת עולם במחשבה [וקיימתי דבר זה מסברא דנפשי' בקונטרס **משיב הטענה** שלי] והוא במדת הדין ולכן צריך אתערותא דלתתא מקודם ואתוון למפרע שנקרא שהאור מתחיל מלמטה על ידי אתערותא דלתתא מוליד אתדל"ע למעלה ולכך הוי' המושלת בתשרי צירוף והי' הבנים קודמים לאבות, ולכן אמרו בניסן נגאלו בתשרי עתידים להגאל כמו שאמרו ז"ל (שמו"ר פכ"ג) דלעתיד לבוא נאמר שיר חדש לשון זכר ובמצרים שירה לשון נקיבה, היינו כמה שכתוב (ברכות ס'.) אשה מזרעת תחילה יולדת

זכר מה במצרים היה איש מזריע תחלה האתדל"ע קודמת, ואתערותא דלעילא ודלתתא הם מיין דוכרין ומיין נוקבין כידוע ובתשרי בבנים ואבות עצמם היה הדכורא קודם דהיינו לעולם כח הפועל ואחר כך הנפעל רק שאתערותא דלתתא קדמה לאתערותא דלעילא, ולכך נקרא גם כן גאולה עתידה למעני למעני אעשה כי מאין נולד האתערותא דלתתא והתעוררות הרצון בהם זהו גם כן מהשם יתברך וכח הפועל שבנפעל הוא השם יתברך בפועל הכל, וכידוע דשם ב"ן שהוא מ"נ מקבלת האשה מבעלה בשעה שעושה אותה כלי דלכן אין האשה מתעברת מביאה ראשונה שאין לה מ"נ וכמה שכתוב בעץ חיים שער מ"נ ויהיה הגאולה על ידי השם יתברך, מה גאולת אסתר היה הגאולה בגלוי רק על ידי אסתר ולא נגלה כלל שרק יד ד' עשתה זאת כבמצרים שהוא ראש כל הנסים ואסתר סופן כמה שכתוב ביומא (כ"ט.) וכמו ניסן ראשית השנה ואדר סופה וסוף מעשה במחשבה תחילה, פירוש דבוק בעומק ראשית הקודם לתחילת המחשבה בסוד אשת חיל עטרת בעלה כמה שכתוב הנני עושה חדשה וגו' נקיבה תסובב וגו' כמה שכתוב בזוהר על ד' על ד' ממש שהקדוש ברוך הוא מוסר הכל בידי הצדיקים ולא זז מחבבה עד שקראה אמי (שי"ר פ"ג) וכאלו הם העושים. הקב"ה גוזר וצדיק מבטל (מ"ק ט"ז:):

וזהו סוף כל הנסים שגם בעולם העשיה ועולם הטבע נעשים נסים, והיינו בהעלם אור הידיעה דהשם יתברך וגלוי עלמא דשקרא שזהו סוף ותכלית כל סדר ההשתלשלות, והנסים דשם שמצד עלמא דשקרא הוא על ידי תיקון השקר שהוא על ידי סיומא דקשוט כנ"ל והיינו עבירה לשמה שהלשמה בא אחר העבירה, דכל עבירה לשמה היינו ע"כ שעל ידי מעשה זו יהיה נולד אחר כך דבר טוב דבשעת מעשה היא עבירה וגם מקודם אם כבר נולד הטוב למה יעבור אחר כך רק שמזה יצמח לעתיד דבר טוב ונמצא כח הפועל שבנפעל מתגלה לבסוף אחר הפעולה, ולכך הצירוף מהופך לגמרי והנפעלים קודמים לפועלים ולכך גם כן הק' קודם לר' בא"ב שהוא כפי הקדושה אין הק' מלוי לתאות הרי"ש דרצה לומר תאות הרשע רק הק' בא קודם, מה ד' קודם לה' שההי' הוא מילוי תאות ד' אבל הרי"ש בא אחר הק' כי אין תיקונו להתמלאות תאותו רק תיקונו להיות נשאר כך ריש ודל היינו לעצור תאותו, דבמחשבה לא שייך עבירה לשמה דרק עת לעשות וגו' כתיב במעשה ולכן אמרו (יומא כ"ט.) הרהורי עבירה קשין מעבירה דאין להם תיקון שיתהפכו לזכיות וקדושה ועבירה לשמה כנ"ל בעולם הזה כל זמן שישנו ליצר הרע שממנו בא ההרהור רע כנ"ל אם לא כשמגיע למדריגת כך שנגלה לו שגם היצר עצמו הוא מהשם יתברך שדבר זה הוא בטול היצר מכל וכל כמה שכתוב מזה במקום אחר בזה נתהפכו גם ההרהורים רעים לטוב, אבל כל זמן ששולט בו היצר עדיין

אי אפשר לתקן הרהורים רעים הקודמים [אלא שאין הקב"ה מצרפם למעשה כלל, חוץ מהרהורי על זה שאותם אפשר לתקן גם כן בתשובה להתהפך לטוב גמור כמשי"ת במק"א] רק התיקון להשאר כך רש ודל ושלא למלאות צמאון תאותיו כלל, וידוע בספר יצירה דבג"ד כפר"ת הם נגד ז' ימי הבנין והד' נגד תפארת מדת אמת ליעקב ור' נגד היסוד מדת יוסף הצדיק המפטפט ביצרו ואין ממלא תאותיו ואמרו ז (בראשית רבה פפ"ד) על פסוק בן זקונים שזיו איקונין שלו דומה לאביו, ובזוהר פרשת אחרי דהיסוד ו' זעירא ודומה לי' פירוש כי ד' היינו הצמאון והחשק שהוא המ"נ ואתערותא דלתתא מקבלת האשה גם כן מבעלה כי הוא כח הפועל שבנפעל ולכך הוא נגד הוי"ו שבשם, והרי"ש הוא גם כן צמאון וחשק הנמשך מחשק הנשפע מהשם יתברך רק שהוא דקטנות כי כשהאדם קטן ואין לו דעת הגמור הוא חושק לענייני עולם הזה ואחר כך כשמתגדל יודע וחושק לרצון השם יתברך, ואין האדם נולד מיד בתכלית השכל שלא יחשוק בקטנות גם כן לענייני עולם הזה ונאמר כי נער ישראל ואוהבהו והמשילו חז"ל (רו"ת חקת) לתינוק המתלכלך כי כך יסד השם יתברך שיהיה לאדם בקטנות החשק לעניינים פחותים, והוא נגד היסוד שהיא ו' זעירא פירוש כי הוי"ו הוא עץ החיים כידוע בזוהר ותיקונים ובזוהר [ריש ויקרא] שהוא אות אמת, רק שהחיות והאמיתות שבו הוא בקטנות ונדמה לי' שהוא ראשית הגלוי מיש לאין דלא קיימא לשאלה כלל ואין לומר עליו שהוא יש ולא שום הכרה אחרת, מה בוי"ו יש התפשטות נוסף על הישות מכל מקום האבא יסד ברתא והאשה נעשית כלי ומקבלת המיין נוקבין על ידי היסוד וכל השפעה הוא דרך היסוד, כי כך מנהג ברייתו של עולם בריאשא חשוכא והדר נהורא (שבת על זה:) ובתחילה הוא קטן ואחר כך מתגדל ובתחילה משיג חשקות דקטנות ואחר כך משליך זה ואוחז כשקות דגדלות, וכך בתחילה משיח בן יוסף ואחר כך משיח בן דוד שיבוא אחר שיכבוש משיח ב"י העולם על ידי כבישת התאות שהוא הרי"ש ואין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף (בבא בתרא קכ"ג:) שהוא אות הק' כנזכר למעלה, דאחיזת עמלק אשר קרך באתוון ק"ר ואמרו ז (תנחומא תצא) שחתך ערלותיהן וכו' וכן דרשו על קרך לשון קרי כידוע שטיפת הקרי נמשכת מהמוח, ולפי שהוא בתאוה דעולם הזה כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פי"ד) אפילו חסיד שבחסידים וכו' ולכן היא מטמאה אלא דהקב"ה נותן טהור מטמא שנוצר מזה ולד, וזהו היה בסוף שרומז על ההתחלה מן החכמה שבמוח והוא בסוף גם כן דאב מזריע לובן שממנו המוח כמו שאמרו ז"ל (נדה ל"א.) והיה הוא רק ראש א' מתלת רישי"ן דשי"ן ומורה על עומק ראשית דמחשבה לבד, ועמלק הוא ראשית גוים ואין לו גם עומק ראשית טוב רק אתוון ק"ר לבד, אבל אצל ישראל העומק ראשית טוב ולכן נקרא קרי,

אבל הגילוי דישות ממחשבה ורצון אינו מבורר לטוב ולכן יש בו טומאה ולכך היתה כח ומקום לעמלק להלחם כי גם בהם אין מבורר ומלחמה לד' בעמלק מדור דור, שבכל דור הקב"ה מברר מעט מעט שתאות של בני ישראל הוא מצד הקדושה ומצות עונה ואין רוצים במותרות שזהו יסוד כונת מצות מילה וחתיכת הערלה דע"ל דאין רוצים במותרות התאות רק כפי מה שהוא רצון השם יתברך לבד, ועל ידי זה מוציא יקר מזולל שנעשה צירוף יקר היו"ד קודם ואין זה נקרא יסודא דקשוט כמו שק"ר שהשי"ן כולל כל החכמה בינה דעת דהיינו מוח ולב ודעת המחברם ומקשה הרצון עם המחשבה לחשוב מה שהוא רוצה ולרצות מה שהוא חושב והכל קשוט שהכל מאמיתות השם יתברך, ואחר כך כשמתמלא מתאות העולם הזה וחושק להם [שעל ידי המילוי נולד חשק כטעם משביעו רעב מרעיבו שבע (סוכה נ"ב:) ולכן הק' קודם לר' ואי אפשר לרי"ש להיות קודם הק' מאחר שכשמרעיבו שבע] אז נעשה כל שקר שנראה שלא כמו הקשוט שהוא ההיפך מתאות עולם הזה, אבל היה רומז על החכמה שבמוח לבד אבל בלב עדיין יש יצר לב האדם הרע מנעוריו ונמצא מה שהוא נראה למילוי תאות ואפילו חסיד שבחסידים כו' זהו מצד היצר שזהו חוץ לגוף הנפש הישראל ית שעצמות נפשו הוא חלק אלו"ק ואין לה שייכות כלל לתאות עולם הזה, והיצר רע שבלב אינו מעצם העיסה כלל רק שאור המעורב בעיסה ובדבוק הק"ר ליו"ד לומר שהם נמשכים מן החכמה שבמוח ששם אין שייכות ליצר כטעם נשמה שנתת בי טהורה היא שביארנו במקום אחר, זהו דבר יקר ולא טומאת קרי שהיה בסוף שמורה שסופו להיות דבר יקר אחר כך כשנולד הולד אבל עכשיו הוא טומאה, אבל יקר היינו שבהוה הוא יקר כמו שהטיפה עדיין במוח שהטיפה הוא דוגמת יו"ד כידוע וכשהיא בראש היינו שהיא עדיין במוח וכשהוא בסוף היינו שכבר יצאת, וכשנעשה מקרי יקר היינו שעדיין היא במוח שהיא טהורה ויקרה והוא להיפך משקר שתיקונו והמתקתו על ידי הש' בסוף כמה שכתוב למעלה לפי שכבר יצאת מתלת אבהן אל כחות הפעולה וכלי המעשה להוציא הדבר לפועל, ובמעשה אין תקנה אלא על ידי שיתגלה הסוף הטוב שאז נעשה ההתחלה עבירה לשמה ומעיד על ההתחלה שהיה גם כן בהכרח טוב כי מאריא בישא גוריא טבא לא נפיק, וזהו בדבר האסור בפירוש בתורה שאין הסוף הטוב נגלה בו אלא על ידי המתקה ותיקון דהיינו על ידי התשובה מאהבה שזדונות נעשים זכיות שעל ידי גודל האהבה השם יתברך מאיר לו מעין העתיד איך החטא שלו מסודר בא מששת ימי בראשית והוא רצון השם יתברך ממש אבל קודם זה הרי נגלהו בעולם הזה הוא רק רע לבד הסרה והיפך מרצון השם יתברך, אבל בדברים הרשות מכל מיני תאות וחמדות העולם הזה אצל בני ישראל נגלה

האחרית באות יו"ד ויש לומר עומק טוב באחרית שמאחר שהתורה לא אסרה דבר זה בפירוש בודאי יש בו איזה דבר טוב, ולכך היה בסוף שרומז על הישות לבד בלי שום הגבלה אחרת דלא קיימא לשאלה כלל שאין נודע עדיין שום מהות לו רק שזה נודע שיש בו עומק טוב מאחר שהתורה לא אסרתו אבל מכל מקום בהוה יש בו טומאה [וגם הוז"ל נקרא קרי שגם על איסור דהוז"ל לא נאמר לאו בתורה בפירוש וכמה שכתוב בתניא פ"ז דלא דמי לביאות האסורות דאין יכול להוציא הרע לגמרי אלא על ידי תשובה מאהבה שזדונות כזכיות [והיינו שמאירים לו כמו לדוד המלך ע דראויה היתה בת שבע וכו' (סנהדרין ק"ז.)] אבל בהוז"ל דלא נק' איסור שאסור וקשור ויכול להוציא הרע על ידי הכונה בקריאת שמע שעל המיתה יעוין שם:

ובזוהר (חלק א' ס"ב.) א' דאין מועיל תשובה כידוע, אבל הכונה דענין התשובה חרטה בלב ותוהה על הראשונות ומחשבה מוציא מיד מחשבה ועל ידי תשובה מיראה אפילו מיראת עונש שהוא יראה תתאה ומתחרט על מה שעשה מתבטל המחשבה, ובכל איסורין העיקר המחשבה אלא דגם שוגג צריך כפרה ולכן באו מספר התעניות והתיקונים הכתוב בספרים כדי שיהיה לו כפרה אך עיקר הוא החרטה בלב על ידי זה נעקר המחשבה הקודמת ובמעשה בלא מחשבה אין חטא, אבל עון דהוז"ל ישנו גם במעשה בלא מחשבה כידוע דגם מראיית קרי בשינה נוצרים מזיקים רצה לומר וכן מפורש בעירובין (י"ח:) ההוא בש"ז דחזי לאונסימן, והנה בכל מקום אונס רחמנא פטרי' ואין מקום תפיסה למזיקין רק במעשה רעה ויוצאת מסדר כי לא עביד קובית הלל דינא בלא דינא (ברכות ה':) ומכל עבירה באונס ואצ"ל בשינה דפטרי' לגמרי אין שייך שיבראו ממנה מזיקים ודברים רעים, רק לפי שבאבר הברית הוא אות יהדות וכמה שכתוב שאמרו ז"ל (נדרים ל"א.) אין הערלה נקראת אלא על שם או"ה והנודר מן המולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי או"ה שעיקר המילה ר"ל סימן יהדות וניתן הסימן באבר זה לומר ששם הוא עיקר הכרת היהדות, והיינו על דרך שאיתא (אבות פ"ה) מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע שההכרה בתלמידים וכן בבנים, כי במעשה גם עשו פושט טלפיו כחזיר ועמלק נקרא ראשית גוים שרק עומק ראשית שלו רע והוא יכול לפשוט טלפיו בכל הט' מדרגות של התפשטות עומק ראשית המחשבה להיות נראה כאלו הוא גם כן טוב אך מכל מקום עומק ראשיתו רע גמור וממילא כולו רע, ובישראל להיפך אעל פסוק שחטא ישראל הוא ונלמד מעכן שאמרו ז"ל עליו שם בסנהדרין (מ"ד.) שכפר בכל התורה כולה ואפילו הכי עומק ראשית דבוק בטוב וממילא כולו טוב וההכרה בבנים ותלמידים שבהם נתגלה העומק ראשית של

האב, ולכ"נ הלא אח עשו ליעקב ממש שניהם שוה כפי הנגלה ועכל זה ואוהב וגו' בלי שום טעם, וזהו אות הברית שהוא בסוף מעשה כנודע בסוד עטרת היסוד הוא בסוד נעוץ סופה בתחילתה, ומאחר שהברית הוא בלי שום טעם והתחכמות והשתדלות כלל שבזה גם עשו פושט טלפים לומר גם הוא מתחכם ומשתדל לכך באבר זה צריך שיהיה טהור אפילו בלא דעת ומחשבה והשתדלות כלל כגון לאונסו ובשינה שהרי שם הוא האות על עומקו הטוב בלי שום השתדלותו כלל ואם כן ראוי להיות טהור גם בשינה כשאין לו שום התחכמות והשתדלות, ולפיכך לא שייך בזה תשובה שהוא להיות מחשבה מוציא מיד מחשבה דמכל מקום המעשה נשאר אלא שהוא בלא דעת ובזה גם בלא דעת הוא רע, ולכן התיקון על ידי הכונה בקריאת שמע שהוא היחיד שמייחד כל העולם כולו ומלואה הכל אחדות השם יתברך ונמצא השם יתברך הוא הפועל כל זאת ובעל המעשה וממילא מתוקן המעשה גם כן, וזהו נקרא בזוהר (ח"ב רי"ד:) תשובה דחזיא לחפיא על כל עובדוי פירוש שמחפה ומכסה על כל המעשים שעשה היא מכסה וחופפת עליהם לומר שאינם מעשיו רק מעשה השם יתברך ואין זה כשאר תשובה שהוא מוציא מיד מחשבה ועושה כשגגות או כזכיות ועבירה לשמה אבל זו מכסה ומחפה על כולם עד שאין נגלים כלל מאחר שהם מיוחדים באחדות השם יתברך, ועל ידי זה נעשה מן קרי יקר היו"ד בראש שחוזרת הטיפה למוח וכאלו לא יצתה כלל דכל היהי דאיתי' בי גזא דרחמנא איתי' על ידי היחיד דקריאת שמע שעל המיתה נאסף שם במקום שהוא לאוצר המלך מלכו של עולם, כדרך שא' בשבת (קנ"ב:) כלים ינתנו לאוצר היינו כמו דבר יקר שגונזים באוצר וכמה שכתוב במקום אחר על פסוק יראת ד' היא אוצרו שהוא כמו שאמרו ז"ל (ברכות ס"א.) למה אשה דומה לאוצר וכו' שהיראה היא גם כן כלי קבול לחכמה כמה שכתוב בפרק ב"מ (ל"א.) והוא היה שבתוך הה' דקבילת עובר והדלא תעשה הוא היראה כמה שכתוב עקב ענוה יראת ד' שהיראה מצד הענוה והכרת הרישות והדלות, וק"ר היינו חכמה חיצונות ויראה פסולה שהוא באמת סכלות ואהבה דתענוגי עולם הזה שמחמת זה הוא מתייירא יראה פסולה, אבל מצינו יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט וזו הסכלות יקר כשאותיות ק"ר נמשכים מן היו"ד היינו שמתחרט בלב על המחשבות, ורצונות דרע שיהיה לו ומכיר ויודע במעשים שעשה שהכל פעולות השם יתברך גמור על ידי ההכרה הברורה דיחוד דקריאת שמע אז אותו הסכלות מעט הוא דבר יקר מאוד שעל ידי זה נתגלה ונתברר יותר הסימן יהדות שצריך שיהיה בלא מחשבה ורצון המעשה מצד עצמה טובה מאחר שסוף מעשה הוא במחשבה תחלה ותחילת המחשבה דבוק בהשם יתברך וכנ"ל, וזהו על ידי החכמה אבל על ידי הסכלות מתברר שגם כשהמעשה רעה גם כן

עכל זה הוא דבוק בהשם יתברך זהו בירור יותר ודבר יקר רצה לומר עומק יותר של דבוקם בהשם יתברך שכל כך הם דבוקים יחד עד שמים רבים של המוני תאות עולם הזה לא יוכלו לכבות ונהרות לא ישטפוה, וזהו על ידי היחוד והחבור ועדבר זה מעיד ומסמן הסכלות מעט כאשר נעשה ממנו יקר כנ"ל:

ולכך כשישראל נקראים יקרים נאמר הבן יקיר לו אפרים (כמה שכתוב ויקרא רבה פ"ב) נקראים על שם זרעו של יוסף שומר הברית וכמו ששמעתי דבכל מקום בתנ"ך אפרתי רצה לומר שלא ראה קרי מעולם, וכן ישראל נקראים יקרים שעמך כולם צדיקים שומרי הברית ואפילו ערלי ישראל נקראים מולים כי מקרי נעשה יקר ולכך נקראים אפרים ולכן עמלק נופל ביד זרעו של יוסף שלא ראה קרי מעולם ואין שייכות וטענה לעמלק ולכך נופל בידם, והקשו שם בגמרא בבבא בתרא (קכ"ג:) מדוד ותירצו דכתיב בד"ה שנפלו עליו ממנשה ומכל מקום המלחמה נקרא על שם דוד והוא כמה שכתוב בנזיר (ס"ו:) גדול העונה אמן וכו' שהרי גולירין וכו' המשילו הברכה לירידה למלחמה שכל מלחמה הוא המלחמה לד' בעמלק מדור דור והוא גם כן מלחמת היצר שבלבבות בני ישראל ונקרא ירידה כשנכנס למלחמה דצריך לירד למקום הרע להכניעו, והוא על ידי הברכה לד' על כל ענייני עולם הזה דמכיר שהכל מהשם יתברך ומעלה הכל למעלה דלד' הארץ ומלאוה ואז אחר כך הארץ נתן לבני אדם שכבר נכבשה לפניהם וכמה שכתוב בריש פרק כיצד מברכין כאן לאחר ברכה, וכן מה שכתוב (ברכות ז'.) ישמעאל בני ברכני יהי לרצון שיכבשו וכו' אמר גם כן לשון כבישה כעין כיבוש מלחמה והוא כענין נצחוני בני (ב"מ נ"ט:) דצדיק מבטל גזירת מדה"ד על ידי התפלה הדומה לעתר שמהפכה למדת הרחמים, (סוכה י"ד.) וכדרך שאיתא בתדבא"ר [ר"פ י"ח] על פסוק נוכח פני ד' מה כאן וכו' המלחמה ויכו וכו' ואלולי הדבר כתוב אי אפשר לאמרו והאומרו חייב מיתה עיין שם דהכונה דמפרש נוכח היינו לנצח כביכול להשם יתברך כעין ניצוח מלחמה דהתם וזהו דהאומרו חייב מיתה דנראה חס ושלום כגידוף והתשת כח, אבל כך רצה השם יתברך שיכבשו רחמיו את כעסו על ידי תפילת וברכת בני אדם לו יתברך וכאלו הם הפועלים כבישה וניצוח זה למדה"ד הנקרא פני ד' כענין פני ילכו, והברכה הוא ההתגרות והרגזת יצ"ט על יצר הרע והוא ניצוח לשעה, ועניית אמן היינו קיום הדבר שיהיה כן קבוע וקיים יתד במקום נאמן שלא ימוט עוד כשפת אמת שתיכון לעד והוא הניצוח הגמור שיהיה קיים לנצח כן, והיינו כשההכרה ברורה כל כך בלי שום מציאות לינתק מזה כלל וזהו דרגא דדוד שהוא סוף כל דרגין המברר הכל בסוד דדוד מלך ישראל חי וקיים (ראש השנה כ"ה.) שאין בו מיתה כלל דחיים שאל ממך נתת לו עולם ועד, וכן לעתיד משיח בן יוסף

ירד למלחמה עם הגולליירין המתגרין וניצוחו יהיה רק לשעה שינגח עמים ואפסי ארץ על ידי חוזק שבקרניו לבד לא בגבורת הגוף רק כשור הנוגח בקרניו שהם לו לכלי זיין ככלי שהוא חוץ מהגוף, שעל זה אנו מבקשים הרם קרן משיחך הוא משיח בן יוסף דתרוממנה קרנות צדיק שהוא הכובש יצרו שצריך להרמת קרן שיוכל לנגח בהתגרות במלחמה, וגמר הניצוח לגבורים הם הגבורים אשר לדוד דנשבתח בגבורה עצמיות כגבורת ארי' וכמה שכתוב (שמואל ב יייז:יי) ד'ל'ב'ו' כלב האריי והוא מזרע יהודה דנקרא גור אריי והוא יגמור הניצוח עד שלא יצטרכו עוד למלחמה וכלי זיין וקרן וכמש"נ וכתתו חרבותם וגו', והוא בזביחת היצר לעתיד בקניגיון דלויתן ושור הבר שהם הב' יצרים דתאוה וכעס כמה שכתוב במקום אחר, ומעין זה היה לשלמה המלך ע בעולם הזה דנקרא בדה"י איש מנוחות ושלום ושקט בימיו שלא הוצרך עוד למלחמות וזהו השגת אור משיח בן דוד כמו שנתבאר לקמן דע"כ חשש שיוכל לתקן הכל ולהשיב הכל אל הקדושה, וזה הנשיאת נשים נכריות שבזה הוא עיקר ניצוח היצר דיוסף למנוע מביאת ארמית שעל ידי זה נתכסה כל קדושת הברית דישראל כמה שכתוב בעירובין [יי"ט א'] דממשכא ערלתי' ולא מבשקר לי' דקשורה בו ככלב שנקשר על ידי ששימש בתיבה (כמה שכתוב סנהדרין ק"ח:) היינו שלא השגיח בצער העולם ואמר שלום עלי נפשי, וזהו על ידי הקישור הגמור בעונג הגופני לתאות נפשו לבד בלי שום כונה לרצון השם יתברך לקיום המין, ובביאת ארמית אין שם מציאות לקיום המין דהרי אין קרוי בנך אלא בנה (יבמות י"ז.) ואינו אלא התקשרות ככלב לתאות נפשו לבד, וזהו כיסוי והעלם לקדושת המילה המעיד בבני ישראל שאצלם הכל בקדושה אבל באמת גם המשוך נקרא מהול ואין צריך לחזור למולו אלא משום מראית העין אין ניכר אבל מכל מקום גם הוא לא יצא מכלל קדושת בני ישראל באמת, ורק אברהם א ע שהוא תחלה לגרים (חגיגה ג'.) כי מתחלה היה לו שם גר דעכל אחד יעקב אשר פדה את אברהם דמצד יציאת יעקב ממנו זכה גם הוא אחר כך לשם ישראל וכמה שכתוב (ב"ר פס"ג) דגם אברהם נקרא ישראל, ומכל מקום הוא לא נימול לח' רק כשהיה גדול ועל ידי חכמתו והשתדלותו זכה לקדושת הברית וכדרך גר המתגייר, ואם אינו בתולדה כך ובעצם רק על ידי ההשתדלות אפשר שיגיע לו קלקול גם כן ע"כ הוא לא מבשקר לי', אבל באמת בני ישראל הם בעצם ותולדה כך דמבטן לשמך נימולים ובלא בחירתו כלל ודבר שהוא בעצם אי אפשר להשתנות כלל כמו שאי אפשר לאדם להשתנות לבהמה ואין הערלה נקראת אלא על שם אומות העולם, (נדרים ל"א:) ואחר שזכה אברהם למילה נתבשר בלידת יצחק שהוא הראשון הנימול לח' והוא מדת הגבורה שבעולם בכבישת היצר, ומזה נמשך הפיכת סדום שהיתה מלאה זוהמת היצר

בתאות כמו שאמרו ז"ל (נזיר כ"ג.) על פסוק כי כולה משקה, ושם היתה טמונה נפש דוד המלך ע כמה שכתוב (ב"ר פמ"א) היכן מצאתיו בסדום דזה לעומת זה בשליטת האדם באדם כפי תוקף הקדושה כן הוא תוקף הקליפה המקיפה דע"כ כל הגדול יצרו גדול הימנו, וניצוץ קדוש דנפש דוד המלך ע שהוא עיקר גבור המנצח וכמה שכתוב על פסוק ולבו חלל שהרגו ליצר רע (ירושלמי ברכות פ"ט) והוא הזובחו גם כן לעתיד היה משוקע במעמקי הרע של תוקף היצר רע בתכלית תוקפו וגבורתו עד שלא היה עולה על דעת שום אדם שיש שם מציאות שום ניצוץ קדוש כלל ושום מציאות קדושה בהיותם מלאי זוהמא בתכלית התוקף דתאוה גופנית, וע"כ נקרא בלשון מציאה שהיה כמציאה הבאה בהיסח הדעת, וקודם הפיכת סדום מסטרא דגבורה ואש דיצחק שהתעורר להתגלות בעולם לא היה מציאות להתגלות דבר זה כלל שאף במקום תוקף תאוה כזו יש מציאות קדושה, רק אחר שנהפך ונתחלש אותו תוקף דרע אז התחיל להתגלות מעט הקדושה בכונת בנות לוט לשם שמים ואף שגם זה (לא) היה עדיין בלא זוהמא מכל מקום כבר נתגלה קצת כונה לקיום המין במה שאמרה ואיש אין וגו' שהוא כונה לשם שמים, וזהו התחלת התגלות קדושת אור דדוד המלך ע שהוא המאיר דבר זה דכל חושך לא יחשיך ממך וגם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי כי מלכותו בכל משלה ובכל מקום יש קדושה ונפש הישראל י אחוזה באותה ניצוץ הקדושה דאתם הדבקים בד' וגו' שאין יכול ליפרד כלל, ובימי שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא (זוה"ק חלק א' רכ"ג.) להיות לילה כיום יאיר חשב לתקן לגמרי כלעתיד שיהיה אור הלבנה כאור החמה שלא יהיה לו עוד האפלה והעלם כלל גם למראית העין כשאפילו יעשה מה שיעשה כל רואיהם יכירום כי הם זרע בירך ד' ומבשקר לי':

וזה היה גם כן ענין שמשון המיוחד בגבורה היותר עצומה שבכל הנפשות מישראל, ובודאי הכתוב לא ישבחו אלא בגבורה האמיתית שהיא כבישת היצר שהיה בו בתולדה ובשרשו דע"כ היה נזיר אלקים מן הבטן וגידול השערות כנזיר דנקרא קדוש הוא המורה התגברות הגבורות הקדושות על שונאי ישראל, והוא מזרע דן שנקרא גם כן גור אריי שיש בו גם כן כח הגבורה בעצם ולא בקרן לבד, וע"כ חשב גם הוא לתקן הכל שיבולע הרע מן העולם על ידו לגמרי היינו שיבורר קדושת ישראל והבדלתן מן העמים אפילו משתקע למקום שמשתקע אי אפשר שידח לגמרי חס ושלום, וזהו קדושת שבט דן המאסף לכל המחנות ומחזיר כל האבדות והאובדים והנדחים למקורן ואעל פסוק שהוא הירוד שבשבטים והיה הענן פולטן (תנחומא תצא) כאלו הם חוץ למחנה ישראל ושאין להם אחיזה גם באור המקיף שהוא מקיף לכל הכנסת ישראל, והיינו לפי שבהם היה

מושרש גם כן ענין ההסרה מאחר השם יתברך וכמו שאמרו ז"ל (שוחר טוב ק"א) על פסוק פן יש בכם משפחה או שבט וגו' זה שבט דן שהם התחילו בפסל מיכה, וא' בתדבן אדם(פכ"ה) מיכה בעט באנכי שהוא שורש היהדות דע"כ לא נאמר בלשון ציווי דאמונה לא שייך לצוות דאם אין מאמין בהשם יתברך אם כן איך ישמע למצותו ומה מקום לציויו אבל כל זרע ישראל מאמינים בני מאמינים (שבת צ"ז.) והבועט באמונה נראה כיוצא מכלל הכנסת ישראל וכאלו אינו מזרע ישראל, אבל זהו רק למראית העין בעולם הזה שהוא עלמא דשקרא שאין האמת ניכר, אבל השם יתברך שומר אמת לעולם דלא ידח מהם נדח, ולפי שמקום היצירה לחוץ היא מצד היושר שבמקום הירוד וסוף הקומה יש אחיזה לחיצונים ועמלק הוא שהלך והוציאן מחוץ לענן כמו שאמרו ז"ל (תנחומא שם) והוא ענין רגלי' יורדות מות הידוע שכל האחיזה הסוף כל דרגין מקום הרגלין, ושמשון דאמו מיהודה (כמה שכתוב במדבר רבה פ"ו) שחיברו למקום הראש ונעשה בסוד עגולין חשב לגלות אור העיגולין דאין בעיגול רגלין ומקום יציאה לחוץ ואחיזה לחיצונים כלל, כי כמו שמצד שליטת אדם הבליעל יש שם כח ההסרה מיהדות לגמרי כך זה לעומת זה בקדושה שם כח ההכנסה לקדושה לגמרי אפילו מקומות היותר ירודים כשיתגבר כח האדם דקדושה דיבורר שהכל בקדושה וכל שליטת האדם דבליעל היה לרע לו, וזה כל כח שמשון דאפילו בעת כשלונו וכשתפסוהו פלשתים עד שגרמו מיתתו רבו אשר המית במותו מאשר המית בחייו דגרם בזה ניצוח הרע עוד יותר מבורר דבר זה יותר דנפש מישראל אפילו ישתקע במעמקי הקלי' הכל הוא לרע להם ואפילו מי שאינו יכול לתקן בחייו כלל כי הגיע לגדר חילול השם דצריך עכמה פעמים למיתה הממרקת (כמה שכתוב יומא פ"ו.) סוף הכל במותו יקח הכל ויאבדו הם וכל אשר להם ונפשו דקדושה תצא ממאסרה ותשוב לאחוזתה ולמקור חוצבה, אלא שהוא חשב לתקן זה בחייו דאם זכו אחישנה אעל פסוק שלא הגיע הקץ עדיין כי נפיש זכותי' ובגבורתו העצומה יכבוש השאור שבעיסה לגמרי וממילא יבוטלו גם כן שעבוד כל הגליות דהא בהא תליא:

וזה נקרא שהלך אחר עיניו, (סוטה ט:) דבמשיח נאמר והריחו ביראת ד' ולא למראה עיניו ישפוט וגו' שאין לו שום כח משלו שזרעא דדוד נמשל ללבנה דלית לה מגרמה כלום והוא עולמיתא שפריתא דלית לה עייניו, מה שמשון דנקרא על שם שמש ומגן וגו' (שם י'.) דזהו ענין רגלי' יורדת וגו' שרצה לומר אחיזה וקצת שייכות עם אומות העולם המונין לחמה (סוכה כ"ט) אלא שהם תולים הכל בכחם ועוצם ידם לבד והוא ידע דכל כחו מהשם יתברך ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, אבל מכל מקום חשב מאחר דשרשו כך חלק אלו"ק ממעל והשם יתברך קראו בשמו (סוטה שם) הרי הוא בכח גבורתו שחלק לו השם

יתברך יכול לנצח הכל, וזה רצון השם יתברך שיהיה הכל בהשתדלות אדם ושיהיה בכחם לזכות לאחישנה נגד העת שקבע השם יתברך כי זהו כח הבחירה שיסד בעולם הזה, אבל באמת כל כח הבחירה הוא רק מצד העולם הזה אבל כשמגיע לברר האמת הרי מגיע לבירור זה דלא בכח יגבר איש וברוב חילו לא ימלט אפילו שמשון שהוא הגבור שבישראל והיה לו תכלית כח הגבורה של השתדלות אדם שאפשר במציאות אבל כשאני לעצמי מה אני, ורק עין ד' אל יריאיו למיחלים לחסדו היא המאירה לו ולא עיני עצמו וע"כ אמר יעקב (אע"ה) לישועתך קויתי ד' שרואה ששוא תשועת אדם בהשתדלותו רק צריך לייחל ולקוות לחסדו וישועתו יתברך, וכמה שאמר גם כן שמשון אחר כך זכרני נא וחזקני וגו' ואנקמה נקם א' מב' עיני כשבא אחר כך אל האמת ותכלית הבירור שרצה בו ונתגלה לו דכל טעותו היה מה שתלה בזכות עצמו והשתדלותו ואף דגם עתה אמר זכרני דמשמע דרצה לומר בזכותו וכמה שכתוב בפרק חלק (צדיק גמור:) אנחמי' שאמר זכרה לי וכאמרם ז"ל (סוטה שם.) דאמר זכור וכו' הוא על דרך שאיתא ביומא [ס"ט ב'] לפי שיודעין בהקב"ה שאמיתי הוא וכו' הכי נמי אמר האמת דודאי לא לחנם נשתבח בגבורה שהיה לו תכלית הגבורה האמיתית בכבישת היצר כפי האפשר בכח השתדלות אדם, אבל מכל מקום הכיר עוד דכל זה אינו כלום עדיין בלא חיזוק השם יתברך ולא ברוח ולא ברעש ולא באש ד' היינו במיני השתדלות אדם בתוקף מצד עצמו דאל יתהלל וגו' וגבור וגו', והני ג' נגד הני החכמה ברוח כדש"נ רוח חכמה והעושר ברעש דבעשרו מרעיש הארץ והן אותן אתוון והגבורה באש שהוא מסטרא דידי' ואין להתהלל כאשר חושב שהוא שלו דאז הוא בתוקף, וע"כ נקראים בכל הני שמות רק בהשכל וידוע אותו דהכל מהשם יתברך ואז הוא קול דממה דקה שאין לו במה להרעיש כלל, ואחר הידוע אותו שפיר יתהלל דלאחר ברכה וההכרה דהכל מהשם יתברך הארץ נתן לבני אדם, וע"כ משביקש חזקני אמר זכרני גם כן כי אחר שהקב"ה עוזרו אז שפיר הוא יכול לו והקדוש ברוך הוא קורא על שמו, וכדרך האב המנסה את בנו קטן באיזה דבר חכמה ומשים לפניו הכל רק משייר כחוט השערה ואף על זה פותח לו פתח בדברים ורוצה רק שהתינוק יוכל לעמוד על הדבר ויגידה לו בענין שיוכל לקראה על שם התינוק ולהתפאר שהוא הגידה אעל פסוק שהכל היה ממנו, וכך השם יתברך רוצה להתפאר בבניו כמש"נ ישראל אשר בך אתפאר ובמקש שהם ישתדלו כדי שיהיה נקרא על שמם אעל פסוק שהכל ממנו וכמש"נ גם כל מעשינו פעלת לנו, וכמו שאמרו ז"ל (שי"ר פ"ה) פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח וכו' כי רוצה רק שיקרא על שם האדם, ולפי שהוא גם עתה הקדים זכרני ויחזקני אף דידע דצריך לישועת ד' וזולת זה שוא כל השתדלותו

והכל ממנו מכל מקום לא דחה הקודם, וע"כ אמר נקם א' מב' עיני דהרגיש שהיה במשפט לפי שהלך אחר עיניו כנזכר למעלה, (עד כאן נמצא המאמר הקדוש הזה בכתי"ק):

לסיום הש"ס

בס"ד לסיום הש"ס

הנה התחלת הש"ס ברכות במצות קריאת שמע ותפלה וברכות שהוא הדבור לנוכח השם יתברך וההכרה הברורה באמיתות השם יתברך, הוא כטעם ראתה שפחה על הים וכו' (מכילתא וזוה"ק בשלח) שבהתחלה שמתחיל איש היהודי ליקרב לדברי תורה השם יתברך פותח לו אור גדול, וכמה שכתוב (שבת פ"ח:) ומאחר שבדבור ראשון יצתה וכו' הוציא הקב"ה טל וכו' כי דבור ראשון הוא פתיחת אור גדול ואחר כך מוריד טל שהוא האפלת האור, כי הטל הוא רק כשאין אור השמש וכמש"נ וחם השמש ונמס רק אצל השם יתברך טל אורות טליך שהוא מלא אור שבו עתיד להחיות המתים, פירוש כי אמרו ז (שם ל"א.) אמונות זה סדר זרעים ואמונה היינו כשאינו מבורר לעין שצריך רק להאמין וכידוע דאמונתך בלילות אבל ביום נקרא אמת שמבורר לעין, והיינו דהגם בהתחלה נראה כאלו נפתח אור גדול להשם יתברך יש מעמקים גדולים ואור למעלה מאור עד שזה חושך לנגדו והשם יתברך רוצה להרים האדם בכל עת למעלה מעלה ומיד בלכתו מההתחלה האור הזה מתרגל אצלו ושב לחושך ואמונה, והולך כך כל הסדרים עתך זה סדר מועד ואמרו ז (ירושלמי ברכות פ"ט) כל הקובע עתים לתורה מפר כו' כי באמת צ"ל לא ימוש וגו' ולהיות הקדושה בתמידות ולא רק בשבתות ויום טוב בלבד רק בהתחלה שואלים עכמה פעמים קבעת עתים לתורה דמזה לא יפחות עכמה פעמים פרק אחד שחרית כו' קיים לא ימוש (מנחות צ"ט:) וכן הולך בהעלם עד הסיום בסדר טהרות כי הטומאה הוא הגרוע מהכל שישנו בנגיעה בעלמא ואפילו באויר [בכלי חרס ואוהל], כמה שכתוב (סוכה נ"ב.) דוד קראו טמא וידוע שהוא מדרגא אחרונה שבטובה והשיג מדריגה אחרונה שברע וכמה שכתוב בספר יצירה אין ברעה למטה מנגע והוא הגבר הקים עולה של תשובה (מ"ק ט"ז:) להיותר רע שבעולם יוכל להתקרב, וההיפך טהרות הוא המדריגה היותר גדולה בתואר דעת שפירוש רש פרשת תשא רוח הקודש כדרך שאמרו ז"ל (חגיגה י"ד.) על רבי עקיבא כלך אצל נגעים ואהלות ששם צריך חכמה גדולה, ורבי עקיבא הוא מעלת החכמה שאין למעלה ממנו בכח אנושי כדמשמע בפרק קמא דבבא בתרא [דף י"ב] כי היה גדול גם ממשה רבינו עליו השלום בחכמה כמה שכתוב במנחות (כ"ט:) ובחכמה כזו יוכל להשיג סדר טהרות על בורי', ובסיומה מתחיל שנית

ברכות חוזר ומאיר אור ברור בהכרת הנוכח בקריאת שמע תפלה וברכות ביתר שאת מבפעם ראשון, ומיד אחר ההתחלה שנית חוזר לאמינות זה סדר זרעים שמתעלם כי הרגל נעשה טבע ואוכמא היה לגבי' וחוזר להתחדש כטעם מלוי הלבנה וחסרונה בכל חודש, ולכן סיום התלמוד בנידה כמה שכתוב בנידה (ל"א:) בטעם הטומאה כדי לחבבה על בעלה שלא יהיה בהרגל שאין מרגיש התחדשות נועם, וזהו עיקר כל התורה כולה ההשינה ממדריגה למדריגה בביאה ויציאה כטעם לא אוכל לצאת ולבוא שאין מרגיש התחדשות אור רק על ידי היציאה, וטל של תחיה היינו שאין צריך יציאה רק טל אורות טליך שבאמת יש אור רק שעל ידי ההרגל שב להעלם וכנ"ל דנעשה אמונות הברור הגמור שב להיות כהעלם וחשכת ליל:

וזהו טל של תחיה כי עיקר המיתה הוא גם כן דבר זה יציאה על מנת לבוא, ומתים שעתידים לחיות אין חוזרים עוד לעפרם (סנהדרין) (צ"ב.) כי אין צריכים עוד יציאה כי יהיה אור הלבנה כאור החמה רק יהיה על ידי ההרגל עצמו שב להעלם ועל ידי זה חוזר ומתחדש שזהו טל תורה מחייהו היינו דזהו שורש התורה הגלוי אחר ההעלם וכמה שכתוב (גיטין מ"ג.) אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל כמו שאמרו ז"ל (שבת ס"ג.) למשמאילים בה וכו' שבה עצמה יש הכל אור וגם האפלת אור וברישא חשוכא והדר נהורא, ולכן יש תורה שבכתב ותורה שבעל פה כטעם ימי נידה שהוא מסודר בטבע הבריאה וימי זיבה שהוא בלא עת נידתה וכמה שכתוב התוספות בפרק קמא דנידה דאין אשה קובעת וסתה אז שאין רגילה לראות אז, ולכך הצריכה תורה אז ז' נקיים רצה לומר בירור גמור שכבר נתנקית ממנו כי כל בירור הוא מז' מדרגות מראש עד סוף כטעם מזוקק שבעתים, כי ימי נידה היינו מה שיצר לב האדם רע מנעוריו בבריאה על ידי השם יתברך שברא יצר הרע, והגם דבשעת מעשה מרוחק ז' ימים היינו כל הז' מדרגות בסוף מטהרת גם בלא ז' נקיים רק ברגע א' נקי' ועל ידי טבילה במים שהוא דברי תורה כטעם בראת תורה תבלין כמה שכתוב (ברכות ט"ז.) מקיש אהלים לנחלים וכו', ובתורה תרי"ג מצות תרי"ג עטין איך להנצל מרשת היצר שרוצה להתפשט יותר מכפי מה שנברא שהם י"א ימי זיבה שמתחילים תיכף אחר רגע אחרונה הנקי' מימי נידה, והם י"א כידוע בסוד י"א סממני הקטורת כי ברע מראשית עומק המחשבה עד סוף המעשה הם י"א מדרגות, [מוסיף א' על הקדושה כי גם בקדושה יש עוד א' עומק ראשית לכל והוא השם יתברך אין סוף בית הלל כמש"נ כי ממך הכל וגו' רק שאינו במנין כי לפני אחד מה אתה סופר ומאחר שמגיעים לעומק ראשית זה הכל אחדות גמור ואין כאן מנין י' כלל, מה בעומק רע הוא גם כן בחשבון מאחר שהוא בפירודא כנודע ואין

כאן מקומו], והם בלא עת נידתה התפשטות יותר ממה שהוקבע בטבע מנעוריו, ובג' ראיות אתחזק לרע וצריך ז' נקיים כי ז' מדרגות הם במעשה ועיקר הנקיון הוא במעשה שזה גורם קדושה גם לג' ראשונות שהם במוח ולב דעלייהו אתמר הנסתרות לד' אלקינו, ורק הנגלות לנו וגו' להשתדל בתרי"ג מצוות עשה ולא דמי שכולם במעשה על ידי זה מתקדשים גם הג' ראשונות דמחשבה ורצון של התפשטות שבלא עת מתטהר הכל, וזהו התורה שבכתב שהשם יתברך רוצה מבני ישראל רק מה שהיא מצידם התפשטות שיכול להתפשט הרע בקרבם הם לא יניחוהו ויתקנו שלא יוכל להתפשט, אבל בנות ישראל הן החמירו על עצמן (אין ניכר תי' א') שגם על טיפה א' שלא הוחזקה עדיין וגם על ימי נידות שהוא היצר רע שמנעוריו בבריאה רוצים לעקרו מכל וכל למנות ז' נקיים להיות קדושים ופרושים מכל עיקרו של יצר רע, וכמו שעשו אנשי כנה"ג ביצרא דע"ז (סנהדרין ס"ד.) והוא על ידי חנני' מישאל ועזרי' כמה שכתוב בפרק חלק (צדיק גמור:) שנסתרסה על זה בימיהם היינו שנעקר יצרא דע"ז וכמה שכתוב בשיר השירים רבה (פ"ז) שהם עקרוהו והיינו כמה שכתוב (כתובות ל"ג:) אלמלא נגדוהו וכו' עיין שם בתוספות דאנדרטי הוה ולא היה בדין למסור וכל אחד בשיר השירים רבה (שם) דיחזקאל אמר להם חבי כמעט רגע והם אמרו שרוצים לקדש שם שמים, ועל ידי ההוספה על דברי תורה היינו החומרא דבנות ישראל לישב ז' נקיים גם על יצר רע שבתולדה לעקרו מכל וכל, כי עם ידי קדושת המעשים בתורה שבעל פה בגדרים וסייגים הנוספים על דברי תורה היינו שלא להניח היצר הרע ליקרב כלל כטעם לך אמרינן נזירא וכו' (שבת י"ג.) במשמרת למשמרת שלא יוכל ליקרב בזה מוליד גם בג' ראשונות דמחשבה ורצון שאין נוגע כלל, והם הגורמים זביחת היצר רע לעתיד מכל וכל כמו שנזבח היצרא דע"ז בימי אנשי כנה"ג שהם התחלת התורה שבעל פה כמה שכתוב במקום אחר והם אמרו (אבות פ"א) עשו סייג לתורה ומהם התחלת הגדרים והסייגים, והסוף של תורה שבעל פה שהוא חדושי חכמי ישראל בתורה יהיה בימי בן דוד במהרה בימינו, ויצרא דע"ז הוא ראשית והתחלה דיצר רע ויצרא דעריות הוא הסוף ואז יהיה נעקר הכל על ידי סגול קדושת המחשבה דבור ומעשה בתורה שבעל פה בעולם הזה יהיה כטעם מי מושל בי שגם היצר רע שברא השם יתברך כמה שכתוב (קידושין ל':) בראתי יצר רע הם מושלו לעוקרו מן הלב לגמרי: **ולכך** נסמך תדבן אדם כל השונה הלכות וכו' לחומרת בנות ישראל במגילה (כ"ח:) ובברכות (ל"א.) אין עומדין להתפלל מתוך דבר הלכה קאמר בגמרא הך דבר הלכה, כי התפלה הוא הדבקות שאין דבר חוצץ ומסך מבדיל שהוא היצר רע בינתיים זה נעשה על ידי דבר הלכה זו דחומרת בנות ישראל, והלכות נקרא תורה שבעל פה כמה שכתוב

במקום אחר על מאמרו ז (בכריתות י"ג:) דבר ד' זו הלכה כי דבר היינו תורה שבעל פה שבדבור ולא בכתב וכל השונה הלכות מובטח וכו' שהעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתי' וכו' (ברכות י"ז.) כי נעקר היצר רע מתאות העולם לגמרי, ולכך סיום מס' נידה במאמר תדבן אדם כל השונה וכו' והתחלת המסכת שמאי אומר וכו' ובהלכה שהוא מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, כי כל מס' זו י' פרקים היא כוללת קומה שלימה מראש ועד סוף שאין דבר שבקדושה פחות מי' כנודע ופרק א' הוא נגד שורש הנעלם שבראשית המחשבה, ונודע דשמאי והלל נקראים אבות העולם בעדיות (פ"א מ"ד) ובמדרש וברעל מנת כי הם כמו אבות תרין דרועין ימין ושמאל כנודע, ושמאי הוא שורש הדין (זוה"ק ח"ג רמ"ה) שמשם נמשך הנידות שהוא ההרחקה מעל שולחן האב חס ושלום אך באמת זהו מקולי בית שמאי כי הוא ירידה שהיא לצורך עלי' וכנ"ל כדי שתהא חביבה וכו' והוא על הרעה מעין הטובה זהו שורש והתחלת דבר זה של נידות והרחקה משולחן המלך יתברך שמו, ולכך מתחיל בדין מעת לעת שקודם הנידות כידוע שמדריגה הראשונה נקרא אין ומדרגיה ב' הוא התחלת היש ומחשבה הנגלית במוח, אבל הראשית היא עד שלא נגלה במוח גם כן קודם שבא לידי גלוי דיש מאין זהו טומאה דלמפרע שבשורש ומצד שמאי אין כאן טומאה למפרע כי באמת בראשית המחשבה גלוי סוף המעשה שהוא אדרבא כדי לחבבה, רק מצד מדת החסד הוא להיות גם בהוה טוב ואין מסתפק במה שיהיה בסוף אגלאי מילתא למפרע לטוב ולכך גם השורש הגם שהוא דבוק בסוף [כידוע דהכל בסוד עיגולים ובעגול הוא נעוץ הסוף בתחלת והכל אחד] מכל מקום מצד החסד גם בזה יש חסרון ואינו בשלימות, שהרי השורש של מחשבה זו דירידה שלצורך עליה הגם שגלוי שעיקר השביל העליה שבסוף מכל מקום הרי יש במחשבה שיהיה ירידה לצורך עליה ומצד החסדים טובים השם יתברך כל יכול שיהיה עליה גם בלא ירידה, ולכן גם שורש מחשבה זו יש בו חסרון לדברי הלל אבל גם חסרון זה וטומאה דמעת לעת בודאי היא גם כן צורך עליה כדי לחבבה וכו', והגם דלבעלה ל"א רק לקדשים פירוש דבאמת בדבר שהוא אין איך שייך חסרון דרך משל הנפילה לאדם מתחיל במוח ואחר כך בלב ואחר כך בכלי המעשה חס ושלום אבל בשורש הנעלם מהמחשבה שבמוח שאין גלוי לאדם עצמו איך שייך שם טומאה ורע חס ושלום, רק לקדשים אתמר פירוש דקיימא לן מעלין בקודש (ברכות כ"ח.) כי כל דבר שבקדושה אינו עומד רגע אחד במדריגה אחת ולעולם הוא מתעלה, והתחלת הנפילה הוא כשאינו הולך למעלה רק עומד במדריגה אחת זהו החסרון והטומאה שיש באין הקודם לישות שבמוח דלגבי קדושה מקרי חסרון, ולפי שאי אפשר לנפילה במוח אלא אם כן יהיה

מקודם החסרון בשורש הנעלם של המחשבה והיינו שכל זמן שהוא מתעלה ממדריגה למדריגה החשק מתגבר והמוחין מתחזקים, ואין כושל כלל רק ההתחלה הוא הרישול מלהתגבר לעלות בסולם מעלה מעלה רק עומד כמו אתמול כן היום כן למחר על ידי זה בא הנפילה במוח לחשוב גם כן מחשבת חול ובטלה וממנו נמשך לרצון שבלב וכו', ונמצא על ידי זה הוא הנפילה והירידה שלצורך עליה ובענין אחר אי אפשר ולכך גם זה עצמו מכלל הירידה שלצורך עליה כדי לחבבה וכו' כיון דאי אפשר לירידה בענין אחר, ונמצא כי באמת חסד גדול דברי הלל שמתקן גם הימים הראשונים שהיה נראה כעומד על מדריגה אחת שבאמת גם אז היה הולך למדריגה יותר גדולה כיון שגם הימים ההם נחשבים בכלל הירידה שלצורך עליה וכל דבר נקרא על שם תכליתו וגם בימי הירידה נקרא עולה באמת, וסיום הפרק הוא בענין הבדיקות שהוא התחלת גלוי היש מאין שעל ידי הבדיקה מתגלה הנעלם והוא סוף מדריגת האין הכח שבו להוציא היש, ובזה מתחיל פרק ב' כל היד פירוש יד הוא כח הפועל של השתדלות אדם וזרוע בשר, וכל היד פירוש כמו עונה אמן יש"ר בכל כחו (שבת קי"ט:) פירוש אמן יש"ר הוא התגלות כבוד שמים לעין כל שלכך תקנו בלשון ארמי שיבינו אף נשים ותינוקת [ולכן א' תוספות (ברכות ג'.) גם כן כדי שלא יבינו מלאכי השרת כי מלאכי השרת מקטרגים על התגלות אור השם יתברך לעין כל חי בישות ולא במדרגות אין דלכן קטרגו בבריאת אדם ובמתן תורה כמה שכתוב במק"א] והוא אור השם יתברך הגלוי לכל והיש מאין בזה מתחיל כח אדם והשתדלות וזהו בכל כחו בכל מיני השתדלות, וזהו כל היד המרבה לבדוק וכו' ובדיקה הוא בחכמה כמה שכתוב בחכמה אתברירו על ידי השכל הוא בודק ובורר הטוב מן הרע:

וידוע כי נפש רוח ונשמה הם כנגד מוח לב וכבד, ואנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא דמשמע גם בהוה והיינו דהתחלת הרע בלב כמה שכתוב בהרואה (ס"א.) דיושב על מפתחי הלב, וידוע דזה לעומת זה עשה אלקים וגם התחלת השתדלות הטוב הוא בלב ואיך שייך השתדלות במוח, אך באמת מצינו גם כן חכמה חיצונית רצה לומר ואמרו ז (ריש חלק) הקורא בספרים חיצונים וכו' משמע שיוכל לקלקל גם המוח חס ושלום והיינו דודאי מצד דביקות המוח בעילתו שהוא יש מאין אין שייך בו קלקול רק מצד התחברותו גם כן למטה אל הלב, וכשאינו פונה אל עילתו רק פונה למטה אז שייך חסרון בו כידוע דאתערותא דלתתא מוליד אתערותא דלעילא וכן הרצון שבלב מוליד מחשבה שבמוח כשחושק בלב לאיזה דבר אז גם כל מחשבות מוחו לדבר ההוא, [וזה צור ילדך תשי שמתישין כח פמליא של מעלה] וכשחושק לרע חס ושלום כן מחשבת

מוחו אבל העיקר באמת נמשך מן הלב וכמו שאמרו ז"ל לא עבדו על זה אלא כדי להתיר עריות (סנהדרין ס"ג:) כי עכו"ם מוחם מזוהם באמת ובעל זה יש גם כן חכמות גדולות של הורדת השפע ומיני כישוף והיא חכמת בני קדם כנודע, וישראל שעמדו על הר סיני וקבלו התורה שהיא חכמת השם יתברך פסקה זוהמתן (כמה שכתוב שבת קמ"ו.) ונשמה שנתת בי טהורה היא ששורש החכמה שבמוח טהורה מכל זוהמא רק שנמשך אליה מבחוץ על ידי התאוה שבלב, [כמו שהמשילו בסנהדרין (מ"ד.) חטאי ישראל לאסא דקאי ביני חילפא שהשורש הוא אסא גם אחר החטא, מה אצל העכו"ם השורש הוא רע שכמו שהתורה הוא שורש לכל נשמות ישראל כנודע כן זה לעומת זה בחכמת כל בני קדם יש שורש לכל נפשות העכו"ם] ולכן אמרו (ע"ז י"ז.) כל דפרוש ממינות מיית דכל באיה וכו' וכן מעריות דאביק בה דמיא למינות (שם) כי עם ידי תוקף החשק בעריות מתקלקל גם החכמה שבמוח כמו שאמרו ז"ל בסוטה (ג'.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס רוח שטות, כי השתדלות אדם באמת היא רק בלב וכשהקלקול עד שם אז מועלת התשובה שהיא גם כן בלב וכמש"נ ולבבו יבין ושב, ובדבר שקלקל בו מתקן אבל כשהקלקול בחכמה שבמוח לשם אין מגיע כח התשובה שעיקרה בחרטת הלב ואם ישובון השם יתברך חפץ לבלתי ידח וגו' לא ישיגו וכו' בזה הוא התיקון, כי המיתה הוא פירוד ההתחברות וכשהמוח בפני עצמו ואין לו התחברות עם הלב אז הוא טהור ואין בו שום חסרון, ולכך כל היד המרבה לבדוק בנשים וכו' כמה שכתוב (יומא ס"ו:) אין חכמה לאשה אלא בפלך פירוש פלך הוא שטוה בו שהוא מעשה ידיה שהאשה עושה לבעלה כידוע שהאשה יורדת להיות ראש לשועלים כטעם אין אשה אלא לבנים (כתובות נ"ט:) והיא חכמת שלמה שנקרא חכמה תתאה שנאמר ויחכם וגו' שהיה יותר חכם מזה ומזה והיה מעלתו מצד הפחותים ממנו ולא מצד עצמו, ונמצא עיקרו הוא רק מצד התחברותו למה שלמטה והחכמה הוא במוח שהוא הראש והגילוי ומעשה ידיה הוא סוף הגלוי וחכמתה הוא רק בזה, פירוש במה שלמטה היינו שכל חכמתה נמשך רק כפי הרצון שבלב ופעולת כלי המעשה וכמה שכתוב ויבן שנתן בה בינה יתירה (נדה מ"ה:) שהבינה שבלב מתגבר בה על החכמה עד שהחכמה נמשכת אחריה להיות מחשבת רק במה שחושקת בלב, ומצד הזה הבדיקה וההשתדלות אדם טובה עד למאוד לתקן גם במוח שכאשר משתדל בלב וכלי הפעולה אז גם המחשבה מן הצד שנמשכת אחר הלב מן הצד הזה היא מתתקן, ולעולם מקום ההשתדלות הוא רק בלב רק מצד הזה הוא ההשתדלות למוח היינו שהרע הנמשך בו מן הלב לא יהיה נמשך כאשר יכוף את הלב להיות רוצה רק בטוב ושלא לבחור ברע בשום פעם, אבל להשתדל במוח עצמו

היינו בחכמתו לתקן החסרון שבחכמת מוחו על זה אמרו ז"ל (סנהדרין ל"ח:) אפקורס ישראל כל שכן דפקר טפי וכמה שכתוב (שבת פ"ח:) למשמאילים בה סמא דמותא, שבה עצמה הרוצה לטעות יבוא ויטעה כמה שכתוב ז"ל (בראשית רבה פ"ח) שאמר כן השם יתברך למשה כי בתורה שבכתב שזהו בחי' דכורא א"ל כתוב והרוצה וכו' וכמו שאמרו ז"ל (תנחומא תשא) דאו"ה עתידין לומר אנו ישראל שגם הם מאמינים בתורה שבכתב ומביאים ראיות ממנה לאמונתם כפי טעותם, רק השם יתברך יאמר מי שיש לו מסטורין וכו' שבתורה שבעל פה ומשנה שם הוא הבדיקה בנשים המשובחת לכל יד המרבה שהתורה שבעל פה היא חכמה הנובעת מלבות בני אדם חכמי ישראל האמיתים ונמצא בא על ידי כוחם והשתדלותם, ושם הוא הבירור כמה שכתוב בחכמה אתברירו היינו בחכמה תתאה שעל זה נאמר ויחכם וגו' מכל בני קדם שניכר יתרון של זה לעומת זה, כי גם אם ירבו גם או"ה להתחכם אלף פעמים בדברי תורה חכמת שכלם אינו נקרא כלל תורה שבעל פה ומסטורין של השם יתברך כי אינו אמת, ואין נקרא תורה שבעל פה אלא החכמה הנובעת מלב קדושי ישראל כי החכמה המתחדשת מלב החכם היא נמשכת גם כן אחר הלב, כידוע פירוש אליבא דר' פלוני אליבא דרבנן אלייהו וכו' בכל מקום בגמרא רק כפי לב ר' פלוני שכפי לבו כך הוא חכמתו ודעת שכלו, דרך משל שמאי היה קפדן כדאיתא בשבת (ל"א.) היה מחמיר בכל דבר וגודש הסאה והלל שהיה ענותן וטוב לבריות היה מקיל לעולם [חוץ מו' דברים שהם הו' קצוות כמה שכתוב במקום אחר אכ"מ] וכן כל כיוצא בו, וכל שבודק הגב יותר החכמה מזדככת יותר, אבל באנשים תקצן כנ"ל דבה סמא דמותא על ידי רבוי הבדיקיה בתורה שבכתב עצמה במקום שאין יד אדם שלטת וכמו שאמרו ז"ל (יומא ע"ב:) למה זה מחיר וגו' ולב אין זה שיש בו תורה וכו', כי בלא יראת שמים שהוא הגדרת הלב מתאות רעות רק רוצה לשים השתדלותו בחכמה לבד על זה אמרו (יבמות ק"ט:) כל האומר אין לו אלא תורה אין לו, כי השתדלות הוא רק מחכמה ולמטה אבל בחכמה עצמה לא שייך השתדלות כלל ואין שייך לומר כלל יש לו על זה, ועל ידי זה מתפקר שלא להאמין בתורה שבעל פה רק בתורה שבכתב שהוא שורש החכמה וזהו למשמאילים בה עצמה, דרך משל הצדוקים והכותים שמאמינים בתורה שבכתב וכל מצה שהחזיקו בה הרבה מדקדקים וכו' (ברכות מ"ז:) אבל מדקדקים כפי דעתם בכונת המצות על דרך משל עין תחת עין מפרשים עין ממש ולפי דעתם מקיימים התורה בכל כוחם ובאמת על ידי זה יורדים לבאר שחת כי הם המבלים בני אדם חנם, ועיקר הטעות נמשך על ידי שחשבו שאין עולם אלא אחד פירוש כמו שאמרו ז"ל (מנחות כ"ט:) העולם הזה נברא בה' ועולם הבא בי', פירוש כידוע דב' אותיות ראשונות

של שם מורות על חכמה ובינה מוח ולב ובעולם הזה העיקר הוא שעה אחת זו תשובה ומעש"ט ובעולם הבא עיקר הוא קורת רוח שהוא במוח וכמו שאמרו ז"ל (קה"ר פ"ב) גם כן חכמה של עולם הזה הבל הוא לפני חכמה שלעתיד, והם אמרו אין עולם אלא אחד כי גם בעולם הזה לב אין ותורה מונחת בקרן זוית ואין צריך השתדלות בלב כי אין רבוי אחר רבוי אלא למעט שגם שהם מוסיפים שגם במוח יש השתדלות כל המוסיף גורע למעט על ידי זה השתדלות הראויה בלב וכלי המעשה כפי דעת התורה האמיתית ולכך באנשים תקצץ ואין כאן מקום להאריך עוד:

ולכך פתחו בגמרא פרק זה בחומר עון דהוז"ל ובזוהר גם כן ידוע תוקף חומרו ועד שאין התשובה מועלת חס ושלום, והיינו כנ"ל דהתשובה רק בלב והוז"ל נמשך מן המוח כידוע ועל ידי הרהור המוח הוא בא וכמה שכתוב בראשית חכמה דז'ב' בגימטריא ט' כי קלקולו במדה התשיעית כידוע, [וכמו ששמעתי גם כן על קנמון תשעה כי באמת הם רק י' סממנים נגד י' ספירות וד' שנתפרשו בכתוב צרי צפורן חלבנה ולבונה הם נגד עמודא דאמציעותא כתר תפארת יסוד מלכות שנגדם ד' לשונות שכי נדרשת (ראש השנה ג'.) אי היינו כתר שאינו יודע כלל, דלמא הוא תפארת שיש בו ספק ואינו מבורר, אלא הוא יסוד דרצה לומר דוקא כך ולא בענין אחר, ודהא הוא מלכות שנקרא זאת רצה לומר שמבורר לעין שוקאי הוא כך, ולכך החלבנה נגד יסוד שהוא עקשות דוקא כך וקנמון ט' היינו כשהעקשות נמשך מן החכמה הוא טוב והקנמון הוא המתקה לחלבנה הוא ט' שכחמה ויסוד היינו מעילא לתתא ומתתא לעילא ט' וההמתקה ליסוד הוא בחכמה] ובאמת זהו שורש היצר רע שנאמר עליו בראת יצר רע ועז"א אין אדם צדיק בארץ וכמה שכתוב (ויקרא רבה פי"ד) בעון מלא אפילו חסיד שבחסידים וכו', ובספר ראשית חכמה העיד על דורו וכמעט כולם נכשלו בזה העון, וידוע דכל עון שרוב בני הדור נכשלים גם פרנסי הדור וגדוליו נכשלים מעונו כמה שכתוב במקום אחר וכל אחד בדוה"מ שהיו בני עון זה כמה שכתוב שם (בנידה) בני מבול נינהו יצר לב האדם רע מנעוריו פירוש משרשו וכמה שכתוב במקום אחר בענין ישי מת בעטיו של נחש (שבת נ"ה:) כי עמיו אמר דהמלך ע בעון חוללתי בעון מלא כדחז"ל (ויקרא רבה שם) והנחש שהוא שורש היצר רע בעולם הוא בדבר זה לבד ולכך נקרא בעטיו של נחש, וזהו התחלת גלוי הנפילה כמו שהיה בבריאה ראשית המקלקלים בכלל העולם כולו דור המבול היו משחיתים זרעם, וכן בבני יעקב שהיה מיטתו שלימה התחיל הקלקול במכירת יוסף התצדיק שומר הברית שמזה נמשך קלקולו וכמה שכתוב במקום אחר בפרשת הצדיק אבד דשם נאמר הנחמים באלים וגו', ואז וירד יהודה ירידה לצורך עליה להוליד נשמת משיח אך היה ירידה מקודם שהוליד

ער ואונן שהשחיתו ותיקונם הוא רק לידת משיח שהוא יתקן לגמרי עון זה כמה שכתוב במק"א, ואיכות התיקון הוא רק כמו בתמר כדרך שאמרו ז"ל (סוטה י'.) איהו בקרי אתתי' בבוצינא וגם היא זינתה אך היה רק למראית עין נדמה שזינתה וצוה יהודה לשורפה אך באמת הגידה לאיש אשר אלה וגו' כי לא זינתה כלל עם איש זר וממנו הרה, וזה יהיה תיקון דער ואונן כשנתקנו על ידי פרץ וזרח גם כן הוא שנתגלה אחר כך שלא חטאו כלל, כי תשובה שהוא החטא וחרטה עליו אין מועיל בזה כנ"ל רק מועיל התעוררות השורש הטוב של בני ישראל ששורשו קבוע באמת במקום טהרה והחכמה אי אפשר להתקלקל כלל וטהורה היא הגם שנופו נוטה למקום טומאה מכל מקום השורש אי אפשר להתקלקל דאסא דקאי וכו' אסא קרו לי' (סנהדרין מ"ד.) והחטא היה רק למראית עין, וכן מכירת יוסף אמר להם אחר כך והאלקים חשבה לטובה וגו' ונמצא באמת לא מכרוהו לעבד רק להיות מלך כי כל דבר נידון על שם סופו ותכליתו ומאחר שהתכלית טוב גם כל מה שבינתים מיקרי נופו דרגא לעיקרו והכל טהור וטוב, ולכן ברא השם יתברך גם כן טבע הקרי בחלום שזהו כמו אונס דרחמנא פטרי' בכל מקום להודיע כי בדבר זה אין יד אדם שלטת להינצל ממנו כי דבר זה נמשך מצד החכמה שבמוח, וזהו מה שכתוב (קידושין ל':) בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין על ידי חכמת התורה שנתן השם יתברך לעצמו חכמת אמת מזדכך המוח וכמה שכתוב (ברכות י"ד.) כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן וכו', וידוע פירוש תבלין היינו להמתיק האוכל שממתיק היצר רע והיינו דבכח התורה להמתיק גם כן מה שכבר חטא בעון זה כמה שכתוב במקום אחר דבתשובה אין מתכפר אבל מתכפר בדברי תורה, כמה שכתוב במקום אחר על פסוק וכל יק"ר ראתה עינו אותיות קרי שעל ידי זה זוכה לראיית העין כענין ולבי ראה הרבה חכמה וכמה שכתוב במדרש (במדבר רבה פי"ט) אלו רבי עקיבא וחביריו שהם יסוד חכמת תורה שבעל פה כטעם ומתלמידי יותר מכולם (תענית ז'.) כמו דרך משל יעקב אבינו כשיראה צאצאיו אלפי אלפים תלמידי חכמים יתרבה חכמתו יותר, וידוע כל טיפה זרע יש בה כח חיוני שהרי יוכל להתהוות ממנו נפש חי' שלכן אמרו ז (נדה שם) שוחטי הילדים ואותו נפש הוא ניצוץ חיות מה ועיקר החיות הוא החכמה שהוא ראשית גלוי החיות וכמש"נ כולם בחכמה עשית:

וידוע מהאריז"ל כי הניצוצים היוצאים לבטלה בלא נוק' הם גדולים ויקרים יותר עיין שם על פי דרכו, ובפשוט כי צריך לזה כח יותר וחימום גדול מעצמו והוא התעוררות מוחו ביתר שאת על ידי זה נשפע גם בניצוץ זה שפע יותר גדול, ובהקבץ כולם יחד כמה שכתוב וקבצנו יחד מד' כנפות וכו' שפירש האריז"ל על זה באותיות השם הרמוזים שם

כידוע ופירוש השם לשון נחבא אל הכלים, כידוע דמחשבה שבמוח אין מלאכים יודעים (ע' תוספות שבת י"ב: ע"ש) והקיבוץ הוא רק בחכמה שבמוח לבד דהיינו חבויים ממלאכי השרת שהם מקטרגים על זה שהם אין בקיאים בכל דבר עד תכליתו האחרון שלכן קטרגו בבריאה ובמתן תורה מאחר שלפי שעה זו טוב יותר כך, וגם כי במעשה אי אפשר לקבץ הניצוצי זרע בחכמה רק המוחין וניצוצי החיות שבהם יכול להחזירם למוחו [וזה ששמעתי תפילין בי בר חבו משכח שכיחי (ב"מ כ"ט:) רצה לומר שם הנזכר שהתפילין מועילין לזה, היינו כי תפילין שבראש הם לקשר מחשבה שבמוח להשם יתברך כידוע על ידי זה נתקן הכל] ועל ידי זה מתרבה ומתגדלת חכמתו, אעל פסוק שגם ניצוצים אלו הם ממנו ומשלו ניתנו לו מכל מקום כבר נבדלו ממנו והרי זה כענין מתלמידי יותר מכולם שעומקי החכמה וכל יקר ראתה עינו על ידי זה, ונמצא על ידי התורה שמשיג אחר כך הוא תבלין להמתיק את הקודם שהרי היה כדי להשיג דברי תורה יקרים וכן יוסף לא זכה למלכות רק על ידי אותה מעשה שיצאו ממנו י' טפין כמו שאמרו ז"ל (סוטה ל"ו:) ובשבילם ישב בבית האסורים כל כך ואחר שנתקנו ונתקבצו נדחיו זכה על ידי זה למלכות, כמש"נ בי מלכים ימלוכו שאין אדם זוכה למלכות אלא על ידי התורה אפילו מלכי או"ה בודאי גנוז ובלוע בהם דברי תורהיקרים שעל ידם זכו כמו בפרעה ונבוכדנצר שנאמרו דבריהם תוך דברי תורה ודאי היו דבריהם דברי תורהממש אעל פסוק שהם לא ידעו מאומה מה הם מדברים רק דברי חול, ולכך דניאל כתב דברי נבוכדנצר בספרו על ידי זה הוציא בלעו מתוך פיו כמו שאמרו ז"ל שהוציא השם וכו' והיינו שעל ידי זה הוציא הדברים של תורה מנבוכדנצר חציו ונשתרשו אצלו וניתקו ממנו וממילא היתה מפלתו על ידי זה, [ולכך דניאל היה סריס כי הוא היה ממש לעומת נבוכדנצר שעליו אמרו ז (סנהדרין צ"ו:) רפינו את בבל ולא נרפתה שלא יצא ממנו זרע בישראל לכך גם דניאל לעומתו היה בלתי אפשר להשאיר קיום במין ואכ"מ] וכן כל מלכי ישראל ופרנסי כל דור ודור כל אחד יש לו חדוש דברי תורה מיוחד השייך לאותו דור, וכן יוסף חידש אז ועתה ירא פרעה איש וגו' שמקשים הליועץ למלך נתנוהו, ובאמת זהו חדוש מדילי' וכל החלום ופתרונו הכל תורה ממש שהרי נכתב ויש בו תועלת וחיות לכל הדורות, רק החלום מהשם יתברך אשר האלקים עושה וגו' וכן הפתרון הוא כפי החלום וכמש"נ בלעדי וגו' רק ועתה וגו' מאחר שגם זה נכתב בתורה הרי הוא דברי תורה ממש, וזהו חידושין דאורייתא שנתחדשו על ידי יוסף ועל ידי החדוש זכה למלכות כמפורש בכתוב והיינו כי בי מלכים ימלוכו וזכה לחדוש זה רק על ידי אותה מעשה שעל ידי זה נתסבב כל הסבות הכל כנ"ל, וגם כי עיקר מה שנתחדש ליוסף עכשיו סוד זה דיש ירידה שהוא

לצורך עליה כי דרגא דיוסף הצדיק מוגדר בכל וצדיק מעיקרו שלא חטא מעולם, מה ביהודא נאמר וירד כי דוד המלך ע הקים עולה של תשובה (מ"ק ט"ז:) במקום שבעלי תשובה וכו' (ברכות לא דמי:) שמתעלין עוד יותר, והוא הוציא דבת אחיו רעה כי לא יוכל לראות עולה כלל ואין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל (גיטין מ"ג.) ונתחדש לו אז דבר זה שלפעמים צורך לירידה כדי לעלות עוד יותר, וזה נתגלה לו יותר בעת שהיה גם כן ירידה לבית האסורין לצורך עלי' למלכות, וזה שאמר גם כן למלך ועתה וכו' שהרעב הוא גם כן רעה להוליד טובה שנתגדלו אוצרות המלך ונתעשר ולכך בשרוהו בחלום זה. וזהו ועתה ואמרו ז"ל (בראשית רבה פכל אחד) אין ועתה אלא תשובה פירוש כי לשון עתה מורה שעתה הוא כן ולפני זה לא היה כן, וכן יוסף עמד עכשיו על מדריגתן של בעלי תשובה ואמר ועתה עכשיו באותה רגע נתחדש לי דבר זה של דברי תורה שלא ידעתי מקודם שראה עכשיו שהירידה לבית האסורים היא צורך עליה ולכן עתה גם בזה שעל ידי דבר זה נתגלה לו חדוש זה ע"כ שגם בזה עצמו הוא כן:

ולכך יוסף נתגדל על ידי חלום וכן נמכר על ידי חלום והם קראוהו בעל החלומות, ונכתב זה בתורה ודאי לא דבר ריק הוא ובגמרא סנהדרין (ל'.) ופרק קמא דברכות (ו':) נקרא בעל החלום המלאך המחלים ולא האדם החולם, רק באמת יוסף הוא בעל החלומות כנ"ל שהחלום הוא לתקן עון דהוז"ל בהקיץ על דרך שנאמר בדור המבול לא אוסיף וגו' כי יצר וגו' מנעוריו פירוש בעודו בנערות ולית לי' דעת גם כן רע אם כן הרי הוא אינו חייב בדבר גם על מה שעושה בגדלות כשיש לומר בדעת שהיצר מתעהו שהרי בקטנות אין מתכוין להרע כלל ואעפ"כ, וכן הוא הטענה דשינה שאין בו דעת וגם כן רואה קרי זהו הצלה על הכל, אך מכל מקום אין זו הגנה גמורה ומבטח עוז עדיין גם לנח דהרי מכל מקום מענישים בפרט לעובר כי באמת גם זה דיצר לב וגו' מנעוריו צריך תיקון וכן הקרי דחלום כמה שכתוב בפ"ב דעירובין (י"ח:) דמש"ז לאונסו נעשה שדים רוחות וליליין, ופירוש שרו"ל הם מזיקי עלמא רצה לומר כחות של קלקול הסדר הישר אם כן עדיין צריך תיקון והוא התורה תבלין כנ"ל שהוא חכמת תורה שבעל פה הנקרא חכמה תתאה. פירוש חכמה הבאה מלב התחתונים שהם בני ישראל והיא חכמת שלמה כנודע והיא באה לו בחלום כמפורש בכתוב, פירוש כי החלום הוא הדמיון שבשינה מסתלקים המוחין ונשאר הדמיון שהוא אחורים של החכמה, פירוש כמו מעשה כלאחר יד רצה לומר שלא בכונת מתכוין רק כמתעסק בעלמא וכן אחורים של החכמה [שהוא המחשבה בכונת מחשב] הוא הדמיון שהמחשבות עוברות כמתעסק בעלמא בלי שום כונת מחשב, והנה זו מדריגה קטנה מן חכמה עילאה שהוא החכמה עצמה בכונת עם

כל זה אמרו ז"ל (שי"ר פ"א) חביבים דברי סופרים יותר וכו' כי כח החכמה תתאה הוא כל כך שמזכך את הדמיון גם כן עד שכל הדמיון נעשה גם כן כולו מלא חכמה, וכשזוכה לכך להשיג דברי תורה אמתיים בחלום על ידי זה מזדכך החלום והדמיון שלו שהוא גם כן דברי תורה וממילא גם הרהורים בטילים שגרמו ר"ק מתתקנים. כמו שאמרו ז"ל (ברכות נ"ה.) כשם שאי אפשר לבר וכו' והתבן שבחלום הוא הר"ק ומאחר שאי אפשר לבר בלעדיו הרי גם הוא לצורך ועל ידי טיפין הללו הוא התחדשות אותם דברי תורה בחלום בדבר שקלקלו בו נתקנו:

והנה החכמה תתאה הוא החלום עצמו כנ"ל ובעל החלום הוא יוסף הצדיק המשפיע לחכמת שלמה כנודע, פירוש כי דבר זה שהדמיון הוא מלא חכמה דבר זה הוא ב שלמה המלך ע בנו של דוד המלך ע שהקים עולה של תשובה והוא היה לו ירידות הרבה כנ"ל הכל לצורך עליה עד שעלה למדריגה זו שאין צריך בם גם הדמיון הוא מזוכך, ודבר זה אי אפשר רק על ידי ירידה כמו דרך משל גורף ביבין ומנקן ע"כ צריך לירד לתוך הביב ומתטנף אך אחר כך מתנקה ומתוקן להלוך בני אדם, אך דרגא דיוסף הצדיק להיות שמור מן העבירה בכל כחו ושלא להיות גורף ביבין כלל ומדריגתו הוא שאין דמיון כלל היינו שמתרחק מכל מחשבה ורצון ומעשה של דמיון ומתעסק בעלמא שלא בכונת מכוין הכל לשם שמים, ולכך גם חלמותיו היו אמת אבל נתברר אמיתתן כשמלך שהוא אחר שאירע לו מה שאירע כנ"ל, כי ההתרחקות מן הדמיון כמטחוי קשת אין אמיתותו מבורר עדיין שהרי זהו במחשבה שבמוח שנעלם מעין כל, רק בירידה לצורך עליה שהוא משוקע בדמיון ומעלהו הכל לד' שיהיה כולו דברי תורה דבר זה הוא רק על ידי ההמשכה מלמעלה דבר זה שאין דמיון בעולם היינו איך מלכותו בכל משלה ואין עוד מלבדו וד' אלקים אמת איך אפשר ליהיה בעולם מה שאינו אמת ועל ידי זה מתעלה הדמיון עצמו, ודבר זה הוא על ידי היחוד הגמור שעל זה נאמר וכל אדם לא יהיה וגו' ואמרו ז"ל בירושלמי (יומא פ"א הוא הדין) אפילו שנאמר דמות פניהם פני אדם רק השכינה לבד אשר אליו נגלו כל תעלומות והכל מבורר, ולכך הצינור שדרך עליו יורדת החכמה תתאה לכחות הדמיון גם כן הוא דרגא דיוסף היינו ההרחקה מן הדמיון כאלו אין דמיון, ודרך מעבר זה מגיע החכמה לתחתונים גם בכח הדמיון מאחר שכל כך אור השם יתברך התפשט ומתגלה עד שכלפי אורו של השם יתברך הוא כאלו אין שם דמיון בעולם והיינו על ידי בהירות אור הבהיר המתגלה בלב בני אדם, ונמצא יוסף נקרא בעל החלומות כולם רצה לומר החלומות שהם דברי תורה ויש בהם חכמה תתאה, וזהו החלומות בה' הידיעה ואחיו קראוהו כן כי אמרו ז (ברכות נ"ה:) כתיב בחלום אדבר

וכו' כאן על ידי מלאך כאן על ידי שד, פירוש על ידי מלאך היינו על ידי שליח השם יתברך כמה שכתוב (שמו"ר פ"ב) כל מקום שהמלאך נראה שם השכינה, נראית, ועל ידי שד היינו על ידי שליח האדם כמה שכתוב (ב"ר פ"כ) בנגעי בני אדם בנוי דאדם קדמאה, ומאחר שהם חשבו לחלום שוא הוא עצמו בעל החלום כי שלוחו של אדם כמותו ובודאי היו מכירים אותו שמוגדר בתכלית ושמור מן הדמיון כוזב בכל האפשר, וכמו שאמרו ז"ל (שם פפ"ד) דמות דיוקנו דומה לשל אביו שהוא מדת אמת ליעקב שלא היה אצלו דמיון כוזב עד שגם בחלומו והנה ד' נצב עליו ויוסף היה גם כן דמות דיוקנו אבל לא דיוקנא עצמה, [ואפי רברבי ואפי זוטרי איכא בינייהו, ומחלומו של יוסף מהירח נלמד דכשם שאי אפשר לבר וכו' אך מכל מקום גם הוא אמת דנתקיים בבלהה דמרבנתי' הואי נקראת גם כן אם וזהו אפי זוטרי], רק הם ראו מדבתם רעה כי אינו יודע מענין ירידה לצורך כלל אם כן הרי אינו דבוק באמת לגמרי ומזה יהיה נמשך חלום כוזב, גם כי בי מלכים ימלוכו והם תלמידי חכמים יותר ממנו שאצלם היה זה דבר פשוט ובאמת נתקיים אחר כך כשנודע לו זה ואין אדם עומד על דברי תורהאלא אם כן נכשל והם לא נכשלו בדבר וידעוהו מתחלה לא עמדו על בוריו כל כך ונחשב אצלו רודף, וכדרך ששמעתי בעובדא 'דההוא רוכל (ויקרא רבה פט"ז) שאמר ר' ינאי דמעולם לא ידע פשוטו של מקרא עד שבא רוכל זה והודיע פירוש רוכל מלשון רכיל שנכשל מקודם בדבר ואחר כך עמד על דברי תורה של פסוק נצור לשונך וגו' מה ר' ינאי לא נכשל מעולם לא עמד על עומק פשוטו של מקרא כלל כי אין מוליד התחדשות ללב עד דאבלעא לי' נבלע באיברים רק על ידי שנכשל ומוצא אחר כך שאז הוא שמחה גדולה ללב ומתרחב הלב על ידי זה ועומד על עומק פשוטו של דבר, ולכך כשעמד יוסף על דבר זה זכה למלכות ולכך תחלה על ידי חלום פירוש דמיון שאינו מבורר נמכר שעדיין לא היה מבורר כי לא ידע סוד זה עד אחר כך שנתגלה לו ונדבק באמת גמור רחוק לגמרי מדמיון אז נתעלה על ידי חלום:

ולכך פרשיות אלו קורין בחנוכה שהיה הנס בשמן שרומז לחכמה כמו שאמרו ז"ל בבבא בתרא ובמנחות (פ"ה:), כי טמאו כל השמנים היינו בני יון על ידי חכמת יונית שהיא נגד תורה שבעל פה זה לעומת זה כמה שכתוב במקום אחר דאריסטו ראש חכמיהם היה בימי שמעון הצדיק ראש חכמי המשנה [ועל ידי חכמת יונית העלו חזיר כדאיתא במנחות (ס"ד:) הוא אדום כמה שכתוב שדרשו חז"ל (ויקרא רבה פי"ג) על פסוקי ואת החזיר יכרסמנה חזיר וגו' וכמו שאמרו ז"ל (איכ"ר פ"ב) יש חכמה באדום שנאמר והאבדתי חכמים מאדום ועל ידי זה עלו, ומלכות יון המשילו ז"ל (ויקרא רבה שם) בנמר

ובמגן אבות לתשב"ץ על משנה עז כנמר שהנמר ממזר מארי וחזיר הבר, פירוש ארי הוא בבל כמו שאמרו ז"ל (שם) ובבבל הוא יסוד תלמוד בבלי כמה שכתוב במקום אחר כמו התרגום לשון בבל אחורים ללשון הקודש כן תורה שבעל פה לתורה שבכתב והמשניות חוברו בארץ ישראל תחת ממשלת רומי וחבורם הוא תורה שבעל פה ואין כאן מקום להאריך] וכל אחד בזוהר דאינון קריבין לאורחי מהימנותא כי אין בין מים עליונים למים תחתונים אלא כמלא נימא ובס"ר שרק כותל דק כחוט השערה מפסיק בין ג"ע וגיהנם וזה טוב וזה רע, רק על ידי הדמיון טעו הרבה אחריהם [גם בדורות אחרונים כנודע] וטמאו כל השמנים הם כל החכמות אמיתות של חכמי ישראל נטבעו ונתערבו בחכמות חיצונית ונעשה נס על ידי הכהנים שהם מלמדי התורה בישראל כמש"נ ובאת על הכהנים יורו משפטיך, והתחלת תורה שבעל פה על ידי עזרא שהיה כהן וכן אחר החורבן על ידי ר' יוחנן בן זכאי הכהן עי' בהקדמת פירוש המשנה וביוחסין, וכהן גדול הגדול בחכמה מהם נמצא כך שמן חתום בחותמו שברוב חכמה שבו חתום פך והוא כלי חרס קטן, כענין פכים קטנים דיעקב שידוע שהם נפשות מישראל היותר גרועים כדש"נ איכה נחשבו לנבלי חרש וגו' וכמה שכתוב (סנהדרין נ"ב:) דומה לקיתון של חרס וכו' ועל זה נשתייר יעקב אבינו להעלות גם העמי הארץ שגם בהם יש תורה שהוא מדת יעקב, והחכמה הנמצאת בעמי הארץ שאין להם שכל להתחכם בחכמות בני נכר היא שנשארת טהורה וטמונה בתותמו של כה"ג כידוע בענין כל הגדול מחבירו וכו' כי ר"ק מצוי' בת"ח ולא ב ע:

ולכן בני הכפרים מקדימין ליום הכניסה דמחיית עמלק, כמו ששמעתי שבני הכפרים דכאן הם שקראום בכל מקום עמי הארץ רק לפי שבכאן הם חשובין ומקדימין לכבודם קראום בני הכפרים ולא עמי הארץ, כי כמו שאמרו ז"ל (בבבא בתרא קכ"ג:) אין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף שומרי הברית כי כל כחו מצד שורש הרע הזה כמו שאמרו ז"ל (תנחומא תצא) חותך מילותיהן וכו' כמש"נ ראשית גוים עמלק שהוא שורש הנעלם דרע שזהו עון זה שהוא שורש והתחלת הרע כנ"ל וכמה שכתוב במק"א, כך מפלתו ביד עמי הארץ יותר מבידי ת"ח כי הקול קול יעקב אינו ניצוח רק שאז אין ידי עשו שולטות כלל, אבל כששולטים אז הניצוח הוא רק על ידי הידים היינו מצות מעשיות שעיקרו רק בעמי הארץ וכמה שכתוב במקום אחר על דרשת חז"ל (סנהדרין ל"ז.) אפילו רקנין שבך מלאים וכו' ואין כאן מקום להאריך יותר, ולכך חכמתם לא נטמטאה אבל חתומה בחותם כהן גדול היינו כי היתה טמונה ונעלמת כי באמת אין נכרת כלל חכמת התורה בעמי הארץ רק שגלוי' לגבי כה"ג שהוא שורש כולל לחכמה, והיינו כי כל דבר יש י' מדרגות כנ"ל

והראשון הוא שורש הנעלם שאין נגלה כלל והוא נעוץ גם כן בסוף מעשה כידוע, ובעמי הארץ אין נגלה שום חכמת התורה רק מכל מקום הרי שורש כל נפש מישראל מן התורה כנודע ע"כ יש בו גם כן דברי תורה אך הוא בתכלית ההעלם, והוא רק מדריגה היותר עליונה שבחכמה היא לבדה יש בהם ומדריגה זו לבדה היא שנשארה אצל ישראל בעת גזירת יון שהיא חתומה בחותמו של כה"ג הראש למדריגת החכמים שבישראל שהוא נגד עומק ראשית זה, ועומק ראשית זה מן החכמה של חכמי ישראל נשאר טהור לגמרי אבל הוא מועט ומדריגה אחת לבד שאין בו אלא להדליק לילה אחת ונעשה נס ודלק ח' ימים הם כל הח' מדרגות שאחריו [כי שמן הפך עצמו הוא עומק ראשית עצמו וההדלקה הוא ההארה וההמשכה לכל מדרגות החכמה שאחריו להאיר לכל, ומדריגה העשירית לא נתקלקלה כי היא מדריגת העמי הארץ בסוד נעוץ סופה בתחלתה הנזכר למעלה ואכ"מ.] ולכך היה הנס על ידי כהנים וכן יציאת מצרים על ידי משה משבט לוי והיה גם כן כהן כדרשת חז"ל (זבחים ק"ב.) על פסוק בניו יקראו על שם הלוי ולא הוא וגם אהרן היה שותף להוצאה כמפורש בכתוב [וכן למתן תורה כמה שכתוב בשבת (פ"ח.) על ידי תליתאי], כי שורש יציאת מצרים כדי לקבל התורה כמש"נ בהוציאך וגו', וכן נס יון היה על קיום התורה שעיקר גזירתם היה לבטל מתורה, [ויציאת מצרים ראש הנסים שנתנו לכתוב שסופן אסתר כדאיתא ביומא (כ"ט.) שאז תשלום התורה שבכתב ואז נעקר יצרא דעל זה כדאיתא בשיר השירים רבה (פ"ז), וחנוכה ראש לנסים שלא נתנו לכתוב כדאיתא ביומא (שם) והיינו תורה שבעל פה שסופן גאולה העתידה שאז תשלום תורה שבעל פה ועקירת יצרא דעריות כנז"ל, ותורה שבכתב הוא יש מאין מה תורה שבעל פה הוא יש מיש שכבר היה תורה שבכתב והוא מבין דבר מתוך דבר לחדש, וכן נס דחנוכה שהיה כבר שמן מועט דהיינו יש מיש ולא יש מאין הגמור] וקיום התורה הוא על ידי תורה שבעל פה כמה שכתוב במקום אחר על שלמה המלך ע עשה אזנים לתורה, וב' תורות הם ב' כתרים דכתר תורה וכתר מלכות וכתר כהונה על גביהם ששניהם יונקים ממנו תורה כנ"ל, דובאת אל הכהנים ומלכות כמש"נ ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל במשפט האורים דאין נשאלים אלא למלך, כי הם דוגמת כתר חכמה בינה תורה שבכתב מחכמה עילאה נפקא דחכמה מה שלומד מאחרים ובינה שמבין דבר מתורך דבר היינו תורה שבעל פה, והיא מדת המלכות שזכה דוד [מזרעא דלאה שהיא אימא עילאה כנודע מה מלכות יוסף מזרעא דרחל אימא תתאה כמה שכתוב במק"א] ונטלה (שם ע"ב:) כידוע כי בתורה שבעל פה נאמר בי מלכים ימלוכו, וכתר כהונה היא מדת הכתר שהוא עומק ראשית הנעלם כטעם איש פלוני וכהן הוא (כתובות י"ג.) פירוש מיוחס, כי כהן אין לו שום

טעם ועילה רק שהוא מזרע של אהרן הוא כהן יהיה מי שיהיה, כי במלכות בית דוד עדיין יש בחירה כי יש כמה אלפים מזרעו ואין נבחר למלך רק אחד [וגם אין מבוררים בגלות כי אין יחוסו נבדל] מי שהוא מעולה שבאחיו, בכהנים הכל כהנים כי עיקר מעלתם מצד השורש הנעלם ולמעלה משכל האדם ואין שייך בחירת שכל אדם והתקרבות אחד מצד מעלתו כלל. ולכך מהם הוא המשכת ב' הכתרים האחרים:

והנה גלות מצריך בא על ידי מכירת יוסף היינו קלקול הברית כנזכר למעלה, וכידוע מהאריז"ל כי נפשות דגלות מצרים הם מטיפי קרי דאדם הראשון וגלות יון בקלקול החכמה כנ"ל והכל אחד כנ"ל, וכן ההתחלה בהעתקת התורה יונית כמה שכתוב במס' מגילת תענית שחשך העולם אז. פירוש שעל ידי זה התחילו להתערב חכמת יונית בחכמת התורה ונעדר אור התורה האמיתי וזה היה באונס והתירו רבותינו כדאיתא במגילה (ט'.) וכן קרי דאדם הראשון מפורש בעירובין דחזי לאונסו וכן כל עון דהוז"ל נקרא רע מנעוריו וכאלו אנוס כנ"ל כי באמת נשמה שנתת בי טהורה רק מה שברא השם יתברך היצר רע וההכרח שיהיה איזה חסרון ופגם, ולכך התיקון גם כן על ידי כהנים שמעלתם גם כן על דרך ההכרח מן השמים ולא בבחירה כלל רק שנולד ממשפחת כהנים כנ"ל ותיקון התחלת ההמשכה דיש מאין הוא על ידי ההחזרה לאין כנ"ל, ולכך קורין בשבת שבחנוכה על הרוב פרשת מקץ ובכל חנוכה קרבנות דנשיאים שהוא חנוכת המשכן, וזה היה בניסן כי פרשת מקץ הוא תיקון הברית [כידוע כל פרשה שבתורה שמה הנקרא על שם התחלתה הוא יסוד של כל הפרשה ופרשת מקץ הוא ההקצה מן החלום והיינו החזרת החלום והדמיון אל אמת וחכמה כענין בשוב ד' את שיבת ציון היינו כחולמים אז יהיה תיקון גמור לכל החלומות ואכ"מ] וקרבנות נשיאים הוא תיקון החכמה כי יש דמיון כוזב לגמרי ועל ידי שמירת הברית אז הדמיון שלו אמת ואין כוזב לגמרי, וכחלום יוסף הנתקיים ומלך הוא וכן יהושע ב"נ ושאר מלכים מזרעו, אך מכל מקום אינו אמת גמור שתיכון לעד כי לעולמי עד אין מלך אלא משבט יהודה וימאס באוהל יוסף וגו' ועדיין אינו אמת גמור, וגם חכמת אומות העולם בחכמת הלימודיות וטבעית הם אמת לפי שעה דאולם הזה אבל אינו דבר הקיים לעולמי עד אחר ששמים וארץ כבגד תבלה, ולכך הגם דיוסף כפה יצרא דעריות מכל מקום יצרא דע"ז גבר רק על ידי ירבעם בעגלי זהב וכן עגל דמדבר היה על ידי טס זהב שהעלו ארונו של יוסף כמו שאמרו ז"ל (מתן תורה תשא) כי ע"ז של ישראל אין לה בטול עולמית היינו דבעכו"ם כשחוזר מתבטלים מעשיו גם כן וכאלו לא עשה כי כל מעשיו תוהו והבל. מה פעולת

הישראל י אי אפשר להתבטל דגם שחוזר נעשו כזכיות והמעשה לא נתבטלה [ולכך ילפינן לה (ע"ז נ"ב.) דאין לה ביטול ממזבח והבן]:

וידוע דיש ב' מיני עבדות לאכפייא ולאהפכא, והראשון דרגא דיוסף הצדיק והב' הוא מקום שבעלי תשובה עומדים שנתהפך המר למתוק ואין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם כי אין בכחם להפך ונכשלים בו, כי מקום שבעלי תשובה עומדים היינו מקום החטא עצמו שנהפך לזכות ואצל הצדיקים גמורים הוא חטא וחסרון, ויפה כתב בספר הישר לרבינו תם שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד מפני שהוא רע עיין שם ובאמת בגמרא מפורש דהוא למעלתם. אבל שניהם אמת כי באמת הצדיקים גמורים אין יכולים לעמוד בו מפני שהוא רק אצלם ומעלת הבעלי תשובה גדולה שנהפך המר למתוק, ולכך יוסף נמשל לשור כשור לעיל לקבל עול מלכות שמים בכבישת היצר ועשיית המצות שזה נקרא עול בפרק חלק גבי משיח גם בסוף פ"ב דברכות (י"ז.) ומסובלים במצות, אבל יהודה נמשל לארי' מלך בחיות והמלך פורץ גדר ואין מוחין בידו, (בת קול ס':) ומימי לא ראיתי ארי סבל (קידושין פ"ב:) כי אינו סובל עול רק עושה מה שלבו חפץ כי הוא הגבר הקים עולה של תשובה להיות נעשה גם המר מתוק וכל מעשיו אך טוב, ושני הפנים היו במרכבה כידוע ומהם היה זה לעומת זה במרכבה החיצונית של זה לעומת זה פני ארי' יצרא דעריות לעשות מה שלבו חפץ ופני שור לקבל עול ועבודה זרה ונכרי' ביצרא דע"ז, וזה שאמרו (חגיגה י"ג:) ששמטו פני שור מהמרכבה בעשיית העגל פירוש כמה שכתוב (שמו"ר פמ"ב) כי העגל עשו ערב רב שהם נקראים עמך עמו של משה שהוא קבלם, כי בני ישראל נקראים עם ד' שעיקר אמונתם בהשם יתברך רק משה הוא המלמדם לזה וכפדגוג המגדל את בן המלך, ולכך הם רבו עם משה ואמרו כל העדה כולם קדושים וגו', אבל הערב רב הם רק האמינו במשה שראו נסים ונפלאות שעשה ונקראים עם משה ולא עם ד' כי לא ידעו את ד' כי הם גשמיים ואין משיגים רק דבר גשמיי נגלה ונראה למראית עין, ולכך אמרו כי זה משה האיש אשר העלנו וגו' והוצרכו לתמונה אחרת שיאמינו בה כי בלא תמונה נגלית לעין לא היה מושג אצלם אמונה, כידוע דכנסת ישראל אמונה אתקריא וכמו שאמרו ז"ל (שבת צ"ז.) דבני ישראל מאמינים בני מאמינים ואמונה היינו בדבר שאינו מוחש לעין. אבל הערב רק אין להם השגה ואמונה רק בדבר מוחש ולכך האמינו רק במשה רבינו עליו השלום ואחר כך בקשו תמונת להם ועשה דמות שור אלה אלקיך, פירוש כמש"נ בהוציאך וגו' תעבדון את האלקים וגו' כי ההוצאה הוא כדי לקבל עבדות ועול מצות וזהו פני השור אלא שבמרכבה יש ד' פנים כענין פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה, (מנחות צ"ט.) ויש גם כן פני אריה להיות כמלך פורץ גדר לכבוד

שמים ושאר הפנים כי זה כל התורה שלא יהיה גדר וגבול ידוע שזה נקרא גם כן פסל ותמונה וכמה שכתוב במק"א, וזהו מדת ישראל עמא פזיזא דקדמי פומייהי לאודנייהו ואיקיים בהו תומת ישרים תנחם, (כמה שכתוב שבת פ"ח.) אבל הערב רב המה יבקשו רק בדבר מוחש ומורגש ולכך שמטו פני השור שבמרכבה. פירוש עשו תמונתה מוחשיית על שם עבודת המצות כשור לעול שזהו העיקר אצלם שאין משיגים יותר, וזהו על זה כשצריך פסל ותמונה להשגת השם יתברך ולהשגת תורתו [כי כמו שהשם יתברך אין קץ וסוף לו כך אין סוף וקץ לתורתו] ועל זה לא שייך לאכפייא שהרי אינו מסיתו לפרוק עול רק אדרבא לקבל עליו עבדות ועול אלא שהוא עבודה זרה ונכרי', רק צריך לאהפכא על ידי חכמה כשלמה המלך ע שלא מיחה בנשיו כמו שאמרו ז"ל (שם נ"ו:) דלכן מעלה עליו הכתוב וכו' ולמה לא מיחה ובירושלמי הובא בתוספות חגיגה (ב:) בענין מרכב על הפרידה איתא אין למדין מתקוע שהיה תוקע עצמו לעשות היפך וכל מלכות בן דוד כן כמה שכתוב (סנהדרין ק"נ:) באמון כלום אני עושה אלא כדי להכעיס את בוראי והתימא שקראו בוראי וידע שהוא יוצר הכל איך אפשר לחטוא ולרצות להכעיס, אבל בעצם השם יתברך מלך מלא רחמים רק הכעס נקרא פנים של זעם וכמש"נ פני ולכו וגו', ובמלך אמרו ז"ל (ברכות לא דמי:) כיון שכורע שוב אינו זז זוקף כי אינו זז הכרת הנוכח ממנו ורצה להכעיס ולהעלות מדת הכעס וההסתרה והצמצום, כי הגם שזהו קורת רוח מעין עולם הבא מכל מקום יפה שעה אחת בתשובה וכו' (אבות פ"ד) כי אין מקום לעבודה ותשובה ומעש"ט רק על ידי הצמצום וההסתרה שבעולם הזה:

ועולם הבא נקרא ירושת הארץ במשנה ר"פ חלק, ולכך מלך הארץ טועם באמת מעין עולם הבא בפרט שלמה המלך ע שנאמר בו וישב על כסא ד' וכתיב השמים כסאי, ושמים הוא מקום שאין בו יצר רע ולא היה לו מקום כלל למצוא מקום לשעה אחת דתשובה ומעשים טובים דעולם הזה רק על ידי שלא מיחה ונשואי בת פרעה וכן הרבות סוסים כדי להשיב מצרימה פירוש שיחזור ענין ההסתרה למקומו, ואמר אני ארבה ולא אשיב פירוש שחשב שלא יהיה השבה גמורה שיחזור הגלות והיסורין באמת למקומו, וכמו שאמרו ז"ל (שבת נ"ו.) בשעה שנשא שלמה את בת פרעה נעץ וכו' רק צמצום ומקום לעבודה, וזה שאמרו ז"ל (שי"ר פ"א) מלך והדיוט ובתחלה וכו' ואכ"מ, וזה שאמרו (סנהדרין ק"ד:) בקשו למנות עוד אחד וכו' שיפלא מאוד איך יעלה על הדעת אבל הוא כמה שכתוב (שם ק"ח.) גם כן בדור המדבר לחד מ"ד. והלא הוא דור חביב מכל הדורות, (ירושלמי ע"ז פ"א) רק דעולם הבא נקרא ארץ כנ"ל כי הוא עולם וארץ מיוחד כמו עולם הזה רק שהוא בבהירות אור והכרת הנוכח בלא בחירה ורצון ומכל מקום נקרא עולם וארץ

שהוא מוגדר, ולבך יפה שעה אחת בתשובה וכו' מכל חיי עולם הבא ועל דבר שאינו בעל תכלית לא שייך לומר יפה וכו' מכל וכו' אחר שאינו ממינו, רק כשגם זה בעל גבול ותכלית ויש גבוה מעל גבוה היא חכמה עליונה שלמעלה מבינה שמשם נמשך חכמת שלמה המלך ע וכן דור המדבר שמאסו בארץ חמדה כי השיגו אספקלריא המאירה דמשה רבינו עליו השלום שלמעלה ממדריגת ארץ שהוא עולם הבא, ואצלם עולם הבא גם כן עולם הזה שאין ישראל יכולין לקבל בו רוב טובה (יבמות מ"ז:) והיכן אריכות ימים לעולם שכולו ארוך ואצלם עולם הבא גם כן קצר רק מקומם בעולם אחר שאין שייך עליו לומר גם כן עין לא ראתה וגו' דלא קיימא לשאלה כלל, [ובאמת גם כל אותם שאין להם חלק לעולם הבא מזרע ישראל יש להם חלק שם כמה שכתוב (ת"ז ל"ט) ישראל עלו במחשבה, וכמה שכתוב (חלק ק"ה:) דורשי רשומות אמרו כולם וכו' פירוש כי הרשימו נשאר גם בעולם הבא מהם כידוע בכל דבר שהיה ונסתלק נשאר הרשימו, ולכן דורשי רשומות הכירו שכולם וכו' מצד הרשימו] כי התיקון מצד לאכפייא על זה נאמר ועמך כולם צדיקי"ם לעולם ירשו ארץ שהוא עולם הבא שאז יהיה סילוק היצר ולא יעשה רע, מה שלמה המלך ע נתאוה לשעה דתשובה דעולם הזה שטובה יותר שהוא לאהפכא שיהיה נעשה המר מתוק, זהו מצד החכמה שלמעלה מבינה ששם התשובה מה על חטא דהוז"ל שיצא ממדריגת צדיק אין מועיל לו תשובה שהוא בבינה דהיינו עולם הבא דהיינו חרטה בלב לבד רק גם לתקן החכמה היינו שיהיה נעשה מדמיון חכמה, כמו דרך משל שאמרו ז"ל בב"ר (פ"ט) והנה טוב מאוד זו שינה שישן קימעא ויגע בתורה הרבה שעל ידי הסתלקות המוחין והעלאת הדמיון לשעה על ידי זה אדרבא מתחזקים עוד יותר, והיינו ירידה לצורך עליה וזה כל ישעו של שלמה המלך ע להיות דייקא מן החושך ואין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל, (גיטין מ"ג.) וכן מעשה העגל הוליד כל ספר תורת כהנים כידוע וכמו"ש בויקרא רבה (פכ"ב) טעם הקרבנות כדי שלא יזבחו לשעירים משל וכו' והוא גם כן דברי הרמב"ם במורה נבוכים כמה שכתוב מהר"מ אלשקר [סימן קי"צ], כי הם רצו בעבודה כשור לעול כנ"ל וניתן להם כן בקדושה וזובח לאלקים יחרם בלתי לד' לבדו כולו קודש טוב, וזכה אהרן לכהונה בשביל מעשה העגל שאמר מוטב יתלה הסרחון בי (ויקרא רבה פ"י) לכך נתלה התיקון בו, וידוע כי ספר תורת כהנים מלא תורה וחכמה כמו שאמרו ז"ל בב"ר (פ"ג) על פסוק האור כי טוב וכן בתוספות רפ"ג דברכות על הכה את האריי, גם בלשון חז"ל (ב"מ ק"ט:) כי מטית שחיטת קדשים תא ואקשי פירוש רש שהיא עמוקה, ועיקר חדושין דאורייתא נתחדש אחר ההעלם והחושך שקרה במעשה עגל ושבירת הלוחות [וזה שאמרו פרק קמא דשבת (י"ז.) והיה אותו יום

קשה כיום וכו' כי גם מעשה עגל גרם איסורין והלכות חדשות] וחנוכת המשכן בניסן שהוא ראש השנה למלכים מלכי ישראל :

סליק ספר לקוטי מאמרים מעצם כתי"ק בסייעתא דשמיא

תודות לה' אשר ציינתי בעזהשם יתברך כל המראה מקומות למאחז"ל בהשלשה ספרים הללו וציינתים בתוך שני חצאי עיגולים כזה ( ) ומה שהוקף בשני ריבועים כזה [ ] הוא מרבינו המחבר הקדוש בעצמו וזכותו יעמוד לי ולזרעי ועכי"א:

שמעון וייזענבערג מלובלין